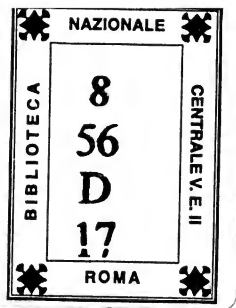
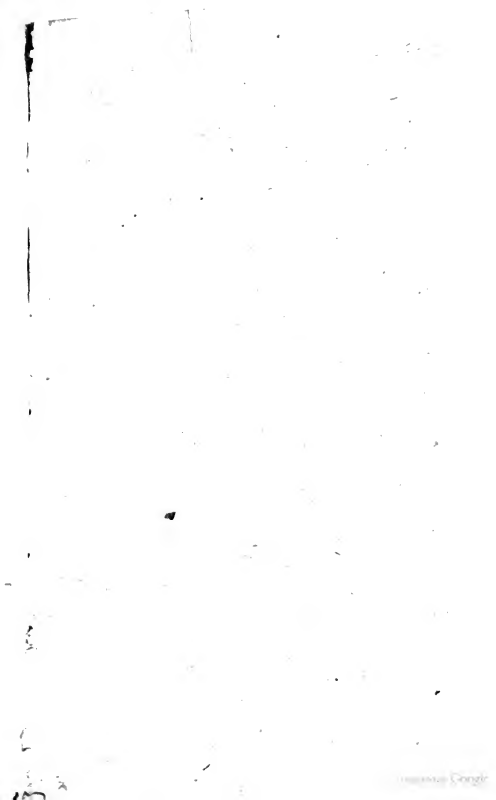

8.56.5.17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

63.3.26 63 63
E E
24 01

8.56.8.17
F. T. H. M. MAMACHI

CHII ORD. PRAED.

SAC. THEOL. MAG.

Et Bibliothecae Casanatensi Praefecti

A D

JOH. D. MANSIUM

*De Ratione Temporum Athanasianorum,
deque aliquot Synodis IV seculo
celebratis*

EPISTOLAE IV.

Biblioth.

Secr.

Coll.

Rom.

Soc.

Segu

R O M A E

TYPIS ZEMPELLIANIS MDCCXLVIII.

SUPERIORUM PERMISSU.

THE
OFFICE OF THE
SHERIFF
COUNTY OF
SHERBORN
MASS.

RETURN OF THE SHERIFF

IN RESPONSE TO A RESOLUTION
PASSED BY THE BOARD OF SUPERVISORS
ON THE 10TH DAY OF JANUARY 1890

IN THE MATTER OF THE
ELECTION OF A SHERIFF

FOR THE YEAR 1890

AND OF THE
ELECTION OF A DEPUTY SHERIFF

FOR THE YEAR 1890

III
STEPHANO

HILLEPRANDO

BARONI DE BRANDAU

ARCHIEPISCOPI , ET ELECTORIS MOGUNTINI

CONSILIARIO AULICO.

F. THOMAS MARIA MAMACHIUS S. D.

U M Epistolas
de ratione tem-
porum Athanasianorum
scripsissem ad Johannem

Dominicum Mansum, easque publicare instituissem, intellexeram equidem non esse opus tempore ac spatio ad cogitandum, cui nam tandem eas dicere oporteret, quod in te statim oculos coniecissem, STEPHANE BRANDAVI, cui uni omnium maxime & placeret, quo essem usus disputandi genus, & curae esse perspicerem studium tuendae dignitatis, & existimationis meae. Nam etsi non patrocinio aliorum, sed veteribus monumentis agendum in hisce contro-
versis

v

versis est, confert tamen
plerumque patroni, qui
praesertim ingenio, recte-
que dijudicandi facultate
praestet, virtus, & aucto-
ritas, ut & benevoli objur-
gatores placari, & si qui
sunt, qui inimice insecuten-
tur, repelli invidi vitupe-
ratores possint. Ac si alias
umquam, hoc quidem tem-
pore ea res mihi videba-
tur adjumento futura, &
cum esse aliquos ita para-
tos, atque animatos vide-
rem, ut sive graviter, at-
que vere, sive contra a-
dum a me esse accepissent,

reprehenderent tamen fortasse me, quod eum oppugnare aggressus essem, qui suam operam in illustrandis Baronio, & Raynaldo summa cum laude collocasset. Quamobrem cum invenisset, qui neque lapsum eum in hac causa, fuisse, neque si lapsus est, refellendum censerent esse; quaerendi etiam mihi fuerunt, qui ratione, ac veritate, non praejudicata opinione ducti, jure illum esse refutatum ostenderent qui pervertisset omnem fere seculi quarti Chrono-

logiam. Itaque te mihi potissimum delegi, quem nobilem virum, & paternae virtutis imitatore, & gravem, & studiosissimum mei, cum Romae esses, & ad me saepe adire soleres, cognoram talem esse ingenio, & doctrina, qualem optare defensorem possem.

Atque ut eum te mihi praestes, quem & volo, & spero patronum fore, exponam necesse est originem concertationis, faciamque te rerum omnium, quae ad illam per-

*tinent, quam diligentissime potero, certiore. Ediderat Mansius jamin-
de ab anno 1746 suam
de Epochis Conciliorum
Sardicensis, & Sirmien-
sium &c. Dissertationem.
Ea cum plena esset erro-
rum, impugnata est a me
duobus articulis, qui in-
serti Diario sunt, quod
Romae vulgatum fuit ty-
pis, ac sumtibus Fratrum
Paeleariniorum. Tulit id
quidem acerbe Mansius.
Quare scripsit Apologiam,
qua invecus acerbius in
me est; quem cum dixisset*
invi-

*invitum appulisse animum
ad scribendum, tum Davũ,
& infelicem Conjectorem
vocavit, quasi vexatos ab
se certos quosdam viros
affirmaſſem fuiſſe, ad quos
ipſe, dum ſuos adverſarios
inſectaretur, ne cogitatio-
nem quidem advertiſſet.
Poſt ubi concidit lacera-
vitque me contumelia, de-
ſcendit ad eam quae in-
ter nos praecipua erat de
Anonymo Maſſejano, de-
que Sardicenſi Concilio
diſputationem.*

*Ego qui ita eſſem ani-
mo comparatus, ut con-*
vicia,

x
vicia, & maledicta, a
quocumque tandem profe-
cta sint, nihili esse pen-
denda putarem, quam-
quam habebam in prom-
multa, quae plane demon-
strarent non conjectura
ductum fuisse me, sed cer-
tissimis documentis, ut
Viros doctos exagitados a
Mansio fuisse scriberem,
tamen censui esse prater-
mittenda, ne quis aut per-
turbatum conviciis me,
aut ullo modo commo-
tum esse arbitraretur. Ac
fuisset, mihi crede, pueri-
le, contendere indignum

me fuisse injuria, detine-
 reque Leones in ea re,
 quae ad institutum mini-
 me pertineret. In quo
 meum consilium nemo po-
 test non maxime laudare.
 Etenim cum vincere, ut
 cernis, in hoc etiam ge-
 nere potuissem, abjeci si-
 mul certandi cupidita-
 tem, ostendique exemplo
 meo, pugnas ejusmodi non
 persequi modo cuiquam;
 sed ne leviter quidem su-
 scipere licere. Itaque or-
 sus continuo sum expedi-
 re eam, quae de rebus
 Chronologicis nata inter

*nos fuerat, controversiam.
Atque eam omnem complexus
quatuor Epistolis sum, quas si, ut ceteras
meas, probatas tibi, acceptasque
esse cognovero, iudicabo & patronum
in hac causa mihi, & illis
vindictam ac defensorem
minime defuturum. Vale.*

NOS FR. VINCENTIUS MARIA

F E R R E T T I

Sacrae Theologiae Professor,

*Atque Universi Ord. Praed. humilis Vicarius,
Procurator Generalis, & Servus.*

HArum serie, nostrique auctoritate officii, quantum in nobis est facultatem concedimus A. R. P. M. F. Thomae Mariae Mamachio Provinciae nostrae Romanae Bibliothecae Casanatensis Praefecto typis edendi *Epistolas de ratione temporum Athanasianorum, deque aliquot Conciliis IV. seculo celebratis*, & ipso latine scriptas, & a duobus Theologis Ordinis Nostri revisas, & approbatas, dummodo serventur caetera de jure servanda. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum fidem &c.

Datum Romae in nostro Minervitano Conventu die 10 Aprilis 1748.

Fr. Vincentius M. Ferretti

Vicarius Generalis Ordinis.

Loco * Sigilli.

*Reg. pag. 89.*Fr. Th. Augustinus Ricchini S. T. M.
Collegii Casanat. Theol., & Pro-Soc.

IMPR-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro,

F. M. de Rubeis Archiep. Tarfi Vicesger.

A P P R O B A T I O.

PRaecipiente Reverendissimo Sacri Palatii Apost. Magistro P. Nicolao Aloysio Ridolfo expendi librum, cui titulus: *F. Thomae Mariae Mamachii Chii Sac. Theologiae Magistri Ordinis Praedicatorum Bibliothecae Casanatensis Praefecti ad Johannem Dominicum Mansium De Ratione Temporum Athanasianorum, deque aliquot Synodis IV. Seculo celebratis Epistolae*: Cumque in eo solidam, & minime vulgarem, *εγκυκλοπαιδιαν*, miram in expediendis rebus difficillimis facilitatem, atque in ijs illustrandis, quae per summam inscitiam errorum tenebris obruta fuerant, *μέθοδον* accuratissimam perspexerim singulari cum dicendi elegantia, ac lepore conjunctam, neque in eo quicquam contra jus, falsque scriptum; publica luce, ac commendatione dignissimum censeo.

Franciscus Marianus Vatic. Bibliothecae Scriptor Graecus.

APPRO-

A P P R O B A T I O .

Librum, cui Titulus, *De ratione temporum Athanasianorum, deque aliquot Synodis IV. seculo celebratis Epistolae* a Viro Clarissimo F. Thoma Maria Mamachio Ordinis Praedicatorum, Sacrae Theologiae Magistro, ac Bibliothecae Casanatensi Praefecto eleganti stylo conscriptum, atque omnigena Eruditione, refertum, quum jussu Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostol. Magistri F. Nicolai Aloysii Ridolfi ejusdem Ordinis diligenter expendere, consonum plane reperi non modo Catholicæ Fidei, sed & Ecclesiasticæ Historiæ, veritati, quam Auctor præstantissimus egregie tuetur, & ab imposturis & novitatibus Scriptorum vindicat, doctrinae Veterum Patrum, semper adhaerens, atque probatis Ecclesiasticis monumentis. Quamobrem Opus ipsum docte solideque a laudato Mamachio concinnatum dignum censeo ut quantocius publica luce donetur.

Datum Romae in domo Oratorii S. Hieronymi Caritatis die XXIV. Aprilis MDCCXLVIII.

Josephus Catalanus ejusdem Oratorii Presb.

A P P R O B A T I O .

Obsequor Rmo Patri Sac. Pal. Apost. Magistro. Quatuor meae censurae concreditae Epistolae, quibus titulus: *De ratione temporum Athanasianorum, deque aliquot Synodis IV. Seculo celebratis*; publicane luce donari mereantur, sincere pronuncio. In iis (quantum assequi diligenti lectione valui) religiosissimus, & sapientissimus Auctor, novum singulare decus, & or-

XV I

ornamentum inclyti Ord. Præd. nimirum *P. Thomas Maria Mamachius*, Chius, Sac. Theol. Mag. & Bibliothecae Cafanat. Praefectus, cum Pugile clari nominis congregiendi eundem probe pulsat, versat insigniter, & in angustissimum adducit: quaestiones (causas, materiemque concertationes) varias plerumque, ac disjunctas, obscuras saepe, atque difficiles, adeoque nec justae methodo, nec suaviloquentiae pares, eximie disponit, & admiranda perspicuitate, incredibile lepore, elegantia, & puritate sermonis explicat: sed quod praestabilibus, de singulis, illa potissimum tot recentiorum Scriptorum disensionibus nobili, quae est de anno habiti celeberrimi Concilii Sardicensis, aliisque affinis non levis momenti quid sentiendum, excussa ad severioris Critices praeceptiones Veterum plerorumque auctoritate, solidissime, non minus, quam eruditissime demonstrat; unde certe amplissima lucis accessio illustribus magni Athanasii gestis, & universae felicioris Ecclesiae seculi Chron-historiae. Eapropter dignissimae sunt, quae typorum opera prodeuntes in publicum, manibus versentur omnium, praesertim sacrae profanaeque cujusvis Scientiae studiosorum. Id ego censeo de Mamachianis Epistolis, quibus cetero nec me legisse testor Opus orthodoxae Fidei, & sanctioris Ethices institutis conformius, nec eo scriptionum genere limatius, atque perfectius, Romae xxv Junii MDCCXLVI I.

Petrus Morettus Canon. insignis Basilicae S. Mariae Transyberim.

IMPRIMATUR,

Fr. Nicolaus Ridolfi Sac. Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.
EPI-

EPISTOLA I.

ARGUMENTUM.

Espondet litteris Mansii, sibi que gloriae esse dicit, quod habeat in sua familia excellentes viros, quos sequi Auctores possit. Itaque promittit se illos imitaturum. Exponit deinceps praecipuae, quae inter se, & Mansium orta est, controversiae rationem. Anonymum qui in causa fuit, cur Mansius omnem quarti seculi chronologiam perverteret non recte, ait, Massejanum esse appellatum. Negat porro hunc tam esse veterem, quam Massejus, & Mansius putaverunt. Theodosium Codicis Veronensis Scriptorem pugnare seculo nono antiquiorem non esse. Addit quid sentiendum sit de aetate Interpretis, qui fragmentum

Massejanum transtulit in Latinum Sermonem. Redit ad Anonymum. Censet hunc παρὰ τοῦ ποτιος, & confarcinatorem aliquem, quam historicum fuisse. Quod si fuit Historicus, tamen eum neque aequalem fuisse Athanasio, neque supparem. Ejusmodi enim qui fuisset, non potuisse ita, ut is discrepat, ab Athanasio, ceterisque insequentium temporum Scriptoribus discrepare. Quamobrem ejus errores multos recenset, refellitque plerasque, Mansii observationes. Agit ergo de reditu Athanasii Alexandriam post Gregorii Cappadocis mortem: De Hypatio & Catulino, quos Anonymus eodem anno Consules fuisse scribit: De Eusebii Nicomediensis interitu, deque exiliis Pauli Episcopi Constantinopolitani: De anno quo ordinatus Macedonius Episcopus est: De Eudoxio Germaniciae, post Ansiochiae, inde Constantinopolis Episcopo: De Exilio Pauli Constantinopolitani in Armeniam: De Constantio Imperatore num. an. 343, vel 344. mense Majo Mediolani esset: De Epistolis a Montano Palatino redditis Athanasio: De Montano rursum, deque Diogene Notario: De minutis quibusdam erroribus Anonymi:

De

De Georgio invasore Sedis Alexandrinae:
 De seditione Alexandrinorum in Georgium, deque hujus restitutione, & cæde: De terremotu, quo Urbes Nicomedia, & Nicæa concussæ fuerunt: De morte Artemii Ducis Aegypti: De Meletio, Euzojo, & Paulino Episcopis Antiochenis: De Gerontio Aegypti Praefecto, ejusque Edicto, quo Athanasium Alexandriam revocavit: De Praecepto Juliani, quo restituendis idolis & Neocoriorum, quæ ipsis a Christianis erepta essent: De fuga Athanasii sub Juliano: De Theren, quem locum fuisse, in quo tum se Athanasius abdiderit, scribit Anonymus: De Olympo Aegypti Praefecto: De Juliani morte, deque tempore quo nunciata illa Athanasio fuit: De reditu Athanasii post Juliani necem Alexandriam: De itinere Athanasii Antiochiam, ut ad Jovianum adiret, deque reditu ejusdem in Patriam: De rebus ab Eudoxio Constantinopoli gestis, & num. an. 364 habita fuerit Synodus Arianorum in ea Urbe: De factis quibusdam Lucii Presbyteri Alexandrini: De tempore, quo Valentinianus, & Valens potiti imperio sunt, deque Valentis contra Orthodoxos edicto:

4.

De Flaviano Aegypti Praefecto : De Tatiano Aegypti Augustali : De persecutione in Athanasium Valentis tempore : De Athanasii morte . Post ubi de his omnibus disputavit , vim nullam inesse ostendit conjecturae , qua usus Maffejus est , ut Anonymum circa an. 389 floruisse efficeret .

THO.

THOMAS MARIA

M A M A C H I U S

J. DOMINICO MANSIO

V. C. S. D.

I.

E G I tuas litteras , quibus me hortare , ut quoniam contra te rursus institui scribere , imiter exempla meorum . Ego vero etsi dictum id abs te esse maledicendi voluntate certo scio , sum tamen ita comparatus , ut id non patiar modo , sed putem etiam esse gloriosum mihi . Nam est summæ gloriæ , mihi crede , habere multos e nostra familia me in omni facultate excellentes viros , quos auctores sequi & debeam , & vero , si velim , possim . Neque id ego arroganter dico . Quod enim verum , atque testatum est , id si laceffit , mihi assumo , videor mihi ipsi jure quodam meo vendicare . Itaque geram tibi morem , atque sic tecum agam , ut eorum , quorum

Gloriæ sibi ducit , quod habeat in sua familia excellentes viros , quos sequi auctores possit . Itaque irridenti Mansio respondet , curaturum se ut eorum sit & discipulus & imitator .

6 DE RATIONE TEMP.

me esse cupis, imitatore, atque discipulum possis agnoscere. Quamobrem liberabo continuo quam dedi fidem, veniamque ad eam, quae nata inter nos est, concertationem. Res autem haec erat.

*Exponitur
ratio contro-
versiae de
Sardicensi
Concilio:*

II. Statueras tu quidem sequutus Anonymum Maffejanum (1), anno 344, vel 345 ineunte, fuisse habitam Synodum Sardicensem. Inde quasi novi aliquid nactus esses, quamobrem te primis rerum inventoribus annumerari oporteret, perverteras omnem rationem temporum Athanasianorum. Ego contra qui antiqua & pervulgata quae (de illa ipsa Synodo an. 347 Consulibus Rufino, & Eusebio celebrata) sunt, nisi gravissimis argumentis rejici nullo modo posse existimarem, sumseram veteris, omniumque Chronologorum consensu probatae sententiae defensionem. Atque eo sane ad illam tuendam accesseram, quo & levissimis conjecturis impugnata abs te, & bene esse ab Socrate, atque a Sozomeno constitutam vidissem. Quare quoniam te de gradu inventorum dejeceram, incurri in tuam offensionem. Nam collegisti

(1) *Manf. Diss. De Epoch. pag. 1. & seqq.*
& in *Apolog. §. x seqq.*

sti continuo te , atque ita tecum cogitasti esse omnino adversario respondendum . Parvi referre si essent aliqui , qui mihi cum adhaesissent , lapsum te fuisse affirmarent . Esse multos , qui cum responsum esse intelligant , satis se habere arbitrentur , quin rectene an secus responsum sit , inquirendum putent . Quod si grave quidquam a me esset prolatum , id quia omnibus exploratum non erat , praetermitti silentio posse . Nihil id esse mali . Viro honesto , cui quisquam adimere conetur gloriam , quam ille sibi arte industriaque sua pepererit , non id modo , quod leve est , sed quidvis tandem , ut se tueatur , licere . Itaque obsequutus es ingenio tuo . Praeteristi tacitus , quae erant in meis animadversionibus graviora (1) , sicque jam despiciatos habuisti Socratem , atque Sozomenum , ut usus etiam contra me fueris contumelia , teste moderationis , & humanitatis tuae . Ita scilicet putasti futurum , ut ego a scribendi consilio detererer . Sed nae tu vehementer errasti . Ego enim dum mihi veritas praesidio sit , quidvis feram potius , quam esse silentium

A 4 pu

(1) Vide Epist. 3 s.v. & alias , quae post sequuntur .

8 DE RATIONE TEMP.

putem. Sed ut ordinè procedat oratio, dicam de *Anonymo Maffejano*, in quo tu locasti sententiae tuae praesidium.

*Anonymum
non recte esse
Massejanum
a Mansio ap-
pellatum.*

III. Atque id illi est nomen beneficio tuo. Nam quod exiguum operis ab eo scripti partem Scipio Maffejus vir unus omnium gravissimus, atque doctissimus edidisset (1) satis id esse nemo ante te judicavit, ut dignus ille haberi posset hoc tanto nomine. Etenim si forte fortuna, evenerit, ut integrum opus ab aliquo publicetur, verendum erit, ne qui dictus abs te est, idem aliquando dici desinat Maffejanus. Afferre quidem te exemplum annalium, qui sint a Lambecio editore, vocati Lambeciani intelligo; quod etsi non est simile, tamen contulit, ut non solum in novis opinionibus introducendis, sed in novis etiam nominibus imponendis rebus, quantum posses ostenderes. Grave namque tibi erat carere te ea facultate; in qua esset a Platone magna pars sapientiae constituta. Sed missa haec facio. Malo enim de auctoritate Anonymi dicere.

*Non esse tam
antiquum A-
nonymum.*

IV. Sic autem habeto. Qui veteres in historicis, chronologisque rebus versati sunt,

(1) *Osservaz. Letterar. T. III. pag. 60. seqq.*

sunt, tantam sunt apud majores nostros gloriam consequuti, ut ab his, & celebrata eorum nomina fuerint, & tradita memoriae hominum sempiternae. Quare videmus nos quidem Julium Africanum, Hegesippum, Eusebium, Sulpicium Severum, Hieronymum, Socratem, Sozomenum, Theodoritum, Orosium, aliosque multos, quos ne sim longus praetereo, ita fuisse ab antiquis scriptoribus laudatos, ut eorum fama, atque celebritas perpetuo duratura esse videatur. Age vero quis umquam fuit, qui, non dicam ornarit laude, sed nominarit Anonymum, quem tu *Massejanum* vocas? An est ejus a Socrate, a Sozomeno, a Theodorito, ab Evagrio, a Theodoro Lectore, a Photio, & recentiore memoria, a Nicephoro, a Suida, a Cedreno, ab aliis denique facta mentio? Quid? esse ne credibile putas, virum Orthodoxum, si & Synchronus Athanasio, & accuratus fuisset, vicissetque posteriores historicos auctoritate, negligi omnium silentio potuisse? Longe mihi crede discrepans eorum, quos nominavi, Scriptorum ratio fuit, qui si non tolerabiles modo, sed etiam haereticos, malosque historicos, ut Sabinum Macedonia-

num,

quam Man-
sius arbitra-
tur.

10 DE RATIONE TEMP.

num, ut Philostorgium Arianum, ut Novatianum Sozomenum memorarunt, non commisissent profecto, ut gravissimi, excellentisque in eo genere hominis memoria intercideret. Itaque si Anonymi tui nemo usquam veterum meminit, indicio est aut minus eum diligentem, ut majores nostri indignum esse censuerint, quem nominarent, aut multo recentiore, quam ipse arbitraris, fuisse, ut neque memorari a Scriptoribus quarti, quinti, sexti, septimique seculi, neque ab iis, qui post floruerunt, aut memorari, quasi dignus esset, aut comparari cum Socrate, Sozomenoque potuerit.

Non esse verisimile Opus Anonymi incognitum antiquis fuisse, quod neque magnum, neque commune esset.

Nam quod aliqui fortasse dicent, non fuisse id opus veteribus cognitum, quod neque magnum, neque multis ob raritatem in promptu esset, vide quale sit. Scipio Maffejus ille idem fragmenti hujus editor, & laudator, hoc ipsum magni operis exiguum partem esse non negat (1). Neque enim verisimile est eum, qui Athanasii res praeclare gestas narrare instituisset, missis Originibus Arianæ hærescos, iisque omnibus, quæ ad Nicaenam,

(1) Consule Maffejum *observ. Letter. T. III. pag. 84. seqq.*

nam, aliasque Synodos ad Sardicensem usque spectarent, ab anno demum 346 censuisse historiae suae exordium esse sumendum. Dat autem ei, quod editum a Massejo est, annus 346 initium. Quamobrem jure ab Editore acephalon appellatur. Age vero Acta, & Epistolas quae in-textae illi historiae erant (1), ita ne paucis comprehendi potuisse defendes, ut ne mediocre quidem volumen poscerent? Quid? quod Theodosius Diaconus (2), qui Veronensis Codicis Scriptor fuit, testetur omisisse, nescio quae se, quae sibi minus necessaria visa (3) fuissent? Non ergo exiguum id erat opus, ut negligi a veteribus, illisque esse ignotum posset. Sed non est opus, ut haec fusius persequar, quae & nota per se sunt, & abs te fortasse non revocantur in controversiam.

Quod

(1) Constat ex eodem fragmento. Nam pag. 60 in eo legitur hoc modo: *Inter Imperatoris Epistolas haec quoque habetur*. Deinde hujus epistolae ne vestigium quidem compareret. Ex qua re efficitur, interpretem aut Scriptorem Veronensis Codicis monumenta praetermisisse, quae ab auctore essent prolata, si quidem haec lacinia pars est alicujus historiae. Sed de hac re agam paulo post.

(2) Consule Massejum l. c. pag. 8.

(3) Vide Maff. l. c. pag. 76.

*Non esse ve-
rissimile rara
fuisse ejus o-
peris exem-
plaria.*

12 DE RATIONE TEMP.

Quod ad raritatem exemplarium at-
tinet, ne oratione quidem eget. Etenim
rara in Graecia fuisse ea, quorum essent
in Italia quaedam latina, persuaderi mihi
sin minus demonstratione, at opinione
saltem vellem. Sed quam metuo, ne sit
difficile. Eusebiani Chronici dabis opinor
codices quarto seculo in Graecia fuisse
multos. Quamquam nec si id quoque, ut
alia pleraque more tuo inficiere, verear
ne falsum esse videatur. Sed anno circi-
ter 394 (1) ejusmodi codicum vix unum
Romae, in ceteris autem Italiae Urbibus,
atque in Africa constat reperiri potuisse
omnino nullum. Atque etsi magnis viris
Paulino, & Alypio Tagastensi ejus Chro-
nici legendi copia non erat, extorsit ta-
men utilitas, & fama operis, ut ab his
etiam ejus mentio fieret, qui cupidi di-
scendi essent. Cognoscis, credo, quorsum
haec spectet oratio. Neque enim petita
est longius, ut ex ea non videas quid se-
quatur. Scilicet hoc volo, non esse credi-
bile, ut veteres, qui vix sibi cognitae
historiae meminissent, voluerint Anony-
mi

(1) Vide Epist. Paulini ad Alypium, quae est
xxiv. al. xxxv. Inter Augustinianas n. 3 col. 35
T. II. Opp. S. Aug. Edit. Paris. an. 1679.

mi opus oblivione conterere, quod res Athanasii praeclare gestas, totamque fere Arianam historiam complecteretur, essetque 4 seculo, & scriptum graece, & latinum factum.

Atque ejus exemplaria, quae olim fortassis plura, nono autem seculo aliqua saltem fuissent, ut corrigi, exscribique potuerint a Theodosio (1), Hieronymi, Gennadii, Cassiodori, hominum in hoc genere gravissimorum curam, diligentiamque fugisse, ut eorum, vel nullum viderint umquam, vel fuisse a quoquam visum acceperint, neque credam ipse, neque esse aliquem arbitror, qui censeat credi oportere.

V, De Theodosii aetate quod dixi, nolo sic accipias, quasi negem esse illum, seculo nono recentiorem. Nam ut sit recentior per me licet, modo ne esse antiquiorem defendas. Multa in hanc rem disputare possem; sed quoniam est de his alienum dicendi tempus, tacita mihi quodam-

Theodosium Veronensis Codicis ex quo decerptum Anonymi est, scriptorem, seculo nono vetustiore non esse.

am-

(1) Scriptore Codicis Veronensis. Nam in extrema pagina ejus ipsius Codicis leguntur haec verba Maffejo teste: *ibid. pag. 8. Humillinus omnium Diaconorum Theodosius indignus Diaconus fecit.*

14 DE RATIONE TEMP.

ammodo relinquenda sunt. Interea moneo te ut mutes consilium. De Massejo tibi sic, obtestans omnium fidem, promitto atque confirmo fore, ut tibi numquam succenseat. Nihil enim habere se dicit de vetustate Codicis Veronensis, quod aut definitum sit, aut certum (1).

*Interpretem
Latinam A-
nonymi non
esse admodum
veterem.*

VI. De Interprete Anonymi quid sentiam (2), dicam distincte, atque aperte, non quod obscura quae sint perspicui abs te posse diffidam, novi enim acumen tuum, sed quod & intelligi ab omnibus, & nemini assentari velim. Ego vixisse illum ante VIII. seculum pernego. Sunt autem haec in causa. Quinto, aut sexto, aut septimo seculo, qui scriptoris alicujus interpretis fuisset, neque tam barbarus in scribendo potuisset esse, ut noster

(1) Maffe. l. c. pag. 8 „ Chi ha pratica, „ *inquit*, di così rari testi, ben sa di quanto „ insigne antichità queste particolarità faccian „ fede, benchè non per questo sappia qual se „ colo per l'appunto da esse si dinoti, come „ alcuni erroneamente vantano di conoscere.

(2) Hunc si non coetaneum, at supparem, saltem Anonymo esse putat Maffejus. Nam satis esse antiquum scribit pag. 19. *Di tempo antichissimo, inquit, è da credere la traduzione. Ei assentitur Mansius. Dissert. pag. 2.*

ster est, neque tam studiosus male latinitatis, ut iis vocibus uteretur, quae nondum usurpari consuevissent. Nam ut cetera mittam, quae cum multa sint, & legi nequeant sine stomacho, & molestia, est ingenii sapientiaeque tuae considerare, quemadmodum ille verterit in sermonem latinum quatuor Episcoporum ad Meletium, & Petri, quae est ad Alexandrinos, Epistolas (1). Eas enim si Hilarius,

(1) Pag. II. „ Simplici ratione aestimantes, quae de te audiebantur, quibusdam id nos pervenientibus nunciatur aliena a more divino, & regula Ecclesiastica, quae a te conantur, immo magis fiunt, quae nec auribus suscipere vellemus, considerantes in magnitudine audaciam, & conatus incertos &c. „ Vide ejusdem Epistolae 4 Episcoporum ad Meletium reliqua verba, quae extant eadem pag. II. „ Petrus in fide Dei stabilitis Dilectis Fratribus „ in Domino salutem. Quoniam cognovi Meletium nihil per utilitatem (cui nec Beatissimorum Episcoporum, ac Martirum Epistola placuit) sed insuper ingressum nostram Patrociniam tantum sibi adsumsisse, ut etiam ex mea auctoritate presbyteros, & quibus permisum erat egentes visitare, conaretur separare, & judicium suae cupiditatis in principatu, quosdam sibi ordinasse in carcere. Modo illud observate, ne ei communicetis, do- „ nec

rius, Hieronymus, Augustinus, sed quid hos dico? Si Dionysius ille exiguus, si Cassiodorus, si Gregorius Magnus, si Eligius eas legisent, indignas esse putassent interprete latine docto, & aequali sibi. Nam quod sequitur, quodnam illud est *Exiliaverunt*, inquit, *eum in Armenia* (1) *consulante Eusebio* . . . *Exiliatos reverti* (2). *Non similem Dealitate* (3). Monstra haec sunt, non latinae voces, quas sexti septimique nonnulla, profecto, quarti autem, aut quinti seculi scriptori affingere summa injuria est. Has si tu voces ante octavum seculum usu fuisse tritas ostenderis, vicisti, agesque de me victor triumphum justissimum. Sed quid agas vide. Atque hoc etiam animadvertente non magis hisce vocabulis me, quam nexibus verborum, qui ferrei sane sunt, moveri, ut vix dignum fuisse arbitrer, qui octavo seculo viveret. Vellem iis, qui diuturna exercitatione dijudicandae,

va-

„ nec occuram illi cum sapientibus viris, &
 „ videam quae sunt, quae cogitavit. „ Haec
 qui dicat 4, vel 5 seculo esse scripta tam male,
 tamque barbare contexta, nec aequus aestima-
 tor, & Judex styli censendus est.

(1) Pag. 62. (2) Pag. 67. (3) Pag. 74.

variae orationis , ac stili assequuti sunt facultatem , sic esset otium , ut ad haec legenda inducere animum aliquando possent : una , mihi crede , omnium vox esset , eum qui tanta barbarie tenebris involvisset , quae in graeci Historici libris erant , ne tam veterem quidem esse , quam ego statui , ut tibi me esse crederes aequiorem .

At sumus , inquires , Maffei opera consequuti (1) , ut quae ab hoc nostro , eadem a Tertulliano , & Columella usurpata fuisse vocabula plane constet . Non equidem repugno . Sed *scrupulositatem* , non omnia , quae noster Interpres adhibet , neque tam saepe , neque tam ruditer , barbaramente conjuncta in antiquorum libris cernere fas est . Critici autem viri hoc munus est proprium , ut quae novam aliquam vocem continent , ab iis secernat , quae sunt plena vocum , & syntaxeon barbararum , atque hinc efficiat omnia ejusdem aetatis esse non posse .

VII. Satis multa de Interprete . Redeo ad Anonymum . Ac teneo de illo quid scripseris . Putas enim & Alexandrinum fuisse , & supparem Athanasio , quo-

*Anonymum
neque aequa
lem , neque
supparem fuisse
se Athanasio .
Dubium au.*

B rum

18 DE RATIONE TEMP.

*tem esse, num
Anonymus
historiam A-
thanasianā
scripserit, an
potius consar-
cinator ali-
quis fuerit,
quiquaedam
ex historiis
minime pro-
batis corra-
serit, redege-
ritque in cō-
pendium.*

rum alterum difficile ad ostendendum est, alterum autem omnino falsum. Sed de Alexandrino agam alio loco diligenter, & copiose. Nunc de suppare multo plura, quam haecenus, disseram. Verum hoc praedico permitti hoc tibi a me, non concedi Anonymum, de quo est inter nos ambos contentio, scripserit rerum ab Athanasio praeclare gestarum historiam. Vocari enim id quoque in dubium debet. Scio te credidisse Massejo. Ego vero nihil de te quod credideris; quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Equidem Scipionem Massejum virum nobilem imprimis, & eruditum, etsi ob singularem virtutem facio, ut debeo plurimi, sic tamen colo, ut si quod affert, monumentorum ope confirmet, ei assentiar, sin autem minus, veniam primum ab ipso petam, tum cohibeam a rebus incertis assensionem. Liberum enim esse in hoc genere quemque decet, nulla ejusmodi adstrictum necessitate, ut velit nolit, certa quaedam illi tuenda sententia sit. Igitur quantavis ille auctoritate praestet, utar judicio meo, (nihil autem ille impedit), exque illo inquiram, cur historicum potius, quam

pa-

'παρὰ φθόνον aliquem fuisse Anonymum iudicet , qui sibi quaedam ex historiis , quas ipse vitiauit , corraferit , ac redegerit in compendium , quaedam addiderit ex Synodicis , eamque collectionem conflaverit , quae non modo aliqua de Athanasio , sed nonnulla etiam de Meletio Licensi , multa vero quae nondum vulgata sunt , eorum fortasse similia , de quibus est a Maffejo dictum (1) : *segue inezia incondita* , complecteretur ? Nec vero ipse ex quo haec quaeruntur habet explicatam , rationem sententiae suae . At multos ejusmodi 'παρὰ φθόνον vel Canonum , vel Historiarum fuisse majorum nostrorum memoria , quibus parum omnino tribui intelligo , & observatum a (2) Scalige-

B 2 ro

(1) Maffejus l. c. Codicem Veronensem ex quo haec est expressa lacinia describens , posteaquam pag. 9. De vita Acephala Athanasii egit , tum *segue* , inquit , *inezia incondita* : Item *Symbolus S. Synodus Sardici : Abrenuncio Sathanae &c.* Haec sunt elegantissima monumenta , quae Codex ille Veronensis complectitur .

(2) Scaliger *Thesaur. Temp. parte 2. pag. 58.* De simili Historiarum compilatione , quam ipse edidit , quae expressa partim ex Eusebii , partim ex Africani , partim ex aliorum chronicis elicit ;

20 DE RATIONE TEMP.

ro (1), Ruinartio (2), & Basnagio est, & constat ex codicibus manuscriptis, quorum aliqui & in Vaticana, & in Casanatensi (3) Bibliotheca servantur. Con-
ti-

esset; loquens „ Latine, *inquit*, conversa ab „ homine barbaro, inepto, hellenismi, & „ latinitatis imperitissimo: Non parva autem „ pars confarcinata est ex deliriis brevioris, „ aut interpretis, qui commenta sua in scripta „ aliena infulsit. „ Id ego de hoc confarcina-
tore Maff. jano dixerim, qui imperitissimus cum esset graeci latinique sermonis, ut supra constat; tum historica quaedam, aut ab iis, a quibus accepisset, aut ab se vitiata, ac deformata, in suam transtulit collectionem, quae res post demonstrabitur plane ad veritatem.

(1) Ruinart. in *Praefat. ad opera S. Greg. Turon. num. 141. seq.*

(2) Jacobus Basnagius in observationibus in Canisianam Anonymi Collectionem Chronologicam T. II. *Lectio. Antiquar. Canis. Edit. Novae pag. 153.* „ Nos, *inquit*, (*hujus collectionis auctorem*) nullum fuisse putamus, „ ex indigesta mole, quae hic regnat. Fuerunt Monachi amanuensis codices manus-
scriptos describentes, incidentes vero in collectionem varia, ut fieri solet, nec satis opuscula distinguentes &c. „ Cur haec dici nequeant de collectione Maffejana, profecto non video.

(3) Scipio Maffejus T. III. *Observat. Litterar.*

tinent enim canones, epistolas, & historica quaedam, quae etsi recentiora sunt, tamen sunt, ut vides, quod attinet ad formam, constructionemque collectionis similia.

VIII. Sed volo esse liberalis tecum. Permitto, ut paullo ante dixi, esse id opusculum non consarcinatori, sed historico alicui tribuendum. Eum autem sup-

*Discrepare
saepe Anonymum
ab Athanasio ce-
terisque anti-
quis Scri-*

B 3

pa-

rar. pag. 9. Dum partes omnes Codicis Veronensis recenset, priore loco Epistolas quasdam eo contineri scribit, quas ibidem refert, tum historiam, seu Chronicon Athanasianum, postremo collectionem canonum, quae cujuscmodi sit, ne a Massejo quidem est indicatum. Ita quoque manuscriptus Codex Bibliothecae Casanatensis seculi, ut conjectura assequi potui, *XI. - E. V. 27.* - Primo loco canonum collectionem nondum editam, deinde Chronicon Romanorum Pontificum, post recentiore caractere *formulam*, qua Otho Imperator suam Johanni XII. P. M. obligavit fidem, quae quidem *formula*, paulo tamen aliter, refertur a Gratiano *cap. 33. dist. 63.* Inde Catalogum Romanorum Pontificum a Petro ad Paschalem Secundum, postremo collectionem aliam canonum recentiorem, in cujus initio referuntur fragmentum Synodi habitae in Dalmatia anno 1076. & Epistolae quaedam Pontificum Romanorum, quae nondum vulgatae sunt.

22 DE RATIONE TEMP.

*ptoribus, a-
doque Man-
fi argumen-
tum ex com-
fensione pe-
titū, ut sua
deat cū vel
fuisse Syn-
chronum vel
pene aequa-
lem Athana-
sio, nullius
momenti esse*

parem fuisse Athanasio quo tandem ostendi modo? Cum Athanasio (1), inquis, de se plura scribente numquam non cohaeret, multaque minuta consecratur, quae nisi in auctorem ei aut supparem, aut aequalem, in alium quemquam cadere omnino non possunt. Haec scilicet duo illa sunt argumenta, quibus Anonymi contendis demonstrari vetustatem posse. At enim utrum horum magis efficiat, quod velles, nescio, credo plus neutrum (2). Sed de hoc alias. Hortaris deinde me, ut periculum rei (3) in ceteris rerum Athanasianarum scriptoribus faciam. Fore namque speras, ut eos confitear in Chronologicis turpiter errasse. Verum oro te, ut mihi in Massejano primum id periculi facere liceat. Quae enim ista est confidentia, ut eum praedices nulla in re ab Atha-

(1) Consule Apologiam Mansii in *Append.* num. 2. §. 15. quo loco, cum ipso S. Athanasio, inquit, de se plura scribente numquam non coheret, & ne in minime quidem discrepet. Anonymi Chronologia cum Chronotaxi ab ipso Athanasio digesta vel ad dieculam convenit.

(2) Nam sunt, qui & minuta consecrati sint, & minus repugnent quam Anonymus Athanasio, qui tamen ei Synchroni non fuerunt.

(3) Mans. *Apolog.* §. IV.

Athanasio discrepare, qui nihil fere accurate, nihil distribute, nihil denique scripserit, quod cum ejus temporis historia componi posse videatur? An omnes, praeter te unum, homines tam esse rudes, atque imperitos Christianae antiquitatis putas, ut eos indignis modis ludificare, jactesque in iis rebus consensionem, in quibus consensionis ne vestigium quidem extet? Ego isti fabulatori quam imposuisti personam detraham. Age sis igitur, atque animum adverte.

IX. Consulibus Constantio IV. & Constante III. Athanasium rediisse scribit Alexandriam (1). Est is annus 346. De hoc errore scribam ad te copiose, sed tempore (2). Hoc nunc breve dico: Athanasium eo tempore reverti non potuisse. Fac enim verum sit anno 346 februario, aut si mavis Januario mense decessisse direptorem Alexandrinae Sedis (3) Gregorium. Falsum id quidem; nam

B 4 bien-

Errare Anonymum putareque cum Athanasio, dum scribit SS. Episcopum rediisse Alexandriam anno 346.

(1) Pag. 60.

(2) Vide Epist. III. §. II. seq.

(3) Mansius in Dissertat. pag. 4. „ Diebus Paschalibus succedentis anni (345) Euphrates Episcopus cum Socio Legatione, „ fungens a Constante venit Anthiochiam. De „ cimo

24 DE RATIONE TEMP.

biennio fere post (1) ille periit, sed quoniam probatum est tibi, ferri nunc potest, modo quo genus hoc argumenti serpat, attendas animum. Post Gregorii mortem plus integro anno in Occidente Athanasius constitit. Ad initium igitur anni 347 non adierat ad Constantium, agentem Antiochiae, multoque minus venerat Alexandriam. Atque eum solido anno post Gregorii interitum, seu potius posteaquam accitus Alexandriam est a Constantio (2), mansisse in occidente, testis est ipse in iis, quae sunt ad Monachos litteris (3). Nam ubi de Euphratis Colo-

„ cimo inde mense adeoque anni sequentis „ (346) initio Gregorius occubuit.

(1) Vide Epist. III. §. v. seqq.

(2) Nam Athanasius non ait post x. menses mortuum fuisse Gregorium, ut Mansus hallucinatus est, vide ejus *Dissert. pag. 4.*, sed post decem menses a Legatione Euphratis, defuncto Gregorio, litteras fuisse scriptas de Athanasii reditu a Constantio, ut ex loco mox Not. 3. adducendo plane liquet. Quamquam autem non repugnem x. post menses periisse Gregorium, id tamen nego ex eo Athanasii loco concludi perspicue, solideque posse, nisi quid aliunde adjunctum sit.

(3) Athanas. *Hist. Arian. ad Monach. pag. 356 num. 21. T. I. Editionis Montfauconianae.*

O' de'

Iononienſis, & Vincentii Capuani Lega-
tione, quae diebus Paſchatis anno 345,
te auctore perfecta eſt, egit; tum reſti-
tutos fuiſſe ſuos Clericos narrat, ſe vero
non

Ο' δὲ Βασιλεὺς Κωνσταντίος ὀλίγον τι κατανυγίς,
εἰς αὐτὸν ἤλθε λογιζάμενος τε, ἐξ ὧν ἔδρασαν τῷ
ἁφράτῃ, ὅτι ἔτι κατὰ πῶν ἄλλων ἐπιχειρήματα
ποιούσιν ἐστὶ, πὺς μὲν ἐξοριθέντας ἀπὸ τῆς Ἀλε-
ξανδρείας εἰς τὴν Ἀρμενίαν πρεσβύτερους, καὶ δια-
κόνους ὁθὺς ἀπολυθῆναι κελεύει. γράφει τε εἰς Ἀλε-
ξανδρεὺς Φανερώς, μήκετι διώκεσθαι πὺς μὲν Ἀθα-
νασίῳ κληρικὸς τε καὶ λαὸς. Εἴτα μετὰ μῆνας πῶς
δε καὶ πάλαι πῶν Γρηγορίῳ, μετὰ πέμπτῃς ἔτι
Ἀθανάσιον μετὰ πάσης τιμῆς, ἔχ' ἅπαξ, οὐδὲ δό-
τερον, ἀλλὰ ἔτι γράφας αὐτῷ μὲν Φιλικῇ,
δὲ ὧν θάρρῃν, ἔτι ἐλθὲν προέβρεσε. πῶς τε
πρεσβύτερον, ἔτι διάκονον ἵν' ἐτι μάλλον θάρρῳ
ἐπανέλθοι. ἐνόμιζε γὰρ διὰ τὸν φόβον πῶν πρότερον
ρενομένων ὀλιγωρεῖν με περὶ τὴν ἐπάνοδον. γράφει
δὲ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Κωνσταντί, ἵνα ἔτι αὐτὸς
ἐπανελθὲν με προέβηται. διεβεβαίωτο γὰρ ἐν αὐ-
τῷ ὅλον ἐκδέχεσθαι τὸν Ἀθανάσιον, ἔτι ἐκ αὐτοτε
ἐπιβέβηαι γενέσθαι τινὰ καινονομίαν, ἢ καὶ κατὰ
κλῆσιαν. „ Rex autem Constantius paulisper
„ compunctus, ad se rediit, resque in Euphra-
„ tem gestas secum reputans, ejusmodi esse
„ illorum (*Arianorum*) adversus caeteros
„ molimina suspicatus; eos qui Alexandria in
„ Armeniam relegati fuerant Presbyteros,
„ Diaconosque continuo dimitti jubet; scribit-
„ que aperte Alexandriam, ut ne ultra vexen-
„ tur

26 DE RATIONE TEMP.

non ante in patriam accersitum, quam Gregorius decessisset. Atque ab eo quidem tempore, quo vocatus in patriam, est a Constantio, ad illud quo scriptae postremae litterae ab eodem Imperatore fuerunt, quo quidem tempore Athanasius nondum navigare in Orientem voverat, annum interfuisse. Litteris enim Constanti fratri significasse Constantium expectasse integro anno (1) Athanasium frustra se, quin Gregorii loco quemquam Episcopum creari passus esset. Quamobrem

„ tur Athanasii Clerici, & populi. Inde post
 „ meses circiter decem, mortuo Gregorio,
 „ Athanasium summo cum honore accivit, non
 „ semel, neque bis, sed ter ipsi quidem (lit-
 „ teras) scribens amice, quibus hortabatur,
 „ ut cum fiducia accederet. Misit item pres-
 „ byterum, Diaconumque, ut majore animi
 „ securitate rediret: Censebat enim ob rerum
 „ ante gestarum formidinem, aegre me re-
 „ versurum. Scripsit etiam fratri suo Const-
 „ ti, ut me & ille ad remigrandum hortare-
 „ tur. Affirmabat enim se anno integro Atha-
 „ nasium expectasse, neque concessisse, ut
 „ quidpiam novi, aut ordinatio aliqua fieret,
 „ quod Athanasio Episcopo suas Ecclesias ser-
 „ vare vellet.

(1) *Ἐνιαυτὸν ὅλον : annum integrum.*

rem hortaretur hominem, ut rediret. At annuae illius expectationis initium, a datis primis litteris est capiendum. Quemadmodum enim ante expectasset, quem non acciverat Imperator? Conferam rem omnem in pauca. A litteris, quibus primum data Athanasio fuit redeundi facultas, ad postremas, quibus vir sanctus inductus est, ut de reditu cogitaret, annus intercessit. Primae autem litterae datae fuerunt post Gregorii Cappadocis obitum, decimo scilicet mense post, quam functus Ephrates fuit Legatione, hoc est ineunte anno 346. Itaque si postremae (quibus acceptis Athanasius, qui adhuc in Occidente erat, de reditu cogitare coepit) si postremae inquam scriptae post integrum annum fuerunt; fit ita omnino ut initio anni 347 in Occidente constiterit Athanasius, atque ideo anno 346 redire nequiverit Alexandriam. Quare Anonymus ille tuus, qui mense Octobri anni 346 reversum illum in patriam fuisse scribit, & magno in errore versetur, & cum Athanasio pugnet necesse est.

X. Practerea de eadem re partim Athanasii, partim aliorum, quorum par

Athanasii, aliorumque veterum testi-

in

monio consta-
re sanctum
virum redi-
re in patriam
nequivisse
ante annum
347.

in hac causa auctoritas esse debet, testi-
monio statuam quid censendum sit. Aliud
quid? etiam. Jam illud constat ante Gre-
gorii (1) Cappadocis obitum nullas fuisse
ab Imperatore Orientis scriptas litteras de
reducendo Athanasio, aut ad hunc ipsum,
aut ad Constantem fratrem. Affectus au-
tem extremo supplicio ab Alexandrinis
Gregorius est initio trecentesimi quadra-
gesimi sexti anni, ut paulo ante est, tua
quidem (2) sententia, constitutum. At-
que ut tibi rem gratam faciam, dabo
non *ἐνιαυτὸν ὅλον annum integrum* a-
primis ad postremas litteras intercessisse
(volo enim tecum agere, ut ante dixe-
ram, liberaliter); sed statim atque Cap-
padox ille Ecclesiae Alexandrinae dire-
ctor, extinctus est, datas primas, mox
secundas, & aliquanto post tertias, red-
ditasque fuisse & Constanti, qui esset in
Galliis (3), & Athanasio, qui degeret
Aqui-

(1) Vide sup. pag. 24. num. 2. Hujus Episto-
lae. Consule etiam Epist. I I I. §. v.

(2) Consule loc. cit. §.

(3) Narrat enim Athanasius postremas Con-
stantii litteras redditas sibi fuisse, cum Aquilejae
versaretur, iterque deinde se in Gallias ad vi-
dendum Constantem instituisse. *Apolog. ad Con-*
stan-

Aquilejæ exeunte Februario mense. Breve id quidem intervallum, quam ut diversis temporibus ex Oriente profecti non solum tabellarii tres, sed etiam presbyter ex urbe Edeffa (1), atque Diaconus pervenire Aquilejam possent. Sed ne hosti quidem negandum, multo autem minus amico, quod tibi non est incommodo. Quare id etiam concedam tibi, Constans acceptis a fratre litteris, scripsit ad Athanasium, eumque invitavit, ut ad se veniret (2). Decem saltem dies interfluxerint necesse est, ut e Galliis Aquilejam deferre epistolas liceret.

stantium n. 4. pag. 298. T. I. Opp. Μετὰ δὲ τῷ σωόδον ἐν τῇ ναισσῇ μοι διάγοντι γράφη, καὶ ἀνελθὼν ἐν ἀκυληίᾳ λοιπὸν διέτριβον. Ἐνθα μετὰ γράμματα τῆς σῆς θεοσεβείας κατέλαβεν. Καὶ κήδεον κληθεὶς πάλιν παρὰ τοῦ μακαρίτου, καὶ ἀνελθὼν ἕως τῆς γαλτίας οὕτως ἦλθον παρὰ τῷ σὺν εὐσεβίῳ. „ Post peractam vero Synodum, „ (Sardicensem) litteras mihi tum Naïssō de- „ genti misit, atque hinc profectus Aquilejæ „ postea commoratus sum, ubi redditæ mihi „ sunt tuæ pietatis litteræ. Accitus inde „ rursus a Beatæ memoriæ viro, in Gal- „ lias iter institui: hincque demum tuam adii „ pietatem.

(1) Athanas. *Apol. contra Arian.* pag. 170. *Torr. I.*

(2) Vide notationem superiorem.

30 DE RATIONE TEMP.

ret. Incidimus igitur in medium fere Martium mensem anni 346. Athanasius accepto nuncio Romam (1) venit, post in Galliam (2) profectus est, inde Hadrianopolim (3), postremoque Antiochiam (4) ubi tunc Constantius versabatur; con-

(1) *Apologia contra Arianos pag. 171. T. I. Edit. Montfauconi.* Ο μὲν οὐὶ βασιλεὺς ποιαῦτα γράφει, ἐγὼ δὲ δεξάμενος, ἀνῆλθον εἰς τὴν ῥώμην σωπάζεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣ τῷ ἐπισκόπῳ. ἐν τῇ ἀκυλῆᾳ γὰρ ἡμῶν ὅτε αὐτὰ ἐγράφη. *Imperator quidem haec scripsit. Ego autem his acceptis Romam redii Ecclesiae, & Episcopo vale dicturus. Nam Aquilejae degebam, quo tempore mihi haec scripta sunt.*

(2) Vide quae supra ex Athanasio attuli §. XXVIII. seq.

(3) De laicis decem Hadrianopoli Constantii jussu capitis condemnatis Athanasius scribens in *Histor. Arianor. ad Monachos n. 18. pagin. 354.* Ἐ' τοῦτων, inquit, τὰ μνῆματα πρὸ τῆς πόλεως εἰσιν, ἅπερ παρερχόμενοι καὶ ἡμῖς ἰωράκαμεν. „ Horum monumenta ante urbem „ sunt, quae & nos illac transeuntes vidimus.

(4) *Apolog. ad Constantium n. 5. pag. 298. Tom. 1. Opp.* ter se Constantium adiisse narrat, πρῶτον μὲν ἐν βιμινακίῳ, δεύτερον δὲ ἐκ καίσαρειας τῆς καππαδοκίας, καὶ τρίτον ἐν ἀντιοχείᾳ. *Primum Viminacii (Viminiaci circa an. 338.) secundo Caesareae Cappadociae (anno eodem, consule Montfauconum in vita Athanas. pagin.*

contendit. Tam longum iter ab Episcopo institutum, praesertim ut a (1) Mont-faucono gravi imprimis conjectura freto describitur, perfici trium mensium spatium, si hac aegre, ea quidem certe aetate non poterat. Ego vero permittam id intervallum satis fuisse, nam tibi nimium adversari nolo. Itaque id saltem fateare necesse est, circiter IV Idus Junias Antiochiae ab Athanasio salutatum fuisse Imperatorem. Sed a Majo ad extremum fere Augustum mensem Constantinopoli Imperator versatus est, quod & Gothofredus (2) animadvertit, & ex legibus

nonis
gin. xxxi. T. I. Opp. Athanas. praefixa) *ter-*
tio Antiochiae. Vide Sozomenum *lib. III. cap.*
xx. pag. 125. Edit. Cantabrig. an. 1720.

(1) Pag. XLV. n. 5. „ Jam nobis, inquit,
„ pene constat, quia Athanasius Hadrianopo-
„ li Alexandriam remigrans pertransiit. Aqu-
„ leja Romam venisse, antequam ad Constan-
„ tem properaret, inde vero per Germaniam,
„ secundo ut putatur, Istri flumine magnam,
„ itineris partem confecisse. Hadrianopolim
„ cum pervenisset decem laicorum tumulos
„ conspexit. Inde vero Antiochiam concedens
„ Constantium adiit.

(2) In Chronologia Codicis Theodosiani
ad an. 346. quo loco pag. XLVI. Tom. I. Edit.
an. 1736. Constantius, inquit, his Consulibus,
egit Constantinopoli.

32 DE RATIONE TEMP.

nonis Majis (1) *vii Kal. Junias* (2),
x Kal. Septembres (3) in ea Urbe scriptis
 constat (4).

Sed hac ego, inquis, tanta libera-
 litate non egeo. Etenim non est necesse
 ut hisce me angustiis teneri patiar. Se-
 ptembri, aut Octobri mense Athanasius
 potuit Antiochiam ad Imperatorem ire.
 Nihil enim impediēbat. At erat (5), mi-
 hi

(1) *Lib. xi. Cod. Theod. Tit. xvi. de extra-
 ordinariis, sive sordidis muneribus Lege vi.
 T. iv. Edit. Riteni an. 1736. pag. 124. Data
 dicitur lex Constantinopoli Constantio IV. &
 Constante III. Augustis Coss. hoc est anno 346.
 Vide etiam fastos Consulares Petri Relandi pa-
 gin. 357. Edit. an. 1715.*

(2) *Vide notam l. in legem x. Tituli ii. De
 Episcopis lib. xvi. Cod. Theodosiani Edit. Riteni
 Edit. an. 1733. pag. 38.*

(3) *Lex. iv. Tit. xxxix. de Fide Testium,
 Lib. ii. Codicis Theodosiani. Tom. iv. pag. 338.
 data est Constantinopoli Constantio IV. & Con-
 stante III. Augg. Coss.*

(4) Si enim a Majo ad Augustum extremum
 fere mensem Constantinopoli degit Constans-
 tius, offendi Junio mense ab Athanasio Antio-
 chiae, non poterat.

(5) At constat ex lege viii. Tit. xxxvi.
 lib. xi. Codicis Theodosiani pag. 313. Tom. iv.
 Constantium anno 347. 8. Idus Martias An-
 cyrae in Galatia fuisse: v autem idus Maji fu-
 isse

hi crede, quod impediret. Rogas quid illud fuerit? Id ego tibi libens sic exponam ut memorem me esse cognoscas & tuorum erga me meritorum, & illius, quam esse tam magnam nolles, liberalitatis meae. Nisi enim concessero eodem, quo lata lex *iv. de fide testium* est, die Imperatorem Constantinopoli movisse, ut Antiochiam proficisceretur, ne medio quidem fortasse Octobri mense pervenisse illum, quo iter direxerat, consequere. Igitur, ut tibi obsequar, assentior 23. mensis Augusti die quo lata lex est, iter Antiochenum fuisse a Constantio institutum. Vereor ne id esse incredibile videatur, ut ne die quidem post Constantinopoli manserit. Sed quid alii dicturi sint parvi mea intererit, modo tibi rem gratam faciam. Regia autem

C via

isse Hierapoli in Syria *ex leg. i. Tit. iv. de Bonis militum L. v. Cod. Theod. T. i. pag. 480.* Si igitur Constantius mense Martio an. 347. Ancyrae versabatur, mense autem Majo Hierapoli, indicio est, eum egressum hoc eodem an. 347. Constantinopoli fuisse, direxisseque iter in Syriam. Quamobrem non Septembri modo atque Octobri, sed ne reliquo quidem anno 346. ad vernum usque tempus an. 347. convenire Athanasius Imperatorem potuit Antiochiae.

34 DE RATIONE TEMP.

via (1) profectum fuisse negari non potest. Nulla enim ratio est cur negetur. At ea longa erat. Synchronus Constantino *Itinerarii Hierosolymitani* scriptor ambulare eos consueſſe, qui Constantinopoli Antiochiam veniſſent, millia (2) paſ-

(1) Regiam viam appello eam, in qua mutationes, manſionesque eſſent, quamque Imperatores, miſſis diverticulis, cum iter agerent, conficere ſolerent. Atqui ea, quae in itineralio Hieroſolymitano deſcribitur, erat ejuſmodi. Itaque Ammianus Marcellinus iter Antiochenum Juliani Imperatoris commemorans, ſcribit hoc modo *lib. xxii. cap. ix. pagin. 319.* „ reliquit Conſtantinopolim ... transgreſſus fretum, prætercuſa Chalcedona, & Libyſſa ... inde Nicomediā venit. Dextrorſus itinere declinato, Peſinunta converſit .. Ancyram redit ... Itineribus emenſis cum ad Pylas veniſſet, qui locus Cappadociaſ diſcernit, & Cilicas, oſculo ſuſceptum rectorem ... Tarſum ſecum induxit. At hinc videre properans Antiochiam &c. „ Idipſum colligi ex duabus legibus poteſt, quas indicavi notatione ſuperiore.

(2) Itinerarium Antonini *pag. 319. Edit. Weſſelingii an. 1730. A Conſtantinopoli uſque Antiochiam m. p. 716.* At hæc e Vaticano abeſſe Weſſelingius ſcribit. Ceterum *Conſtantinopoli Nicomediā* numerat *m. p. 83.* *Nicomedia Ancyram m. p. 286.* *Ancyra Antiochiam m. p.*

ATHANASIANORUM. 35

passuum plus quam septingenta scribit. Atque in illa ipsa via mansiones erant quadraginta (1). Erat autem, ut nosti, *mansio* iter diei (2). Imperatores quo-

C 2

que
m. p. 360. summa est m. p. 729. *Itiner. Hiero-*
solymit. p. 570. seqq. Byzantio Nicomediam.
numerat m. p. 61.

Constantinopoli	
Mutatio Nafsete	m. p. 7
Mansio Pandicia	m. 7
Mutatio Pontamus	m. 13
Mansio Libissa	m. 9
Mutatio Brunga	m. 12
Civitas Nicomedia	m. 13

61

pag. 575	<i>A Nicomedia Ancyram</i>	m. 258
pag. 579	<i>Ab Ancyra Tharson</i>	m. 343
pag. 581	<i>A Tharso Cilic. Antiochiam</i>	m. 141

803

(1) *Itinerar. Hierosolymit.*

pag. 572	<i>A Constantinopoli Nicom.</i>	<i>mans.</i> 3
pag. 575	<i>A Nicomedia Ancyram</i>	
	<i>Galatiae usque</i>	<i>mans.</i> 12
pag. 580	<i>Ab Ancyra Galatiae</i>	
	<i>Tharson usque</i>	<i>mans.</i> 18
pag. 581	<i>A Tharso Ciliciae Antio-</i>	
	<i>chiam</i>	<i>mans.</i> 7

40

(2) Recte Cangius in Glossario Mediae, &
inf.

que manebant in iis locis, cum praesertim milites haberent secum confecto diei itinere (1). Quamobrem erant in mansionibus palatia, in quae possent Imperatores divertere (2). Neque cur magnis itineribus Antiochiam Constantius pro-

inf. Latinit. *Mansio*, inquit, *latinis scriptoribus proprie dicitur locus, ubi confecto itinere per noctem quiescebant: unde ut plurimum pro diei unius itinere sumitur. Consulte Gothofredum in lege IV. Tit. VII. de Offic. rect. Provinc. L. 1. Cod. Theod. T. 1. pag. 51. & in leg. IX. Tit. 1. de Annona & Tributis. Lib. XI. Cod. Theod. T. IV. pag. 18.*

(1) Lampridius in *Vita Alexandri Severi* cap. 45. „Itinerum dies publice, inquit, proponebantur, ita ut edictum penderet ante „mensēs duos, in quo scriptum esset: illa „die, illa hora ab urbe sum exiturus, & si „Dii voluerint in prima mansione mansurus. „Deinde per ordinem mansiones, deinde stativae &c. „Quam in rem multa egregie disputantur a Philippo a Turre Episcopo Adriensi in Posthumo contra Vignolium opere, ut Salmasium, aliosque, quos ille citat, praeteream,

(2) Gothofredus in *legem IX. Tit. 1. de Annona & Tributis Lib. VI. T. IV. pag. 18.* „In mansionibus, inquit, palatia quoque „principum fuere. *Leg. 1. sup. ne quis in Pala-*

properaret, caussa ulla erat. Ac si ulla fuit, indicanda abs te est. Sed cave ne implicere. Quamobrem consumsit in eo itinere quadraginta dies. Quodsi minus, feram ut triginta fuerint. At in magna quaque, atque illustri urbe, qua iter erat Antiochiam, ut Nicomediae, ut Ancyrae, ut Tharsi ne triduum quidem, aut saltem biduum constitisse Imperatorem (1) nemo unquam sibi persuadebit. Atenim ut aiebam, satis sunt triginta dies. Numera nunc jam a x. Kal. Septembres dies 30. Incides profecto in 21. diem Septembris mensis. Pervenit ergo Constantius Antiochiam 1x. Kal. Octobres, eumque statim ad salutandum accesserit Athanasius sedentem adhuc, si placet, in rheda. Sed tamen diebus aliquot necesse est manserit A-

C 3

tha-

Palatii Mans. Est lex Arcadii, & Honorii
,, Nulli manendi intra palatia nostra in quali-
,, bet civitate, vel *mansione* facultas pateat.
T. 11. Cod. Theod. pag. 363.

(1) Julianus quoque Nicomediae aliquot diebus mansit, ut colligi ex Ammiano l. 22. cap. 9. pag. 320. potest, ut & Ancyrae pagin. 320.

38 DE RATIONE TEMP.

thanasius Antiochiae , ut & quae de sua dignitate erant , & litteras ad Praefectos (1) , ad Episcopos (2) , ad populum Alexandrinum (3) , &c. (4) Imperatoris nomine scribi impetraret . Fac fuerint dies quinque . Non hercle id offero , quasi concedam , nam est incredibile ; sed ut tibi quemadmodum saepe dixi , quoad ejus potest fieri , satisfaciam . Non ergo ante 26. Septembris Athanasius discessit Antiochia . Atque aberat ea urbs Hierosolymis mansionibus xviii. Quare 14. Octobris Hierosolymam ingressum fuisse Athanasium per me licet : quamquam diebus tam paucis Syriam peragrasset (5) hominem , tandemque Hieroso-

(1) Consule Athanas. Apol. contra Arianos pag. 173. Tom. i.

(2) Athanas. ibid. pag. 173.

(3) Athanas. ibid.

(4) Athanas. ibid. pag. 174. τὰ δὲ αὐτῶ , τὴν αὖ ἐπὶ τῶν ἐν Αὐγουσταμνίῃ καὶ Θεβαΐδι καὶ Λιβύαις ἡγεμόσιν . Sub eadem autem forma Augustamnicae Thebaidis , & Lybiarum praefectis . Alia praeterea acta Antiochiae , quo tempore ibidem Athanasius versabatur , fuerunt , quae referuntur a Socrate lib. ii. cap. xxiii. & a Theodorito lib. ii. cap. xii.

(5) προπαραμυθίας οὕτως ἐ' διαρχόμενος τὴν Συρίαν

rosolyma petiisse, difficile, ne αδύνατον
dicam, esse videatur. Eo ubi pervenit
Concilium ab Episcopis Palaestinae habi-
tum est, in quo de causa Athanasii age-
retur (1). Quid? productumne illud
C 4 fuisse

Συρίαν σωέτυχον ποῖς κατὰ τὴν παλαιστίνῃ ἐπι-
σκόποις, καὶ συνόδον ποιήσαντες ἐν Ἱερουσαλὴμ,
γνησίως ἡμᾶς ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ μετ' εἰρήνης
προίεμεσαν, καὶ ἔγραψαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ
πρὸς ἐπισκόπους. „ Sic igitur dimissus, dum
„ Syriam peragrarem, Episcopos Palaestinae
„ offendi, & Synodum facientes in Jerusalem,
„ nos perhumaniter exceperunt, & cum pa-
„ ce dimiserunt, & scripserunt ad Ecclesiam,
„ & Episcopos. *Athanas. Apolog. contra Ari-
anos n. 57. pag. 175.*

(1) Confer quae attuli ex Athanas. not. su-
periore. His accedunt, quae Socrates narrat
l. 2. c. 24. „ Athanasius arrepto per Syriam
„ itinere in Palaestinam pervenit: ingressus-
„ que Hierosolymam Maximo ejus civitatis
„ Episcopo cuncta, quae in Sardicensi Con-
„ cilio gesta fuerant exponit, & qualiter Im-
„ perator Constantius Decretis Synodi con-
„ sensisset, deditque operam, ut Episcoporum
„ illius Provinciae Synodus congregaretur.
„ Maximus vero nihil cunctatus quosdam ex
„ Episcopis Syriae, ac Palaestinae accersit, ce-
„ lebratoque ex more Concilio, ipse quoque
„ communionem, & pristinam dignitatem
„ Athanasio restituit. „ Videat Lector, num
haec

40 DE RATIONE TEMP.

fuisse negabis ad octo dies? Ego si ad decem dicerem, haberem qui brevius intervallum defenderent satis esse non potuisse. Atqui a 14. Octobris dies octo si numerentur, incidemus in 22. diem Octobris mensis. Itaque 22. Octobris Hierosolymis Athanasius versabatur. Non ergo 21. Octobris venire potuit Alexandriam. Quamobrem in die mensis annoque designando Anonymo illi tuo non cum monumentis ejus aetatis modo, sed ne cum Athanasio quidem convenit. Vidit haec fortasse Maffejus: Nam Athanasii reditum confessus est cum IV. Constantii, & III. Constantis Consulatu Componi difficulter posse (1). Sed de hoc errore scribam multis verbis ad te, opportune. Interea id volo animadvertas, quod jactum abs te est Sardicensis Epochae, fundamentum, nullo modo posse consistere (2).

XI.

haec 10. dierum intervallo expediri potuerint. Consule Sozomenum *lib. III. cap. XXI. pag. 354.*

(1) Maffe. To. III. Observ. Litterar. pag. 90.
„ Difficile è l'accordare, che l'ingresso di Athanasio fosse Costanzo IV. e Costante III. Cons.

(2) Mansius cum in Dissert., tum in *Apolo-
log.*

XI. Cognosce nunc quid Anonymus de Hypatio, & Catullino mentitus sit. Simul enim una Consules fuisse scripsit (1). Quid? esse ne quemquam tam ignarum historiae arbitraris, quem fugiat anno 349 Catullinum, Hypatium vero decennio post fuisse Consulem (2). Teneo quid Maffejus respondeat. Videri consulatum Catullini non esse a Librario locatum recte (3). Audio id scilicet, sed nescio quorsum evadat. Nam si eo spectet, ut excuset Anonymum, jam erit ratio excusandi fabulatores omnes in prom-

Falli Anonymum, qui Hypatium, & Catullinum Consules una processisse scribit.

log. §. XI. seqq. Ex hoc Anonymi loco, quo statuitur Athanasium Alexandriam rediisse anno 346 colligit anno 344 fuisse celebratum Concilium Sardicense.

(1) *Tom. III. Observat. Litterar. pag. 90.*
 „ Anche il Consolato di Catullino par qui fuor
 „ di sito, & pag. 91. A Catullino dà per compagno Idazio (Ipazio) quando fu Limenio;
 „ ma è nel principio, dove altri errori sono. „
Praeclarum initium Historiae narrat. Apud Maffejum l. c. pag. 61. Secundum autem reversionis ejus Cons. Hypatio, & Catullino.

(2) Constat id ex fastis omnibus, & Mansius, ultro fatetur in Dissert.

(3) Anche il consolato di Catullino par qui fuor di sito. *ibid. pag. 91.*

42 DE RATIONE TEMP.

promptu. Ne igitur auctorem Chronici Paschalis, neque Cedrenum, neque alium quemquam insectere, quod erraverint in Chronologicis. Ego enim non ab illis dicam, sed a librariis notas temporum non esse locatas recte, eritque res omnis, ut ajunt, in vado. Ludis? inquires. Immo vero ludimur, mihi crede. Non enim putandum est serio haec esse scripta ab homine, & magni ingenii, & perito Historiarum.

*Conjecturas
Mansii de errore
Interpretis,
vel Librarii
in conjungendis
Hypatio, &
Catullino
Cos. consistere
nullo modo posse.*

Tu quod ei assensus non es, fecisti probe. Sed audio de conjectura tua, quae nollem. Perfertur enim ad me multorum sermone, confugisse te ad linguae graecae praesidium, quod verentur, ne sit inimicum tibi. Pugnare (1) namque

- (1) Mansius *Dissertat. de Epochis* pag 17.
 „ Gesta haec asserit auctor, inquit, Cos. Hypa-
 „ patio, & Catullino. Multa hic sunt obscura,
 „ & si vulgo eruditos audias, fabulosa sunt
 „ multa. Sed bona verba quaeso. Primo igitur
 „ negotium faceffit par illud Consulum.
 „ Nuspian enim in fastis conjuncti apparent.
 „ Mendum huc irrepsisse fateor, sed non difficile
 „ corrigendum. Lucubrationem hanc graece
 „ primo scriptam fuisse ab Anonymo quodam
 „ Alexandrino superius animadvertimus.
 „ Anonymus alius Graeci sermonis non equi-
 „ dem

que te fucum factum esse interpreti,
 qui quod legisset in graeco ὑπ' ἄκῃ Κα-
 τούλινῃ, verterit Hypatio, & Catulli-
 no Cos. addideritque de suo particu-
 lam &, cum esset *Consule Aco Catullino*
 vertendum. Verum τὸ ὑπ' cum apostro-
 phe non *Consulem*, sed praepositionem
sub indicat. Lineolam forsitan in 'com-
 mutavit Typographus, ut ὑπ' pro ὑπ',
 quod τῷ ὑπ' αὐτῷ *Consulis* nota est, poneret.
 Sed quid? malum! ego typographum no-
 mino injussu tuo? Verumtamen ubinam
 tu *Catullinum* vocari *Acum* vidisti? Ego
 illum *Aconem* vel *Aconium* fuisse dictum
 saepe legi, *Acum* numquam (1). Quem-
 ad-

„ dem peritissimus Latine vertit. Hinc bono
 „ illi interpreti fucus factus est. Legebat in-
 „ Graeco ὑπ' ἄκῃ Κατούλινῃ, priora illa verba,
 „ quae latine vertere debuisset Cos. Aco simul
 „ conjungens vertit Hypatio, quod nomen
 „ unius ex Consulibus censuit tum addens de
 „ suo conjunctionem „ & subjecit „ *Catul-*
 „ *lino*, atque ita ex uno consule vero par fi-
 „ ctitium consulum exhibuit. „ Haec Mansus
 peritissimus sermonis Graeci.

(1) Marmora Felsina. pag. 278. quae in-
 scriptio & a Rolando in fastis, & a Georgio in
 Annal. Baron. Edit. Lucens. T. IV. pag. 471. re-
 lata est.

44 DE RATIONE TEMP.

admodum ergo interpres τὸ ὕπ', & τὸ ἀκόνος vel ἀκονίς conjungere potuit, exque iis conflare Hypatii nomen? Scripsisset *Hypacone* aut *Hypaconio*, & *Catullino*, non *Hypatio*, & *Catullino Coss.* si tam ineptus, ut ipse arbitrare, fuisset. Age vero si τὸ ὕπ' notam scilicet consulis, & τὸ ἀκς interpres conjunxit, conflavitque nomen *Hypatii*, quam vocem habuit reliquam, quae Consules significaret, ut scribere posset *Hypatio*, & *Catullino Coss.*? Deinde quos tu fastos consulares aut Latinos (1), aut Graecos legisti,

FABIAE · ACONIAE · PAVLLINAE
C · F · FILIAE · ACONIS · CATVLLINI
V · C · EX · PRAEF · ET · CONSVLIS &c.

Marmor Asturicense apud Gruterum pag. 163. novae Editionis.

ACO · CATVLLINVS · VIR · CONSVLARIS.
In ea Inscriptione, quae refertur a Grutero pag. 309. Aconius vocatur Catullinus.

(1) Boldettus lib. 1. cap. xix. num. 13. refert inscrip. in qua est hoc modo: *Limenio & Catullino. Cassiodorus, Limenius*, inquit, & *Catullinus*. Chronicon Alexandrinum, seu Paschale, Λιμενίς, καὶ Κατὺλλίνος. *Fasti Flor. Min.* Λιμενίου, καὶ Κατὺλλίνου. *Fast. Flor. Maj.* Λιμενίς, καὶ Κατὺλλίος. Anonym. de Praef. *Urbi ex edit. Aegidii Bucher. Tom. XI. Antiq. Roman. Chron.*

sti, in quibus sit omisso Collega unius *Catullini*, adjuncto *Aconis* nomine, facta mentio? Si autem nullos vidisti, quid est, quod τὸ ὑπ' ἀκκ Κατρίνε lectum in graeco Anonymi exemplari fuisse ab Interprete suspicere? Praeterea sunt, qui peccasse etiam te contra leges de accensibus dicunt, ac pro Κατρίνε scripsisse Κατρίνε, quod peccatum etsi est levissimum, est tamen detrimento tibi, quod vehementer timendum sit, ne de te nascens opinio duplicetur. Quamobrem obsecro te, mi Mansi, isto ut graecae relicto, conferas te ad praesidium Etruscae linguae, in quo possis tutius vivere.

XII. Sed progrediar longius. Eusebium Nicomediensem quis neget periisse ante Sardicense Concilium? Mitto So-

Errare Anonymum, qui an. 349 vixisse fuisse Eusebiū Nicomediensem putat.

vi-

nov. pag. 389. Edit. Batav. Limenio, & Catullino. Eodemque modo habet fragment. Fastor. ab ipso Bucherio editum. ibid. p. 394. & Auctor Paschalis laterculi ibid. pag. 395. & pag. 398. ut mittam fastos Idacii, Prosperi Chronicon, & ea monumenta, quae in calce Chronici Paschalis edita a Cangio sunt, in quibus constanter Limenii, & Catullini sit junctim mentio.

(1) Consule *Socratem* lib. I. cap. XII. &

videam esse in eos te duriores. At est perspicua Athanasii Magni de re eadem sententia (1). Jam vero Anonymus Maffejanus anno 349 Catullino Consule Eusebium non superstitem fuisse modo, sed venisse etiam in Theodori, Narcissi, & Georgii scelerum societatem scribit (2), per-

XIII. & Sozomenum *lib. III. cap. VII.* ex Socratis testimonio colligit Pagius periisse Eusebium an. 342. *pag. 399. T. IV. Edit. Lucensis.* Eademque est Valesii in Calce operum Sozom. *pag. 243. Edit. Cantabrigiensis*, Lequienii, Cavei, uno verbo omnium eruditorum sententia.

(1) Athanasius *Apologia contra Arianos pag. 154. T. I. Opp. Edit. Montfaucon.* relatis iis, quae Romae essent ab Julio gesta, priusquam de rebus in Sardicensi Concilio actis diceret: *Ὁ μὲν ἐν Ἀσίᾳ*, inquit, *ἐν τῷ μετὰ τὸ πεπελαμένῳ.* *Interea Eusebius mortuus est.*

(2) Anonymus Maffejanus *pag. 6. Tom. III. Observat. Litterar. Coss.* Hypatio, & Catullino, Theodorus, Narcissus, Georgius cum ceteris venerunt Constantinopolim, volentes suadere Paulo communicare sibi: qui nec verbo eos suscepit, etiam eorum salutationem anathematizavit. Adsumentes itaque secum Eusebium Nicomediensem insidiati sunt Beatissimo Paulo, & interponentes calumniam illi de Constante, & Magnentio, expulerunt Constantinopoli, quo possent lo-

,, cum

perque calumniam petiisse, ut Paulus de sede Constantinopolitana deturbaretur. Quenam autem ea fuit calumnia? De Constante, inquit, & Magnentio. Nempe de Constantis caede. Quid? si artibus Eusebii, & sociorum Macedonium loco Pauli

„ cum habere, & Arianam haeresim seminare.
 „ Populus autem Constantinopolitanus desiderabat Beatissimum Paulum, perseveravit seditionibus, ne duceretur ex Urbe, amantes
 „ sanam doctrinam ejus. Imperator sane iratus Comitem Hermogenem transmisit, ut
 „ eum ejiciat: quo audito populus per mediam civitatem extraxit Hermogenem, ex qua re
 „ occasione nacta adversus Episcopum exilaverunt eum in Armenia. Volens Eudoxium
 „ haereseos Arianæ socium, & participem, Theodorus cum ceteris throno civitatis imponere ordinatum Germanicæ; populo vero moto ad seditionem, & non permittente
 „ quemquam sedere in throno B. Pauli, adsumentes Macedonium Pauli Presbyterum,
 „ ordinaverunt Episcopum Constantinopolitanae Civitatis, quem omnis conventus damnavit, quoniam adversus suum Patrem impositionem manus haereticorum impie suscepit. Macedonius autem postquam communicavit illis, & subscripsit, occasiones ingesserunt nullius momenti, & amoventes de Ecclesia constituunt Eudoxium supradictum, Antiochensem.

48 DE RATIONE TEMP.

*Paucis ver-
bis Anonymū
multa pec-
care.*

Pauli creatum dicat Episcopum Constantinopolitanum? Quam multa paucis verbis peccata! Anno 349 Eusebium, qui anno 242 (1) decesserat, egisse de Constantis caede (2) anno 350 a Magnentio facta, dedisseque operam ut Macedonius in eam sedem invaderet, quam idem ille Eusebius, & expetisset, & ubi obtinuit, occupasset ad extremum usque suae vitae diem (3)! Mirificam Anonymi Maffeiani vir.

(1) Vel 341. Nam variae sunt de hac re Chronologorum sententiae. Consule Tillemonium *Vita S. Pauli pag. 255. Tom. VII. N. E. Edit. Ven.*

(2) Vide Socratem *lib. II. cap. xxv. & xxvi. Hist.* & fastos Idacii in quibus haec habentur. „ Sergio, & Nigriniano Coss. His Coss. Constantis occisus est in Gallia a Magnentio. „ Atque in re nota non est, cur me diu versari oporteat. Quemadmodum autem fieri potuerit, ut anno 349 Eusebius dicam de Caede Constantis Paulo scriberet, nescio, cum ejus caedis exeunte hyeme anni 350 factum fuisse constet ex Juliano *Orat. I. pag. 26.* Constantium certiorum. Consule Baron. an. 350. & Pagium *ibid.* & Ezechielem Spanhemium in *Notis ad l. c. Juliani, & Gothofredum in Chronol. legum. T. I. Cod. Theodos. ad an. 350. Cangium in Notis ad Chronicon Paschale pag. 559. Edit. Paris.*

(3) Vide Athanasium *Apolog. contra Arianos*

virtutem , quae mortuis tam magnam potestatem daret ; ut in vivos , quos odissent , quasi in reos scelerum , quae nondum essent perpetrata saevire , & benefici esse in amicos possent . Et est ille tamen nugator eodem apud te , atque Athanasius pondere !

Quidni ? inquis . An vidisse te quidquam falsi in Anonymi opere arbitraris ,

Lapsus Anonymi in iis , quae scribit

D

cujus

nos num.6. pag.129. Tom.1. Opp. ἰδὲ καὶ κενὸν ἀποστὰς ἀποστρεφάμενος πάλιν κατέχει ; „ Ecce enim , „ & illinc si (e Nicomediensi) discedens alie- „ nam (scilicet Constantinopolitanam) rursum „ occupat . „ & in Hist. Arianorum ad Monachos pag.348. T. eodem , καὶ ὁμοίως ἐπεὶ δὴ Ἐυσεβίου ἐπὶ οὐφθαλμίσσας θείων ἀρπάσαι τῷ Ἐπισκοπῇ τῇ πρὸς πόλιν . κ. τ. λ. Quae verba Montfauconus vertit hoc modo „ Attamen cum Eusebium illius Urbis Episcopatus invadendi cupidus incessisset &c. Consule Socratem lib.2. cap.xii. Sozomen. l.iii. cap.vii qui diserte , narrant post Eusebii mortem ab Arianis fuisse creatum Macedonium Episcopum Constantinopolitanum . Cum ergo Athanasius aliique narrent Eusebium occupasse Constantinopolitanam sedem , unaque omnium vox sit , hanc nunquam ab eo relictam fuisse , lapsus fuerit Anonymus necesse est , qui Macedonium , opera quoque Eusebii , invasisse in Sedem Constantinopolitanam scribit . Videat nunc Mansius qua fronte affirmare potuerit Anonymum ne in ulla quidem re minima ab Athanasio discrepare .

50 DE RATIONE TEMP.

*ad Exilia
Pauli Con-
stantinopoli-
tani Episco-
pi.*

cujus ego nihil simile viderim (1)? Equidem cognovi errorem esse, quod ille narrat anno 349 pulsum fuisse in exilium Hermogenis causa Paulum. Nam ea res ante annos fere octo contigerat. Quid tum autem? Lapsus memoria est. Bis e sua Ecclesia Paulum fuisse ejectum constat.

(1) Mansus Dissert. pag. 18. „ Catullinus,
„ *inquit*, an. 389 dignitatem illam obtinuit,
„ ex quo non inanis conjectura deducitur Pau-
„ li depositionem postremam, & exilium cum
„ anno illo conjungi. Reclamant tamen viri do-
„ cti, rati Pauli per Hermogenem expulsio-
„ nem multo ante haec tempora citius accidisse,
„ anno scilicet 341 cui a Hieronymo in Chro-
„ nico illigatur. Fateor ultro memoria hic la-
„ psus scriptorem nostrum duplicem Pauli ex-
„ pulsionem alteram ab altera annorum *quorun-*
„ *dam divortio sejunctam simul compingere*
„ (nota elegantias Mansianas) quod vel ac-
„ curatissimis scriptoribus interdum obrepit.
„ Depulsio illa ob Hermogenis necem Coss.
„ Constantio III. & Constante II. (Consule,
„ Socratem lib. 2. cap. xlii.) anno nempe 342
„ cum S. Hieronymo in Chronico, & Socrate
„ lib. 2. cap. 13. consignanda est. Deportatio-
„ nem vero S. Pauli in exilium Caucasum,
„ quod Armeniae II. pagum esse tradit Theo-
„ doretus H. E. l. 2. c. 5. Catulino Cos. an. 349.
„ moliri etiam coeperunt, sequenti vero anno
„ teste Socrate l. 2. c. 26. perfecerunt.

stat. Exilia duo *simul compegit* Anonymus. Erravit, sat scio. At errarunt interdum eodem in genere alii Historici, item boni, quin aliquid de illorum auctoritate dereptum sit. Anabo te mi Mansi, considerasti ne, an es casu fortitus quid loquerere? Ego enim persuadere mihi nullo modo possum, excidisse id umquam consideranti, ut ei qui ex uno Consule duos (1), exque quatuor (2), vel quinque (3) exiliis (nam lapsus es quo loco

D 2 bis

(1) Ita enim Mansius censet ab Interprete Anonymi e solo Catulino duos Consules *Hypatium*, & *Catulinum* fuisse creatos. Vide not. 1. in §. XI. *Hujus Epist. pag. 42.*

(2) Quater enim pulsus e sua Sede Paulus fuit. I. quidem extremis Constantini temporibus. II. anno circiter 340 jussu Constantii, tumque jam Episcopatu potitus Eusebius Nicomediensis fuit. III. anno 342, quo tempore Macedonius creatus ab Arianis Constantinopolitanus Antistes est. IV. circa an. 350. post Constantis mortem. Consulitor Tillemontius in *Vita S. Pauli T. VII. H. E. pag. 252. seqq. Edit. Venetae. & pag. 697. seqq.*

(3) Quod nos quartum diximus, idem e Scripturibus aliquot antiquis colligitur quintum Pauli exilium dici oportere. Nam post tertium exilium restitutum fuisse narrant Julii Romani Pontificis litteris, deinde ante Synodum Sardini-

52 DE RATIONE TEMP.

bis Paulum scripsisti factum exulem) quae diversis temporibus consignanda erant, unum fecerit, praescriberet auscultari in Chronologicis oportere. Quodsi lapsos simili errore quandoque fuisse Historicos graves alioquin ac diligentes constat, tamen & evenisse id raro, & si id saepius, hi quidem certe (cum sit eorum satis & aetas, & auctoritas explorata) video quam tandem mereantur fidem. De Anonymi autem aetate, dignitate, auctoritate, nihil habeo certi, quod dicam. Atque is, ut perspicio, non raro ut alii, sed saepe, sed turpiter, sed paucis verbis multa peccat.

*Deceptum
fuisse Anony-
mum, ut qui
scripseris Ma-
cedonium an-
no 349 fuisse
Episcopum
ordinatum.*

XIII. Neque hic illum putato fecisse errandi finem. Nam quod adjungit de Macedonio anno 349 Episcopo ordinato, deque Theodori, Narcissi, & Georgii artibus, qui id eniterentur, ut Eudoxius Ger-

dicens ejectionem Constantinopoli, rursusque Constantis Imperatoris opera post idem Concilium in patriam revocatum, postremo anno circiter 350 coactum, item ut Constantinopoli cederet. Consule Tillemontium *not. 2. & 3. loco mox indicato. pag. 697. seq.* Michaellem Lequienium *T. 1. Orient. Christ. pag. 209. & Bollandianos.*

Germaniciae in Pauli sedem ascenderet falsum omnino est. Principio anno 342 Macedonium fuisse creatum ab Arianis Constantinopolitanum Episcopum plane liquet (1). Deinde nemo est veterum, qui Narcissum, ac Georgium aut de Eudoxio cogitasse, aut ullas habuisse in ea re partes tradiderit. Ac de Theodoro (2) quidem nullum dubium est, quin Macedonio fuerit adiumento, ut Ecclesiam Byzantinam moderaretur.

XIV. Simile autem est horum, quod mox addit anno eodem ejectum fuisse Macedonium (3), & in ejus locum Eudoxium subrogatum. Id enim anno circiter 360 contigisse, testata res (4) est.

D 3

Quid

*Refelluntur
Anonymi err
ores de eje
cto Macedo
nio, ejusque
loco Eudoxio
renuciato Epi
scopo Con
stantinopoli
tanorum.*

(1) Nam loco Eusebii creatus ab Arianis Episcopus fuit. Eusebius autem anno 342 interiit. Eodem vero anno Hermogenes pro Macedonio egit (quod ne Mansius quidem negat pag. 18. Dissert.) quare interfectus a plebe est.

(2) Consule Socratem lib. 2. c. 13.

(3) Vide sup. Not. 2. in §. XII. Hujus Ep. p. 46.

(4) Auctor Chronici Paschalis statuit: Constantio Augusto X. & Juliano Caesare Coss. & dedicatam fuisse magnam Ecclesiam, & depositum Macedonium, & ejus loco Constantinopolitanum Episcopum fuisse Eudoxium renunciatum pag. 294. seq. Edit. Paris. Huic praeverunt

Soi

54 DE RATIONE TEMP.

Quid si ante hoc tempus Eudoxium dictitet fuisse constitutum Episcopum Antiochenum? quæ res ne ad veritatis quidem similitudinem potest accedere. Sed enim Antiochenam ad annum trecentessimum quinquagesimum septimum occupavit Leontius (1), quo sane tempore patens ad eam aditus Eudoxio esse non poterat.

XV.

*De Eudoxio
ante an. 349
Episcopo An-
tiochenorum
facto opinio-
ne Anonymi.*

Socrates l. i. c. xlii. quo loco Eudoxii translationem, Dedicationemque Magnæ Ecclesiæ perinde in annum 360 refert. *Ἐν ὑπαρχίᾳ Κωνσταντίνου τῷ δέκατον, καὶ Ἰουλιανῷ τῷ τρίτῳ.* & Theodorus lib. ii. cap. xxvii. qui post Synodum Seleuciensem anno 359 coactam translatus Eudoxium fuisse testatur, a quo non dissentit Sozomenus lib. iv. cap. xxvi. seq. Consule auctorem Vitæ S. Athanasii apud Photium, quæ refertur a Montfaucono T. i. *Opp. Athan. pag. cxxxiv. num. 12.* Quod si Mansius factum id fuisse velit anno superiore, ei equidem non admodum repugnabo. Hoc tamen certum erit anno 359, vel 360, non anno 349 fuisse & pulsum Macedonium, & constitutum Eudoxium Episcopum Constantinopoleos. Quamobrem magno in errore versari Anonymum.

(1) Consulatur Bollandiani Tom. iv. *Julii Hist. Patriarchar. Antiochenor. pag. 490.* quo quidem loco solide imprimis, dilucideque Athanasii aliorumque testimoniis ostendunt ad annum 357 Leontium fuisse superstitem.

XV. Nam exilium Pauli in Armeniam quis putet in annum 349 rejici oportere? Vivo ne Constante, qui Paulo ut rediret auctor fuerat, simile quidpiam, aut agere, aut moliri Constantius potuisset? Cum ergo Constans anno demum 350 decesserit, quid est quod Anonymo assentiri quisquam videatur impune posse, aienti, contra veterum auctoritatem, & fidem (1), Paulum anno 349 abiisse in Armeniam exulatum? Sed Consule, Catulino, inquis, (2) *moliri haec Ariani coeperunt; sequenti vero anno 350 teste Socrate perfecerunt*. Quid hoc est *moliri*? An *cogitare*? Nihil arbitror aliud. Non enim pulsus ante annum 350 Paulus est? neque Ariani ullum consilii sui, si quod animo concoepissent, indicium cuiquam dederant. Quid? rejicienda ne igitur in annum 349 haec sunt, quia eo anno ab Arianis est de expellendo Pau-

D 4 lo

(1) Socrates lib. 11. cap. xxvi. Post Imperatorem mutasse, quae de restituendis Episcopis constituerat, scribit, quam nuncium accepit de Constantis morte. Quamobrem ejectum fuisse Paulum Sergio, & Nigriniano Cofs. Adeundi Bollandiani To. 1. Mensis August. Hist. Patriarch. Constantinop. num. 88. seq. pag. 18. seq.

(2) Vide Mans. Dissert. pag. 19.

56 DE RATIONE TEMP.

lo cogitari coeptum? Vide, quaeſo, ne te iſtud tuum erga Anonymum ſtudium tranſverſum agat. Atque ſic exiſtima. Si referre in eum annum rem licet, quo quis de illa cogitare coepit, periculum fore ne funditus pereant, nolo enim gravius dicere, quae ſunt a Chronologiſ regulae ſapientiſſime conſtitutae (1).

*De Conſtan-
te, quem in
viviſſe fuiſſe
negatur an.
353.*

XVI. Prodigii quoque ſimile eſt, quod mox adjungit, Conſtante, qui anno 350 interfectus a Magnentio fuerat, & egiſſe Mediolani circa annum 353, & miſiſſe (2) ad Athanaſium litteras, quibus

(1) Ex his, quae dicta haſtenus ſunt, colligi facile poteſt duabus paginis duodecies Anonymum contra Hiſtoriam, & Chronologiā peccaſſe.

(2) Anonymus pag. 63. „ Imperatore,
„ Conſtante in Mediolano conſtituto, direxit
„ ad Comitatum Navigium cum Episcopis V.
„ . . . & Presbyteros Alexandriae tres. Poſt
„ quorum Navigationem de Alexandria, Con-
„ ſul. Conſtantio VI. Aug. & Coſtante Caesa-
„ re II. Pachom. 24 die. Mox poſt 4. dies
„ Montanus Palatinus ingreſſus Alexandriam
„ Pachom. 28, ejuſdem Auguſti litteras Con-
„ ſtantis dedit Episcopo Athanaſio per quas ve-
„ tabat eos occurrere ad Comitatum, ex qua
„ re nimis vaſtatus eſt Episcopus, & omnis po-
„ pulus fatigatus eſt valde.

bus caveret, ne Episcopi, & Presbyteri a sanctissimo viro ad Imperatorem legati ad *Comitatum* accederent. Vitio id esse librario dandum dices, qui pro *Constantio Constantem* scripserit. Di male illi faciant librario, qui cum in alia saepe, tum bis in hoc tam magnum erratum inciderit. Sit igitur, ut vis, Errarit librarius. Mense autem Majo Constantium Mediolani fuisse quibus tandem monumentis efficere te posse arbitrare? Omnino mihi falsum videtur, eum qui anno 353 impeditus gravi, atque difficili bello esset, quique hostem exitu superioris anni ex Italia (1) profugum, hoc anno

(1) Non enim ad Septembrem, & fortasse etiam ad Novembrem mensem e Galliis in Italiam redire potuerat, cum VIII. Idus Septem. Lugduni, & III. Non. Nov. Arelate scripserit leges duas. Gothofredus in Chronologia Codicis Theodosiani ad an. 353. multis ostendit Magnentium Tyrannum superioris anni fine ex Italia in Galliam profugum, postquam triennium, & sex menses imperasset, a Constantio apud Cottias Alpes, deinde apud Montem Seleucum devictum, Lugduni se tandem interfecisse medio Augusto, vel initio Septembris mensis. Consule etiam Ezechielem Spanhemium in *Notis ad Juliani Imp. Orationem* 1.p.256. seq.

58 DE RATIONE TEMP.

anno persequeretur, mense majo versari Mediolani potuisse.

Video quid queas opponere. Nihil esse dices observatum a me, quod non ipse multo ante prospexeris. Haesitasse (1) namque aliquamdiu te, ut qui metueres, ne anno 354 mense Majo, quo quidem anno, & mense scripta lex 6 de *annona*, & *tributis* fuit, Episcopi ac Presbyteri in eam Urbem ad Constantium ab Athanasio missi, Alexandria solvissent. Victum tamen fuisse auctoritate

Ano-

(1) Mans. Dissert. pag. 33. „ Porro ad an-
 „ num quod attinet, suspensum me tenuit ali-
 „ quamdiu cogitatio, num pro Consolatu Con-
 „ stantii VI., & Constantis Secundo legendum
 „ fuerit Constantii VII. & Constantis III. qui
 „ sequentis anni 354 character est. Etenim an-
 „ no illo mense Majo (quo legati Alexandria
 „ solverunt) Constantius Mediolani agebat,
 „ unde data lex de *Annona*, & *Tributis* in
 „ Codice Theodosiano relata. Verum suspicio-
 „ nem hanc meam sustulit, id quod Anonymus
 „ ille subdit. Narrat enim quadriduo ab eorum
 „ profectioe Alexandriam venisse Montanum
 „ Palatinum, qui Athanasio litteras ab Impe-
 „ ratore reddidit, vetantes eos occurrere ad
 „ Comitatum. Tum & idem Montanus pluri-
 „ bus nifus est Athanasium Alexandria abdu-
 „ cere. &c.

Anonymi te , qui Montanum paulo post , quam illi discesserant , appulisse Alexandriam scribit , reddidisseque anno 353 ab Imperatore Athanasio litteras , quibus cautum esset , ne illi ipsi se conferrent ad *comitatum* .

Male hercle omnia . Omnia , inquam ; cum ne ignoscendum quidem sit haesitationi tuae . Nulla enim ratio erat cur dubitares , num in annum 354 referenda essent , quae scripta sunt ab Anonymo de legatis ; quod perspectum tibi debuisset esse tot itinera , totque res , tam magnas , quam illae fuerunt , perfici unius mensis spatio nequivisse . Neque enim dubitandum est verum ne sit illud , quod ne verisimile quidem esse videatur . Age vero essene verisimile censes mense Majo anni 354 quo Mediolani (1) agebat , cogni-

(1) Undenam enim nosse Athanasius poterat mense Majo Constantium Mediolani versari , ut mense Majo statueret ad eum Legatos mittere , nisi Mediolano de ejus adventu mense eodem litteras accepisset ? aut unde Constantio innotuerat Episcopos ac presbyteros destinatos fuisse ab Athanasio , ut Legati Mediolanum irent , nisi demum mense Majo fuisse illum ejus rei Alexandria factum certiore ? Sequitur

gnitum esse potuisse Imperatori, quod mense Majo Athanasius cogitarat, ut de illa re mense Majo litteras ad Athanadium ipsum daret, quae mense Majo a Montano perferrentur Alexandriam post dies quatuor, quam inde Episcopi discessissent? At non sum, inquis, assensus. Scilicet hoc etiam restabat, ut qui ne dubitandi quidem causam habuisses, idem tam absurdus, tamque inter se pugnantibus rebus assentirere. Sed de haesitatione tua plura fortasse quam necesse fuit.

*De litteris
Athanasio
redditis a
Montano Pa-
latino.*

XVII. Nunc de litteris Athanasio redditis a Montano. Nego iis cavisse Constantium, ne ad se Athanasii legati venissent. Fieri enim nullo modo poterat, ut tam cito Imperator missos fuisset, aut miti debuisse resciret eos, qui dies ante Montani adventum quatuor Alexandria solvissent. Quid ergo Constantius scripserat?

tur ergo, si vera essent, quae Mansio in mentem venerant, ut mense Majo acceperit Athanasius Mediolani Constantium agere, ac proinde mense Majo statuerit Legatos mittere, Constantius vero idipsum resciverit mense Majo, utque impediret, legarit mense Majo Montanum Alexandriam, qui eo mense Majo pervenerit.

rat? Nihil scilicet de Legatis. Nam hoc si scripsisset, non fuisset ab Athanasio silentio praetermissum. Scripserat de Athanasio, atque hoc sane modo: Velle se illi rem gratam facere. Ergo veniret, ut petierat, ad *comitatum*. Etenim homines nequam, nescio qui, nomine Athanasii litteras dolo ac fraude scriptas, ad Constantium dederant (1), quibus significarent esse vehementer ei Episcopo in optatis, ut sibi in Italiam navigare liceret. Sozomenum ejus (1) rei appellare equidem testem possem. Sed quia tibi graeculus testis non placet, utar unius Atha-

(1) Athanas. *Apolog. ad Imperat. Constant.* pag. 307. Το. 1. Opp. Μοντάνῳ ὁ Παλατινὸς ἦλθε κομίζων ἐπιστολὴν, ὡς ἐμὲ γράψαντῳ, ἵνα εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔλθω, Montanus Palatinus venit, afferens Epistolam, quasi ego scripsissem, ut in Italiam venirem. Et paulo post: Πόθεν δὲ ἄρα, καὶ πάντῳ τῷ ἐπιστολῷ ἔδρον οἱ καταρηκότες. Undenam ejusmodi Epistolam nacti sunt obtrectatores. *Vide ibid. cetera.*

(2) Lib. IV. Hist. cap. IX. Γράμματι πρὸ Βασιλέως ἐδέξατο, καλοῦντά αὐτὸν εἰς τὰ Βασίλεια. ἐπὶ δὲ πύτῳ αὐτὸς Ἀθανάσιον καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπαρξάθησαν. κ. τ. λ. Imperatoris accepit litteras quibus ad Palatium evocabatur. Eam ob rem & Athanasius ipse, & populus Ecclesiae conturbati sunt.

62 DE RATIONE TEMP.

Athanasii testimonio (1), a quo est monumentis mandata litterarum.

*De adventu
Diogenis No-
tarii Alexan-
driam.*

XVIII. Legi quae narrat de Diogene. Sunt ea vero Athanasii verbis contraria. Is enim menses 26 non annos duos (2), & menses quinque a discessu Montani Palatini ad Diogenis Notarii (3) adventum fluxisse narrat. At error, inquis, in textu est. Quid? An alibi uspiam esse dixi? Est ille profecto in textu. Sed sumis velle te ut librarii sit, non Anonymi. Id vero tibi numquam concedam, nisi monumento aliquo gravi effeceris verum esse (4).

Prae-

(1) Consule Athanasium loco mox indicato.

(2) Μοντάνῳ τοίνυν ἀποδημήσαντι, ἦλθε Διογένης ὁ νοτάρης μετὰ ἕξ καὶ εἰκοσι μῶνας. Cum profectus Montanus esset, venit Diogenes Notarius post sex & viginti menses. Athan. Apolog. ad Constant. n. 22. pag. 308.

(3) Anonymus pag. 64. „ Postmodum autem Diogenes Imperialis Notarius venit Alexandriam mense Mesfore (Mesori) Consulatu Arbitionis, & Loliani, hoc est post annos II. & menses V. ex profectioe Montani de Alexandria. „ Et Mansius tamen, si Deo placet, ne diecula quidem Anonymum ab Athanasio discrepare dicet.

(4) Mansius pag. 34. Dissert. Allato Athanasii

Praeterea scito me non probare, quod est a Massejo animadversum. Unius namque Anonymi beneficio ait comperisse tandem nos & nomen Montani & dignitatem (1) : quae res utraque neque magni momenti est, neque si esset, accepta esset Anonymo referenda, cum ejus Palatini Athanasius aliquoties meminisset. (2) . Sed danda est homini venia. Nam ita amamus nos ipsi nos, ut quae vel inventa, vel publicata primum a nobis sint, tam faciamus magni, ut si quid per-

sui testimonio : „ Belle haec, inquit, congruunt cum Anonymo. Nam ab anno 353 die XXI. Maji usque ad annum Cons. Arbit. & Loliani mense Mesori, id est 355 Julio exeunte, quo Diogenis adventus ab Anonymo consignatur, anni sunt duo, & menses totidem, id est menses 26. Ex his corrigendus est textus Anonymi, qui intervalum a discessu Montani ad Diogenis adventum ponit annorum 11. & mensium v. „ Ego vero ex Mansio inquiri cur hic corrigenda summa sit ex calculo mensium, ut ipse ait, alibi vero, ut post videbimus, calculus mensium ex summa? Id si expedierit, nihil erit cur ei repugnem.

(1) Massejus Tom. III. Observat. Litterar. pagin. 86. ne haesitans quidem scribit. Di quel Montano Palatino nissuna notizia si avea.

(2) Vide Athanas. Apolog. ad Constant. pagin. 308. Editionis Montfaucon To. I. Opp.

64 DE RATIONE TEMP.

pervulgatum , id nobis reconditum , si quid insulsum , id falsum , si quid denique barbarum , si quid ineptum , si quid deforme continent, id elegans , id aptum, id nobis venustum esse videatur .

*De supputa-
tionibus mē-
sum, & die-
rum.*

XIX. Sed ut intelligas in minutis etiam errare hominem , quem maximi ob minuta esse aestimandum putas ; hoc etiam animadverte . Nam a die 21 mensis Payni , hoc est a 15 Junii an. 356 (1) ad 24 Februarii numerat menses octo , diesque undecim , cum menses octo , diesque novem numerare debuisset . Deinde inter diem , quo ingressus Georgius Alexandriam est , qui 24 Februarii fuit (2) an. 357 , & diem , quo aggressa illum plebs est , qui 29 mensis Augusti respondebat an. 308 , interpositos scribit fuisse menses 18 integros , quin diligentissimus in *dieculis* etiam notandis scriptor , vel diem esse addendum censuerit . At AEgyptiorum more menses definienti menses 18 diesque 11 ; contra vero Romanorum rationem sequuto , menses 18 diesque praeterea tres numerandi erant . Multa sunt in ea rapsodia
ge-

(1) Vide Anon. pag. 66.

(2) Id. pag. 66.

generis ejusdem. A 29 (1) Augusti ad 2 Octobris an. 358 dies 10. A secunda Octobris an. 358 (2) ad 23 Junii an. 359 menses tantum novem: ut menses quinque (3) a 23 Junii an. 359 ad 26 Novembr. anno 361. & ab 29 Augusti an. 358. ad 26 Nov. an. 361. annos tres, mensesque solum duos computat. Mitto cetera, quae multa, ut dixi, sunt. Nam haec eo consilio indicavi, non quod tibi vellem errorem eripere, (haec enim magnam partem abs te fuisse animadversa certo sciebam) sed quod sive librarium imperitia, sive oscitantia historici admissa sint, esse tamen ab eorum alterutro perturbatam temporum rationem, nihilque propterea esse, cur id monumentum historiae Socratis sit praesferendum cognosceres.

XX. Nunc, quod ad me attinet, graviora persequar. Atque annum integrum post Athanasii fugam Georgium expectasse, quin invaderet in Ecclesiam Alexandrinam, quae sibi concessa fuisset jam usque ab anno superiore, quis credat? Omnino haec licentia ab Anonymo,

E

ut

*De adventu
Georgii Cap-
padocis Ale-
xandriam.*

66 DE RATIONE TEMP.

ut quae conjuncta ab aliis sint, ea ipse dissociet, rejiciatque in diversos annos, quae Athanasius, in unum eundemque annum retulisse videatur (1). Est proinde

(1) Ibid. Nam Athanasius Apologia pro fuga sua pag. 323. num. 6. *Tom. 1.* Ἐκᾷθεν ᾧ ἔ' αἰσθη' Ἀλεξανδρείαν πάλιν ἐπεφύσησαν, inquit, Ζητούντες πάλιν ἡμᾶς ἀποκτείνειν, καὶ γέγονε χεῖρονα πᾶσι πῶν προτέρων. συμβαίνει ᾧ ἐξ αἰφνης τῷ ἐκκλησίᾳ ἐκύκλωσεν, ἔ' πᾶσι πῶν πολέμων ἀνὰ πῶν διχῶν ἐγένετο. αὐτ' ἔλθων τῇ πεσαρακοστῇ ὁ παρ' αὐτῶν ἀποσταλὴς ἐκ καππαδοκίας Γεώργιος ἡνύχσεν αὐτῶν μεμαθηκε κακῶν. „ Post haec „ Alexandriam rursus invadunt, nosque de „ nuo ad necem perquirunt, factaque sunt prae „ sentia pejora prioribus. Milites quippe de „ repente Ecclesiam obsederunt, bellicusque „ tumultus vice precum exortus est. Dehinc „ quadragesimae tempore ingressus Georgius „ e Cappadocia, mala quae a magistris illis edo „ ctus fuerat adauxit. „ Haec qui legerit, nonne colliget in unum eundemque annum referri ab Athanasio, & obsessionem Ecclesiae, quae tum contigit, cum ipse quaereretur ad necem, 9. scilicet Februarii die an. 356, & ingressum Georgii Alexandriam. Etenim qui loquitur de rebus ante quadragesimam gestis, moxque adjungit, quadragesimae tempore aliquid evenisse, quin addat se de quadragesima anni insequentis agere; is profecto de his loquitur quae & ante quadragesimam, & quadragesimae tempore, uno eodemque anno contigerunt.

ATHANASIANORUM. 67

de suspectum falsitatis quod statuit anno 356 octavo Februarii cessisse Athanasium Alexandria, eodem autem accessisse Georgium anno 357 vicesima quarta Februarii mensis die (1).

XXI. Nihilo fortasse veriora sunt, quae scribit de Alexandrina seditione, deque ejecto anno 358, restitutoque porro anno 361 Arianis Georgio. Ac vellem equidem vera essent. Minus bene viri magni secum esse actum putarent. Est enim discrepans eorum de temporis nota sententia. Sed parvi referret, modo monumenta vetera Anonymo praesidio esse possent. Sunt tamen qui nollent hunc sui esse aliquando dissimilem. Quem enim in ceteris vident labi solere, hunc contra consuetudinem quidquam hoc loco agere non aequum censent. Judicent quod illis lubet (2).

*De ejecto ab
Alexandri-
nis Georgio*

E 2

Ego

(1) Anonym. pag. 65. 66.

(2) Anonymus pag. 66. 29 Augusti an. 358 ortam seditionem fuisse, ejectumque Alexandria Georgium 2. Octob. anni ejusdem. Contra sentit Montfauconus in Vita S. Athanas. pagin. LXX quo loco haec omnia in an. 356 rejicienda esse arbitratur. Non discrepant alii scriptores non pauci.

68 DE RATIONE TEMP.

Ego interea sic existimo: si erravit, tamen Anonymum impune laturum. Convinci namque erroris non potest. Quamquam enim res ejusmodi aliqui referunt, nemo tamen statuit quo anno, quoque mense contigerint.

*De interitu
Georgii, qua
in re pugnat
cum Ammia-
no Marcelli-
no.*

XXII. Sed quod habet de interitu Georgii (1) quale tandem est? Interfectum ait fuisse an. 361 paucis post diebus, quam est mors Constantii Alexandrinis civibus nunciata. Atqui anno 362 affectum fuisse supplicio Georgium didici ex Ammiano Marcellino, gravi in hoc genere auctore, & Gregorio Nazianzeno aequali (2). Quamobrem metuo, ἀλόγως
tua

(1) Anon. pag. 68. „ 1v. die mensis Cyac
„ Praefectus Gerontius nunciavit mortem,
„ Constantii Imperatoris, quo audito cives A-
„ lexandrini, & omnes contra Georgium cla-
„ maverunt, eodemque momento sub custodia
„ illum constituerunt, & fuit in carcere ferro
„ vinctus ex praedicto die Cyac 1v. ad 27-
„ ejusdem mensis, diebus xxiv. nam 28 die
„ ejusdem mensis mane pene omnis populus il-
„ lius civitatis perduxit de carcere Georgium,
„ nec non etiam Comitem, qui cum ipso erat,
„ insistentem fabricae dominicae, quae dicitur
„ Caesarium, & occiderunt ambos &c.

(2) Ammianus Marcellinus *lib. xxi. cap. xi*
pag.

tua quidem sententia, sed metuo tamen, ne hujus admiratores irati sint tibi, qui ei putes anteponi Anonymum oportere. Nam quod speras fore, ut illi sentiant aliquando tecum, propterea quod Marcellinus multa miscuerit (1), quae di-

E 3 versis

pag. 344 seqq. Edit. an. 1681. Cos. Mamertino, & Nevitta an. 362. post Artemii, qui Dux fuerat Aegypti sub Constantio, mortem, interfectum fuisse tradit Georgium falsum Episcopum Alexandrinorum.

(1) Mansius *pag. 43. Dissert.* „ Qui minus
„ tias hasce Chronologicas narrat historicus,
„ profecto demonstrat omnia se penitus nosse,
„ & plene sibi explorata narrare. Quare illi
„ magis, quam Ammiano, si quid forte ambo
„ inter se dissidere comperiantur, fidendum
„ est, cum praesertim ambo sint aetate suppa-
„ res. Anonymus vero Alexandriae de rebus
„ Alexandrinis, Ammianus autem nec Alexan-
„ driae, nec de rebus ejus gentis, nisi obiter,
„ scribunt. Ceterum conciliari ambo inter se
„ facile possunt, spectato scribendi more Am-
„ miano perfamiliari. Narrat enim per saepe
„ quaedam extra suum locum, si quam forte
„ occasionem illa commemorandi habeat in-
„ promptu. Ita libro XXI. legis si certum pe-
„ tatur, quae in Codice Theodosiano die Kal.
„ Januar, vel ut Codices quidam Mss. legunt,
„ Februarii, consignatur, antea meminit, quana
„ res gestas a Kal. illis Januariis describendas
„ su-

70 DE RATIONE TEMP.

versis temporibus contigissent, fueritque plerisque omnibus causa errandi, etsi componi cum Anonymo & Alexandrino, & suppare Athanasio posse videatur; cave ne inane sit. Ego nunc nihil de *suppare*, ne actum agam. Quinetiam ne de Alexandrino quidem. Erit enim, ut dixi, alibi de hac re opportunior dicendi locus. Id unum ex te quaeram, quid illud sit, quod scripsisti: *extra suum locum* esse quaedam narrata a Marcellino, atque idcirco rejectum ab eo in annum 362 fuisse, quod anno 361 evenerat? Afferri

„ suscipiat. Ibi etiam terremotum illum, quo
 „ Nicomedia Urbs corruit, accidisse notat IV
 „ Non. Decembris; tum & addit, *itidemque*
 „ *Nicaeae portio non mediocris* corruit. Cum
 „ vero prius de rebus gestis an. 362. egisset, ad
 „ eundem pariter annum utriusque Urbis ca-
 „ sum referre visus est. Reipsa tamen concus-
 „ sio illa Nicaena nec Decembri mense, nec
 „ anno 362. accidit, cum eadem ipsa concussio
 „ censenda sit, quae Africanos prohibuit a
 „ Concilio, quod ibi Constantii jussu cogen-
 „ dum fuerat, quae de re in libello Synodico.
 „ Id vero ad ann. 359, vel 360. pertinet. Qui-
 „ bus sic stantibus cur fides Anonymi nostri
 „ necem Georgii in extrema anni 361. referen-
 „ tis sollicitetur, nihil est.

ri quidem abs te , audio , exempla duo , quae si aut sola , aut praecipua esse ad tuam opinionem confirmandam putas , fateare necesse est te causa cecidisse .

Est enim eorum primum hujusmodi : Legis *si certum petatur* , quae Kal. Januarii an. 362 lata est , meminit Marcellinus , anteaquam res eo anno gestas describere aggredieretur . Alterum vero habet hoc modo : terraemotus , quo die *iv Non. Decembris an. 362. concussa* Nicomedia Urbs est , eodem loco atque ille refertur a Marcellino , quo partem Nicaeae corruisse anno 359 , vel 360 constat libelli Synodici auctoritate . Statuis vero deinceps , fidem Anonymi , cum *extra suum locum* narrari res soleant a Marcellino , non *esse sollicitandam* . Praeclare tu quidem , atque argute . Est autem id argumenti genus plane novum . Neminem enim fuisse ante te hominem arbitror , qui e duobus exemplis fas esse concludere judicaret , esse quidquam alicui per *familiares* , idque *persaepe* ei contingere .

At est praeterea inter nos magna non de *lege* solum , sed etiam de *terraemotu* dissensio . Neque enim intelligo , cur *extra suum locum* actum esse a Marcellino

72 DE RATIONE TEMP.

de lege Kal. Januariis lata censendum sit. Meminit enim illius, antequam ea, quae secunda Januarii mensis die gesta essent, narrare aggrederetur. Post enim quam de lege retulit, statim adjunxit haec verba. *Alapso Kalendarum Januariarum die, cum Mamertini, & Nevittae nomina suscepissent paginae Consulares, humilior princeps visus est, in officio pedibus gradiendo cum honoratis &c.* (1) Scripsit igitur Marcellinus de lege habita ejus, quo data est, temporis ratione. Quare primum exemplum praesidio tibi esse non potest.

Neque est alterum priori dissimile. Nam rogo principio te, sitne aliquis veterum, qui anno 362 Nicaeam fuisse terrae motu concussam neget? Nemo est, inquires, profecto quem legeris. Belle tu quidem, & vere. Cur retrahis igitur sine teste, sine ratione, sine conjectura ali-

(1) *Lib. xxii. cap. vii. pag. 303.* Neque id unquam Gothofredo in mentem venit, ut suae Chronologiae repugnare Marcellinum putaret. Vide *Chronol. T. i. Cod. Theod. pag. lxiiv.* Immo vero pag. *lxi.* Ita, inquit, in *An. Optimae notae, quod & Martellinus confirmat. al. Kal. Februarii.*

aliqua in annum 359, vel 360, quae sunt in annum 362 rejecta a Marcellino (1)? At Auctor Libelli Synodici Imperante Constantio partem Nicaeae Urbis everfam terraemotu fuisse testatur. Quid ego Libellum Synodicum morer, quem etiam si a Nicaeno cive scriptum esse defenderes, quoniam tamen scriptus nono seculo est, prae Marcellino nihili penderem? Magna est, mihi crede, vis vetustatis. Monumenta autem ix saeculi Ammiano & antiquo & diligentissimo in notis temporum indicandis scriptori praeferre velle, hominis est, ne quid dicam gravius, minus castigatè loquentis.

Sed vera dixerit Libelli Synodici auctor: quid? An idcirco causa ulla fuit, quae impediret, quo minus, quae urbs anno 360 terraemotu concussa est, ea rursus anno 362 concuteretur? Nicomedia

(1) *Lib. xxii. cap. xiv. pag. 330. iv. Nonas Decembres vergente in vespem die reliqua Nicomedia collapsa est terraemotu, itidemque Nicaeae portio non mediocris. Quae tametsi maestitiam sollicito incuterent principi &c. „ residua tamen non contemnebat urgentia. „ dum pugnandi tempus ei veniret optatum.*

dia ecce, quae anno 358 (1) magnam partem everfa est, anno etiam 362 eamdem est paffa calamitatem. Eoque magis in eam inducor fententiam, ut recte annum effe a Marcellino indicatum putem, quo videam, numerari hoc etiam inter figna, quae Juliano fe ad Bellum, contra Perfes paranti, *moerorem, follicitudinemque* incuterent. Nam fi anno 359, vel 360 vivo, Constantio, id eveniffet, cum Julianus effet in Occidente, non Juliano follicitudinem, fed Constantio in Oriente agenti moerorem attuliffet.

Verumtamen fac nonnulla non errore, fed ut ipfe exiftimas, opportunitate quadam fimilium rerum fuo loco moverit Marcellinus: quid? An hoc etiam, quod eft de interitu Georgii? nihil dico mihi videri minus. Statuit enim non ante Alexandrinos manus Georgio intuliffe, quam occifum fuiffe ab Juliano Artemium accepiffent (2). Atque Artemio ademtam fuiffe

(1) Ammian. Marcellin. *lib. xvii. cap. vii. pag. 167.* Aurelius Victor in *Marco. Socrates lib. ii. cap. xxxix.* Idacius in *fastis Daciano & Cereali Cofs.*

(2) *Lib. xxi. cap. xi. pag. 325.* „Alexandri Artemii comperto interitu, quem ve.
„ re-

fuisse vitam dixit, post ubi egit de adventu Juliani Antiochiam (1). Cumque eo Julianum pervenisse mense Junio anno 362 plane constet, consequens esse videtur post illum ipsum mensem vitam fuisse functum Artemium. Id vero non acta solum Artemii (2), sed etiam monumenta Ecclesiarum confirmant (3), quibus, dum etiam mihi Marcellinus praesidio sit, numquam detraham, ut Anonymo auscultem, fidem. Quae cum ita

„ rebantur, ne cum potestate reversus, id enim
 „ minatus est, multos laederet, ut offensus;
 „ iram in Georgium verterunt Episcopum &c.
 (1) Vide ibid. cap. x pag. 323. seqq.

(2) Apud Surium T. v. *De Sanctorum Historiis* pag. 975. seqq. Edit. an. 1580. „ Accepit
 „ (*Artemius*) litteras, quae jubebant, ut cum
 „ toto exercitu ad Imperatorem accederet:
 „ Ipse quoque Antiochiam venit, ut iussus
 „ fuerat, & cum eo, cum quo par erat, honore,
 „ & satellitibus adstitit Imperatori, quando
 „ de Martyribus habebat quaestionem &c.

(3) Menologium Graecorum ad d. xx. Octobris: Ἀκρίσας δὲ ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ τιμωρὴν πρὸς Χριστιανούς, παρεγένετο πρὸς αὐτὸν κ. τ. λ. *Cognita Juliani crudelitate, qua Antiochiae in Christianos saeviebat, ad eum venit. Vide Martyrologium Rom. ad d. viii. Kal. Novemb.*

76 DE RATIONE TEMP.

ita sint, magno esse argumento, invito Anonymo, debet, Georgium anno 362 post Junium mensem periisse.

Neque vero eum esse te arbitror, qui existimes, statim atque Constantius obiit, fuisse ab Juliano Artemium capitis condemnatum, ut Alexandrini, qui impetum ante fecissent in Georgium, occasionem hujus interficiendi nanciscerentur. Haec enim quibus tandem aut rationum momentis concludi, aut veterum auctoritate confirmari possent? Anonymi ne? At ille de Artemio verbum nullum. An quia ille componi alio modo nequit cum Marcellino? Quid igitur? Hoc tu uno sive ajat, sive taceat, pervertes omnia, quae sunt de ratione temporum tradita a majoribus memoriae posterorum? Vereris, ne, nisi sic facias, non possit Anonymi auctoritas existimatioque consistere. Ego vero facile patiar, ut quae nulla nunc est, ea ne fuisse quidem umquam videatur. Quamquam nec illud intelligo, si Non. Octobres (1) mortuus Constantius est, id-

(1) Ammianus Marcellinus *lib. xx1. cap. xv.*
De Constantio loquens *pag. 288.* Abiit, inquit,
e vita 3. Non. Octob. Socrates, Sozomenus,
Ida-

idque ut est a tuo Anonymo animadver-
sum, xxx die Novembris mensis rescitum
fuit ab Alexandrinis; non, inquam,
intelligo quemadmodum fieri potuerit,
ut 24 Decembris die accipere Alexandri-
ni potuerint de interitu Artemii nun-
cium, tuncque jam occidere Georgium
constituerint. Nam, si ut (1) Mopsucre-
ni

Idacius, Chronicon Alexandrinum habent 3.
Non. Novemb. Mihi Marcellini probatur sen-
tentia. Nam unius fere mensis intervallo, &
nuncios Mopsucrenis Naissum venisse, & Julia-
num Naisso profectum, Constantinopolim
cum exercitu pervenisse, vix mihi persuadere
possum. Venit autem Julianus Constantinopo-
lin 3. Idus, hoc est 11. die Decembris, ut
auctor est Marcellinus lib. xxii. cap. ii. pag. 296
sed fac vera sit Idacii, Socratis, Sozomenique
opinio, nihil tamen proficiet Mansius. Nam,
si 3 Nov. die mortuus est Constantius, idque
nunciatum fuit Alexandrinis 30 die ejusdem
mensis, hoc est post dies 25; ut litterae, nun-
ciique ad Julianum venirent, ut is rursus scri-
beret de occidendo Artemio Antiochiam, ut
Artemius poena capitis plecteretur, utque
Antiochia profecti, quae 39 Mansionibus aber-
rat, Alexandriam venirent, nunciarentque mor-
tuum esse Artemium, tres menses satis esse
non poterant. Quare Georgii mors rejici nequit
in Decembrem an. 361.

(1.) In Cilicia. Ibi enim mortuus Constan-
tius

78 DE RATIONE TEMP.

nis Epistolae de morte Constantii Alexandriam deferrentur, menses fere duo consumti sunt, multo sane plures (ac si, vis minus, quatuor saltem) praeterierint necesse est, ut legati ad Julianum, qui (1) Naissi in Dacia erat, ex Cilicia accederent, nunciarentque Constantium decessisse, utque Naïso Antiochiam litterae mitterentur, quibus significaretur occidendum confestim esse Artemium, atque ut (2) inde veniret unus aliquis Alexandriam, qui affirmaret illum revera esse e vita sublatum. Quod si ita est, fit omnino, ut non anno 361; Sed an. 362. occisus Georgius fuerit.

Sed hoc si ita est, inquires, abeat (3)
Mar-

tius est. Vide Ammianum Marcellinum *lib. xxi. cap. xv. pag. 288.*

(1) *Lib. xxi. cap. i. seqq.*

(2) Aberat Antiochia Mansionibus xxxvi. Alexandria, ut notat S. Julius Pontifex Max. *Epist. i. ad Eusebianos apud Constantium To. i. Epist. Rom. pag. 374.*

(3) Scilicet dixerat Mansius Marcellino se Anonymum antepone, quia hic minuta persequitur, estque Alexandrinus scribens de Alexandrinis rebus. Vide sup. in *Notis* in §. xv. Ammiano praevivisse videtur Julianus, ut qui carpens Artemium, qui ille ipse est, quem
Epist.

Marcellinus, in malam rem. Vide, quaeso, ne te ludibrio exponas eruditorum virorum. Nam quod ex te plus millies audiui magni illum esse pretii, qui annos, qui menses, qui dies, qui horas, qui minuta persequeretur, timeo hercle, ne falsum plerumque sit. Non enim quam minuta considerandum est; sed quam vera dixerit is, quem sequi oportet auctorem. Quid autem ob minuta sectere hominem in minutis turpiter errantem? Loquor de Anonymo, quem ignotum, quem fabulatore, quem collectorem minutarum, magnarumque falsitatum, ut vidisti, Ammiano praeponere velle, non modo recte fieri, sed omnino fieri non potest.

XXIII. Atque etiam nollem Dracontium factum esse ab Anonymo Comitem (1). Eam namque molestiam numquam

*De interfe-
cto Dracon-
tis comite.*

Epist. x. probro Aegypti Regem appellat, (σρατηγὸν pro Βασιλέα habet Editio an. 1696.) satis indicat fuisse illum ab se, quasi tyrannidem exercuisset, condemnatum.

(1) Anonym. pag. 68. seqq. „ Populus per-
„ duxit de carcere Georgium, nec non etiam
„ Comitem, qui cum ipso erat, insistentem fa-
„ bricae Dominicae, quae dicitur Caesarium, &
„ occiderunt ambos, & eorum corpora circum-
„ du-

80 DE RATIONE TEMP.

quam caperes, quam nunc certe capias necesse est, cum illum ante videris dignitate spoliatum a Marcellino, quam impetus in eum ab Alexandrinis fiat. Sed haec joco. Age ergo serio. Negat Marcellinus Dracontium fuisse (1) *Comitem*. Diodorum qui una cum Georgio, & Dracontio captus, occisusque ab Alexandrinis est, sic vocat *Comitem*, ut eum non omnino,

„ duxerunt per mediam Civitatem, Georgii
 „ quidem super Canelum, Dracontii vero
 „ homines funibus trahentes, & sic injuriis adfectos, circa horam 7. diei utriusque corpora
 „ combusserunt.

(1) Videamus num *minutiora* Marcellinus narret. *lib. xxii. cap. xii. pag. 326.* „ Ecce,
 „ autem, inquit, perlato laetabili nuncio indite
 „ cante extinctum Artemium, plebs omnis elata
 „ gaudio insperato, vocibus horrendis infrensens,
 „ Georgium petit, raptumque diversis mulcandi generibus proterens, & conculcans divaricatis pedibus. Cumque eo &
 „ Dracontius Monetae praepositus, & Diodorus quidam veluti Comes, injectis per crura
 „ funibus, exanimati sunt, ille quod aram in
 „ moneta, quam regebat, recens locatam evertit,
 „ alter quod dum aedificandae praeesset Ecclesiae,
 „ cirros puerorum licentius detondebat, id quoque ad Deorum cultum existimans pertinere.

nino, sed *veluti Comitem* fuisse scribat. Atque Anonymus ille tuus, quem tu Alexandrinum ingratis velles esse, quamquam erat ignarus Alexandrinarum rerum, e duobus unum hominem fecit, tribuitque Dracontio, non quae illi competere solum, sed etiam quae propria essent Diodori. Itaque praetermisit huius postremi, quem minime noverat mentionem.

XXIV. Neque Alexandrini, qui concitant seditionem, ferre, si viverent, possent, quod est de corpore Georgii memoriae proditum ab Anonymo. Qui naniue tam humani auctore Marcellino (1) fuissent, ut & Georgii, & Diodori, & Dracontii corpora Camelis imponi curassent, injuriam sibi ab eo constatam putassent esse, qui confidenter scripsisset, id illos officii erga unum Georgium adhibuisse, exuisse autem omnem in reliquos duos humanitatem.

*De imposito
Camelo uni-
us Georgii
corpore.*

F

XXV.

(1) Marcellinus ibid. „ Non contenta „ multitudo immanis, dilaniata cadavera per- „ remtorum, Camelis imposita, venit ad litus, „ iidemque subdito igne crematis, cineres „ projecit in mare, id metuens, ut clamabat, „ ne collectis supremis, aedes illis extrueren- „ tur.

82 DE RATIONE TEMP.

*De ejectis ex
Ecclesia An-
tiochena Pau-
linis .*

XXV. Accedit error de ejectis ex Ecclesia Paulinis (1), creatoque Episcopo Antiochenorum Meletio . Quinam tandem illi fuerunt Paulini ? An qui Paulino adhaerebant ? Nam praeter hos , qui esse potuerint alii , ne suspicari quidem possum . At Meletius ante Paulinum renunciatus est Episcopus Antiochenorum . Quemadmodum ergo expelli Paulini anno 361. ab Ecclesia poterant , qui nulli erant ? sed Eustathiani (2) qui Paulino Presbytero conjuncti erant societate communionis & dici commode poterant , & dicti reipsa ab Sozomeno *Paulini* sunt . Sit ita plane . Nihil enim impedio , quamquam sunt , qui nollent (3) . Illud autem

(1) Cos. Taur. & Florent. . . Et apud Antiochiam Arianæ haereseos ejicientes Pauli-
,, nos de Ecclesia, Meletium constituerunt, quo
,, nolente eorum malæ menti consentire ,
,, Euzojum presbyterum Georgii Alexandrini
,, ejus loco ordinauerunt. ,, Vide Mansum
Dissert. de Epoch. pag. 4.

(2) Consule Sozomenum Historiae Ecclesiasticae *lib. IV. cap. XXVIII.*

(3) W. Lovvth. In *Notis ad Sozom. Hist. Edition. Cantabrigiensis*, de Paulini sectatoribus , quos eo loco Sozomenus nominat , loquens ,, Metachronismus , *inquit* . Paulinus
,, enim

tem quo defendes modo , Paulinos fuisse ex Ecclesia pulsos? Ecclesiae namque Arianorum erant (1). Ariani autem Meletium Episcopum constituerant Antiochenorum . Non ergo opus erat , ut Paulinos ex Ecclesiis pellerent , qui Ecclesiis minime potirentur . Nam ab ea una , quam parvam in nova Urbe obtinerent , ab Arianis fuisse ejectos Paulini assecclas , ut Me-

F 2 letius

„ enim imperante Juliano, diu post Meletium
 „ a Lucifero Episcopus Antiochenus ordinatus
 „ est . „ Sed non resistam admodum Mansio,
 neque impediam , quin a Paulino presbytero
 Paulini dici Orthodoxi potuerint .

(1) Quamdiu enim Eudoxius Episcopatum Antiochenum occupavit, Ecclesiae Arianorum fuerunt . Neque vero eas vivo Constantio Orthodoxos recuperasse verisimile est . Ubi autem Meletius accitus Antiochiam fuit, pauloque post depositus , tum qui Orthodoxi Meletio accesserant , Ecclesiam, quae in veteri Urbe erat, frequentabant , qui vero a Paulino stabant nolentes inire cum Meletii sectatoribus societatem communionis , quod Meletium ab Arianis factum esse Episcopum dicerent , in exigua Ecclesia , quae in nova Urbe erat, collectas agere solebant , quae quidem Ecclesia ne ab Euzojo quidem illis ademta est , ut qui Paulini canitiem vereretur . Atque haec constant ex Athanasio Tom. ad Antioch. pag. 771. Tom. 1. Opp. P. 11. ex Theodorito lib. 11. cap. xxx1. Socrat. lib. 111. cap. 1x. Sozom. lib. 1v. cap. xxviii.

84 DE RATIONE TEMP.

letius crearetur Episcopus, neque est a veteribus scriptum, neque esse arbitror verisimile, cum inde ne ab Euzojo quidem Ariano ejecti fuerint (1).

*De tempore
ordinationis
Meletii, &
Euzoii Epi-
scoporum An-
tiochenorum.*

XXVI. Nam quae gesta initio anni 361 fuerunt quis feret rejici ab Anonymo in extremum Novembrem mensem? Nihil autem tam clarum, tamque perspicuum, quam & eo anno ineunte creatum Episcopum fuisse Meletium, & post mensem fere ab Arianis dignitate privatum (2), ut ejus loco Euzojum Antiochenis praeficerent. Novi ego, inquires, Anonymum. Homini Alexandrino non tam curae aliena fuerunt, quam sua. Itaque mirum non est, si in recensendis Antiochenorum rebus nullam habuit temporum rationem. At enim quae oportunitas erat, quae posceret, ut ubi de reditu Georgii egit, rediisse autem Georgium dixerat 26 Nov. die, continuo de Meletii, Euzoique Episcopatu ageret? Annon narranda haec erant antequam de iis institueretur oratio, quae contigissent post Constantii mortem? Jam ve-

ro

(1) Socr. lib. I II, cap. IX.

(2) Consule Bollandianos Tom. IV. Julii pagin. 52. in serie Patriarch. Antiochenor.

ro si rediit 26 Nov. die Georgius, redierit necesse est post ejus Imperatoris interitum. Nam decessit ille 111 Nonas aut Octobris, aut Novembris mensis an. 361. Meletius autem & factus Antiochenorum Episcopus est, & sede etiam exturbatus vivo Constantio (1).

XXVII. Videamus nunc de Geron-
tio. Praefectum hunc Aegypti fuisse,
narrat (2) non solum quo tempore mors
Constantii nunciata Alexandrinis est, sed
etiam cum publicatum Juliani (3) edi-
ctum de reducendis Episcopis fuit, quos
Imperator Constantius patria cedere,
jussisset. Atenim Ecdicius anno 362,

*De Gerontio,
quem Prae-
fectum AE-
gypti fuisse
narrat an.
362.*

F 3 quo

(1) Ita Socrat. Theodor. Sozom. quorum
testimonia referunt loco mox indicato Bolla-
diani.

(2) Pag. 68.

(3) Pag. 69. „ Mechir xiv. datum est
„ praeceptum Gerontio Praefecto ejusdem,
„ Juliani Imperatoris, nec non etiam Vicarii
„ Modesti praecipiens Episcopos omnes factio-
„ nibus antehac circumventos, & exiliatos re-
„ verti ad suas Civitates, & Provincias. Hae
„ autem litterae sequenti die Mechir xv. pro-
„ positae sunt. Postmodum autem & Praefe-
„ cti Gerontii Edictum propositum est, per
„ quod vocabatur Episcopus Athanasius ad
„ suam Ecclesiam.

86 DE RATIONE TEMP.

quo publicatum edictum est, non Gerontius Praefectus Augustalis erat. Ad Edictum. Julianus (1) scripsit, ut libros Georgii, quem Alexandrini occiderant, ad se mitteret. Quid autem? An confugies ad vetus illud tuum praesidium de Alexandrino? Non audes opinor. Nihil enim dici, aut excogitari absurdius potest, quam Imperatorem ignorasse quod erat suo Praefecto nomen, quia Alexandrinus non erat. Fatere igitur imperitum fuisse Anonymum Alexandrinorum rerum.

De edicto Gerontii, quo revocatus fuit se dicit in sua Ecclesiam Athanasium.

XXVIII. De edicto Gerontii quo 19 Februarii revocatum in suam Ecclesiam Athanasium fuisse scribit, non est cur multis esse agendum arbitrer. Nam Aegypti Praefectus nihil jussisset contra atque sibi fuisset mandatum ab Imperatore. Fecerat autem Julianus Episcopis redeundi in patriam potestatem, in suas vero

(1) Nam edictum, ut narrat Anonymus, post mortem Georgii vulgatum est. Sunt autem verba Juliani ejusmodi Epist. 19. pag. 378. Edit. an. 1696. „Hoc mihi privatim beneficii dabis, ut Georgii scripta omnia repensanda cures &c.

vero Ecclesias redeundi non item (1).

XXIX. Mitto praeceptum de restituendo idolorum cultu, quod 4 Februarii die an. 362 publicatum fuisse Alexandriae testatur (2). Non credo Julianum, qui Marcellino (3) auctore, ante initium anni 362 leges de aperiendis templis &c. tulisset, tamdiu expectasse, quin homines Christianis sacris initiatos ad ea restituenda cogeret, quae idolis, & Neocoris Constantini, Constantiique temporibus abstulissent. Sed ut Constanti-nopoli Alexandriam litterae perferrentur mensis saltem requirebatur. Hoc numquam dices. Placet enim tibi, ut ea aetate brevissimo temporis intervallo, &

*De editto
Juliani, de
restituendis
Idolis, & Ne-
ocoris, quae
ipsis fuissent
ablata, quod
publicatum
fuisse die Fe-
bruarii quar-
ta ann. 362.
nugatur.*

F 4 Mo-

(1) Juliani *Epist. xxvi. ad Alexandrinos pa-
gin. 398.* „ Τὸ νυν ὑφ' ὑμῶν ποῖς γαλιλαίοις ποῖς
„ Φυγαδελθεῖσιν ὑπὸ τῷ μακαρίτῳ Κωνσταντίῳ, οὐ
„ κάθιδον εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς τὰς πα-
„ ρίδας συνεχωρήσαμεν. Ἀθανάσιον δὲ συνδαί-
„ νομαί... ἀντιλαβέδμε τῷ λεγομένῳ παρ' αὐ-
„ ποῖς ἐπισκοπῆς θρόνῳ. „ Nunc nos Galilaeis
„ a Constantio ejectis, non reditum ad suas
„ Ecclesias, sed in patriam cuique suam con-
„ cessimus. Audio Athanasium... Episcopa-
„ tus sedem, ut ipsi appellant, iterum usurpa-
„ re. Vide Sozom. *lib. v. cap. xv.*

(2) Anonym. pag. 69.

(3) Ammianus Marcel. *lib. xxi. c. v. pag. 301.*

88 DE RATIONE TEMP.

Mopsuchrenis Nailum , & Naiso Antiochiam , & Antiochia Alexandriam Epistolae pervenirent.

*De fuga Athanasii 20
Octobris an.
362.*

XXX. Quinetiam persuadere mihi nullo modo possum anno 362 vicesima die Octobris mensis Athanasium, cui permissum esset, ut ad d. Kal. Novemb. Alexandriae maneret (1), deferere voluisse suos , & profectum e patria , abiisse *Therco* exulatum (2). Verum istud quidem tibi ita dicere necesse est. Sed vide ne quae Anonymus inscienter scripsit, ea si deinceps & consulto, & recte esse scripta defendas, duci aut levissimi hominis auctoritate, aut obstinatione quadam sententiae videre.

De loco Therco.

XXXI. At ille, inquis, conservavit nobis loci, in cuius se latebris Athanasius occultavit, memoriam. Habet autem hoc modo: *egressus est Civitatem, & com-*
mo-

(1) Julianus *Epist. vi. ad Ecdicium Praefectum Aegypti.* „ Ομνυμι πὸν μέγαν Σάραπιν, „ ὡς μὴ πρὸ τῶν Δεκεμβρίων Καλανδῶν ὁ Θεοὺς „ ἔχθρος Ἀθανασίου ἐξέλθοι ἐκείνης, μᾶλλον δὲ „ καὶ πᾶσι τῆς Αἰγύπτου κ. τ. λ. „ Testor magnum Sarapin, nisi ante Kal. Decembris inimicus Deorum Athanasius ex ea Urbe, vel „ potius ex universa Aegypto discesserit &c.

(2) Anonym. pag. 70.

moratus est circa Thereu (1). Nunc mihi, mi Mansi, vehementer places. Sed scin' quid rei sit? Multo sum quam ante incertior. Si vero quod incertum, est mihi, id ut sit certum desideras, doce me quis ille sit locus *Thereu*? Erat, dicis, ut (2) *puto*, proximus Urbi Alexandriae, ubi *forte* Athanasius substitit. Scilicet magno mihi adjumento est *non putato*, & *non forte*, ut certus sim.

Assentire scilicet Maffejo (3). Hoc enim magistro didicisti *Thereu* a *Therenuthe* fortasse non discrepare. Quid si negem? At similitudo nominis. Quam tu mihi narras similitudinem? An quia primae

(1) Anonym. pag. 70.

(2) Mansius Dissert. pag. 45. „ Statim fuit
„ gitabundum circa *Thereu*, quem locum esse
„ puto Urbi proximum, mansisse. Ibi forte,
„ substitit, ut exitum legationis ab Alexandria
„ nis ad Julianum missae opperiretur. „ Est
hoc item commentum Maffianum. Consule
etiam ejus Apologiam §. xviii. ubi „ quis,
„ inquit, nisi comperta scribens nomen cer-
„ tum loci nosset! . . Hunc vero *Thereu* nullo
„ veterum docente Anonymus noster ap-
„ pellat.

(3) Maffej. pag. 87. „ Si trattenne prima
„ a *Theron*, forse *Therenuntis* nominata da
„ Stefano.

mae litterae similes sunt, idcirco dissimilitudo reliquarum nihil impiediet, quin *Thereu* eundem atque *Therenuthen* locum esse existimem? Ac video Maffejum missis postremis litteris *Therenuthis*, haec fuisse in primis, seque jam consequutum putasse, ut *Thereu*, & *Therenuthis* unum idemque oppidum fuerit, quod dent nomini utrique litterae *there* initium. Quasi vero *Antinopolis*, & *Antoeopolis* Aegypti Oppida minime inter se differrent, quod primae postremaeque utriusque nominis litterae mirifice convenirent.

Quinetiam te moneo, ut ne constantem hanc esse putes scribendi nominis *Therenuthis* apud veteres rationem. Nam fuerunt, qui *Ternuthis* (1), quique *Thermutis* scribendum censerent esse, quae quidem nomina, ut vides, minus habent cum *Thereu* affinitatis. Nihil agis, inquires; dixi enim nomen loci

(1) *Therenuthis* in *Phtembuthi*, seu *Phtempu* Nomo erat. Vide Christophor. Cellarium lib. IV. *Geogr. Antiqu.* cap. 1. pag. 19. *Afr.*, Edit. an. 1706, & Stephanum de Urbibus ad v. *Ερμυρθις* quo loco & *Τεγενοῦθιδος* mentionem facit. At Lucas Holstenius vir summus in *Steph.* pag. 117. Edit. an. 1684. lege, inquit, *Θερμυρτις*.

ci (1) certum, locum autem certum indicatum fuisse ab Anonymo nusquam dixi. Itane vero? Tu qui nescias locus ullus usquamne fuerit, qui eo nomine appellaretur, certum tamen esse loci illius nomen defendes? At qui usus, inquis, eo nomine est, quin haereret, nihil, nisi quod sibi erat compertum, scripsisset. Quid compertum? Qua ratione deceptus multis (ut supra ostendi) est, eadem nescio quo errore adhibere potuit *vocem Thereu*.

Non placebit hoc tibi. Nullam, dices, fuisse causam, cur is, qui aliarum Urbium ut *Andropolis*, ut *Hermopolis*, ut *Antinopolis* meminisset, idem nomen *Thereu* introduceret. Quasi vero qui apte quandoque nomina Urbium usurpavit, is neque imperitia, neque errore induci aut ad excogitanda nova, aut ad ea, quae in usu sint, vitianda possit. Sexcenta ejusdem generis exempla in promptu sunt. Sed nolo esse longus. Mea interea nihil refert, fueritne, annon fuerit locus ullus *Thereu* appellatus, idemque fuerit *Thereu*, atque *Therenuthis* oppidum. Fuerit sane. Quid tum? An Atha-

na-

(1) Vide supra Nota 2. in hunc s. pag. 89.

naſius Alexandria egreſſus (1), Thereu continuo petiit, inde autem, cum quaefitus ad necem eſſet ab Juliano, contendit Hermopolim, poſtque Antinoum, ut tutiorem habere poſſet conſiſtendi locum?

Noli, amabo, non Socrati (2) modo (nam hunc *graeculum* nihil morare) ſed etiam Theodorito injurius eſſe, qui duo cum Athanaſium (3), & patria ceſſiſſe,

& na-

(1) Anonym. pag. 71. 72.

(2) Lib. III. cap. XIV.

(3) Lib. III. cap. IX. ὁπὲρ χάρισε δὲ ὁμῶς ἐλη-
λυθέναι πᾶς ἀπεσταλμένους μεμαθηκώς· καὶ πορθμῶν
ἑρῶν ὧδ' αὖτις πῶν ὀχθὴν πᾶ ποταμῷ, ἐπὶ τὴν θηβαίων
χωρὴν ἀνήγαγε· ὁ δὲ ἀνελὼν αὐτῶν προεσπαγμένῳ,
πυθόμενῳ τὴν φυγὴν, κατακράτος ἐδίωκεν. ἐσέβη
δὲ πῶν τῶν γνωρίμων προκληφότεῳ, καὶ σφοδρὰ
ἐλαύνειν, αὐτῶν ἐρικρότεῳ, τινὲς μὲν πῶν σωόντων
ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐκκλίνειν ἰκέτεον. Αὐτὸς δὲ τῷ
κυβερνήτῃ ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἰβύναι πᾶ προθ-
μῶν ἐκέλευεν. Οὕτω δὲ αὐτῶν καταντικτῶ πᾶ διώ-
κοντεῳ Φερομένων, ἦκεν ὁ πᾶ θανάτῳ πᾶ ἐντο-
λαὶ δεδεγμένῳ, ἔ' πόσον ἀφίστηεν ὁ Ἀθανάσιος,
ἦρετο. ὁ δὲ πελαζέειν πᾶσιν ἰπῶν, ἐκάνον μὲν ἀπέ-
πειμψεν. Αὐτὸς δὲ τὴν Ἀλεξανδρινὴν κατέλαβε, καὶ
πᾶ ληπόμενον πᾶς Γυλιανῷ βιοπῆς αὐτῷ διέλαθεν.
,, Subduxit se tamen, cum eos, qui contra ipsum
,, missi fuerant, advenisse jam comperisset, na-
,, tusque in ripa fluminis navigium, subvéctus
,, est in Thebaidem. Is vero cui caedes Atha-

na-

& naſtum fuiſſe in fluminis ripa navigium ex ſententia , indeque ſolviſſe , ut in Thebaidem contenderet , retuliſſent ; mox juſſum ab illo gubernatorem tradiderunt fuiſſe , ut converſo curſu , ſecundo flumine Alexandriam rediret . Revertiſſe igitur Sanctiſſimum virum in patriam , ibique aliquamdiu latuiſſe . Atenim etſi te orem , impetrare tamen non poterò , quod abſte peto . Cenſes enim flagitium eſſe ab Anonymo vel latum unguem diſcedere . Quod cum ita ſit , fac ſaltem admirandae illius legis memineris , quam ipſe primus omnium a *Cafuiſtis* , quos vocant , mutuo acceptam ſanxiſti in hiſtoria valere oportet .

„ naſſi mandata fuerat , audita ejus fuga , quan-
 „ tocius eum perſequi coepit . Quem praeve-
 „ niens quidam ex familiaribus Athanaſii , cum
 „ feſtinare illum nunciaſſet , nonnulli ex comi-
 „ tibus orabant , ut in ſolitudine deſlecteret .
 „ Ipſe vero gubernatori praecepit , ut navi-
 „ gium recta Alexandriam dirigeret . Sic igitur
 „ cum contra perſecutorem ipſum naviga-
 „ rent , occurrit iſ , qui mandatum caedis ac-
 „ ceperat , & quantum inde abeſſet Athanaſius
 „ ſciſcitatur . Ille haud procul abeſſe illum re-
 „ ſpondit : eoque dimiſſo Alexandriam profe-
 „ ctus , reliquo tempore Imperatoris Juliani
 „ ibi delituit .

94 DE RATIONE TEMP.

oportere . Est autem hujusmodi : unum contra duos vel plures Scriptorem pugnare nullo modo posse (1) .

Sumes jure quodam , ut quidem tibi videtur , tuo habere Ammonium Episcopum te , qui cum & Aegyptius , & Athanasio aequalis esset (2) , tum neget man-

(1) Vide Apolog. Mansi §. 22 .

(2) Apud Bollandianos T. III. *mensis Maji* pag. 71. Ο' πάσας Ἀθανάσιος εἶπεν , Ἰδὼν ἔ' ἐν ποῖς καιροῖς πόσους Ἀνθρώπους τῷ Θεῷ μεγάλους . . . ὥς ᾧ ἡμῶν διωχθεὶς ὑπὸ Ἰουλιανῆς , ἔ' προσδοκῶν ἀναρῆσθαι ἀπ' αὐτοῦ (δεδίλωτο ᾧ μοι πῶτο ὑπὸ γνησίων Φίλων) ἦλθον οἱ δύο πότοι εἰς τὴν Ἀντιγὸς πόλιν με ἐν μία ἡμέρᾳ , ἔ' βυλίσταμεν κρυβῦναι παρὰ Θεοδώρῳ , ἐπέβην τῷ ἐκείνῳ πλοίῳ πάντοθεν κεκαλυμένῳ προτίμποντος ἡμᾶς , καὶ Ἀββὰ παμμωνῶν . Καὶ τῷ Ἀνέμῳ ἀνεπισηδὴς γενομένῳ , ἐγὼ μὲν ἀγωνίων τῇ καρδίᾳ προσσυχόμεν , καὶ τ. λ. ,
 „ Athanasius Papa dixit: Vidi etiam temporibus
 „ his magnos Dei viros . . . (*Theodorum* scilicet , & *Pammone*) . Cum autem eo tempore me persequeretur Julianus , & aliud nihil in momenta expectarem , quam ut ab illo caperer , (de hoc scilicet ab amicis fidissimis eram praemonitus) duo illi , quos dixi , die uno venerunt Antinoum , & ego summo consilio , ut apud Theodorum laterem , ipsius Navigium coopertum ascendi , deducente nos Pammonem Abbate , Vento autem minus profecto , pero afflante , equidem corde anxius ad preces sum conversus &c.

mansisse illum ad exitum usque Juliani Alexandriae, quae res componi nequit, cum iis, quae sunt a Theodorito & Socrate litterarum mandata monumentis. Assentior equidem Ammonio. Is vero quamquam Antinopoli, paulo ante quam esset nunciatum de morte Imperatoris, constitisse Athanasium tradidit, qua in re fateor Socratem, ac Theodoritum peccasse, non is tamen fuit, qui aut revertisse Athanasium Alexandriam, ibique aliquamdiu latuisse inficiaretur, aut illum Thereu moratum fuisse scriberet. Itaque maneat necesse est, quod est ab illis duobus de reditu litteris consignatum, quoad documenta maiore quam sit Maffejanum auctoritate inventa fuerint, quibus & evertatur vetus, & nova *de mora circa Thereu* stabiliatur sententia. Sed satis multa de *Thereu*.

XXXII. Venio ad Olympum, quem Praefectum Aegypti fuisse dicit Anonymus (1), quo tempore actus in exilium Athanasius fuit ab Juliano. Ego vero non Olympum, sed Eccidium etiamtum fuisse Aegypti Praefectum defendo.

*De Olympo
Praefecto
Aegypti.*

(1) Anon. pag. 70. „ Quo mox egresso „ Olympus Praefectus &c.

96 DE RATIONE TEMP.

do. Ad Ecdicium enim Praefectum Julianus (1) scribit, ut Athanasium cogat Alexandria excedere. Discessit autem inde Athanasius IIII Octobris die, auctore Anonymo (2). Jam vero ad IV. Non. Decembres eundem illum Ecdicium Praefectum Aegypti fuisse satis est ex Theodosiano Codice exploratum (3). Cumque Julianus in mox indicata Epistola ei minatus fuerit irrogationem multae, nisi ad Kal. Decembres Alexandria pulsus Athanasius esset, magis magisque necesse est liqueat, gessisse illum praefecturam saltem ad Decembrem mensem. Quamobrem si fuit umquam, est id vero maxime dubium, eo certe tempore Olym-
pus Aegypti Praefectus non fuit (4).

*De Athana-
sio circa An-
tinoum, vel
Hermopolim
mortis Julia-
ni certiore
facto.*

XXXIII. Ac si mihi nunc esset de Juliani morte dicendum, vereretur ne in hac quoque re inscienter fuisse versatum Anonymum omnes cognoscerent (5).

Sed

(1) Vide supra §. XVIII.

(2) Anonym. pag. 70.

(3) L. VIII. & l. IX. de Operibus Publicis Dat. an. 362. IV. Nonas Decembres Ecdicio Aegypti Praefecto.

(4) Julian. Epist. VI. ad Ecdicium Aegypti Praefect.

(5) Nam malo de rebus, quae ad Athanasium

Sed non id ago . Hoc dico , Athanasium neque Hermopoli , neque Antinoi degentem fuisse factum de Juliani interitu certiore . Roges quo utar auctore , ac teste ? Ego certe multo quam sit Anonymus graviore . Ammonius Episcopus , qui rem , ut acta erat , ab Athanasio acceperat , tum cognitam ei mortem Iuliani fuisse narrat , cum Antinoo solvisset (1) , navigaretque in superiorem Thebaidem , ut apud Theodorum Monachorum Patrem consistere tuto posset .

XXXIV. Nec minus habet ineptiarum quo loco differit de reditu Athanasii post Juliani necem Alexandriam . Clam enim & rediisse & in patria mansisse scribit (2) , quoad se contulit ad no-

De Athanasio clam reverso post Juliani necem Alexandria.

G vum
suum spectant , sermonem instituere . Ceterum Anonymus , qui semper fere celerrimo cursu usos fuisse eos , qui res nunciarent , scribere videtur , ut ante animadvertimus , multo nunc indicat eos fuisse tardiores . Cum enim Julianus vi Kal. Julias decessisset , tum 20 Augusti die , nempe post dierum 55/ intervallum , ejus rei fuisse Alexandrinos certiores factos Anonymus idem jactitat .

(1) Vide Epistolam Ammonii ad Theophilum Alex. Episc. apud Bollandianos Tom. I II. Mensis Maji pag. 356 .

(2) Anon. pag. 72 .

vum Imperatorem . Et meticolose quidem hominem rediisse , quod nondum accepisset litteras ab Joviano (1) , facile paterer . Sed acceptis litteris (2) , quibus ei concedebatur redeundi in suam Ecclesiam , docendique populum facultas , quid fuisset latebris opus ? Paullo autem post , quam est nunciatum periisse Iulianum , factumque esse illius loco Jovianum Imperatorem , allatas fuisse litteras de restituendo veri Dei cultu , inde vero Athanasium revertisse scribit ille idem Anonymus (3) , quo tu nullum esse hominem accuratiorem putas . Atque

(1) Nam est id etiam ab Socrate litteris consignatum *l. i. i. c. xxiv. Καὶ Ἀναρρώνησι μεν διὰ γραμμάτων πὸν τῆς Ἀλεξανδρίας Ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ὃς εὐθὺς μετὰ τὴν πελοπτιῶν Γουλιανῶν , τῆς ἐκκλησίας πὸν Ἀλεξανδρίων ἐγκρατὴς ἐγένετο . ὅτε δὲ παρ' ῥησιαίτερον ἐκ τῶν γραμμάτων γεγόμενον , καὶ τὴν πανταχοθεν δέος ἀπήλακτο .* „ Et „ Athanasium quidem Alexandriae Episcopum „ per litteras confirmavit , qui statim post Juliani interitum recuperavit Ecclesiam Alexandrinam . Tunc autem ex litteris majorem „ fiduciam adeptus , omnique metu liberatus „ est .

(2) Extant *T. i. Opp. Athanas. P. ii. pag. 779.*
Edit. Montfauc.

(3) Pag. 71. 72.

que Athanasio, quem Jovianus imprimis venerabatur, redditam ab eodem Imperatore fuisse eodem tempore Epistolam (1) plenam pietatis, & clementiae erga illum suae, & est per se ipsum credibile, & constat testimonio scriptorum (2) gravissimorum. Itaque rediit post acceptas eas litteras Athanasius, si vis Anonymum cum Theodorito componere. Quamobrem igitur latuisset?

G 2

set?

(1) Theodorus *lib. IV. H. E. c. II.* eodem tempore quo de restituendo veri Dei cultu, revocandisque in suas Ecclesias Episcopis Imperator scripsit, secundas litteras quoque fuisse ad Athanasium datas tradit. „ Simulatque fines „ Imperii sui ingressus est, inquit, primam omnium legem tulit, qua & Episcopos ab exilio reverti jubebat, & Ecclesias iis restitui mandabat, qui Nicaenam fidem inviolatam, servassent. Scripsit etiam litteras ad Athanasium &c. „ Differit autem de secundis litteris. Paulo ante vero primas acceperat Athanasius, quae statim atque Imperator de restituendo divino cultu cogitare coepit, datae fuerint necesse est.

(2) Vide Theodorit. *l. c.* & Socratem *l. c.* qui ubi ea quae attulimus, dixit, tum „ reliquos, inquit, Episcopos, qui a Constantio „ relegati fuerant, a Juliano vero nondum „ restituti, ab exilio revocavit. Eodem tempore cuncta gentilium templa ubique occludebantur &c.

set? Ille ne quem plebs Alexandrina vehementer coleret, qui flagraret desiderio Ecclesiae suae, cui Imperator tanta benignitate fecisset redeundi in patriam potestatem; ille inquam & clanculum ingressus fuisset Alexandriam, & ibi delituisset, quoad non convenisset Imperatorem? Somnia haec sunt, quae nisi Anonymo, nulli quidem certe cadere in cogitationem possent.

Age vero quemadmodum occultasset ille se, qui teste Socrate Ecclesiam continuo, atque periit Julianus, recuperasset (1)? quique Synodum (2) celebrasset, ut Joviano percuntanti, quae vera esset de verbo Divino sententia, satisfaceret? Non constat, inquis, Alexandriae ne an alibi fuerit ea Synodus celebrata. Sunt enim de hac re magnae inter viros doctos dissensiones (3). Quid igitur? Valesio ne fidem adjunges agenti coactam fuisse Antiochiae (4)? Non audes

(1) Vide Socratem loco supra indicato.

(2) Theodorus *lib. I. I. I. c. I. I.* hujus Synodi meminit.

(3) Mansius *Dissert. pag. 46.*

(4) Not. I. in Cap. I. I. I. Lib. IV. H. E. Theodori.

audes . Nam est ejus merito a Benedicti-
nis explosa opinio (1) . Teneo quid ve-
lis . In oppidum aliquod Aegypti , non
vero Alexandriam Episcopos se ad cele-
brandum Concilium contulisse (2) . At-
qui te fatente , veteres recentioresque
Scriptores malunt eos fuisse congregatos
Alexandriae . Ego , inquires , veteres re-
centesque scriptores prae Anonymo ni-
hil moror . Quid ? An ne libellum quidem
Synodicum , cui tantum fidei tribuisti
quantum a nemine unquam tributum
est , ut eo uno aut corrigi , aut convinci
erroris Ammianum Marcellinum (3) pos-
se

G 3

se

(1) In Monito ad eam Epist. Synodicam .
pag. 778. *T. I. Opp. Athanas. P. 111.*

(2) Mansius *Dissert. pag. 46.* „ De loco ,
„ inquit , ambigitur . Nam Alexandriae coa-
„ ctum veteres , recentioresque Scriptores con-
„ sentiunt . Valesius Antiochiae celebratum
„ arbitratur . Ego sin minus Antiochiae , cer-
„ te tamen extra Alexandriam , & alicubi for-
„ te in Aegypto . Non enim haberi potuit A-
„ lexandriae ; quando enim primo eo venit
„ Athanasius Joviano imperante , occultus , &
„ paucis cognitus mansit , Anonymo nostro
„ testante .

(3) Libell. Synod. ex recens. Joh. Pappi
apud J. Alb. Fabric. *To. XI. Bibl. Graecae pa-
gin.*

se defenderes? Hoc, inquires, dubium ne est? Nam mori te mavis, quam ut latebras, recessusque illos, quos ipse quaesierit Athanasio, tolli sinas. At ego contra mi Mansi, & sinam, & si opus est, dabo me veteribus, atque novis, ut funditus recessus illi pereant, adiutorem. Rident alii, mihi crede, ipse autem vehementer commoveor, cum tot monumentis, quorum est auctoritas explorata, praeferri abs te videam *ῥαψωδίαν* plenam ineptiarum.

*De itinere
Athanasii An-
tiochiam, de-
que Joviani
Imperatoris
morte.*

XXXV. Pergit ille tuus: ad Imperatorem, ait, Athanasium contendisse (1). Antiochiam credo. Nam ibi tunc Jovianus

gri. 214. Ο δὲ Θεότατος ἰοβιανὸς ὁ αὐτοκράτωρ, ἀποστάλαξ ἐς Ἀλεξάνδρειαν Ἀθανασίῳ ἡ ἀπαράλλακτον ὅρον τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδοξίας ἐξήγησεν. ὃς σωμαγαγὼν πρὸς λογαδας πῶν ἐπισκοπῶν Αἰγύπτου, Θεβαίδου, καὶ λιβύης, ὅρον συνοδικὸν πλήρη ἀληθείας, ἐξ Ἐκκλησιᾶς, Ἰοβιανῶ τῷ Φιλοχρίστῳ ἀπέστειλεν. „Piiſſimus autem Imperator Jovianus missa ALEXANDRIAM ad „Athanasium Legatione, immutabilem verae „Orthodoxiae definitionem Synodicam gratia, & veritate plenam Joviano Christi amanti misit.

(1) Anonym. pag. 72.

nus erat (1). Compositis autem rebus Ecclesiae suae regressum illum fuisse an. 364 mense Novembri in patriam. Vivone Joviano? Ita quidem videtur Anonymo (2). Etenim mortis Joviani non meminit ante an. 365. At Jovianus decesserat Februario mense an. 364. Non ergo rediit vivo Joviano. Sed est id consuetum Anonymo, ut semper erret.

Concedam tamen non constare quae illius fuerit de morte Joviani sententia. Volo enim sibi omnes persuadeant, esse me tibi multo, quam existiment, aequiorem.

XXXVI. Quid? verumne erit, quod scribit Athanasium Antiochia profectum appulisse Alexandriam decima sexta die Novembris mensis (3)? Mihi certe non

De reditu Athanasii Antiochia Alexandriam.

G 4

for

(1) Vide tertiam petitionem Arianorum apud Athanas. To. III. Oper. Part. II. pag. 784. quo loco Jovianus ait Athanasium esse Antiochiae. Καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐκ τῆς ἐκκλῆσις. Consule praeterea Theodorum lib. IV. cap. V. Socratem lib. III. c. XXVI. & Sozomenum lib. VI. cap. V. & VI. Et Anon. pag. 76.

(2) Nam ad an. 365. Post Jovianum, inquit, citius ad Imperium vocatis Valentiniano, & Valente &c.

(3) Anonym. pag. 72.

solum non verum , sed ne verisimile quidem esse videtur . Namque Athanasius Antiochia discessit , cum adhuc in ea Urbe Jovianus esset (1) . Jamvero Imperator extremo Januario mense (nam hoc etiam permitto tibi) inde abiit , Constantinopolim petiturus ; quo sane pervenire non potuit , cum Dadeftanae in Ciliciae Galataeque finibus x i i i Kal. Martias ex improvise decesserit (2) . Fac autem paulo ante quam Antiochia Jovianus excederet , aggressus iter Athanasius fuerit ; hunc profecto , cui maxime cordi Ecclesia sua esset , novem integros menses , diesque aliquot in eo itinere consumpsisse , ut medio demum Novembri , nono scilicet post Joviani interitum mense , Patriae se restituerit , neminem esse

(1) Sozomenus lib. vi. cap. v. de Joviano loquens agente Antiochiae : Τὸν Ἀθανάσιον , inquit , . . . ἀπέστειλεν εἰς αἴγυπτον , ἥ ἄριστα αὐτῷ δοκοῖν , πρὸς ἐκκλησίας , καὶ τοὺς λαοὺς ἀγνὴν κελεύσας . „ Athanasium in Aegyptum remissum videretur , regere jubens .

(2) Ita Ammianus Marcellinus l. xxv. c. x. pag. 443. Eutropius habet x i i i. Kal. Mart. seu 17. Februarii , ut Socrates habet .

esse existimo , qui id esse credendum putet .

Fateris tu quidem . Sed ut excuses Anonymum pro *Athir* , hoc est *Novembri* , legendum esse *Mechir* , hoc est *Februario* doces , quamquam demtis extremis duabus litteris , nulla sit inter *Athir* , & *Mechir* litterarum similitudo , ut priorem vocem secundae huic sufficere librarii oscitantes possent . Summas autem mensium dierumque , quas Anonymus (1) more suo colligit , praesidio tibi esse arbitrare (2) . Nam ab eo tempore , quo ejectus in exilium ab Juliano Athanasius est , ad secundum reditum sub Jovia-

(1) Mansius *Dissertat. de Epochis &c. pag. 45. seq.*

(2) Vide Anonymum pag. 72. ubi haec habet . „ Venit Alexandriam , & intravit in Ecclesiam *Athir* XIX die , Coss. Jovian. & Varonian. , ex quo exiit Alexandria secundum praeceptum Juliani usque dum advenit praedicto die *Athir* XIX post annum 1. & menses 3. & dies XXI . „ Viden' ut *in* *Athir* bis meminerit . Deinde esset nihilominus in numeris error , si supputationis habenda ratio est . Nam a die 23. Octobris an. 362. ad 16. Febr. an. 364. non an. 1. m. 3. d. 22. sed an. 1. m. 3. d. 24. & si menses Alexandrino more considerentur an. 1. m. 3. d. 26. numerandi sunt ,

viano annum unum, menses tres, diesque viginti duos praeterisse scribit. Abiit autem Athanasius exulatum anno 362. Octobris 23 die. Si ergo reversus fuisset mense Novembri an. 364 duo ab exilio ad reditum, non unus annus mensesque aliquot interfluxissent. Metuo equidem a Dialecticis. Periculum enim est ne te accusent, quasi pugnancia loquare. Nam quod tibi paulo ante ratum erat, id nunc video esse irritum. Supputationes enim annorum, mensium, atque dierum dixisti in Codice Veronensi plenas esse errorum librarii vitio (1), esseque proinde notis Consulium, nominumque mensium Alexandrinorum corrigendas (2). Quid nunc

(1) Mansius & saepe alias, & pag. 56. *Dissertationis* „mendum est, inquit, in computo „dierum, quod saepe accidit in hoc Chronico „vitio vel Amanuensis, vel interpretis ex „Graeco. „Consule etiam Apologiam Mansii §. 19.

(2) Mansius, *Dissertat. de Epoch. pagin. 34.* „Corrigendus est, inquit, textus Anonymi „... cum alias ex calculo mensium quos ipse „diligenter adnotavit, nonnisi anni duo, & „menses duo (non anni 2. & menses v. 2 „discessu Montani ad Diogenis adventum) „supputentur. „Haec ille. Quidni igitur nunc

nunc autem? Nunc mutata sententia, summas temporum recte se habere defendis, exque iis mensium nomina corrigi oportere. Sed est bis a divino Anonymo *τῷ Αθῖρ* facta commemoratio. Quid refert? si quidvis feres potius, quam ut de illo suspicari quidquam mali possis. Ex te omnino haec licentia. Verumtamen velis nolis tota haec Anonymi de temporum notis claudicat, nutatque oratio. Sive enim consulum, sive mensium, sive supputationum rationem consideres, nihil fere est, ut ostendi, quod ab omni vitio esse immune videatur. Non est igitur cur mihi illud opponas, quod in Apologia (1), nescio quo jure, sumpsisti: „ Sed & in pluribus corruptus est, & interdum impeditissimam habet Chronologiam, „ Quid enim interdum? Ego, fere semper, ajo; neque ajo solum, sed etiam demonstro plane ad veritatem. Ac vide quorsum illud quoque evadat, quod loco

nunc quoque dicendum est corrigendum esse textum Anonymi ex calculo mensium *Paophi*, & *Athir*, quos ipse diligenter adnotavit? Quia non confert ad Mansi institutum. Scilicet constat sibi homo!

(1) Mansi. Apolog. §. xix.

loco mox indicato dixisti „ Fateor ego
 „ quidem, sed numquid quod identidem
 „ vitium sentit vetustatis, ideo ubique
 „ mendosus judicandus est „? Non enim
 ideo esse ubique *mendosum* affirmavi, quia
 aliquando errat, sed quia pugnat cum an-
 tiquis Scriptoribus fere semper, idcirco
 fere semper errare hominem affirmavi,
 esseque proinde indignum, cui repugnan-
 tibus cognitis, gravissimisque Scriptori-
 bus, fides, & auctoritas adjungatur. At
 „ in nostro Chronologo, inquis (1),
 „ ubi forte *mendum cubat*, errati hujus
 „ apertissima praebeantur indicia „: Nego
 enim vero. Nam Athanasii, aliorumque
 Scriptorum magnae auctoritatis testimo-
 niis, non Chronologi tui praesidio osten-
 sum haecenus est, hunc octo chartis in sex-
 centa, eaque jam gravia errata incidisse.
 Quamobrem habe tibi *non ubi forte*. Non
 enim haec adhiberi ab aliis verba possunt,
 quibus constet peccasse hominem & ple-
 rumque, & turpiter. Sed elatus studio
 vereor ne longior fuerim.

*De rebus ab
 Eudoxio, e-
 jusque sociis
 Constantino
 poci gestis.*

XXXVII. Sequitur ut de rebus ab Eu-
 doxio sociisque Constantinopoli gestis dis-
 feram. Habet autem Anonymus hoc mo-
 do

do „ Apud Constantinopolim Eudoxius
 „ Germaniciae tenebat Ecclesiam , &
 „ erat inter eum & Macedonium haere-
 „ sis (1) „ . Nempe hoc vult : Eudoxium
 anno 364 fuisse Episcopum Constantino-
 politanum , fuisseque inter hunc & Mace-
 donium divisionem , discrepantiamque
 sententiarum : Pergit porro . „ Per Eu-
 „ doxium autem exiit alia peior haeresis
 „ ab adulterina Arianorum Aetii , & Pa-
 „ tricii Nicaeni communicantium Euno-
 „ mio , Heliodoro , & Stephano . Et hoc
 „ accipiens Eudoxius cum Euzojo Arianæ
 „ haereseos Episcopo Antiocheno com-
 „ municavit , & deposuerunt per occa-
 „ sionem Seleucium , & Macedonium ,
 „ & Hypatianum , & alios xv. ad se per-
 „ tinentes Episcopos , quoniam non susci-
 „ piebant non similem „ . Haec ille .
 Hinc autem tibi existit (2) hoc anno 364
 Synodus Constantinopolitana . Nunc sci-
 licet , mi Mansi , intelligo esse te & inge-
 nio , & oculis acutissimis . Equidem si diu
 multumque in hoc Anonymi loco diligen-
 ter considerando versatus fuisset , fateor
 me ne vestigium quidem Synodi repertu-
 rum

(1) Anonym. pag. 72.

(2) Mansius *Dissertat.* pag. 49 50.

110 DE RATIONE TEMP.

rum fuisse. Sed patere ut ex te quaeram undenam tandem conjeceris factam esse Concilii ab Anonymo mentionem? Nam video esse aliquos, qui coniecisse id te affirmant, legisse autem revera negent. Eudoxium ais Episcopum Constantinopolitanum anno 364 fuisse testatur. Quid tum autem? An hinc concludes fieri Synodi mentionem? Non ego, dicis, hinc solum. Age ergo unde etiam? Ex his, quae scribit de pulsus dejectisque Macedonio, & Hypatiano. Ego vero non de pulsus Episcopis, sed de Synodo quemadmodum hinc possit extundi interrogo. At Sozomenus obscure hujus Concilii meminit (1). Igitur ex dictis obscure a Sozomeno, ab Anonymo autem ne obscure quidem dictis, effecisti anno 364 fuisse Constantinopolitanam Synodum celebratam: ~~Nescis~~ Dialectice!

Sed priusquam te de Sozomeno rogem, ferēs opinor, si quod animo concepi, hoc tibi nunc meum gaudium explicem. Nam amo mi Mansi te, mihique
ma-

(1) Mansius pag. 49. Dissertat. *Hujus Conciliabuli obscure quidem mentio facta est a Sozomeno. Quasi vero ab Anonymo facta sit clara.*

maximopere gratulor, quod eum tibi tandem placere hominem videam, quem moleste tulissem fuisse aliquando abs te Graeculum appellatum. Placetne igitur ille tibi, quod meminerit Synodi? Ita est profecto. Sic enim habet „ Decreverunt, „ ut ea quae Constantinopoli studio Eudoxii, & Acacii gesta fuerant, irrita, „ essent „ (1). Haecine igitur sunt illa verba ex quibus conclusisti hoc anno 364 fuisse habitam Constantinopoli Synodum? At ea Synodum non olent. Verum ne nimium morosus sim, dabo fieri Synodi a Sozomeno mentionem. Sed cave ne illa sit, quae extremis fere temporibus Constantii celebrata est.

Principio enim Basilius (2) Magnus, Theo-

(1) Sozom. lib. IV. cap. VII.

(2) Basilius M. *Epist.* 251. an. 376. *Scripta* pag. 386. *To. I. Novae Edit.* De Synodo Constantinopolitana loquens, in qua illi Episcopi depositi sunt; ἦσαν δὲ, inquit, οἱ ἐξάρχοντες τῶν καθελόντων αὐτοὺς Εὐδόξιος, Εὐύππιος, Γεώργιος, Ἀκάκιος. Erant autem Duces eorum, qui ipsos deposuerunt, Eudoxius, Evippius, Georgius, Acacius &c. Atque haec gesta fuisse dixerat πρὸ δέκα, καὶ ἑπτὰ ἔχ' ὅλων ἐτῶν. Ante decem, & septem annos non completos. Quod si ab anno 376 demas annos 17 non completos, reliquus erit an. 359. vel summum 360.

112 DE RATIONE TEMP.

Theodorus (1), Socrates (2), Sozomenus (3), Philostorgius (4) uno verbo Scriptores omnes Ecclesiastici veteres, Macedonium exturbatum a Sede Constantinopolitana fuisse ferunt in ea Synodo, quae Constantinopoli habita est vivo Constantio. Atque eodem profecto tempore pulsus ex Ecclesia Cyzicena fuit
Eleu-

(1) Theodor. l. II. c. XXVII. pag. 112. Edit. Cantabrig.

(2) Lib. II. cap. XLII. pag. 157. Editionis Cantabrigiensis.

(3) Sozom. lib. IV. cap. XXIV. pag. 168. ejusd. Edit. „ Porro Acaciani, inquit, cum aliquamdiu substitissent Constantinopoli Episcopos ex „ Bithinia evocarunt, inter quos erat Maris „ Chalcedonensis, & Ulfila Gothorum Episcopus. Cumque essent numero quinquaginta in unum collecti, formulam fidei, quae „ Arimini recitata fuerat, probaverunt. . . . „ Post haec abutentes Imperatoris (Constantii) „ ira, qua ille adversus Macedonium erat incensus κατὰ τὴν αὐτοῦ ipsam deponunt, ac „ praeterea Eleusium Cyzici „. Haec eo attuli, quo Sozomeni testimonio liqueat non de Synodo illum, quae an. 364 celebrata fuerit ab Acacianis, sed de hac sub Constantio agere.

(4) Philostorgius libro V. Histor. pag. 507. Editionis Cantabrigiensis. Post Theodoriti Historiam.

Eleusius (1), quem Anonymus ob summam, qua pollebat, rerum Ecclesiasticarum peritiam *Seleucium* appellavit. Quod ipsum est de Hypatiano (2) Heracleensi dicendum. Neque vero illi restituti deinceps fuerunt. Quamobrem quae de pulsis e suis sedibus Episcopis Anonymus, & Sozomenus tradiderunt, ea quidem non in illam, quam ipse sine teste, sine ratione, sine conjectura ulla introduxisti, sed in Synodum commode cadunt, quae post Seleuciensem, superstiti Constantio, celebrata est.

XXXVIII. Deinde ferri Anonymi stupor, imperitiaque non potest, ut qui ante (3) Eudoxium cum Euzojo jam An-

H

tio-

*De tempore
quo Euzojus
& Eudoxius
venerunt in
communione
societatem.*

(1) Vide locum mox indicatum Socratis, & testimonium Sozomeni, quod in Not. in §. superiorem produximus.

(2) Epiphan. haeres. 73. num. 2. Atque eo quidem in Concilio plerosque Episcopos fuisse sedibus suis ab Acacianis pulsos tradunt iidem, ipsi, quos supra memoravi, scriptores, Socrates, Sozomenus, Theodoritus &c. Quare constat nihil dicere Sozomenum, quod non possit ei Concilio convenire.

(3) Anonym. pag. 72. „ Et hoc accipiens „ Eudoxius cum Euzojo Arianæ haereseos „ Episcopo Antiocheno communicavit, & de-

„ po-

114 DE RATIONE TEMP.

Antiocheno Episcopo venisse in Communionis societatem narrat, quam esset e Constantinopolitana sede Macedonius exturbatus. Quis enim est in Historia tam, ut ajunt, peregrinus, & hospes, qui nesciat, primum omnium ejectum fuisse Macedonium (1), post Eudoxium relicta Antiochena translatum in Constantinopolitanam sedem, inde accersitum in Antiochenam Meletium (2), qui post mensem dejectus fuerit, quod Arianis accedere nolisset, postremoque Meletii loco Euzojum fuisse creatum Episcopum Antiochenorum (3)? Quemadmodum ergo ante depositum Macedonium *communicare* cum Euzojo *Antiocheno Episcopo* Eudoxius ille poterat, qui tum ipse Episcopus esset Antiochenus?

De tempore quo Eudoxius consensit Euzojum, & Aetio.

XXXIX. Denique jam usque ab anno 359, & ante etiam Eudoxium Aetio, & Eu-

„ posuerunt per occasionem Seleucium, & Macedonium &c.

(1) Vide Socr. Sozom. Theod. Philost. loc. sup. indic.

(2) Vide quae supra de Meletio disputavimus.

(3) Consule Theodorum l. II. c. XXXI. Socratem lib. II. cap. XLIV. Sozomenum lib. IV. cap. XXVIIII.

& Eunomio consensisse, quos tamen specie fictae simulationis, quod vereretur Constantium, deseruerit, traditum a Majoribus nostris est (1). Et is Anonymus qui tam multa turbat, qui omnia miscet, qui res anno (2) 359. 360. & 361 gestas ita refert, quasi anno 364 contigerint, tantum apud te obtinebit auctoritatis, ut eo teste, contra atque veterum fides

H 2 po-

(1) Theodorus *lib. II. cap. XXVII. pag. III. Edit. Cantabrig.* „ Tunc temporis (nempe „ cum sub Constantio celebratum Conciliabulum Constantinopolitanum est) apud Eudoxium degebat Aetius una cum Eunomio. „ Nam post mortem Leontii, cum Eudoxius Episcopatum Antiochenae Ecclesiae invasisset, Aetius ex Aegypto reversus est, Eunomium secum adducens. Cumque Eudoxium idem atque se sentientem animadvertisset.... Antiochenae Urbis domicilium, „ reliquis anteposuit „. Eodem loco narrat damnatum ab Eudoxio fuisse Aetium, ut sibi prospiceret, neque poenas Imperatori daret.

(2) Nam, ut vidimus jam inde ab anno 359 Aetius conjunctus Eunomio, & Eudoxio erat. Anno 360 Eudoxius invasit in Constantinopolitanam Sedem. Anno 361 creatus est Euzojus Episcopus Antiochenus, ne dissentiente quidem Anonymo pag. 67. Atqui haec omnia dicebat pag. 72. seq. Anonymus, quasi an. 364. contigerint.

116 DE RATIONE TEMP.

postulet, novam & inauditam Synodum inducere conere, cujus tamen ne ipse quidem meminerit? Nae tu, si sapiſ, deſines aliquando putare auctoritatem in eo testimonio eſſe ullam, cujus auctor & ignotus eſt, & in tot errores, quot ne numerari quidem poſſunt, inciderit.

*De Lucio
Presbytero,
qui Jovianū
adierit poſt-
quam Atha-
naſius diſceſ-
ſerat Antio-
chia.*

XL. De factis Lucii Presbyteri Alexandrini, quae narrat, tibi ſic confirmo eſſe omnia plena mendaciorum. Etenim an. 364 cum Athanaſius profectus Antiochia Alexandriam rediret, initum fuiſſe ab Arianiſ Eudoxio, Theodoro, Sophronio, Hilarioque conſilium ſcribit, conſtitutumque Lucium incitare, ut adiret ad Imperatorem, eaque contra Athanaſium diceret, quae in exemplaribus haberentur (1). Vellem autem tantum habere otii abſ re mea me, ut copioſius agere de his etiam rebus poſſem. Sed quia & graviora me manent, & ſatis jam conſtare de imperitia, inanique Anonymi fide arbitror, hoc
nunc

(1) Pag. 76. „ Cum Epicoſopus Athanaſius
„ veniret de Antiochia Alexandriam, conſilium
„ fecerunt Ariani Eudoxius, Theodorus, So-
„ phronius, Euzojus, & Hilarius, & conſti-
„ tuerunt Lucium Presbyterum Georgii inter-
„ pellare Imperatorem Jovianum in Palatio,
„ & dicere, quae in exemplaribus habentur.

nunc breve accipe. Erat Athanasius Antiochiae, quo tempore Lucius convenit Imperatorem. Si quem ejus rei testem habeam percutere, respondebo habere *Acta publica* me, quae eo tempore & scripta, & vulgata fuerunt (1). *Petitiones Arianorum* dico, quae extant Tom. I. Operum Athanasianorum, & quarum tanta est in hoc genere historiae auctoritas, quantam in Anonymo ne somniare quidem posse videre. Nam quo die adductum ad Imperatorem fuisse Lucium referunt, eodem habent haec fuisse ab Joviano de Athanasio dicta: *Athanasius etiam hic est. Qui fidei verbum nescit ab Athanasio discat*. Erat vero Jovianus (2) Antiochiae. Ibidem igitur fuerit Athanasius necesse est. Non ergo profectus Antiochia fuerat, ut rediret Alexandriam.

Rursum in *Petitionibus* ejusmodi, in quibus summa diligentia, minutatimque omnia, quae gesta sunt, recensentur;

H 3

nulla

Alii ejusdem Anonymi errores de Episcopis Arianis, qui conati fuissent Jovianum circumvenire.

(1) Ἀθανάσιος ὡς ἐστίν. ὁ μὴ εἰδὼς τὸν αὐτοῦ πίστεως λόγον, μάθη ὡς Ἀθανάσιος. P. II. pag. 784.

(2) *Petitiones Arianorum ad Jovianum factae sunt: ἐν Ἀντιοχείᾳ: Antiochiae. Vide T. I. Opp. Athanas. Par. II. pag. 782.*

nulla est Eudoxii, Theodori, Sophronii, & Hilarii facta mentio, est autem facta Euzoii (1). At Anonymus Euzojum tacitus praetermittit, qui primas obtinuit in eo scelere partes, meminit autem Eudoxii, Theodori, Sophronii, & Hilarii, qui duo postremi, si ulli fuerunt, tunc fortasse longe aberant Antiochia. Sed quinam obsecro hi erant Sophronius, & Hilarius? Nam qui alius esset Sophronius praeter Pompejopolitanum, ne suspicari quidem possum. At his magnas cum Eudoxio inimicitias exercuerat (2). De Hilario autem quid loquar? cum neque Isaurius ille esse potuerit, qui memoratur in *Testamento* Gregorii Nazianzeni (3), neque Telmessius, quem S. Basilus

(1) Ibid. *petit.* 4. Καὶ δὲ Εὐζοῖος ἠξίωσαν αὐτὸς περὶ προβάτιον, αὐτὸς ἡγεδῶχος Εὐσεβίου, & Βαρδίωνος αὐτὸς Εὐνύχης, ὡς ἵνα συστάσιν τύχασιν οἱ ἅπλοιοι ἀριανοί. Et per Euzojum postularunt „ a Probatio, & sociis successoribus Eusebii, „ & Bardionis Eunuchis, ut consistere possint „ perfidi Ariani.

(2) Itaque in Synodo Constantinopolitana an. 360. pulsus ab Episcopatu est artibus Eudoxii, & sociorum. Socr. l. i. c. xlii. & Sozomenus lib. iv. cap. xxiv.

(3) Apud Brissonium in *Formul. lib. vii. pag. 761. Edit. an. 1583.*

lius laudat (1), erant enim ambo Orthodoxi, neque fuit, quod sciam, alius quisquam ejus aetatis Episcoporum, qui & hoc nomine vocaretur, & ab Eunomianis, aut ab Arianis staret.

XLI. Sed quid illud est, quod adjungit de Valentiniano, atque Valente ad *imperium citius* (2) *vocatis*? Id quale sit, nullo modo prorsus intelligo. Nam si mortuo Joviano continuo milites de Valentiniano constituendo Imperatore cogitasse diceret, ferrem id equidem, etsi electus ille fuerit vocatusque ad amplissimam dignitatem post aliquot ab obitu Joviani

De Valentiani, & Valentis Imperio.

H 4 dies

(1) Epist. cccxviii. pag. 331. Class. II. Ε' Τελμεσῶ Ἱλαρίον Ἐπίσκοπον &c. ἀνεγνώρισί τις ἡμῖν ὡς ὑγιαίνοντα περὶ τὴν πίσιν. „ Telmefi „ Hilarium Episcopum indicavit mihi aliquis „ recte de fide sentire „. Atque is fortasse Episcopus anno 364 non erat.

(2) Anonymus pag. 76. „ Post Jovianum, „ inquit, citius ad Imperium vocatis Valentiniano, & Valente, ipsorum praeceptum, „ ubique manavit, quod etiam redditum est „ Alexandriae Pachom die x Cons. Valentiniani, & Valentis, continens, ut Episcopi „ sub Constantio depositi, & ejecti ab Ecclesia, „ Juliani autem Imperii tempore sibi vindicaverant, & recuperaverant Episcopatum, „ nunc denuo ejiciantur Ecclesiis.

dies (1). Atqui de Valente discrepans omnino est ratio. Non enim ante renuntiatus a fratre Augustus est, quam ille rogatus ab exercitu fuisset, ut sibi collegam deligeret, venissetque Constantinopolim (2). Verum leviora haec sunt, quam ut pluribus refelli debeant.

De edicto Valentis contra Catholicos.

XLII. Quod ad edictum Valentiniani, & Valentis attinet, nego illud publicatum mense Majo an. 365 fuisse (3). Non enim datum fuit priusquam & extinctus Procopius tyrannus, & baptizatus Valens ab Eudoxio Ariano esset. Sunt autem in ea quam ipse defendo Hieronymus (4), Socrates (5), Theodori-

(1) Consule Ammianum Marcellinum *lib. xxvi. cap. i. pag. 446.* & Not. Hadriani Valesii *ibid.*

(2) Ammian. Marcell. *lib. xxvi. cap. iv. pagin. 451.* & Socrat. *lib. iv. cap. i.*

(3) Vide Anonymi testimonium *supra relat. in not. in §. xxv.*

(4) Hieronymus in *Chronic. pag. 146. Edit. Scaligeri.* Postquam de interitu Procopii egit, tum ad sequentem annum „ *Valens*, inquit, „ ab Eudoxio Arianorum Episcopo baptizatus, „ nostros persequitur „. Atque ita quoque habetur in *Edit. Veronensi. Tom. viii. Opp. §. Hieronymi pag. 809.*

(5) Socrates *Lib. iiii. cap. xiiii.* agit de edi-

tus (1), veteres denique omnes (2), opinione, quos quidem erroris arguere, ut Anonymus unus omnium sapere videatur, indignum esse existimo Chronologi,

edicto Alexandriam misso Coss. *Lupicino*, & *Jovino* hoc est anno 367. Nam de his Coss. loquutus est *lib. eod. cap. xi.* post, ubi de Procopii caede differuit.

(1) Theodoritus *lib. iv. cap. xii.*, Valens, inquit, cum primum Imperii administratio, nem suscepit, Apostolicæ fidei doctrinam, sequabatur. Postea vero quam Gothi tracto Danubio, Thraciam popularentur, collecto exercitu, bellum iis inferre decrevit. Optimum ergo factu visum est illi, ut non divina gratia nudus, sed sacrosancti baptismatis armatura munitus, ad certamen procederet. Et *cap. xiii.* Eudoxius, igitur, inquit, cum Valentem baptismi Sacramento initiaret, jure jurando miserum ad hoc obstrinxit, ut in impietate dogmatis perseveraret, & contraria sentientes omnibus locis expelleret. Ita Valens relicta Apostolica doctrina, adversariorum partibus sese adjunxit. Dehinc interjecto brevi tempore, reliqua, quæ sub jurisjurandi fide promiserat, adimplevit &c.

(2) Consule Sozom. *lib. vi. cap. xii.* qui eadem de edicto scribit, posteaquam differuit de nece Procopii *cap. viii.* deque Gratiano Imperatore Augusto dicto, quæ res anno 367 Lupici-

122 DE RATIONE TEMP.

logi, qualem te ipsum esse praedicas (1),
diligentia. Superatus autem, necatusque
Procopius est an. 366 (2) v1. Kal. Junias,
vel x11. Kal. Jul. ut est a Majoribus me-
moriae commendatum (3): Valens ve-
ro baptismo initiatus est cum bellum Go-
this indicere statuisset (4). Quod qui-
dem bellum ante annum 367 susceptum
(5) non fuit.

Quid

picino, & Jovino Coss. contigit, ut constat ex
Marcell. *lib. xxvii c. vi*. Prosper. *Chron. Par. i.*
apud Canis. *T. i. Antiq. Lect. pag. 293*. Gratiano,
& Dagalaipho Coss. Procopium interemptum ait,
& post eodem anno 346 & baptismum Valen-
tis, & persecutionem narrat, qua in re etsi
anno uno ab aliis antiquioribus discrepet, agit
tamen contra Anonymum, qui edictum retulit
in annum 365.

(1) Mansius Apolog. §. xi. „Ego, inquit,
„ primus inter Chronologos nostrates &c.

(2) Ammian. Marcellin. *lib. xxvi. cap. ix.*

(3) Idacius in fastis interiisse hominem scri-
bit Gratiano, & Dagalaifo Coss. v1. Kal. Junias.
Non discrepant fasti Consulares, quos edidit
Cangius post Chronicon Paschale *pag. 448.*
Edit. Parisiens. Contra Chronicon Paschale
pag. 301. habet x11. Kal. Julias.

(4) Vide n. 1. in hunc Paragraphum *pag. 121.*

(5) Consule Ammianum Marcellinum *lib.*
xxvii. cap. v. ubi postea quam de Procopii
morte,

Quid tu? Diceret ne Alexandrino scriptori esse adhibendam fidem? Non cenſeo. Facile namque intelligis Ediſta de pellendis Epiſcopis, qui Arianis minime conſentirent, non ad Alexandrinam magis, quam ad alias (1) Eccleſias pertinuiſſe, quibus Orthodoxi Epiſcopi praeſuiſſent.

XLIII. Ventum jam eſt ad Flavianum. Atque eſt is Anonymi tui beneficio conſequutus Praefecturam Aegypti (2). Nam nemo eſt Veterum, qui Auguſtalem Praefectum ullum eo tempore vixiſſe tradiderit, cui eſſet *Flavianus* nomen. At eſt illud peculiare Auctori tuo, ut de Alexandrinis rebus ſic agat, ut praetermittat, quae ſcripta ab aliis magna ſint,

con-

*De Flaviano
no Aegypti
Praefecto.*

morte, quae vi. Kal. Junias anno 366 contigerat, egit: tum „ vere (ſequentis nempe „ an. 367) pubeſcente, quaefito in unum exercitu, prope Daphnem nomine munimentum „ eſt caſtrametatus. Ponte contabulato ſupra „ navium foros, flumen eſt tranſgreſſus Hiſtrum &c.

(1) Conſtat id ex Sozomeno, Theodorito &c. exque Anonymo ipſo, qui ediſtum generale fuiſſe ſcribit, contra omnes Epiſcopos, qui deſecti e ſedibus ſuis Conſtantii tempore fuiſſent. Vide Not. 4. in hunc Paragraphum p. 120.

(2) Anonymus pag. 77. ſeqq.

124 DE RATIONE TEMP.

confectetur autem, referatque ea minute, quae nemini umquam in mentem venerint. Sed esto. Fuerit anni 365 & 366 Flavianus Praefectus Augustalis, nam haec Aegypti Praefectorum appellatio propria erat: quo tempore tamen se Alexandria subduxit Athanasius non Flavianus, ut censet Anonymus, sed Tatianus eam obtinebat in Provincia dignitatem. Ac ne putes nullum me ejus rei testem habere, audi: Sozomenus, Socrates, Theodoritus, Hieronymus, & (1) Auctor Vitae Athanasii apud Photium (2) hanc ipsam memoriae tradiderunt, quibus omnibus si unum Anonymum anteponam, obscurum, nulliusque, ut cernis, iudicii hominem, vereor ne contra tuum illum canonem peccem, qui est de uno scriptore (3) non anteferendo multis.

XLIV.

(1) Nam hi omnes an. 367. & persecutionem Valentis in Episcopos, qui sub Constantio dejecti fuissent, coepisse, & diserte curatum a praefectis, ut Athanasius Alexandria excederet, explicate narrant. Erat autem eo anno Tatianus Praefectus, ut paulo post constabit.

(2) Vide illius opus apud Montfaucon T. I. Opp. Athanas. pag. cxxxv. seq. Huic assentitur Metaphrastes *ibid.* pag. CLIV.

(3) Vide Mansii Apolog. §. 22.

XLIV. Tatianum autem anno 367 Praefecturam Augustalem fuisse sortitum, non ex auctore *Farraginis* Scaligerianae modo (1), sed etiam ex Anonymo tuo colligitur (2), cui viro nisi in hac quoque re fides abs te atque auctoritas adjuncta sit, periculum erit, ne nulla sit ratio, qua cetera, quae ab eo scripta sunt, tuare. Quae cum ita sint, velis nolis, dabis hoc mihi ante annum 367. non discessisse Athanasium Alexandria.

XLV. De Lucio, quae rursus tueretur & falsa per se sunt, & vix digna lucubratione anicularum. Principio id sibi nescio quo jure sumpserit, clam fuisse Lucium intromissum Alexandriam, dedisseque operam, ut Arianorum Episcopus esse posset (3). Atqui ante Athanasii obitum venisse eum, qui alium obtineret Epi-

(1) *Pag. 85. Par. II. Thesauri Temporum.* Edit. an. 1658. „ Lupicino, inquit, & Jobi-
„ no Coss. Eo anno introivit Tatianus in Ale-
„ xandria primus Augustalius vi. Kalend. Fe-
„ bruar.

(2) *Pag. 78.* Ubi de Tatiano loquitur, qui Lupicino, & Jovino Coss. praefectus erat, cum anno 366 Gratiano, & Dagalaifo Coss. Flavium praefecturam gessisse scripisset.

(3) Anonym. ibid.

126 DE RATIONE TEMP.

Episcopatum (1), Alexandriam, ut in-
vitis civibus, primas in Arianorum factio-
ne partes obtineret, ne litterula quidem
est a majoribus indicatum, etsi plerique
multo quam Anonymus fecerit copio-
sius scripserunt rerum ab Athanasio gesta-
rum Historiam.

Estque jam incredibile, ut qui Lucii
contra Petrum Athanasii successorem co-
natus, artes, & scelera diligentissime per-
secuti sunt (2), illi hujusce rei nusquam
meminerint. Nam cetera de *domuncula*
in quam se ille abdiderit (3) de illius ad
suae

(1) Nam intrusus in Cathedram Samosa-
tensem fuerat fugato vi, & armis Eusebio Epi-
scopo.

(2) Consule Rufinum *lib. II. cap. III.* Theo-
doritum *lib. IV. cap. XXI. seqq.* Petri Alexan-
drini Epistolam apud eundem Theodoritum,
ibid. cap. XXII. Socrat. *lib. IV. cap. XXI. seqq.*
Sozomenum *lib. VI. cap. XIX. seq.*

(3) Anonymus *pag. 81.* „ Praedicto Con-
„ sulatu Lupicini, & Jovini Lucius Arianorum
„ specialiter sibi volens vindicare Episcopa-
„ tum, post profectionem de Alexandria mul-
„ to tempore advenit consulatu praedicto,
„ & ingressus est civitatem latenter per noctem
„ *xxvi.* die Toth mensis, & sicut dictum est,
„ mansit in quadam domuncula latens diem
„ illum. Postero autem die intravit domum,
„ ubi

suæ matris aedes adventu, de tumultu non Christianorum modo, sed etiam paganorum (1), quæ nulli veterum me-

mo-
 „ ubi mater ejus commanebat, cognitoque
 „ statim ejus adventu per civitatem, univer-
 „ sus populus collectus incusabat ejus ingres-
 „ sum. Et Trajanus Dux, & præfectus ninis
 „ moleste tulerunt irrationabilem ejus & auda-
 „ cem adventum, & miserunt principales, ut
 „ eum ejicerent de civitate.... & paulo post
 „ ipsi Judices Trajanus, & Præfectus Tatianus
 „ ad locum cum militibus ingressi domum,
 „ produxerunt per semetipsos Lucium hora
 „ diei vii. Toth die xxvi. Lucius autem cum
 „ sequeretur judices, & omnis populus civita-
 „ tis post eum Christianorum, & Paganorum,
 „ ac diversarum Religionum, cuncti pariter
 „ uno spiritu... non cessaverunt... vocife-
 „ rantes, ac turpia & scelerata eidem ingeren-
 „ tes.

(1) Petrus Alexandrinus Episcopus Episto-
 la apud Theodoretum *lib. iv. cap. xxii. pag. 177.*
Editionis Cantabrigiensis. De Lucio suo perse-
 cutore, & antagonista loquens „ An non ita,
 „ est, inquit, cum sceleratus ille affinia, &
 „ proxima sentiens gentilibus, recentem Deum
 „ colere audeat. Nam in conspectu ejus has
 „ laudes acclamabant: bene advenisti Episco-
 „ pe, qui filium negas. Serapis te diligens
 „ huc adduxit, patrium suum simulacrum de-
 „ signantes &c. „ Huncine vero Pagani inse-
 „ crati fuissent, ejusque vociferantes e civitate
 „ curassent? Credat Judæus Apella, non ego.

morata sunt, nihil moror. Sunt enim, meo quidem iudicio fabulosa. Quis namque sibi umquam persuadebit Paganos, qui in Lucium essent propensi, obstitisse ne ille Arianis praeesset? Et es tamen ipse ita affectus animo, „ ut hoc narratio-
 „ nis genus adeo nativis coloribus ex-
 „ pressum arbitreris esse, ut inde agnosci
 „ facile posse defendas, auctorem coe-
 „ vum & comperta scribentem „. Con- sidera, quaeso te, etiam atque etiam, quid loquare, cumque demonstratum plane sit & errare Anonymum fere semper, & nulla in re illi cum Athanasio, ceterisque ejus aetatis scriptoribus convenire, desine canere eandem cantilenam tuam, *ubique sibi, ubique aequalibus eorum, temporum scriptoribus constat, nec umquam errat* (1).

Sed bis, inquis, Valente Imperatore faevitum in Athanasium est. Nam vexatus ille tum primum fuit, cum Flavianus Aegypti Praefectus esset. Ubi autem anno 367 Tatianus Alexandriam Augustalis Praefectus venit, altera fuit in magnum virum concitata vexatio. Atque est utriusque ab Anonymo facta mentio, ab auctore

re

re vero vitae Athanasii, quae refertur a Photio, atque a Metaphraste illius tantum, quae orta tunc est, cum Tatianus in Aegypto gereret Praefecturam (1). Quamobrem *imperite hucusque secunda haec vexatio cum priori, utpote quam ignorarunt Scriptores, confusa est* (2).

Facile tu quidem arguis ceteros imperitiae. Sed vide ne qui accusas, idem minus accurate quidquam in hac causa egisse videare. Atque illud ex te quaero, ubinam in Anonymi opusculo legeris vexatum fuisse Athanasium cum Tatianus Augustalis Praefectus esset? Lucium ille, hoc Praefecto, coactum fuisse dixit Alexandria excedere, Athanasium vero exagitatum, aut vexatum fuisse nusquam dixit. Non ergo est utriusque

I

que

(1) Mans. ibid., in hac, *inquit*, *fideli narrationis serie binam S. Athanasii vexationem, distinguendam dicimus, alteram quidem sub Flaviano Aegypti Praefecto, aliam vero sub Tatiano Augustali Aegypti, ac illam, quidem, quam Tatianus excivit, optime Chronographus noster an. 367 collocat. Illam, pariter in Scriptore vitae S. Athanasii, & Metaphraste, Scriptores nostrates viderunt, quam eo anno collocarunt.*

(2) Mansius ibid.

que *vexationis* ab Anonymo facta mentio. Nam si ejus de Valentis Edicto, de tumultu plebis, de Athanasii fuga, de impetu a Praefecto, & Duce noctu in Ecclesiam Dionysii, inque hospitium Episcopi facto, verba (1) cum verbis Socratis (2), atque Sozomeni (3) contulisses, didicisses tu quidem, quam duo illi in annum 367 rejecerunt, quo tempore Tatianus Augustalis Praefectus erat, & quae Hieronymi, ac Theodori
ti

(1) Anonym. post verba, *quae nota 1. in §.xxxv.* protulimus, habet hoc modo „Ex qua
„ re apud Alexandriam magna est confusio,
„ & turba exorta, ut Ecclesia universa fatiga-
„ retur... Multitudine affirmante Episcopum
„ Athanasium non esse subjectum huic defini-
„ tioni, & praecepto Imperiali.....
„ Post menses iv. & dies xxiv. Episcopus A-
„ thanasius noctu latenter egressus Ecclesia,
„ recessit in Villam juxta fluvium novum, Prae-
„ fectus autem Flavianus, & Dux Victorinus
„ ignari recessisse eum, eadem nocte ad Ec-
„ clesiam pervenerunt Dionysii cum manu mi-
„ litari &c.

(2) De hisce enim omnino rebus loquitur *lib. iv. cap. xiii.* ita, ut satis indicet ea Lupicino, & Jovino Coss. evenisse.

(3) Vide Sozomen. *lib. v. cap. xi.* quo loco de hac re copiose differit.

*image
not
available*

132 DE RATIONE TEMP.

dum . Rem enim ab aliis observatam nihil est , cur esse rursus refellendam putem . Sunt alia multa , quae praetereo , quae tamen post afferam , si perges laedere . Interea hoc etiam animadvertas volo , prius me quae in Anonymo , quam quae in ceteris rerum Athanasianarum scriptoribus essent , errata quaesisse , non quod tibi hortanti , ut ejus rei periculum in aliis facerem , minime vero in tuo , parere recusarem ; nihil enim mihi esse potest jucundius , quam ut tibi obtemperem , sed quod illis iniquus videri nollem , si eos castigare aggressus essem , tulissemque impune Anonymum habere , qui & multa plura , & turpius peccavisset . Ego enim sic existimo , futurum neminem , qui cum haec diligenter expendere , tum vel in majore numero errores tam paucis verbis , vel in pares his , in quos tuus ille inciderit , So-

in Sacra Norisii pag. 834. Tom. IV. Operum ejusdem Norisii Editionis Veronensis , De Opusculo Acephalo Anonymi Maffejani agentes : „ Errore , inquit , Librariorum Pachon. „ VIII. pro Pachon. VII. positum est „ . Haec illi nescio qua conjectura scripserunt , cum non librariorum magis , quam Auctoris errore constet id contigisse .

Socratem, Sozomenum, aut alium quempiam incidisse arbitretur.

XLVII. Quod erat praecipuum de Anonymi cum Athanasio, ceterisque antiquis Scriptoribus consensione, satis est cumulate, ut arbitror, refutatum. Sequitur ut alterum explicem, ex quo assequi nos conjectura posse existimas, vixisse Anonymum (1) anno circiter 385 aerae Christianorum. Atque illud quidem, etsi omissum abs te fuisse intelligo, propterea quod dicta quae a Massejo fuissent, probanda tibi, non semper in tuum opusculum transferenda censeris esse; tamen ita est indicatum, ut quale sit, id qui *Observationes Litterarias* legerit, perfacile possit cognoscere. Huc autem recidit: Esse credibile eum, qui (2) post indicatam electionem Theophili fecisset scribendi finem, scripsisse Historiam, quo tem-

I 3

po-

*Mansi, v.
Massei con-
jecturae de A-
nonymo, quod
circa an. 385
floruerit, nul-
lam vim om-
nino inesse.*

(1) Mansius Dissert. pag. 2. „Esse Historiani
„quamdam graece scriptam ab Auctore, qui
„Alexandriae vixerit circa annum forte 383
„vir ille doctissimus (Massejus) merito opi-
„natur.

(2) „Il terminare con la creazione di Teo-
„filo fatto Vescovo di Alessandria l'anno 385,
„può far credere, che scrivesse l'autore in-
„quel tempo „. Maff. pag. 84.

134 DE RATIONE TEMP.

pore Theophilus consequutus est Episcopi dignitatem . Fecisse vero Anonymum scribendi finem posteaquam de Theophili electione dixisset . Jam vero Theophilum anno 385 electum fuisse Episcopum Alexandrinorum .

Sed quae tibi , ut video , vehementer placet , ea metuo ne multis displicere possit oratio . Quo enim modo illud , quasi concedatur , ponit ; historicum , qui re quapiam indicata , confestim cessarit scribere , tum scripsisse , cum ea res aut coepta est fieri , aut perfecta ? Nam quod credibile dicit esse , id facile darem , nisi ita esse reipsa vellet , ut est credibile . An concludere cuiquam licet eorum qui fastos digesserint , qui editi a Cangio sunt (1) , alterum anno 465 alterum vero anno 372 scripsisse , quod illius fasti desinant in secundum Antemii , hujus vero in Modesti , & Arin-

(1) Descriptio Consulium , ex quo primum ordinati sunt , fastorum Idacianorum titulo antea edita , ad Mss. exemplar *Paris. Soc. Jesu* recognita . Post Chronicon Paschale *pag. 439. seqq.* & *pag. 451. seqq.* Ex Codice Savilian. 10. & Editione Henrici Dodvvelli in Appendice ad Disser. Cyprianicas Oxonii 1688. primum editas , & deinde Cypriano Joh-Felli semel iterumque recuso subjectas .

& Arinthei consulatu? Quanto rectius, cautiusque Cangius *ὁ κριτικός* eo usque *Codices Mss.* pertingere dixit (1), ne compilatorem fastorum eodem tempore vixisse, scripsisseve dicere videretur? Quid? tot cyclos Paschales, tot catalogos Pontificum Romanorum, tot Chronica, quot ne numerare quidem possumus, quae partim vulgata sunt, partim latent in Bibliothecis Mss. quaeque quartum, aut quintum, aut sextum, aut septimum seculum non excedunt, efficere ne posse arbitrare, ut qui ea scripserint, hos putemus iis ipsis seculis floruisse? Mihi quidem certe illud videtur esse verissimum, ple-rosque qui ad ea conscribenda animum ad- jecissent, vel privatis aliis publicisve re- bus (2), & operis impeditos, vel morte praeventos, quae essent aggressi, perfice- re nequivisse.

XLVIII. Quamquam nulla ratio est, cur anno 385 Maffejus malit, quam an-

I 4

no

(1) Cangius Append. ad Chron. Paschale pag. 450.

(2) Hesychius illustris temporibus Justiniani scripsit *Historiam Chronicam* a Belo Assyriorum Rege ad obitum Anastasii Imperatoris, quae celebrata est a Photio cod. *LXIX*. Quis autem inde

con-

*Nullam esse
rationem cur
an. 385 quam
411 potius
Anonymum
putemus ap-
pulisse animū
ad scribendū.*

136 DE RATIONE TEMP.

no 411 (1) inductum fuisse Anonymum ad scribendum. Nam si hoc illius institutum fuit, ut paucis descripta Athanasii vita, indicaret solum, quinam Athanasio successissent; tam potuit an. 385, quam an. 411 (2), quo adhuc in vivis agebat Theophilus, hoc modo scribere: *Post quem (Petrum) Timotheus, F. suus suscepit Episcopatum, annis LV. post hunc Theophilus est Episcopus ordinatus* (3), si scripsit vivo Theophilo.

Ac si *Acephalon* pluribusque suis partibus diminutum hoc *Chronici* genus non esset, desineretque in Theophilum, facile quidem conjecturam de tempore, quo esset scriptum, facere liceret. Nam & Catalogum Romanorum Pontificum, qui editus a Bucherio est, quia non caret initio, duciturque ad Liberij aetatem, docti viri vivo Liberio conscriptum fuisse de-

fen-
conficere potest Hesychium tum scripsisse cum, obijt Anastasius, hoc est anno 418. Mansius fortasse. Ceterum alii nolunt scriptam ante annum 527. fuisse.

(1) Nam vivebat adhuc Theophilus eo anno, ut mox constabit.

(2) Mortuus est enim Honorio IX. & Theodosio V. Coss. hoc est an. 412. Consulendi Lequienius *Tom. II. Orient. Christ. In Catal. Episc. Alex. & Bolland. Tom. V. mensis Junii pag. 51. seq.*

(3) Anonym. pag. 83.

fendunt, & Chronicon Paschale, quod exordium a condita hac universitate rerum sumit, producitur autem ad Heraclii tempora, compositum esse ferunt Heraclio Imperatore, & alia pleraque integra monumenta generis ejusdem tum perfecta fuisse censent, cum ii viverent, quorum res egregie gestas postremo loco complecterentur. At hoc Anonymi, non Chronicon integrum, sed exiguum historiae (1) fragmentum est, carens initio, carens multis suis (2) partibus, carens fortasse etiam fine. Atque si illius interpolator, cui id maxime cordi erat, ut de Athanasio ageret, passus est, ut illud ab anno demum 346 initium sumeret, quin meminerit eorum, quae sancto viro a prima sua aetate ad tempora Sardicensis Synodi contigissent; mirabile profecto esse non debet, si missis ceteris, vix retinuerit Petri, Timothei, ac Theophili mentionem. Est vero incredibile, auctorem Chronici (si tamen ullus fuit, qui illud graece integrum scripserit, ut Maffejus putat) praetermittere voluisse, quae magnifice, fortiterque fuissent a Petro Ale-

(1) Vide supra §. III. *seqq.*

(2) Vide supra §. IV.

138 DE RATIONE TEMP.

Alexandrino Episcopo facta. Et hic nihilominus *παρ' αὐτοῦ*, omnia esse rescanda, putavit, quae ad eam rem pertinerent, quo aut compendio ageret, aut omitteret, quae sibi minus ad institutum conducere viderentur. Quid ergo impediebat, quin simul tolleretur, quae ab auctore post nominatum Theophilum adjuncta fuissent? Praeterea essene quemquam tam absurdo ingenio putas, qui ex laciniis, fragmentisque historiarum colligere possit, qua illorum scriptores aetate vixerint? Fragmentum ergo fastorum, quod Cangius (1) dedit in *Appendice* ad *Chronicon* Paschale, scriptum ab homine fuerit necesse est, qui tempore Vespasiani floreret, propterea quod nullius Consulis, qui post vixerit, faciat mentionem. Ac si unum illud Philippī Sidetae Presbyteri, qui claruit post initium seculi quinti, superesset, quod est de successione Scholae Alexandrinae, vulgatumque a Dodvvello est in extremo opere *Dissert. in Irenaeum* (2), efficeret, vestra quidem sententia, Philippum

(1) *Pag. 439. Fragm. Ex fastis Cuspinianis &c.*

(2) *Pag. 488. seqq.*

lippum scripsisse imperante Theodosio seniore , quod in Rhodonem Philosophum desinat , qui eodem Imperatore Sidenem suam Scholam transtulerat. Quinetiam *excerpta Chronologica* , quae vulgata sunt a Scaligero , quoniam desinunt in annum 387, eo anno, tua opinione , scripta fuerint oportet cum tamen constet , ea longe post fuisse litterarum mandata monumentis (1) . Quae cum cogito , venit mihi in mentem quod est mihi ipsi his diebus paucis nunciatum a viro docto , & amico meo . Esse enim aliquos dixit , qui cum in Manuscriptum quemdam Codicem inciderint , in quo multa sunt de Christo Servatore disputata , censeant fuisse ea scripta Pilati tempore ab Iudaeo nescio quo hebraice imprimis perito , qui , cum actus in Crucem servator est , Hierosolymis versaretur . Sed in re perspicua , & certa non est cur existimem diutius esse operam conterendam . Quapropter satis haec pauca exempla sunt . Quibus si accedant , quae supra de erroribus Anonymi dicta sunt , fateare necesse est , non modo non Syn-

(1) Thesauri Temporum pag. 85. Edit. an. 1658.

140 DE RATIONE TEMP.

Synchronum, aut supparem, sed ne tribus quidem seculis fuisse illum Athanasio recentior. Etenim ne fando quidem est auditum, hominem in historia antiqua versatum, qui octavo etiam seculo vixerit, in tot errores, quot sunt in ejus Chronico numerati, labi potuisse.

Etiam si Synchronus fuisset Anonymus Athanasio, tamen nullam obtineret auctoritatem.

XLIX. Sed quid multis est opus? Fuerit Anonymus ille integri alicujus Chronici auctor; fuerit Athanasio aut suppar, aut si mavis aequalis; fuerit item Latinus illius Interpres tam vetus, quam esse illum defendis veterem, nihil enim impedio: quem tu vero inde fructum percipies, si Theodosio (1) Scriptore Codicis Veronensis teste, exemplaria, unde excerpta haec sunt, mendosa omnino erant, ex qua re factum est, ut ille nobis Codicem dederit fortasse mendosior?

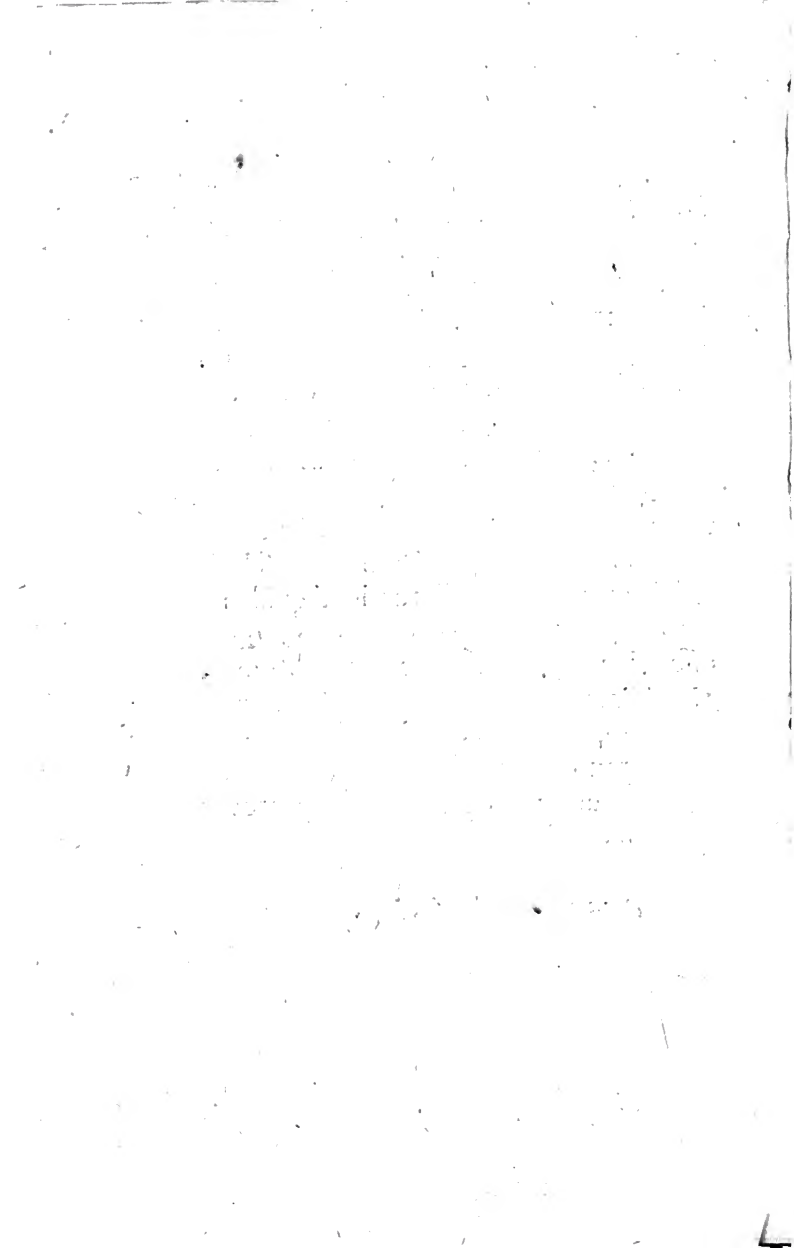
L. Ex-

(1) Apud Maffejum pag. 8. Tom. III. *Obser. Litter.* „Haec de mendosis exemplaribus transuli tandem, & quaedam quidem quae . . . „non ut voluit, tamen ut potui, recorrexit, „quaedam autem tacito praetermissi rei Domini arbitrio derelinquens: qui legis ore, „pro me peccatore, sic DEUM ab eas redemptore. Humillimus omnium Diaconorum Theodosius indignus Diaconus fecit.

L. Extremum est, ut te orem, etiam atque etiam, ne graviter feras, si pluribus ad te scripsi, quam par esse prima specie videretur. Tot enim res tanta vi tantaque copia, quanta hae omnes erant, neque perstringere brevius potui, neque si potuissem, id tamen mihi esse faciendum putassem. Periculum enim erat, ne si usus tanta brevitate essem, aliis litteris esset opus, quibus deinceps evolverem, atque explicarem, si quae forte involute, implicateque scripsissem. De Auctore Chronici Paschalis quod quaeris, expeditur illud quidem, sed tempore. Interea hoc teneto, quod esse vides satis graviter constitutum, *Collectionis Maffejanae Compilatorem*, neque supparem fuisse Athanasio, neque esse dignum qui Socrati a Sozomeno non praeferatur modo, sed ne comparetur quidem. Vale.

*Orat Man-
sum, ut sibi
ignoscat, si
paullo copio-
sius, quam
par esse vide-
retur, de Ano-
nymo egerit.*

Romæ x. Kal. Apriles.

EPISTOLA II.

ARGUMENTUM.

Egat Mamachius tam esse manifestum, quam iudicatum a Mansio est, Anonymum Maffejanum, aut Alexandrinum fuisse, aut scripsisse Alexan-

driae. Convertit deinde ad Auctorem Chronici Paschalis sermonem, ostenditque nihil minus esse verisimile, quam hunc fuisse Alexandrinum. Hanc de eodem Auctore sententiam non esse novam, ut Mansius censuit, sed communem virorum eruditorum. Postremo quia Cedrenum primum exagitavit Mansius, tum vero graeculos appellavit Socratem ac Sozomenum, ut morderet, quem norat in Graecia esse natum, quod genus ridendi esse omnes intelligunt puerile, est caput extremum Epistolae divisum in partes tres
a Ma-

a Mamachio . Principio nullam ab se fuisse dicit vel mentionem factam , vel habitam rationem Cedreni , quem sciebat sapae in errores gravissimos lapsum esse , cum praesertim de rebus a memoria sua remotis ageret : quare frustra esse a Mansio in ejus erroribus recensendis locatam operam . Efficit deinceps illustribus magnorum hominum testimoniis , indignos fuisse Socratem , atque Sozomenum tanta injuria . Denique accurate describit eos , qui haberi debent in numero Graeculorum .

JOHANNI DOMINICO

MANSIO.

THOMAS MARIA

MAMACHIUS

S. D.

I.

Go si minoris te facerem, quam & postulet virtus tua, & flagitare dignitas videatur, neque moleste, quae peccasses ferrem, neque curarem, ut si tua te aliquando fefellisset opinio, ereptum tibi mea opera errorem esse arbitrarere. Nam etsi plerosque esse intelligo, qui sibi injuriam conflare, si quis eos moneat, putent; quoniam tamen non moneri me solum, sed etiam corrigi, & castigari, quam ab adversariis, malle profecto ab his, quibus magno & dolori esse cognoscerem, quod imprudens errassem, & curae studium aut tuendae, aut etiam augendae famae, atque existimationis meae; inductus facilisum, ut cum idem tibi, atque mihi place-

K

re

Pieri ab se plurimi Mansium. Itaque curae sibi esse, ut illi error, si in quem forte incidere, eripiat. Malle enim se ab amicis corrigi. Id ipsum Mansio placere. Quare obrem id nunc se agere, ut quod ille de Patria Anonymi constituerat, offendant, quam finiano.

146 DE RATIONE TEMP.

re judicarem, omni officio, hortatu, monitis, consilio, & si esset opus, redargutione, non ceteris modo, sed tibi etiam satisfacerem. Itaque cum superioribus litteris, quod res ita postulavisset, fuisset longior, ut propositis erroribus Anonymi tui, te ab eo sequendo deterrerem; intellexissemque eo animo abs te omnia accepta, quo a me scripta fuissent, statui has etiam ad te dare, quibus, quod erat reliquum de ejus Patria, quodque tibi exhibere negotium videretur, quam sit inane cognosceres. Audio enim esse ita comparatum te, ut si rebus omnibus inferior esses, hoc tamen nomine vinci abs te Chronologos omnes confidas posse, quod dicti sententiaeque tuae auctorem habeas hominem & Synchronum Athanasio, & Alexandrinum. Sed de Synchrono cum actum fuerit proximis litteris copiose, nihil attinet dicere.

Quod Anonymus mensium nomina Alexandrina usurpet, id satis clarum indicium esse nequit, ut hinc concludatur eum fuisse Alexandrinum.

Nunc illud abs te quaero, cur esse Anonymum Alexandrinum patria putes?
 „ Mensium, inquis, nomina Alexandrina
 „ semper usurpat, quod Alexandrino
 „ Scriptori ita peculiare esse potest, ut
 „ alteri plane non congruat (1) „ . At hoc

(1) Mansf. Differt. pag. 3. & Apolog. §. XIII.

hoc satis clarum esse indicium Alexandri-
ni non posse, non mea solum opinio est,
sed etiam hominum in hoc genere doctis-
simorum (1). Etenim & Alexandrini,
& Constantinopolitani, & Latini, cum de
rebus, quae ad Aegyptios spectarent,
differerent, usurpare Alexandrina men-
sium nomina consueverant. Qua de re,
neque monere te auderem praestanti
eruditione virum, neque docere maxima
doctrina hominem, unumque correcto-
rem Baronii, & Raynaldi; arguere vero
nullo modo. Sed cum ita ratio ferat, il-
lud vel tu me monuisse, vel censuisse me
puta, vel propter benevolentiam tacere
non potuisse, ut ne te diu in hoc tam
magno, tamque manifesto errore versari
permitterem. Quid igitur? Ambrosium
ne Mediolanensem Episcopum (2), aut

K 2

Pa-

(1) Consule Henschenium in *Actis Sanctorum mensis Martii* Tom. III. pag. VII. & Cangium in *Praef. ad Chron. Paschal.* pag. 4. seqq. Edit. Paris. & Reinesium lib. II. *Variar. Lect. cap. XVII.* pag. 274. Edit. an. 1646.

(2) Classe I. *Epist. XXIII.* pag. 887. num. XXI. Tom. II. & pag. 884. num. XIV. „ Cum incidit „ set, inquit, quartadecima luna vigesimo, & „ octavo die phamenoth mensis, celebrave- „ runt

148 DE RATIONE TEMP.

Paschalis (1) Chronici auctorem Alexandrinos existimabis fuisse , quod *Pharmuthis* mensis , & *Phamenoth* , meminerint , cum agerent de Alexandrinorum rebus ? Atque Ambrosius , quo loco de Paschate anno ccc̄l̄ix celebrato diserebat , non solum Pharmuthin memoravit , sed etiam Aeram Diocletianeam , quae erat apud Alexandrinos in usu . Cum enim ad Alexandrinos Episcopos pertineret , ut Encyclicas ad alias Ecclesias Epistolas mitterent , quibus significarent (2) , quo mense , & quo die Pascha celebrari oport-

„ runt (Aegyptii) Pascha quinta die Pharmuthi
 „ mensis , quae est pridie Kal. Aprilis , ac sic
 „ convenere nobiscum . Rursus nonagesimo ,
 „ & tertio anno a die Imperii Diocletiani cum
 „ incidisset quartadecima luna in quartumdecim
 „ mum diem Pharmuthis mensis , quae est quin-
 „ to Idus Aprilis , quae erat Dominica die ,
 „ celebratum est Pascha Dominica Pharmuthis
 „ vigesimo , & primo die .

(1) Chronicon Alexandr. pag. 235. & alibi .

(2) Consule *Epist. xciv. al. lxiv. S. Leonis* , quae est ad Marcianum Augustum pag. 628. *Tom. I. Opp. Edit. an. 1675.* Celebres sunt Epistolae Paschales SS. Petri , Athanasii , Teophili , Cyrilli , & Proterii Episcoporum Alexandrinorum .

oportet, iique jam more suo nomina & mensium, & annorum adhiberent; factum est, ut Episcopi, aut Latini, aut Graeci, qui de diebus mensis quibus celebrata antea actis temporibus paschata fuerant, disserebant, eadem interdum & mensium, & annorum nomina usu contererent. Quamobrem mirum non fuisset si, cum de rebus actis Alexandriae Anonymus scriberet, sive Aegyptius, sive Macedo, sive Thrax etiam fuisset, adhibuisset, tamen nomina mensium Alexandrina.

II. Miror autem quid sit, quod ille non per Augustales Praefectos, neque per aeram aut Diocletianeam, aut aliam quampiam, quae propria fuisset Aegyptiorum, sed per Consules tantum initia, successionesque annorum distinxerit. Nam haec computandorum annorum, qua Anonymus usus est, ratio, ita Romano alicui, aut Constantinopolitano esse potuit peculiaris, ut in Aegyptium fortasse non caderet; non quod Aegyptii fastos Consulares negligerent, sed quod alias quasdam notas, quae illorum propriae essent, adjungere solerent. Quod cum ex litteris Paschalibus Episcoporum Alexandri-

Rationem distinguendi annorum initia per Consules, qua usus Anonymus est, ita esse propriam Constantinopolitano, aut Romano cuiquam potuisse, ut in Alexandrinum fortasse non caderet.

150 DE RATIONE TEMP.

norum (1), exque Cyrilli cyclo (2), in quibus Aerae Martyrum, seu Diocletianae facta mentio est, tum ex Farragine Alexandrina plane constat, cujus auctor & Consulum, & Augustalium Praefectorum appōitis notis, distinxit temporum rationem (3). Atque haec ego scribenda ad te judicavi, non quo Anonymum Alexandrinum negarem esse, potuisse; sed quo non tam firmum id esse, quam ipse putas, perspiceres.

*Est in frag-
mento Mase-
sejano, Atha-
nassi solum*

Nam quod opponere quisquam potest, cum qui res ab Athanasio, & Alexandrinis, qui post floruerunt, Episcopis gestas

(1) Consule Epistolam S. Proterii ad Leonem Magnum apud Petavium *Tom. II. De Doctrina Temporum pag. 871. seqq. Edit. anno 1627.*

(2) Vide Epist. Dionysii Exigui apud eundem Petavium *ibid. pag. 874.*

(3) Cangius in *Praef. ad Chron. Paschale*, pag. 4. De Auctore Chronici Paschalis, quem Alexandrinum negat fuisse, loquens, „ Ut ita, „ diceretur, inquit, necesse foret, ut sal- „ tem tempora secundum Alexandrinam aeram „ (putaret) quemadmodum Jacobus Cujacius, „ Chronicon illud Alexandrinum ex Biblio- „ theca Puteana appellat, quod in eo non ex „ Cos. dumtaxat Romanis, sed etiam ex suo „ Augustali annos putent Alexandrini.

gestas complexus fuerit, nonnisi Alexandrinum fuisse, vide cuiusmodi sit. Nolo autem putes, eorum me catalogum texere instituisse, qui magno numero cum sint, tum vitam, resque praeclare gestas illorum descripserunt, quorum neque amici, neque cives essent. Hoc enim si agerem, longior essem, quam oporteret. Nunc vero modum faciam necesse est. Itaque sic habeto: Quod vulgatum a Massejo monumentum est, non integram historiam esse, sed fragmentum, ex laciniolis quibusdam conflatum, quae ex chronico, nescio quo, essent excerptae, translataeque in Veronensem Collectionem. Nisi enim ita se res haberet, non tot essent in eo fragmento lacunae, neque tot hiatus, quot & vident, qui legunt, & Massejus fatetur, nec ipse inficiare. Namque is, qui ad haec colligenda contulerat animum, cum animadvertisset non agi quoque anno ab Auctore de Athanasio, deque Alexandrinis rebus; sequutus eamdem rationem est, atque ab anno 346 ad annum 349 ab anno 349 ad 353 a 353 ad 355 gradum fecit, missis, quae ann. 347, 348, 350, 351, 352, 354 contigissent, quod indice fortasse careret,

res aliquae
gestae descri-
ptae sint, si ad
que mentio E-
piscoporum A-
lexandrino-
rum ad Theo-
philum usque.
tamen effici
non posse am-
plius ejus
fragmenti fui-
sse Alexan-
drinum.

qui illi ad cetera describenda praemonstraret viam. Fac autem aliquis ex Hilarii fragmentis, aut ex Chronico Paschali, aut ex alio quopiam simili corraferit, quae ad Aegypti Ecclesias pertinerent, eaque in collectionem farraginemque historiarum, canonumque transtulerit, continuo ne liceret concludere vel Hilarium, vel Chronici ejus Auctorem fuisse Alexandrinum? Hoc scilicet nec ego concedam, nec feret ratio, ut concedi a quoquam possit. Quamobrem quia Athanasii facta quaedam, & dicta fragmentum Massejanum continet, consequens esse non potest, esse illud Alexandrino Scriptori acceptum referendum (1). Sed permittam hoc

(1) Immo vero ne idcirco quidem quia menses, & dies numerat. Alioquin, ut in Articulo 1. Diario Paleariniano inserto observatum est, etiam auctor Chronici Paschalis Alexandrinus fuisset, propterea quod menses diesque minute persequutus fuerit iis in locis, in quibus egit de Alexandrinis rebus. Quae res eo etiam spectat, ut quisque perspiciat magno in errore versari Mansium judicantem Anonymum supparem fuisse Athanasio, quod menses dieculasque notaverit. Nam est id etiam consuetum Auctori Chronici Alexandrini, etiam dum de iis differit, quae temporibus Constanti-

ni;

hoc tibi, ut non verisimile modo, sed certum etiam sit Anonymum, & natum fuisse, & altum, & educatum Alexandriae. At cum ostensum superioribus litteris sit, multo illum fuisse Athanasio recentiore, non equidem intelligo cur, si Eutichio, & Severo Alexandrinis nullo modo, huic tamen, sit aliquo, repugnantibus antiquis Scriptoribus, adjungenda fides.

III. Cognoscis igitur, quo in casu versere. De auctore Chronici Paschalis quod scribis, vereor ne falsum sit. Nihil enim minus est verisimile, quam eum fuisse Alexandrinum. Rogas *unde id noverim*? Ego vero mi Mansi nisi cognitam haberem virtutem, & doctrinam tuam, hoc uno nomine, nihil te esse in eo genere suspicarer, in quo te ipsum aliquid putas posse. Persuadere namque mihi nequeo esse quemquam, qui & sit, & vocetur peritus historiae litterariae, & quaeratur tamen *unde hoc noverim*? Sed cum ita contigerit, arbitror equidem te aestu disput-

Non inauditum, sed commune, ac per vulgatum esse, Auctorem Chronici Paschalis non scripsisse Alexandriae.

ni, & Theodosii E. G. junioris contigissent; cum ipse tamen ante Heraclii aetatem nequam floruerit.

154 DE RATIONE TEMP.

putationis abreptum passum fuisse, quod commune est nobis omnibus, ut incidamus identidem in errorem. Nam, quod hortare, ut *promam Anecdorum hoc reconditum*, & *plane ignotum erudit*, ferri, mihi crede, non potest. Quid enim? Tu me tanto tuo errore derideas? Anecdota ne esse arbitrare, quod est commune ac pervulgatum? Vide quid agas. Sed heus tu, unde illud tam audax dictum: *plane ignotum erudit*? Unde in istum locum *to erudit* venit? qua appellatione, qui digni fuerunt, hi Auctori *Chronici Paschalis* negaverunt domicilium fuisse proprium ullum Alexandriae. Nam & Enschenius (1), & Valesius (2), & Cangius (3), & ex haereticis Stephanus
Moi-

(1) Tom. III. Auctor. SS. Mens. Martii pag. VII.

(2) In Notis ad Eusebium pag. 39. Edit. Paris. „ In Chronico, inquit, Alexandrino, „ quod quidem Antiochenum libentius voca- „ verim. „ Eadem repetit: In notis ad Theodoritum pag. 21. Edit. Paris.

(3) In Praefat. ad Chronicon Paschale pag. 4. & 6. seq.

Moinius (1), Ufferius (2), Reinesius (3),
Fa-

(1) In Notis ad varia sacra pag. 131. *Edit.*
an. 16. „ Chronicon Alexandrinum in Aegy-
„ pto scriptum non fuit. A quibusdam vocatur
„ fasti seculi, ab aliis Chronicon Antiochenum,
„ ab aliis vero Constantinopolitanum: & cur
„ Alexandrinum potius dicatur, nulla urgens
„ reddi potest ratio.

(2) In Polycarpi, & Ignatii Epistolas pa-
gin. LXXV. Editionis Oxoniens. an. 1644. „ Au-
„ ctor Chronici Constantinopolitani, *inquit*,
„ quod Alexandrini nomine a Matthaeo Rade-
„ ro est editum.

(3) Libro II. variar. Lestion. cap. XVII. pa-
gin. 274. *Edit. an.* 1640. „ De auctore, *inquit*,
„ hujus Chronici cujas fuerit, & quando vixe-
„ rit, comperisse videor fuisse Constantino-
„ politanum. Nam res Urbanas a Constantino
„ Magno per 300 annorum decursum curiose
„ consignavit; notatis quorumvis accidentium
„ mensibus, & diebus, easque solus non admi-
„ scuit, ut factum in prioribus, Latinorum,
„ & aliarum gentium gesta, ubi Eusebium, &
„ alios Chronographos exscripsit. Tradidit
„ successiones Imperatorum Orientis, Patriar-
„ charum, Praefectorum Urbi, seditiones a
„ plebe, incendia, oppugnationes ab externis
„ hostibus, prodigia, terraemotus, ceremo-
„ nias, & cautiones peculiares in Ecclesiam
„ introductas, templorum, & aedium aliarum
„ extructiones, in his rebus describendis no-
„ mina mensium, quibus a Macedonibus acce-
„ ptis,

Fabricius (1), omnes denique (2), quos viderim, eruditi & superioris, & nostrae aetatis Scriptores, deinto Matthaeo Radero, aut dubitant, aut negant omnino ejusmodi Chronicon *Alexandrinum* inscribi oportere. Quare quod adjungis *Alexandrinum ab aliis dici, quod ego Paschale Chronicon appellavi* (3), ejusdem generis esse cernis, atque erant tua illa superiora. Si enim eos *alios* numerare coeperis, metuo ne reperire exitum non possis. Consistes namque in uno Radero, alium autem praeterea, quem approbatorem hujus inscriptionis, aut Auctorem nomines, neque veterem habebis ullum, neque, ut existimo, novum. Quid multa? Cave, ne si eam probare,

per-

„ ptis, utebantur Constantinopoli, usurpa-
 „ vit . . . Et hinc Constantinopolitanum,
 „ Chronicon potius, quam Alexandrinum,
 „ Chronicon, inscribi convenit.

(1) Johannes Albertus Fabricius *T. vi. Biblioth. Graecae pag. 142.* quo loco *sub nomine Chronici Alexandrini* editum illud fuisse refert a Radero, deinde vero *sub veriore titulo Chronici Paschalis a Cangio.*

(2) L. Allatius *Lib. de Purgatorio pag. 942.*

(3) Mansius *Apolog. §. xiv.*

perges , ita omnino ut Raderus a Cangio
accusare . Non equidem tam praescribere
possum , quam mihi gratum feceris , si cu-
raris te ab ea censura liberare . Est enim
mihi tua existimatio , ut mea mihi ipsi est,
curae . Habet vero ille hoc modo (1),
carpi Raderum „ quasi minus idoneum,
„ ne dicam INEPTUM prorsus lemma
„ dederit , quod illud Chronicon , cujus
„ auctor incertus hactenus habitus fue-
„ rat , *Alexandrinum* appellaverit , nullo
„ alio ductus fundamento , quam quod
„ Petri Alexandrini nomen initio Codi-
„ cis Augustani legisset , quasi licet Petrus
„ iste Alexandrinus Chronici auctor exti-
„ tisset , quod procul est a vero , ut mox
„ ostendemus , Alexandrinum ideo illud
„ vocare debuerit .

At si Alexandrinum dictum est , in-
quis , erit inde *de Alexandrino Scriptore*
conjectura (2) Pudet me in hisce rebus
explicandis tibi , expediendisque versari .
Quae enim conjectura esse potest , si ut
supra constitit , inscriptum Chronicon eo
modo fuit , arbitrato Raderi , non ratio-
ne?

*Ex eo quod
Chronicon il-
lud Alexan-
drinū inscri-
ptum fuerit ,
a Raderi nō
posse nos as-
sequi conje-
ctura, compo-
situm illud
esse ab aucto-
re Alexan-
drino .*

(1) Cangius Praefat. ad Chronicon Pascha-
le pag. 4.

(2) Mans. Apolog. ibid.

158 DE RATIONE TEMP.

ne? Nam ab Ecclesiasticis Scriptoribus *Paschali*um potius dici debuit (1), a novis nihil minus, quam *Chronicon Alexandrinum* (2). Quamobrem considera etiam atque etiam, ne haec tua conjectandi ars, efficiat jure, ut eruditi viri eum te esse infelicem conjectorem credant, quem me vocasti injuria (3), quamquam tunc ego de rebus perspicuis, atque testatis dissererem.

Multis momentis ostenditur ab Enschenio, & aliis, Auctorem Chronici Paschalis nihil minus, quam Alexandrinum fuisse.

De me sic existimes, & tibi persuadeas vehementer velim, numquam concessurum esse tribui illud Alexandrino cuipiam oportere, nisi ante non eo genere conjecturae, sed graviter, solideque eviceris, Enschenii, Cangii, & Reinesii argumenta vel nullius momenti, vel levia omnino esse. Atque ut me ab omni invidia liberem, proferam, quae disputata ab Enschenio sunt, mittam autem quae a Cangio, quod eodem fere recidere videantur. Nam quae a Reinesio animadversa fuerunt, ea quidem cum relata paullo

(1) Vide Cangium *Praef. pag. 1x.*

(2) Enschenius l. c. „ Satis esse potest eruditum lectorem hic monuisse, quod *Chronicon* illud revera nihil minus, quam *Alexandrinum* sit.

(3) Mansius *Apol. §. vii.*

paullo ante sint, nihil attinet repetere,
 ne actum agam. Sunt ergo Enschenii
 verba hujusmodi (1) . „ Nihil habet
 „ (Chronicon illud) Alexandrinorum
 „ rationibus commune. Non mensium,
 „ non dierum nomina, quae Alexandri-
 „ nis Aegyptiaca erant omnia; chronico
 „ autem huic partim Graeca, partim
 „ Latina sunt „ (*quamvis ubi de Aegy-
 ptiacis rebus agitur, sint etiam nomina
 Mensum Alexandrina*) „ Non initium
 „ anni, quod Alexandrinis sumitur a
 „ Mense Thot, cujus primus dies respon-
 „ det xxix diei mensis Augusti: in chro-
 „ nico autem a Kalendis Januariis Ro-
 „ mano more ducitur; Non anni titu-
 „ lum, quem Aegyptii a Regibus, Im-
 „ peratoribusve sumebant, chronicon
 „ autem sumit a Consulibus ex more
 „ Romano. Non aeram Christi, quam,
 „ qualem usurparint Alexandrini jam vi-
 „ dimus; chronicon autem prorsus non
 „ attingit, procedens Graecorum more
 „ per Olympiades Aegyptiis in rebus
 „ publicis consignandis inusitatas. Ut
 „ autem ex tanta characterum chrono-
 „ logicorum ab Alexandrinorum usu dif-
 „ cre-

(1) Loco mox indie.

„ crepantia , manifeste convincitur Ale-
 „ xandrinum non esse , in quo illa repe-
 „ ritur ; ita e converso indubitatum vi-
 „ detur ferri iudicium posse , praedictos
 „ fastos Constantinopoli , seu Novae
 „ Romae scriptos esse , ubi in usu vul-
 „ gari ista erant omnia , magna parte ex
 „ veteri Roma illuc traducta simul cum
 „ Imperii sede , non item in reliqua
 „ Graecia a Latinis nominibus magis ab-
 „ stinente . Istud maxime ex postremis
 „ praedicti chronici annis liquet , qui-
 „ bus tam prolixè describuntur acta bo-
 „ ni Magistri in templo Studitarum Con-
 „ stantinopoli sepulti anno Heraclii xvi i
 „ ab aliis Historicis vix leviter tacta , ut
 „ non tantum ibidem scripsisse aucto-
 „ rem , sed ex Studitis unum fuisse , no-
 „ bis appareat , verisimillimum . „ Haec
 „ ille . Praeterea hoc scito , Scriptorem
 „ qui , ut Reinesius animadvertit , specta-
 „ tor eorum fuisse videatur , quae anno xvi
 „ Heraclii a Chagano Avarorum Rege ob-
 „ sidente Constantinopolim , acta sunt ;
 „ censi Alexandrinum vix , scripsisse au-
 „ tem Alexandriae ne vix quidem censi
 „ posse (1) . Plura si voles de Auctore ,
 „ & Chro-

(1) Loco mox indicato .

& Chronico consulito eruditissimi Cangiij eam, quam saepe laudavi, praefationem. Non enim est otium diu his immorari, quae ab aliis non obiter modo, sed fusc etiam, copioseque tractata sint.

IV. Nunc quid illud est, quod de Cedreno scripsisti? *Cedrenus*, inquis, *seculi xi. scriptor est Graecus* (1). Bene hercle factum. Scilicet magnas tibi & agam, & habeam gratias necesse est, quasi novi aliquid attuleris, quod omnes ignoraremus. At is multa contra historiae veritatem peccat. Quis negat? An usquam ego aut sequutus Cedrenum, aut hortatus aliquem sum, ut ei adhiberet auctoritatem? Si ergo nullibi hominem nominavi, quid erat, quod mihi & aetatem ejus, & originem, & errata esse exponenda existimares? Eo, dices, feci, ut recentiores Graecos in antiquis rebus describendis lapsos saepe fuisse cognosceres. Tu ne igitur tam me esse ineptum, putas, ut nescius sim, historicos, qui de rebus a memoria sua remotis agerent, saepe in errores gravissimos incidisse, si-
ve illi Latini fuerint, si-ve Graeci? Non

Cedrenū non debuisse commemorari in hac controversia, quod non esset a nobis laudatus. Fuisse id factū tamen a Mansio, ut nos morderet

L

equi-

(1) Apolog. §.xvii.

equidem credo. Dicam quod res est. Cum me natum esse in Graecia accepisses, aegre me laturnum putasti, si parvi abs te fieri cognossem Graecos, qui conati fuissent veterem historiam illustrare. Itaque inuestus in Cedrenum principio es, tum Socratem atque Sozomenum, (1) Graeculos appellasti, quos etiam dixisti versatos fuisse fide graeca in scribenda historia.

Esse hoc irridendi genus, quo usus est Mansuetus, puerile. Bonos, & malos esse ubique laetorum.

Sed est id genus ridendi, pungendique, pace tua dixerim, indignum gravitate tua (2). Ac si esset ponderis alicujus, tamen esse etiam censerem despicendum. Mea namque sic est ratio, ne curare quidem, qua quisque ex patria ortus sit. Bono viro malam patriam, si modo est aliqua, quae mala sit, nocere, nullo modo posse. Atque id cuique sit necesse est cordi, improbi si cives sui sint, ipse ut sit probus. Quare placent mihi, qui rogati cujates sint, veriti ne, si continuo suam patriam nominent, ludibrio exponi possint, hoc primum, ut se muniant, respondent: & bonos, & malos

(1) Apolog. §. xxiv.

(2) Apolog. §. xxiii. quo loco *ἰσχυρῶς* Socratem ac Sozomenum *fidei indubiae* esse scribit; nempe Graecae.

malos esse ubique locorum. Sed dedecet, te quoque iudicē, virum & prudentem, & gravem operam in hisce nugis aut referendis, aut confutandis ludere. Mihi vero scito tam esse amicam veritatem, ut prae illa, nullam esse habendam rationem putem non omnium graecorum modo, sed ne cognatorum quidem. Nam probo, quod dictum olim ab uno factum nunc est sermone tritum proverbium: *Amicus Socrates, amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas.*

V. Nam quod Socratem, atque Sozomenum Graeculos appellaveris, multo laboro minus. Qui enim viri laudati a laudatissimis viris sunt, nihil haec maledicta, si viverent, morarentur. Quid autem illi ad haec adverterent animum, qui graves, qui sapientes, qui mirabiles essent, non a Graecis solum, sed a Latinis (1) etiam Scriptoribus appellati?

L 2 Quod

Socratem & Sozomenum, qui laudati a laudatissimis viris fuerint, etsi lapsi quandoque sunt in scribenda historia, fuisse tamen a Māro injuria Graeculos appellatos.

(1) Cassiodorus in *Praefat. Hist. Tripartitae*. „ Hanc Historiam, inquit, Ecclesiasticam „ a tribus Graecis auctoribus (Socrate Sozomeno, ac Theodorito) mirabiliter constat „ esse conscriptam. „ Theodorus Lector *Epist. Praefixa suae Hist. Ecclesiasticae*, Socratem atque

164 DE RATIONE TEMP.

Quod si quidquam illi in scribenda historia peccaverunt, peccasse autem eos quandoque facile patior, numquam tamen fuerunt ab his, qui essent revera, non qui videri, quamvis non essent, sapientes vellent, ita reprehensi, ut suspicari unus aliquis posset, aut abjectam eorum auctoritatem esse, aut imminutam. Quare etsi Baronius (1), Pagius (2) Valesius (3) Her-

que Sozomenum versatos fuisse dicit in describenda Historia *ἡ τοιαύτη ἡ ἀκριβείας multa diligentia*. Evagrius Scholasticus *Lib. I. Cap. I. Histor. Ecclesiasticae* de Eusebio, Socrate, atque Sozomeno sermonem instituens, hos, inquit, res a maioribus nostris gestas scripsisse, *ἀπὸ τῶν πάντων omnium optime*. His ego malo, quam Mansio scriptores veteres, ut Anonymum celebret, contemnenti fidem adjungere.

(1) Vide Baron. ad an. 363. num. 64. ad an. 366. num. 5. & aliis in locis, quos nunc recensere non vacat.

(2) Ad an. 364 num. 5., quo loco Socratem reprehendit, multisque aliis in locis, in quibus aut alterutrum Historicorum eorundem, aut utrumque deserit, ut alios confectetur.

(3) Valesius etsi quandoque in suis Notationibus a Socrate, ac Sozomeno recedat, tamen de Socrate in *lucubrat. De Vita & scriptis Socratis* habet hoc modo: „ Ad scribendam Historiam Ecclesiasticam animum suum applicuit;

Hermantius (1), Tillemontius (2), Fabricius (3) in Socratis, ac Sozomeni libris pleraque deprehenderunt, quae probari negarent posse, nemo tamen eorum inventus est, qui illos Graeculos vocare auderet. Immo vero tanta utriusque apud

L 3 eos,

„ cuit, qua in re & iudicio, & diligentia usus
 „ est singulari . . . Neque vero Historiam,
 „ suam negligenter, ac supine conscripsit, con-
 „ quisitis undique optimis monumentis . . .
 „ Historiam suam elucubravit. Et paulo post:
 „ Nihil est, inquit, in illo nisi grave, ac fe-
 „ rium . „ Quod attinet ad Sozomenum, fa-
 „ tetur ille quidem, esse auctorem levia interdum
 „ conscriptantem, sed non censet tamen adeo esse ineptum, ut sit habendus in numero graeculorum.

(1) Non est cur Hermantii verba proferam, quae sunt a Mansio adducta *Apolog.* §. xxiv.

(2) Vide Mansii *Apolog.* §. xxv. At id saltem notasset Mansius Hermantii opus Tillemontio acceptum esse referendum, hoc enim pacto Lectores cognoscerent, unum Tillemontium, fuisse, qui contra atque Valesio visum esset, tam fuerit iniquus Socrati. Ceterum non audet Tillemontius Socrati, aut Sozomeno eam confiare, quam Mansius intulit, injuriam.

(3) *Lib. v. Biblioth. Graecae pag. 118. seq. Tom. vi. sed pag. 119.* „ Merito tamen, inquit, „ iudicii, & industriae laus ei relinquitur, quam „ prae ceteris argumenti illius scriptoribus So- „ crati Valesius vindicat. Socratem libenter se- „ quitur Sozomenus.

eos, non dicam existimatio, nam vulgare id quidem, sed auctoritas fuit, ut missis ceteris, his duobus saepissime dicerent fidem adjungi oportere (1). Atque si haec, quae tibi, ut te tueare, placeat, esset a quoquam regula constituta, nullum, cui fidendum sit, Historicum haberemus. Quotus enim quisque Historicorum est, qui vera scripserit saepe, errarit numquam? Etenim cum errare humanum sit, alienum vero esse ab homine nequeat, quod est humanum, sit ita omnino, ut nimium morosi sint, qui tales historicos desiderant, quales neque esse ipsi, neque fingi ulli a natura possunt. Ac vereor, ne sit, tua quidem sententia, consequens, non solum Dionysio, Dioni, Plutarcho, scriptoribus Graecis, sed ne

Li-

(1) Longus esset si omnia Historicorum, non Baronii solum, Valesii, & Pagii, sed etiam Montfauconi, & Tillemontii aliorumque loca recensere vellem, in quibus Socrates atque Sozomenus aliis praeferuntur, ita ut horum sententia plurimum saepe apud eos habeat auctoritatis. Consule tamen E. G. Baronium ad an. 370. num. 63. ubi Socratem ac Sozomenum sequitur posthabito Theodorito, & ad an. 350. n. 1. Pagium ad an. 370. n. 28. ad an. 363. n. 6. ad an. 340. &c.

Livio quidem Latino, laudem esse historici tribuendam. Nam hi quoque cum Romanam Historiam scriberent, in errores gravissimos inciderunt. At est hoc etiam, inquires, de Anonymo Massejano dicendum. De illo ne ignoto? De collectore incertae aetatis? De eo qui tam multa contra historiae fidem peccat, ut nullum fere verbum dixerit, quod cum veteribus auctoribus componi posse videatur? Non equidem assentior. At sit, ut vis. Assentiar Massejano Anonymo, nisi cum Athanasio, cum Ammiano, cum aliis antiquis, ac nisi etiam secum ipse pugnet. Sed quam paucis in rebus non pugnet, proximis litteris ostensum est.

VI. Atque hoc etiam habe tibi, eos nostra aetate graeculos & appellari, & esse, qui cum graeca ignorent, tum se ostentant, quasi praestent sermonis graeci peritia. Est autem his consuetum, ut transferant quaedam verba graeca, quorum vim notionemque non sint assequuti, ex aliorum libris in suos, quo a vulgo hominum, ac si Athenis sint ab Demosthene instituti, summis laudibus celebrentur. Quamobrem auctor tibi sum tibi ipsi ut caveas, ne esse in horum nume-

ro videre . Ego vero etsi esse aliquos intelligo , qui te in eam suspicionem vocent , quod nulla fere vox graeca usurpata abs te sit , quam non esse corrupte in tua Dissertatione descriptam cernant ; nolo tamen tibi , sed Typographo , te etiam invito , tam multos errores tribuere . Itaque quamquam me hortare , ut ne ego Theologus , (nam sic me , quae tua est singularis humanitas , vocas) in castigandis , corrigendisque erratis Typographi operam ludam , numquam id tamen extorquebis a me , ut sinam eum , qui erravit , impune ferre , dignitatemque illam , quam esse voluisti meam , praeferam honori , & existimationi tuae . Fac igitur deinceps Typographus curet , ut in componendis formis sit cautior . Nam posuit *μακροσίκος* pro *μακρόστιχον* (1) . *πάλας* (2) pro *πάλαι* . καὶ (3) pro καί . *διλῆθαι* (4) pro *διλοῦσθαι* . Praeterea ut quae contra leges de spiritibus (5) , & accentibus pec-

(1) *Dissertat. pag. 12. & 62.* (2) *Pag. 54.*
 (3) *Ibid.* (4) *Ibid.* (5) *Errata Anonymi : Dissert. pag. 28. ἱπαρχου pro ἱπάρχου . pag. eadem , ἱπαρχοι pro ἱπάρχοι . pag. 28. ρομης pro ρώμης*

peccavit, ne sim longus, praeteream; tam foede corripit locum, quem ipse ex litteris Valentiniani, Valentis, & Gratiani in Dissertationem tuam transtuleras; ut neque graeca expresserit recte, neque sic disposuerit latinam interpretationem, ut graecae sententiae responderet. Etenim haec οὐχ ἔγωγε νοῶμεν τὸ ὁμοούσιον (1) ὡς (2) καὶ (3) πάλαι (4) τινὲς ἐξηγήσαντο (5) μὴ ἀληθινῶς ὑπογράφαντες, καὶ νῦν ἑτέροι πατέρας ἐκείνας καλῶντες. . . * (6) ἐπόμενοι τοῖς γράφασι * τὸ ὁμοιον δηλῆσθαι (7) διὰ τῆ ὁμοουσίᾳ (8).

Sic

ῥώμης. pag. 39. εὐθὺς pro εὐθύς. pag. 48. & pag. 49. & 54, & 82. ὁμοούσιον, & ὁμοουσίον pro ὁμοούσιον. pag. 49. πρόσωποις pro προσώποις. pag. 53. ὁμοιούον pro ὁμοιούσιον. pag. 54. ὡς pro ὡς. pag. 54. ἐξηγήσαντο pro ἐξηγήσωντο. pag. 76. οὐσίαν pro οὐσία. pag. 78. ἀνομοίον pro ἀνόμοιον. *ibid.* οὐσία pro οὐσία. Praetermitto cetera σφαλματι, quae multa sunt.

(1) *Dissertat.* pag. 54. τὸ ὁμοούσιον.

(2) *Dissertat.* *ibid.* ὡς.

(3) *Dissertat.* *ibid.* καὶ.

(4) *Ibid.* πάλαι.

(5) *Ibid.* ἐξηγήσαντο.

(6) Quae duobus asteriscis complexus sum; ea sunt a Typographo praetermissa, quae tamen necesse erat afferre, ut integra esset sententia.

(7) *Ibid.* δηλοῦσθαι.

(8) *Typogr.* ὁμοουσίῳ.

170 DE RATIONE TEMP.

Sic expressit latine „ Neque ita intelli-
 „ gimus consubstantialem, ut quidam
 „ olim (1), neque ut alii, nunc, qui
 „ illos appellant Patres exponunt (2),
 „ per hanc vocem *consubstantialem* nihil
 „ aliud significari quam similem. „ At
 sic erant vertenda in latinum sermo-
 nem. „ Non sic intelligimus consubstan-
 „ tiale, ut quidam olim exposuerant,
 „ qui non vere subscripserant, & nunc
 „ alii, qui eos appellant Patres... (se-
 „ quuti eos qui scripserunt) simile si-
 „ gnificari per consubstantiale: „ Illum
 etiam reprehendas velim, quod te delu-
 serit. Nam quo tempore tuam nobis di-
 ligentiam, vigilantiamque narrabas, aje-
 basque curasse te, ut qua una utebare in
 Apologia, ea vox quam *emendatissima ex-
 cuderetur*, ille oscitans effecit, ut pro-
 missis non steteris, cum perverterit eas,
 quae sunt a grammaticis latae de accen-
 tibus

(1) Omittitur in *Differt. ibid.* „ *exposue-
 rant*, quae res efficit, ut latina sententia non
 respondeat graecae. Quin etiam addere debe-
 bat, quae sunt in Graeco: *qui non vere subscri-
 pserant*. Nam ita graeca *πρεσβυτεροι* postulabat.

(2) *Tò exponunt* non respondet Graeco con-
 textui. Addenda erant, ut graeca poscunt haec
 verba, *sequuti eos qui scripserant*.

tibus praeceptiones. Ea namque vox excusa sic est τριακονθήμεροι, cum τριακονθήμεροι scribendum omnino sit. Sed de tricis ejusmodi plura profecto, quam necesse fuit. Atque eas quidem libenter praetermissem, nisi tu me coegisses, ut de graeculis dicerem, quae sentiebam. Sed vereor, ne meas litteras perinvitus legas, quas de rebus, quae tibi minime fortasse placeant, ad te longiores mitto, quam ferre ratio videatur. Velim autem posthac sic statuas, quas dabo, quoniam nihil, nisi quod ad historiam iv. seculi pertinet, continebunt, tibi ipsi quamquam longissimas, gratissimas tamen fore. Vale.

Romae Idibus Aprilis.

EPISTOLA III.

ARGUMENTUM.

*Scribit velle se promissa
conficere. Itaque aggre-
ditur, ut erat pollicitus
Mansio, de annis, quibus
& celebrata Synodus
Sardicensis est, & re-
diit Athanasius post Gregorii mortem in
patriam, disputationem. Sed quoniam
expediri ea satis accurate non potest,
quin simul de duabus Antiochenis, de Ro-
mana, de Mediolanensi Synodis agatur,
statutum abse dicit esse, ita de Sardicensi
disputare, ut earum quatuor non praeter-
mittat tractationem. Descendit ad rem
ipsam, ostenditque demonstrari facile,
Athanasii testimonio posse, neque CCCXLIV,
neque ineunte CCCXLV anno celebratum
fuisse Sardicense Concilium. Juliani Im-
peratoris locum de pugna ad Singaram
aestate*

*aeſtate anni CCCXLV confirmare, quae ſunt
 tradita ab Athanaſio de viſtis ante Syno-
 dum Sardicenſem Perſis. Quare habitam
 Synodum eamdem, ſi minus an. CCCXLVII;
 at ſaltem poſt aeſtatem an. CCCXLV fuiſſe.
 Affert deinceps Juliani verba, eaque cum
 Libanii teſtimoniis, cumque Chronologia
 Legum, quae extant in Codice Theodoſiano
 comparat, concluditque neque ante, neque
 poſt, ſed omnino anno CCCXLV pugnatum
 fuiſſe ad Singaram. Subdit non eſſe in
 hac re Idacianis ſiſtis, nec Hieronymia-
 no Chronico, ut factum a nonnullis eſt,
 adjungendam fidem. Labi Vallarſium,
 qui Hadriano Valeſio aſſenſus, errorem
 irrepſiſſe in Juliani codices arbitratur.
 Non periiſſe Cappadocem Sedis Alexan-
 drinae direptorem Gregorium ante an-
 num CCCXLVII. Interfectum hunc ab Ale-
 xandrinis fuiſſe. Manſium, qui negat,
 magno in errore verſari. Athanaſium non
 rediiſſe ante annum CCCXLVIII in pa-
 triam. Rurſum Athanaſii auctoritate pu-
 gnat retrahi Epocham Synodi Sardicen-
 ſis nequire in an. CCCXLIV, nec in ineun-
 tem CCCXLV: Utque ſibi viam ad eam rem
 muniat, negat Gregorium ante an. CCCXLI
 ordinatum fuiſſe ab Arianis Episcopum.*
Ale.

Alexandrinorum. Adjungit Mansium, qui resistat, nihil proficere. Tribuisse hunc nescio quid injuria Athanasio, quasi esset excerptum ex Epistola ad Solitarios, cum ejus in illa ipsa Epistola ne vestigium quidem extet. Id cum esset a Mamachio objectum, consulto fuisse praetermissum, a Mansio, ne convictus esse erroris videretur. Locum Julii ex litteris ad Eusebianos non id continere de anno, quo est ordinatus Gregorius, quod Mansius censuit, Gregorio impositas ab Arianis fuisse manus post Majum mensem an. CCCXLI. Quapropter venisse hunc an. CCCXLII Alexandriam, indeque Athanasium Romam navigasse. Nihil impedire quin anno CCCXLIII scriptae fuerint ab Julio ad Eusebianos litterae. Eusebium, cujus in earum litterarum inscriptione meminit Pontifex, non Nicomediensem esse, sed Emissenum. Concludit deinde paucis, quae fusius ante disputarat de adventu Gregorii an. CCCXLII Alexandriam. Injuria deripi in hac re ait Socrati, atque Sozomeno auctoritatem, Theodorum hisce duobus historicis minime repugnare. Redit ad testimonium Athanasii, concluditque neque ante an. CCCXLII Romam eum fuisse

fuisse profectum, neque venisse ante an. CCCXLV Mediolanum. Ergo non fuisse habitum ante ann. CCCXLV Mediolanense, adeoque nec ante exitum ejusdem anni Sardicense Concilium. Ante an. CCCXLVI Legatos Synodi Sardicensis versari Antiochia non potuisse. Gregorium rursum non fuisse ante an. CCCLVII affectum extremo supplicio ab Alexandrinis. Romanam Synodum fuisse an. CCCXLIII Julio Romano Pontifice celebratam. Aggreditur diligentior em de anno quo habitum est Concilium Sardicense translationem. Mansum qui consulto praetermittat, quae illi non placeant, refelli oportere. Liberii P. M. auctoritate effici facile posse Concilium Mediolanense, cui Legati Synodi Antiochenae Arianorum interfuerant; quodque habitum est ante Sardicense, anno CCCXLVI fuisse coactum. Non agere eo loco Liberium de Mediolanensi Concilio, cui Valens & Ursacius, sed de eo cui Macedonius, Eudoxius, & Martyrius interfuerant. Revocat post in memoriam, quae supra de annis, quibus celebrari non potuit Sardicense Concilium, disputavit; tum veterum auctoritate ostendit fuisse illud coactum an CCCXLVII. Socrati ac Sozome-

no esse in hoc genere auscultandam. Alios præterea veteres esse, qui eandem defendant sententiam. Circa Pascha an. CCCXLVII. Legatos Synodi Sardicensis venisse Antiochiam, Athanasium vero revertisse an. CCCXLVIII in patriam. Gregorium Cappadocem perisse initio CCCXLVIII anni. Jure fuisse reprehensum Mansium de interitu Gregorii dissentientem. Non pervenisse Antiochiam, opinione Mamachii, Legatos Synodi Sardicensis citius, quam ferre ratio videtur. Disputationem de Agrippinensi ceterisque Conciliis, quorum est a Mansio perturbata Chronologia, differendam in aliud tempus esse.

JOHANNI DOMINICO

M A N S I O

T H O M A S M A R I A

M A M A C H I U S

S. D.

I.

U O D tibi promiseram acturum aliquando me de Epocha Sardicensis Concilii, deque reditu Athanasii post Gregorii mortem in patriam copiose (1), id quoniam tempus patitur, faciendum nunc mihi esse intelligo, quo & liberem quam dedi fidem, & tibi hortanti, ut me in illud studium conferam, quam possum & cito, & diligentissime satisfaciam. Nam etsi sunt, qui de duabus Antiochenis, de Romana, deque Mediolanensi, quae omnes ante celebratae fuerunt, Synodis priore loco dicendum esse arbitrentur, tamen his neque plane assentior, ne videar aut negli-

M

ge-

Scribis servare promissa se velle. Itaque incundam sibi esse de Synodo Sardicensi, deque reditu Athanasii post Gregorii mortem in patriam, disputationem. Expediri hanc tamen satis accurate nequire, quin simul agatur de Antiochenis, de Romano, deque Mediolanensi Concilio. Quamobrem statuit de Sar-

(1) *Epist.* I. pag. 23. & pag. 40.

178. DE RATIONE TEMP.

dicens disputare, ut eas quatuor non praetermittat. Exponit quid sentiat de anno, quo habitum est idem Sardicense Concilium.

gere, quod est praecipuum, si differatur, aut adversari tibi; neque valde repugno, cum omnes de tempore, quo Sardicenses, & ceterae illae habitae sunt, quaestiones tam sint inter se colligatae, ut nisi una explicatae omnes fuerint, nulla satis accurate expediri, decidique possit. Mihi igitur sic censeo, agendum esse de Sardicensi, quin committam, ut praetermissa a me esse videatur de ceteris disputatio. Sic autem statuo, non anno 344, ut vis ipse, qui Anonymum, qui Isidorum, Mercatorem, qui Chronicon Hieronymianum, qui Acta Spuriae Synodi Agrippinensis, qui denique Theodoritum sectare; sed anno 347 fuisse Sardicense Concilium celebratum. Ac de Theodorito, de Chronico Hieronymiano, deque ceteris monumentis tuis alias. Nunc communis, omniumque animis penitus insitae de anno trecentesimo quadagesimo septimo opinionis, qui fuerint auctores considerandum est. Atque si horum aliqui vel ei Synodo interfuerunt, vel tunc floruerunt, cum habita illa est, erit profecto necesse, ut quae doctis viris hactenus essent probata, ea sine causa rejecta abs te fuisse confitere.

II. Er-

II. Ergo Athanasium principio dico sic esse de Synodo Sardicensi loquutum, ut plane indicarit eam neque medio 344, nec 345 anno ineunte haberi potuisse. Scribit enim venisse Sardicam plerosque eorum, qui Eusebianis partibus studerent. Hos quum essent ab Orthodoxis invitati, ut Synodo interesse vellent, respondisse, redditas sibi esse litteras ab Imperatore, quibus significaretur pugnatum cum Persis partamque ab se ipso esse victoriam (1). Itaque manere se Sardicae,

*Athanasii te
Simonis de-
monstrari fa-
cile posse ne-
que cccxliv,
neque ineun-
te cccxlv.
anno celebra-
ta fuisse Con-
cilium Sar-
dicense.*

M 2

non

(1) Athanas. *Histor. Arianor. ad Monachos* num. 16. pag. 353. Εὐκῆνοι . . . ἄλλῃ προφάσει χρη-
σάμενοι ὡς βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπινίκια κατὰ Περσῶν
γράφαντες, ἐπεχίρουν φεύγειν. καὶ αὐτὴν τὴν
πρόφασιν οὐκ αἰδεδιέντες ἐπέμψαν δι' εὐσταθίου πρεσ-
βυτέρου τῆς κατὰ Σαρδικὴν ἐκκλησίας. Illi ; . . .
„ absurdiore excusatione usi, quod ipsis Im-
„ perator scripsisset de victoria in Persas, fu-
„ gam fecerunt. Ejusmodique excusationem ci-
„ tra ullum pudorem miserunt per Eustathium
„ Sardicensis Ecclesiae Presbyterum. „ Non
dicet credo Mansius fictam ab Eusebianis fuisse
eam victoriam. Nam id ante probet necesse
est. Neque enim credibile est, aut tam impu-
denter mentiri Arianos voluisse, aut si mentiti
fuissent, id non fuisse illis ab Athanasio expro-
bratum. Cur autem absurdam eam excusatio-
nem

180 DE RATIONE TEMP.

Juliani Imperatoris testimonio de pugna ad Singarā aetate anni cccxlv confirmari, quae sunt ab Athanasio tradita de victoria contra Persas ante Sardicense Conciliū. Cōfisci proinde, hoc non fuisse habitum ante aetate an. cccxlv.

non posse. Quo igitur tempore nunciatum Eusebianis Episcopis est certatum sic esse, ut dici aliquo modo victor Constantius posset, nondum Patres celebrant Concilium. Id vero praelium commissum est anno 345 cum aestas esset, ut Juliani Apostatae scriptoris Synchroni testimonio contra Valecium, Petavium, aliosque multos cernimus esse a Gothofredo (1) ab Ezechiele Spanhemio (2) ab Harduino (3), atque a Pagio (4) constitutum. Nam in ceteris, quae facta ante praelia sunt, ne umbra quidem victoriae fuit (5). Consequens est igitur, ut ante au-

nem Athanasius vocaret, in causa hoc fuit, quod satis non esset ea ratio, ut illi Sardica excederent.

(1) In Chronologia Codicis Theodosiani ad an. 345. Tom. I pag. xlv.

(2) In Notis ad Orat. I. Juliani Augusti pag. 183. Edit. an. 1696.

(3) Ad Themistii Orationem I. pag. 374.

(4) Ad an. 345.

(5) Paeanius in Metaphrasi Graeca Cap. vi. Lib. x. Breviarii Hist. Romanae Eutropii pag. 138. Edit. Oxoniensis an. 1703. De Constantio loquens: „ Περσῶν, inquit, καὶ ἡ μάχη κρατηθέντων, καὶ ληφθέντων αἰχμαλώτων, καὶ πολλὰς ἀποβλήντων, καὶ πολλοῦ κέρους καταδαπανηθέντων ἐν τοῖς ἔμο-

autumnū, vel si vis minus, ante exi-

M 3

tum

ἐμπροσθεν, οὐδέποτε Κωνσάντιον κατὰ Σαυῶρου,
 τοῦ πῶν Περσῶν βασιλεύοντος, ὀτυχῶς ἐπολέ-
 μησε, πλὴν ἐν Σιγγάροις, ἔνθα δὴ νίκῳ αὐτὸν
 ἀνέλεδον παντελῇ πῶν τε ἱππέων, ἔ' πῶν ὀπλιστῶν
 ἡ τροπικεῖα, οὐ σωιδότων τὸν καιρὸν, διεκώλυ-
 σεν. Eutropius vero *ibid.* „ A Persis, inquit,
 „ multa, & gravia perpeffus, saepe captis op-
 „ pidis, obsessis urbibus, caesis exercitibus,
 „ nullumque ei contra Saporem prosperum,
 „ praelium fuit, nisi quod apud Singaram
 „ haud dubiam victoriam ferocia militum ami-
 „ sit; qui pugnam seditiose, & stolide contra
 „ rationem belli, die jam praecipiti poposce-
 „ runt. „ Haec Eutropius auctor Synchro-
 nus; ex quibus plane colligitur, in ceteris cer-
 taminibus cum Persis prosperi nihil evenisse.
 Contra aliqua species victoriae in eo praelio
 ad Singaram fuit, ut ex Juliano, & Libanio
 paullo post constabit. Ac Themistius Ora-
 tione prima pag. 12. Edit. Paris. an. 1684. huc
 respiciens: victum fuisse Persam, innuit, non
 a Mesopotamiae regione, sed ab ἀρετῇ καὶ
 βασιλείᾳ a virtute Imperatoris. Quamobrem
 scite, appositeque Harduinus loco mox indica-
 to. „ Ad Singarensē victoriam, inquit, qua-
 „ liscumque demum ea fuit, victoribus enim,
 „ perinde ac victis cruentam fuisse memorant
 „ coaevi scriptores, sed ad eam tamen referri
 „ ista (Themistii) possunt percommode, & ve-
 „ ro debent, maxime si Eutropium audimus,
 „ quo auctore: *nullum contra Saporem prospe-
 „ rum Constantio praelium fuit, nisi quod apud
 „ Singaram.*

tum saltem aestatis anni 345 celebrari nequiverit Sardicense Concilium. Quare tota illa tua de anno 344, deque initio anni 345 falsa est ratio.

*Afert Julia
ni Imperato-
ris locū, va-
riisque Liba-
nii testimo-
niis, auctori-
tateque legū,
quae exstant
in Cod. Theo-
dos. efficit ne-
que ante, ne-
que post an-
no cccxlv pu-
gnatum fuisse
ad Singa-
ram.*

III. Habet autem Julianus hoc modo, sex fere annos (1) antequam Constantio de Magnentii defectione, deque Constantis nece nunciatum esset, pugnatum fuisse ad Singaram. Accepisse autem nuncium earum rerum Constantium an. 350 exeunte Hyeme (2). Ab anno autem 345 ad annum 350 numerantur anni fere sex. Consulto enim addidit τοῖς ἔκτον πε-
sextum circiter, ut omnes eos annos comple-

(1) Ἦν μὲν γὰρ ὁ Χεμών ἐπ' ἐξοδοῖς ἤδη, ἐκ-
πον που μάλιστα μὲν τὸν πόλεμον ἔπεε, οὐ μικρὰ
πρόδεν ἐμνήσθην. ἦκε δὲ ἀγγέλων τις ὡς γαλα-
πία μὲν σωμαφισῶσα τῷ τυράννῳ, ἀδελφῷ τῷ σὺ
ἐβούλευσέ σε, καὶ ἐπέλυσεν τὸν φόρον. Julian. O-
rat. I. pag. 26. Edit. Lips. an. 1696. „ Exeunte
„ jam hyeme, sexto circiter anno post bellum
„ illud, de quo paullo ante dixi, nunciatum
„ est, Galliam una cum Tyranno defecisse, ac
„ fratri tuo insidias struxisse, caedemque per-
„ petrasse.

(2) Non autumnii initio, ut Harduino visum est loco mox indicato. Dixi autem anno 350 non quod annum indicet Julianus, sed quod Historici interfectum fuisse Constantem referant Sergio & Nigriniano Cons. an. scilicet 350.

pletos non fuisse cognoscerent (1) . Et quidem collata signa ad annum 345 non fuerant . Etenim si certatum fuisset aestate superioris anni, mense quidem Majo anni 345 , neque pressus bello persico Imperator fuisset , neque Nisibi constitisset , quae urbs Singara prope aberat , ut si postulasset ratio , conflagrare cum hoste posset . Etenim cum Libanio (2) scri-

M 4 pto-

(1) Eo videlicet modo, quo Socrates *lib. 11. cap. xxvi.* & Sozomenus *lib. iv. cap. 1.* Constantem occisum ferunt quarto anno post Concilium Sardicense . Concilium autem celebratum ferunt an. 347. Constans vero necatus est anno 350. 18. Januarii die . Quare a confecto Concilio ad necem Constantis etsi ne tres quidem anni completi fluxissent , tamen 4 praeterisse scribunt, propterea quod numerarent, ut civilis annus poscebat , hoc modo , an. 347. 348. 349. 350. quo caesus Constans a Magnentio fuit .

(2) Libanius Orat. 111. quae inscribitur *Basilicus* , quae ut mox videbimus scripta aut an. 346. aut anno 347. fuit . pag. 130. Tom. 11. Opp. Edit. Paris. an. 1627. ἐνταῦθα δὲ Βασιλέως νίκη ἐνίκησεν &c. Interea Rex victoriam reportavit. & pag. 132. πῶς δ' οὐκ ἂν δὴ Πέρσαι ἡττῶνται περιφανῶς , οἱ διέβησαν μὲν , ὡς πῶς ἐσπερών κρατήσονται , τοσούτων δὲ πλεονεκτημάτων ἀπολαύσαντες , ριψάντες πᾶς ἐλπίδας , ἀπάντες ὥχοντο . „ Quis autem non statueret Persas insigniter superatos esse , qui trajecerant quidem ,

„ ut

ptore ejus aetatis teste, statim atque pugna-

„ ut aliorum terra fruituri, tot autem, ac tan-
 „ tis commodis potiti, abjecta spe, celeriter
 „ abscesserunt? *Et pag. 133.* Τα μὲν αὐτὰ ἐν
 τῇ μάχῃ. Ταῦτ' ἐπ' ἐκάνη. Τοὺς μὲν νεκροὺς
 οὐκ ἀνείλοντο. Πρὸς δὲ τῷ φυγῇ ἠσπάρχησαν.
 Τὰς δὲ γεφύρας διέλισαν. Ἀναμαχεῖσαι δὲ τῷ
 πληγῷ, οὐδὲ ὄναρ ἐλπίζουσιν... *pag. 134.* Ταῦτ'
 οὐκ ἀμφισβητήσιμόν ἐστι ποιοῦντα τῷ μάχῃ.
 κ. τ. λ. „ Atque illa quidem sunt, quae in pu-
 „ gna contingere; haec post eam: Cadavera
 „ non sustulerunt; immo ad fugam praecipites
 „ se conjecerunt; ac pontes solverunt: cladem
 „ vero alia pugna reparare, ne in somnis qui-
 „ dem sperant... Igitur non controversam
 „ haec victoriam pugnae efficiunt. *Pag. 134.* „
 & paulo post. Ἐχω δὲ λέγειν πολὺ πούτε μᾶ-
 ζον, ὃ μὴδ' ἂν αὐτὸν ἀντειπεῖν οἴμαι πὺν πῶν
 περσῶν δυνάστην. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τῇ νυκτομαχείᾳ
 πάλιν ἀπ' ἄλλων οἱ λεγόμενοι πῶν Πέρσων παρ'
 ἀμφοτέρων ὁμολογεῖται. Τουτοῦ δὲ οὕτως ἔχον-
 τος δυοῖν ἀνάγκη θάπερον, ἢ κρατηθέντας φυ-
 γῇ, ἢ κρατήσαντας ὁμως, εὐλαβηθῆναι τὸ μέλλον.
 „ Habeo etiam dicere, quod hoc multo gra-
 „ vius, & majus est, cui ne ipsum quidem Per-
 „ sarum dominatorem reclamaturum: enimvero
 „ ab utrisque conceditur, quod in praelio
 „ nocturno superstites Persarum rursus abie-
 „ rint: hoc cum ita se habeat, alterum e duo-
 „ bus necessarium est, ut aut victi fugerint, aut
 „ victores sibi prudenter caverint a futuro.
 Consule Julianum l. c. *pag. 25.*

gnatum fuit , confectum bellum effet , quod praecipites ita se fugae mandassent Persae , ut domum contenderint, simulque spem omnem abjecerint aut praeliandi rursus , aut invadendi in hostium ditionem ; non censuisset Imperator Nisibi esse sibi manendum . At versabatur in ea Urbe anno 345. Cur autem nisi adhuc bello persico pressus esset (1) ? Non ergo sublatum erat bellum vere anni 345. Contra anno 346 Constantinopolim Imperator Constantius venit (2) , ubi ad annum 347 versatus est (3) . Concludatur igitur

(1) Nisibi enim scripsit *legem v. Tit. De Exactionibus Cod. Theodos. Iv. Idus Majas . an. 345.*

(2) Constat ex legibus eo anno Constantinopoli datis , quas refert Gothofredus in *Chronologia pag. xlv. Primae Editionis Tom. 1. Cod. Theodos.*

(3) Nam an. 356. x. Kal. Septembris Constantinopoli erat *leg. 4. de Fide Testium Cod. Theod. viii. Idus Martii an. 347. Ancyrae in Galatia. l. 4. Quorum Appellationes. Cod. Theod. v. Id. Majas. Hieropoli in Syria l. 1. De bonis militis Cod. Theod.* Eo autem dixi ad an. 347. versatum Constantinopoli fuisse Constantium , quo videam illum viii. Idus Martias Ancyrae degisse ; quae res indicio est, eum ante aliquot dies discessisse Byzantio , Ancyramque venisse , ut deinde Syriam peteret.

186 DE RATIONE TEMP.

tur anno 345 cum aestas ferveret (1), etsi magna Romanorum caede, sic tamen fuisse dimicatum, ut Persae reversi in Patriam, reliquisse visi sint omnem cogitationem renovandi belli. Constantium proinde toto fere anno (2) 346 degisse Constantinopoli, quod nihil tum a Persis metueret. Anno vero 347 in Syriam se contulisse. Quamobrem aestate anni 345 pugnatum ad Singaram est. Cumque post pugnam celebratum fuerit Concilium Sardicense, sequitur illud ante exitum aestatis, immo vero ante autumnum non fuisse habitum, adeoque lapsum esse te qui an. 344. aut initio an. 345 actum fuisse existimaveris. Ex qua etiam re colligi facile potest quo tempore scriptum Libanii Basilicon fuerit. Non enim assentior Gothofredo, Spanhemio, aliisque agentibus fuisse illud scriptum anno CCCXLIX. Nam etsi post annum illum scribi non potuit, quod in eo Constantis etiam tum regnantis fiat mentio; qui xv. Kal. Februar. an. cccL decessit; tamen, quo

(1) *Θίγος μὲν ᾧ ἦν ἀρχαῖος ἔτι. Ferverbat tum adhuc summa vis aestatis: sic enim vertit Dionysius Petavius Juliani verba Orat. 1. pagin. 23. Edit. an. 1696.*

(2) Toto fere anno dico, nam initio an. 346. non constat ubinam Constantius moraretur.

quo tempore Libanius Basilicon edidit, Persae nihil novi contra Romanos audebant, ut vidimus, neque renovarant bellum. At jam usque ab initio anni 349 (ut ne Gothofredus quidem in Chronologia negat) Persae bellum intenterant Romanis. Immo vero cum Constantius in Syriam ab an. cccxlv i. se contulisset, ut se Persis, quod quidem vero est quam simillimum, novas res molientibus, si opus esset, opponeret, censendum est Basilicon ante illud tempus, adeoque an. cccxlv i. fuisse scriptum.

IV. Scio esse aliquos, qui Hieronymiano Chronico (1) & Idacianis fastis (2) esse insistendum, erroremque irrepsisse in Juliani Codices arbitrentur. Atque sunt inter eos quidem Hadrianus (3) Valesius, Tillemontius (4) & recentiore memoria Dominicus Vallasius (5), qui cum

Non esse Idacianis fastis, neque Chronico Hieronymiano adjungendam fidenter, ut factum a Valesio, & Tillemontio est. Vallasium, qui Valesio assen-

(1) Pag. 794. ad an. 111. Constantii Edit. Veron. Tom. viii. Opp. S. Heron.

(2) Ad Consul. Philippi & Saliae.

(3) In Notis ad Cap. v. Lib. viii. Ammian. Marcellini.

(4) Tillemont. Nota xiii. in Vit. Constantii Tom. iv. Vit. Imperatorum.

(5) In Not. ad loc. cit. Hieronym. Chronici. pag. 396.

188 DE RATIONE TEMP.

*ius, errorem
irrepsisse in
Juliani Co-
dices arbitra-
tur, refelli
oportere.*

cum in an. 348 referat pugnam Singa-
ricam, tum *verosimilius* esse, dicit,
in Codicibus Juliani *numericas notas*
fuisse librariorum errore corruptas, pu-
ta positum ε' pro β', ut Valejio, &
Tillemontio notatum est: Quod sic hi-
storica Constantii Gestorum series po-
stulet: id quod esse addit, rei totius ca-
put (1). At nulla causa est cur misso
scriptore ejus aetatis, cui haec essent ex-
plorata, quique orationem eam habuisset
praesente fortasse Constantio, recentiori-
bus auctoribus Hieronymo, & Idacio au-
scultemus, quorum chronica cum plena
mendorum sint (2) tum pugnam in an-
num 348 rejiciunt. Quod autem de vitia-
tis Juliani codicibus dicunt, commenticium
est (3). Nam Codices nullos proferre
pos-

(1) Vallartius *ibid. pag. 396. Tom. VIII. Opp. S. Hieron.*

(2) Spanhemius in Notis ad *Orat. I. Juliani*
pag. 184. „ Unde hac in re, seu in constituendo
„ praelii illius ad Singaram anno, longe po-
„ tior hic habenda . . . ratio Juliani eidem prae-
„ lio *συγγενος* . . . quam vel Hidatii vel Hie-
„ ronymi, quorum lubrica saepe in talibus
„ fides, quique multis post annis . . . vixere.

(3) Spanhemius in Notis ad *Orat. I. Juliani*
pag. 183. „ Valesius, inquit, apud Julianum

rei-

possunt, qui secus habeant, ut inde emendari, castigarique nostri possint. Sed quid multis est opus? Athanasius ante Synodum Sardicensem scriptum fuisse ad Eusebianos refert de superatis Persis ab Imperatore (1). Quem Athanasii locum, si Gothofredus, si Spanhemius, si Pagius, si Harduinus denique observassent, non tam in sua sententia tuenda laboravissent. At si aestate anni cccxlv pugnatum est, cur in annum cccxlvii distulit Constantius ad Episcopos scribere? Ego vero cur distulerit, nescio. Illud scio ita, ut dixi, Juliani, & Athanasii testimonia postulare. Fortasse scripserat ante Constantius, sed Ariani, qui studium omne adhibebant, ut Sardica, specie quadam honoris excederent

„ *reim* pro *ixm* legendum credidit: cum ta-
 „ men id una ejus conjectura, (adversantibus
 „ veteribus libris, & ipso etiam Vossiano Co-
 „ dice) nitatur. „ Quod sic haec nobis fa-
 „ cultas corrigendi nostro arbitratu detur quae
 „ nobis non placeant, vereor ne nullus locus in
 „ veterum scriptis sit, quem non liceat immuta-
 „ re, ut cum nostris opinionibus componi possit.
 „ Ac fallor etiam annon impune Cacciarus No-
 „ ster dimissus a Vallarsio fuisset, si hac tanta usus
 „ esset licentia.

(1) Vide sup. Not. I. §. II. Hujus Ep. pag. 179.

190 DE RATIONE TEMP.

rent, tum Epistolam ad se ab Imperatore missam, produxerunt, ut ostenderent se diutius consistere Sardicae non posse, quin se ad Imperatorem conferrent.

*Gregorium
Cappadocem
ante annum
cccxlvii.
minime pe-
riisse.*

V. Et breviter sane, minimeque obscure exposita est ratio de annis, quibus celebrari non potuit Sardicense Concilium. Nunc quid sequatur, cognosce. Eversa omnia sunt, quae de morte Gregorii, deque reditu Athanasii Alexandriam satis bene constituta abs te esse arbitrare. Dabis autem, quoniam sic est auctoritate veterum demonstratum, ante exitum aestatis anni 345 non fuisse habitum Sardicense Concilium. Assentire praeterea eo celebrato, legatos a Patribus fuisse ad Imperatorem missos, qui Antiochiae tempore Paschatis agerent (1). At cujus Paschatis amabo te? Anni ne 345? Minime vero. Nam ante ejus ipsius anni autumnum nondum erat ea Synodus habita. Ergo vel 346. vel 347. Fac ut an. 346. Verum decimo post ab eo Paschate mense Gregorius (2), te ajente, in-

(1) Athanasius *Hist. Arian. ad Monachos* n. 20. Tom. 1. Opp. Edit. Montfauconi.

(2) Mansius *Dissertat. pag. 4.* Vide supra Epist. 1.

interiit. Perierit igitur necesse est, si non an. 348, at initio saltem an. 347. Non ergo initio an. 346. Quare fit etiam, ut haec tua de tempore mortis Gregorii, non nutet modo, sed corruat quoque sententia.

Et quia Gregorii Cappadocis facta est mentio, volo eorum memineris, quae superioribus litteris ad te scripsi. Qui enim de rebus a memoria sua remotis egissent, siue Graeci fuissent, siue Latini, hos ego dixeram & errasse saepe, & induxisse incautos in errorem. Confert autem id nunc maxime, ut recorderis qui sis, & quam tute magis, quam Cedrenus abesset, absis ab aetate Gregorii. Quae res etsi est per se manifesta, est tamen tibi revocanda in mentem, quod ita interdum te geras, ut ejus vel nescius, vel oblitus esse videare. Nam sic exagitasti Cedrenum de interfecto Gregorio disserentem, ut cum illum deceptum fuisse contenderes, propterea quod undecimo seculo vixisset, tum quasi ipse versatus Athanasii tempore fuisses Alexandriae, *Gregorius*, scripsisti, *naturali morte non violenta decessit* (1). Atque hinc sane

Gregorium Cappadocem fuisse ab Alexandrinis civibus interfectum. Quare Mansi, qui negat, in errore versari.

CO-

(1) Mansius Apolog. §.vi.

cognitum magis est, quo plus quisquam recentior est, eo hunc, si de rebus antiquis, quin veteres confectetur, sermonem instituat, decipi facilius, errareque posse. Tu namque corrector, cum Cedrenum emendares, tum maxime captus errore es, remque ab eo constitutam & sapienter, & vere, in falsis esse numerandam pronunciaſti, ac si a nemine fuisset scripta, qui eam aetatem proxime attigisset; quamquam erat ea memoriae tradita ab Theodorito (1). At est id fortasse novum illud, de quo: *novi*, inquis, *aliquid tento, quod pauci* (2). Dicis tu quidem, mi Mansi, id quod res est. Nam pauci mihi crede, sunt, qui haec *nova*, vel curent, vel moliantur.

VI. De

(1) *Lib. 11. cap. 1v.* quo loco de Gregorio agens. Δίκας ἰτίαι, inquit, τῆς πορνείας ὑπ' αὐτῶν πικρῶς διαφθορῆς τῶν ὑποβάτων. Poenas improbitatis dedit, ab ipsis ovibus misere discerptus. Et Cap. xii. ἐπεθύνηεν δὲ Γρηγόριον, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων δεξιμὲν τῷ σφαγῆν. Mortuus autem erat Gregorius ab ipsis illis (nempe Alexandrinis) interfectus. Sunt proinde in eadem sententia Tillemontius in *Vita Athanas.* Art. lvi. pag. 122. Edit. Paris. Et ex haereticis Samuel Basnagius ad an. 349. alique.

(2) *In praef. ad Dissert. de Epochis.*

VI. De Athanasii reditu paucis absolvi omnis quaestio potest. Nam post integrum a morte Gregorii annum in Italia adhuc erat (1). Obiit autem Gregorius ante initium anni 347 (2). Erat igitur initio anni 348 Athanasius in Italia. Non redierat igitur anno 346 Alexandriam. Quamobrem & Anonymi fragmentum, & chronicon Hieronymianum, quibus tu esse adjungendam putasti fidem, vitio laborent necesse est.

VII. Est alterum non minus grave, argumenti genus ex Athanasii ad Constantium Apologia deductum, quod idem omnino efficiat, quod est superioribus paragraphis de Synodo Sardicensi, de morte Gregorii, deque reditu Athanasii demonstratum (3). „ Alexandria, inquit il-

*Autem an.
cccxlvi
Athanasium
non rediisse
in Asiam.*

Rursus Athanasii auctoritate statuit retrahi Epocham Synodi Sardicensis in cccxliv. vel in cccxlv inveniuntem annum non posse.

N „ le,

(1) Vide supra Epist. I. §. v IIII.

(2) Vide hujus Epistolae §. iv.

(3) Εἰσελθὼν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρίας . . . εἰς τὴν
ρώμην ἀνήλθον. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῇ κατ' ἐμαυτὸν
ᾤχεσθίμενοι, πύτυν ᾧ μόνον μοι φροντίς ὡς, ἰσ-
χολαζύνταις σωπάζεσι. Τριῶν πόνων ἐπὶ πᾶσι παρελ-
θόντων, πεπαιστω ἐν αὐτῷ γράφῃ κελεύσας ἀπαντῆ-
σαι μὲ πρὸς αὐτόν, ὡς δὲ ἐν τῇ μεδιολάνῃ. ἐγὼ
δὲ διερωτῶν τὴν αἰτίαν. οὐ ᾧ ἐγγίνωσκον, μάρτυς
ὁ κύριος. ἔμαθον ὅτι ἐπίσκοποι τινὲς ἀνελθόντες,
ἠξίωσαν αὐτὸν γράψον τῇ σὴ ἐνσιβήᾳ, ὥς ἐσωθῶν
γενέ-

„ le , profectus sum . . . ut Romam pete-
 „ rem , atque ibi cum ea , quae mea in-
 „ tererant , Ecclesiae commendassem
 „ (quod mihi curae erat, Ecclesiasticis con-
 „ ventibus vacabam . . . Triennio ex acto,
 „ quarto anno missis litteris , me accivit,
 „ quo tempore ille Mediolani versaba-
 „ tur . Ego vero sciscitabar quid causae
 „ esset , quod accerferer , non noram e-
 „ nim , testis mihi dominus est , didici-
 „ que quosdam Episcopos , qui eo conces-
 „ serant , rogasse illum , ut tuae pietati
 „ pro Synodo cogenda scriberet . . . Me-
 „ diolanum igitur cum accessissem ma-
 „ gnā ejus expertus sum humanitatem :
 „ me quippe dignatus est ad conspe-
 „ ctum admittere suum : indicavitque
 „ mihi se scripsisse , & ad te misisse , ro-
 „ gasseque , ut Synodus convocaretur .
 „ Me autem postea in praedicta Urbe de-
 „ gen-

γενέσθαι . κατέλθων εἰς τὴν μεδιολάνον , εἶδον πολ-
 λὴν Φιλανθρωπίαν , κατηξίωσε ᾧ ἶδαν με , καὶ ἐ-
 πῆν , ὅτι ἔγραψε , καὶ ἀπέστειλε πρὸς σέ , ἀξιῶν σώσε-
 δον γενέσθαι . Διὰ γοῦντα δὲ με ἐν τῇ προειρημένῃ πό-
 λει , μετεπέμψατο πάλιν εἰς τὰς γαλλίας , ἐκὼς γὰρ
 ὁ πατὴρ ὁσῖος ἤρκειτο , ἵνα ἐκίθην εἰς τὴν Σαρ-
 δικίην ὁδὸν ἰσχυμένον . *Apolog. ad Imperat. Constanti-
 nium pag. 297. num. 4.*

„ gentem , misit in Gallias , eo enim Pa-
 „ ter quoque Hosius convenerat , ut una
 „ inde Sardicam , peteremus „ . Haec il-
 le . Ex quibus plane est consequens , quar-
 to anno , sin minus ex quo Romam venit,
 at ex quo saltem profectus Alexandria est,
 ut in Urbem contenderet , accitum eum
 Mediolanum fuisse ab Imperatore . Vi-
 deamus nunc jam quo tandem anno di-
 scesserit ille Alexandria . Pagius (1) rem
 conjicit post Pascha an. 341 . Estque
 eadem Tillemontii (2) aliorumque sen-
 tentia . Negas ipse (3) , quod componi
 illa cum Anonymo tuo , cum Athanasio ,
 cum Hieronymo , cum Theodoretto , cum-
 que Socrate , atque Sozomeno nequeat .
 Itaque abiisse Athanasium e Patria cen-
 ses an. 340 . Sed de Theodoretto agam
 alio loco opportune . Nam superioribus
 litteris observatum est , quid sit de Ano-
 nymo sentiendum . Itaque de Sozomeno
 primum . Nam sic postulat ratio institu-
 ti mei .

N 2

VIII.

(1) Ad ann. 341. num.3.

(2) In vita Sancti Athanasii *Artic.* 38. &
not. 44.

(3) Consule Mansium *Dissertat.* pag. 8. &
Apolog. §.26.

Negat Gregorius fuisse ante annum cccxli ordinatum ab Alexandrinis Alexandrinorum Episcopum.

VIII. Ergo ille Episcopus, qui in Antiochenam Synodum convenissent, decrevisse scribit (1), ut Gregorius Alexandrinae Ecclesiae praesideret. Sozomeno autem praeiverat. Socrates in secundo libro Historiae (2). Jam vero Athanasius non discessit Alexandria, quoad eo Gregorius appulit (3). Appulit autem Gregorius, qui jam esset a Pseudo-Synodo Episcopus constitutus, Alexandriam circa Pascha (4). Igitur circa illud Pascha, quod Synodum subsequutum est. At ea Synodus Antiochena, quae ad dedicandum templum coacta fuerat, celebrata est an. 341. cum Marcellinus, & Probinus Coss. essent (5). Itaque ante Quadra-

(1) Sozomen. *lib. 111. H. E. cap. v.*

(2) Socrates *lib. 2. H. E. cap. viii. seqq.*

(3) Athanasius *Epist. Encyclica ad Episcopos num. 5. pag. 115. Tom. I. Opp.* cujus verba non recito, quod haec Mansius non audeat in controversiam revocare. *Dissert. pag. 8. & §. xxvi. Apolog. Socrat. ibid. cap. xi.*

(4) Athanasius *ibid. num. 4. pag. 114. & n. 5. pag. 115.*

(5) Vide Socratem loco mox indicato, & Sozomenum *eodem lib. 111. cap. v.*, & Athanasium *lib. de Synodis nu. 25. pag. 737.* quo loco „ Porro, inquit, qui ad Encaenia convenerant „ Epi-

dragesimam anni 341 non venit Gregorius, neque ante Pascha ejusdem anni discessit Athanasius Alexandria.

IX. Quid tu vero ad haec, quae tam esse omnes perspicua vident? *Valere, inquis, possent si vera Sozomenus scriberet. At repugnare Sozomeno Athanasius videtur affirmans, Gregorium datum fuisse Alexandrinis Episcopum contra leges Ecclesiasticas, utpote qui*, a Palatio missus, fuerat, non a populo postulatus, nec, a Sacerdotibus electus Episcopus (1). Sed ubinam tandem, obsecro te, Athanasium verbis hujusmodi usum fuisse legisti? Nam quod scribis, *in Epistola ad Orthodoxos* (2), id ego falsum esse ostendi *in altero Articulo*, qui est insertus Diario Palcariniano (3). Scio quam rem agas. Simulas te non animadvertisse quod dixeram de *ficto* tuo arbitratu Athanasii testimonio; & quasi omnis in Inscriptione Epistolae posita difficultas fuisset: „ Op-

N 3

„ qui

Mansu, qui ordinationem Gregorii in an.cccxl retraxerat, ut suam de anno, quo Sardicensis habitata est, verisimilem redderet opinionem, omnemque Sozomeno fidem adimeret, commenticio, quod objecit, Athanasii testimonio, nihil proficere: Eum qui simulatoris se non animadvertisse, quae illi vitio Mamachius dederat, de ficto Athanasii testimonio; non solvisse, quae in Diario Palcar-

„ Episcopi nonaginta numero erant Cofs. Marcellino, & Probino Indict. xiv.

(1) Mansius *Dissert.* pag. 10.

(2) Mansius *ibid.*

(3) Vide *Append. num. 1. Artic. 12.*

198 DE RATIONE TEMP.

niano obser-
vata sunt ;
idque consta-
re compa-
ratione ver-
borum Man-
sii, cum Ma-
macbii ver-
bis .

„ qui in Epistola ad Orthodoxos, ita enim
„ inscribatur in vetusta editione, quae
„ tunc erat ad manus „ (1) . Ego vero
non *inscriptionem*, sed *locum*, quem in-
dicaras, ac si Athanasii esset, tibi vitio de-
deram. Itaque ut cernant eruditi viri, uter
nostrum *nubem pro Junone* (2) (utor au-
tem proverbio tuo), afferam in medium,
quae ego objeceram, eaque conferam
cum tua responsione . Sic enim spero fo-
re, ut plane liqueat, quam sis accurate
versatus in hoc genere controversiae .

MAN-

(1) Apolog. §.xxvi.

(2) Mansius Apolog. §.viii.

MANSIUS.

MAMACHIUS.

Dissert. pag. 10.

*Art. 2. Diar. Palcar.
an. 1747. pag. 97.
seqq. (1)*

„ Id valere tunc	„ Non assenti-
„ posset si verā	„ tur Sozomeno
„ Sozomenus scri-	„ (<i>Mansius</i>) . Ei
„ beret , tradens	„ namque repu-
„ in Concilio An-	„ gnare Athanasīū
„ tiocheno Atha-	„ arbitratur . <i>Re-</i>
„ nasio exauctora-	„ <i>pugnare</i> , inquit,
„ to substitutum	„ <i>Sozomeno vide-</i>
„ fuisse Gregoriū.	„ <i>tur &c.</i> Nolo e-
„ Repugnare tamē	„ quidem investi-
„ Sozomeno vide-	„ gare, locus ne il-
„ tur idem S. Atha-	„ le (<i>a Mansio</i>) in-
„ nasius ibidem af-	„ dicatus, quasi fue-
„ firmans , Grego-	„ rit expressus ex
„ rium datum fuif-	„ Epistola ad Or-
„ se Alexandrinis	„ <i>thodoxos</i> , vel po-
„ Episcopum con-	„ tius <i>ad omnes Epi-</i>
„ tra leges Eccle-	„ <i>scopos</i> , Athanasio
„ siasticas , utpo-	„ acceptus sit refe-
„ te , qui <i>a Palatio</i>	„ rēdus, necne? Hoc
„ <i>mis-</i>	N 4 „ cer-

(1) Haec ego in Latinum sermonem tran-
stuli , quae erant italice ante scripta . Vide Ap-
pendicem n. 1. *Art. 2.*

MAMACHIUS.

„ certum est, quae-
 „ situm a me locū
 „ eundem in Epi-
 „ stola mox lauda-
 „ ta *Edit. Mont-*
 „ *fauconianae*, nec
 „ tamen repertum
 „ fuisse. Habe tibi
 „ Athanasii verba
 „ (*Epist. Encycl. ad*
 „ *omnes Episcopos*
 „ *Tom. I. Opp. pag.*
 „ *112.) Praefectus*
 „ *Aegypti litteras*
 „ *publice profert*
 „ *sub formam edi-*
 „ *cti*, quibus de-
 „ clarabat Grego-
 „ rium quemdam
 „ ex Cappadoci-
 „ mihi successorem
 „ ex Comitatu in-
 „ ductum esse. Mox
 „ autem addit Gre-
 „ gorium missū ab
 „ Eusebianis fuisse
 „ ὑπὸ τῶν ἐπι-
 „

MANSIUS.

„ missus fuerat,
 „ non a Populo po-
 „ stulatus, nec a Sa-
 „ cerdotibus electus
 „ Episcopus, si con-
 „ tra regulam Ec-
 „ clesiasticam, ergo
 „ non a Concilio
 „ electus, & in
 „ Conciliis eligi cō-
 „ suevisse Episco-
 „ pos, satis con-
 „ stat.

Apolog. §.xxvi.

„ Opposui Socra-
 „ ti S. Athanasium,
 „ qui in Epistola ad
 „ Orthodoxos (ita
 „ enim inscribeba-
 „ tur in vetusta
 „ editione, quae
 „ tunc erat ad ma-
 „ nus,) seu in En-
 „ cyclica ad Epi-
 „ scopos, ut in no-
 „

„ va

MANSIUS.

MAMACHIUS.

„ va Montfauconi
 „ reformatur, asse
 „ rit, contra Eccle-
 „ siasticam regulam
 „ electum Grego-
 „ rium in Sede
 „ Alexandrina in-
 „ trusum fuisse ;
 „ quae sane verba
 „ non satis cohae-
 „ rere arbitrabar
 „ (1) cum ejus af-
 „ fumptione in An-
 „ tiocheno Conci-
 „ lio Dedicationis,
 „ cujus tam cele-
 „ bris fuit per Or-
 „ bem fama, ut ejus
 „ sanctiones perin-
 „ de ac Orthodo-
 „ xae ab Ecclesia
 „ (2) interdum
 „ receptae fuerint.
 „ Suspiciosa proin-
 „ de

„ Εὐσέβιον τοῖς
 „ Ἀριανοῖς ἀπο-
 „ σαλέντα . . . Jam
 „ vero Eusebius,
 „ ejusque socii E-
 „ piscopi erant, etsi
 „ essent ab Eccle-
 „ siae communio-
 „ ne sejuncti. Quā-
 „ obrem falsum est
 „ negari ab Atha-
 „ nasio fuisse Gre-
 „ gorium ab Sacer-
 „ dotibus electum
 „ Episcopum: cum-
 „ que falsum sit,
 „ falsum etiam erit
 „ Athanasium So-
 „ zomeno repu-
 „ gnare . Etenim
 „ si missus ab Epi-
 „ scopis Gregorius
 „ est, mitti quidem
 „ ab illis potuit,
 „ cum

(1) Quid nunc ? arbitrarene ? Hujus simile
 nihil dicis .

(2) Hoc non est ad rem .]

MAMACHIUS.

MANSIUS.

„ cum illi ad Con-	„ de mihi efficieba-
„ cilium convenis-	„ tur ea Sozomeni
„ sent, ut est me-	„ auctoritas de ele-
„ moriae proditum	„ ctione Gregorii
„ ab Sozomeno .	„ in eo Concilio ,
„ Atque ex Episto-	„ qua admissa Theo-
„ la Athanasii, quae	„ doreti, & Ano-
„ in Montfauconia-	„ nymi Maffejani
„ na editione in-	„ (1) Chronolo-
„ scribitur: <i>Histo-</i>	„ gia impediēba-
„ <i>ria Arianorum</i> ,	„ tur . Duobus uni
„ <i>ad Monachos pa-</i>	„ oppositis, fidem
„ <i>gin.</i> 349. <i>Tom. I.</i>	„ adstruendam cē-
„ plane colligitur	„ fui (2) . Quid
„ Eusebianos adif-	„ rogo monstri hoc
„ se	„ est

(1) Hoc scilicet est peccatum Sozomeni . Cavendum enim est *ne quis impediāt Anonymi Chronologiam* .

(2) Unus contra duos valet plerumque in historia, si praesertim, & gravis sit, & non numeris, in quibus inesse plerumque Librarii vitio error potest, utatur; sed factum aliquod narret. Sozomenus autem, & Socrates narrant in ea Synodo evectum fuisse Gregorium ad Episcopatum Alexandrinum. Quamobrem his potius est adjungenda fides. Constat etiam ex his, quae dixi non unius Sozomeni hanc fuisse sententiam, ut Mansius jactat, sed etiam So-

MANSIUS.

MAMACHIUS.

„ est? Quid non
 „ consonum opti-
 „ mae criticae le-
 „ gibus? Addo nunc
 „ & ipsis pariter
 „ Socrati, ac Sozo-
 „ meno repugnare
 „ eam, quam sta-
 „ tuunt in Antio-
 „ chena Synodo
 „ Dedicationis A-
 „ thanasii abroga-
 „ tionem. Nam vir
 „ Sanctus Romam
 „ haud ante seces-
 „ sit, quam post
 „ adventum Ale-
 „ xandriam Gre-
 „ gorii intrusi, quo
 „ veniente Atha-
 „ nasius ipse Pa-
 „ schalibus diebus
 „ fugitabundus A-
 „ lexandriae ali-
 „ quamdiu egit,
 „ ut ipse de se San-
 „ ctus Athanasius
 „ a me

„ se ad Imperato-
 „ rem, qui tum
 „ agebat Antio-
 „ chiae posteaquã
 „ Episcopum Gre-
 „ gorium designa-
 „ sent, ab eoque
 „ petiisse, ut illum
 „ Alexandriam una
 „ cum Philagrio
 „ Catholicorũ ho-
 „ ste mitteret. Sed
 „ instat Mansius:
 „ Gregorium, si
 „ contra atque Ca-
 „ nones poscerent,
 „ non fuisse in Sy-
 „ nodo renuncia-
 „ tum Episcopum.
 „ Ego autem etsi
 „ verum esse con-
 „ fitear, quod est
 „ in *Encyclica* scri-
 „ ptum distincte,
 „ ab Athanasio de
 „ Gregorio ordi-
 „ nato contra re-
 „ gulas

204 DE RATIONE TEMP.

MAMACHIUS.

MANSIUS.

„ gulas Ecclesiae	„ a me in Differta-
„ Episcopo Alexā-	„ tione productus
„ drinorum; id ta-	„ testatur. Haec ut
„ men eo dictum a	„ inter se consent,
„ Sanctissimo Prae-	„ vide quo nos de-
„ fule fuisse defen-	„ ducant . Antio-
„ do , quod Gre-	„ chenū illud Con-
„ gorius ab Arianis	„ cilium convenit
„ stare , neque a	„ anno post obitum
„ Populo Alexan-	„ Constantini V.
„ drino postulatus;	„ Marcellino , &
„ sed electus An-	„ Probino Cofs. ex
„ tiochiae , quae	„ definitione So-
„ Urbs longe Ale-	„ cratis ac Sozo-
„ xandria distaret ,	„ meni , & S. Hie-
„ vique in eam Ec-	„ ronymi . Ergo
„ clesiam ab laicis	„ post majum an-
„ intrusus esset .	„ 341. Indict. xiv.
„ Namque hae res	„ Primum post hoc
„ omnes . quamvis	„ tempus Pascha
„ a Synodo fa-	„ est an. 342. Fie-
„ ctæ (1) fuissent	„ ret ergo ut non
„ ta-	„ an-

(1) Vide S. Julii Papae Epistolam mox indicatam pag. 375. quo loco „ Etiam si , inquit , „ post Synodum reus deprehensus fuisset (*Athanasius*) non decuit praeter jus , & fas , & „ contra Ecclesiasticum Canonem (*Gregorium*) „ ordinari.

MANSIUS.

MAMACHIUS.

„ ante annum illum „ tamen sacris Ca-
 „ Athanasius Ro- „ nonibus repu-
 „ mam aufugere „ gnassent : Opor-
 „ potuerit . Id ve- „ tuit , inquit , nec
 „ ro olim quidem „ *Arianum* , nec
 „ Baronio succur- „ *Arianæ senten-*
 „ rit , nunc optimo „ *tiae hominem or-*
 „ rum Chronolo- „ *dinari* , sed se-
 „ gorum calculis „ *cundum Ecclesia-*
 „ omnibus ex So- „ *sticos Canones, &*
 „ crate , & Sozo- „ *secundum verba*
 „ meno reprobata- „ *Pauli, congrega-*
 „ tur . Vide Tille- „ *tis populis, omnia*
 „ mont *nota 42. in* „ *juxta Ecclesiæ,*
 „ *S. Athanas.* . . . „ *leges disquiri, ac*
 „ Negotii aliquid „ *peragi præsent-*
 „ facefferet S. Julii „ *ibus Populis, &*
 „ Papæ I. Epistola „ *Clericis, qui il-*
 „ ad Episcopos An- „ *lum postularent,*
 „ tiochiæ agentes „ *nec decuit eum*
 „ scripta , quos ar- „ *ex alia regione*
 „ guit de injusta „ *ab Arianis addu-*
 „ S. Athanasii ex- „ *ctum, Episcopi*
 „ auctoratione æ- „ *nomen quasi mer-*
 „ que ac de non „ *catum apud eos,*
 „ iusta Gregorii as- „ *qui eum nec pete-*
 „ sumptione . In ea „ *rent; nec vellent,*
 „ qui- „ *& rem*

206 DE RATIONE TEMP.

MAMACHIUS.

MANSIUS.

„ <i>Et rem gestam</i>	„ quidem fateor,
„ <i>prorsus ignora-</i>	„ inauspicatam hanc
„ <i>rent, secularium</i>	„ illis assumptionem
„ <i>judicium patrocini-</i>	„ exprobrat Ponti-
„ <i>no, ac vi sese</i>	„ fex; simul tamen
„ <i>intrudere.</i> Con-	„ admonet, id prae-
„ sulitor S. Julii	„ stitum non a sa-
„ Pontificis Maxi-	„ niori parte, non
„ mi Epistola I. ad	„ a pluribus, sed a
„ Eusebianos <i>apud</i>	„ paucis : <i>Audio</i>
„ <i>Constantium</i> T.I.	„ <i>paucos esse isto-</i>
„ <i>pag. 374.</i> qua ille	„ <i>rum malorum au-</i>
„ Episcopos Euse-	„ <i>tores.</i> Non er-
„ bio addictos, qui	„ go hoc prae sti-
„ versabantur An-	„ tum in Concilio,
„ tiochiae redar-	„ in quo id decer-
„ guit, quod in	„ nitur, quod ple-
„ ea Urbe, quae	„ risque, non vero
„ triginta sex man-	„ quod paucis li-
„ sionibus Alexan-	„ bet.
„ dria distaret, ho-	
„ minem peregrini-	
„ num elegissent,	
„ misissentque cum	
„ militibus, ut eam	
„ Ecclesiam popu-	
„ laretur. Non	
„ pu-	

MAMACHIUS.

„ pugnat igitur A-
 „ thanasius cum
 „ Sozomēno. Im-
 „ mo vero si u-
 „ triusque verba
 „ diligenter confi-
 „ derentur, con-
 „ feranturque cum
 „ Epistola Julii,
 „ perspicue sane
 „ constabit, esse
 „ inter se illos cō-
 „ sentientes.

X. Tu igitur qui tuam fidem vocari
 in discrimen intelligebas, neque recte
 abs te esse indicatum, ut te tuerere Atha-
 nasii locum, usquam dixisti, non enim
 poteras impune; neque Epistolam *ad Or-
 thodoxos* laudatam abs te ipso pro alia ne-
 scio qua fuisse, affirmasti, nulla enim erat,
 quae sic haberet, in promptu; nec fassus es,
 ut decebat, implicatum te errore fuisse,
 nam hoc item indignum esse putabas
 Chronologi diligentia. Immo vero sumsi-
 sti rursus, quasi concessum a me fuisset,
 quod ego negaram scriptum alicubi esse
 ab

*Detegit Ar-
 tes Mansi,
 quibus cona-
 tus est effu-
 gere vim om-
 nem difficul-
 tatis.*

208 DE RATIONE TEMP.

ab Athanasio, atque hoc pacto, etsi haesitans, concludere tamen es visus, quae statuisses in Dissertatione praeclare esse omnia constituta. Nam quae ex Epistola eadem, quae erat inscripta ad *Orthodoxos*, exque *Historia Arianorum ad Monachos* produxeram, ut facile Sozomenum conciliari Athanasio posse conficerem, iudicasti esse praetermittenda, ne te quisquam errasse aliquando arbitraretur. Ubi vero de Ecclesiastica regula, quae memoratur ab Athanasio, & cui ego repugnasse ordinationem Gregorii, etsi facta Synodi iussu fuisset, demonstraram, deque Anonymo, & Theodorito, quorum verebatur ne perturbaretur Chronologia, si unius Sozomeni testimonio (quamquam erat huic, non resistente Athanasio, socius in ea re Socrates) quaestio tanta expediretur, ubi inquam de his egisti, tum es percuntatus, quid hoc esset monstri? vel *quid non consonum optimae criticae regulis?* Atque ego quidem nisi hoc, quo fit ut consulto praetereas, quae tibi negotium exhibent, aliud in hoc genere ullum esse monstrum non video.

Julii Papae
locum, quo
abutitur M. A.

XI. Quod Julii Papae locum ex Epistola ad Eusebianos praesidio tibi, atque ad-

adjumento defendas esse, longe aliter facis, quam hominum opinio sit. Non enim loquitur Julius de Gregorio cum scribit *Audivi quod quidam pauci sunt, qui horum omnium (malorum) sint causae* (1). Exilia Episcoporum, Sacerdotum vexationes, proscriptiones bonorum, directionesque Ecclesiarum cum commemorasset, tum paucos horum malorum auctores esse affirmavit, quorum tamen auctorum ministri perplures erant. Neque enim saevire in tot Ecclesias illi poterant, si ut ipsi, ita eorum ministri pauci fuissent. Contra quo loco de Gregorio Antiochiae ordinato Episcopo Alexandrinorum egit, non vertit id quidem paucis crimini, neque tribuit Imperatori, quasi is tanti sceleris princeps fuisset, sed Episcopis, qui Antiochiam venerant, sed iis ad quos tunc scribebat, sed iis ipsis denique assignat, ut videtur effici ratione, posse, qui in Synodum convenissent (2).

O

Ac

(1) Ἦκουσα γὰρ ὅτι τινὲς εἰσιν ὀλίγοι οἱ ποῦ-
των αἰτίοι τυγχάνοντες n. 19. pag. 383. Tom. I.
Epistolar. Rom. Pontific. Edit. Constantii.

(2) „ Perpendite, inquit, quinam contra
„ Canones egerint; nos ne qui post tanta
„ innocentiae argumenta virum recepimus,

,, an

*fius, ut efficiat
an. ccexl, nō
ccexli fuisse
ordinatū Gre-
gorium Epi-
scopum Ale-
xandrinorū,
discessisseque
e patria A-
thanasii, non
id continere,
quod visum
adversario
est.*

210 DE RATIONE TEMP.

Ac scribebat ille profecto ad Dianaeum ,
Flacillum , Narcissum , Eusebium , Marin ,
Ma-

„ an qui triginta sex mansionibus distantes
„ Antiochiae extraneum quemdam Episcopum
„ nominarunt , eumque Alexandriam miserunt
„ militari manu stipatum ? .. qualis enim Canon
„ Ecclesiasticus , aut qualis Apostolica traditio
„ hoc permittit , ut in pace agente Ecclesia , ac
„ tot Episcopis cum Athanasio Alexandriae E-
„ piscopo consentientibus , Gregorius mittatur
„ externus homo , qui non illic est baptizatus ,
„ qui complurimis ignotus est , nec a Presby-
„ teris , vel ab Episcopis (*Aegypti nempe*) sed
„ cum militibus transmittatur ? Etiam si
„ enim POST SYNODUM reus deprehensus
„ fuisset Athanasius ; non decuit sic praeter jus
„ fasque , & contra Ecclesiasticum canonem ,
„ ordinari quempiam ; sed in ipsa Ecclesia , ex
„ ipso Sacerdotali ordine , ex ipso Clero , ab
„ Episcopis illius Provinciae constitui oport-
„ tuit Si enim in quemquam vestrum
„ tale quidpiam commissum esset , nonne cla-
„ massetis ? nonne violatorum Canonum vin-
„ dictam postulassetis ? . . . Verumtamen his
„ ita gestis , scribitis magnam tum pacem Ale-
„ xandriae , & in Aegypto fuisse „ . Ex his
„ constat , Primo : Eos , qui fuissent Antiochiae
„ congregati Gregorium Episcopum ordinasse .
„ Secundo , non fuisse a Synodo deprehensum ,
„ reum Athanasium , quo ex loco conijcere fas
„ est , in Synodo fuisse Gregorium Episcopum
„ creatum . Tertio , eos ad quos Julius scribit ,
con-

Macedonium, eorumque socios (1), qui

O 2

sa-

consentientes fuisse, cur enim iis haec exprobraret, nisi ita se res habuisset? Deinde cur illi laudarent ordinationem Gregorii, ut pacem, investam in Aegyptum exinde fuisse dicerent, nisi partem ea in re ullam habuissent? Postremo hi ad quos Julius scribebat versabantur Antiochiae, ubi, ut vidimus, ordinatus Gregorius est, & Athanasio sic erant infesti, ut nollent eum esse ab Julio receptum. Quare verissimilius est, hos ipsos, quibus ejusmodi res Julius opponit, non vacasse culpa. Quodsi in Synodo depositus Athanasius, ordinatusque Gregorius est, id quidem evenerit artibus Episcoporum Eusebianorum, non Orthodoxorum, qui essent Athanasio conjuncti, necesse est. At Eusebiani dici comparatione Orthodoxorum pauci poterant. Quare *pauci* Mansio praesidio esse non potest. Audi Athanasium in *Historia Arianorum ad Monachos num. 9. pag. 349.* „Constantium, inquit, scorsim, „adeunt (*Eusebiani*) miserere agentes „haeresim, cernis a nobis omnes defecisse, „pauci *demum relict*i sumus Mitte etiam „Gregorium Alexandriam Episcopum, . . . At erant tamen Eusebiani multi. Nam post Synodum Encaeniorum, postque discessionem Orthodoxorum, Antiochiae remanserunt, & Synodum veluti prosequuti sunt, quadraginta Episcopi de grege Eusebianorum. Itaque hi pauci dici potuerunt habita eorum ratione, qui abcesserant.

(1) Vide inscriptionem Epistolae Julii.

sane , nisi comparati cum Orthodoxis , pauci non erant , & qui de Ordinatione Gregorii, (facta, ut mox dicam in Conciliabulo post discessum Orthodoxorum), ejusque adventu Alexandriam, litteras ad Pontificem miserant , cumque eo expostularant , quod Athanasium suscepisset . Quae cum ita sint , perspicuum erit neque Athanasium , neque Julium ab Socratis , Sozomenique sententia abhorreere ; immo vero videri eos ambos duobus hisce historicis parasse ad rem , de qua agitur , adstruendam viam . Cumque Socrates , ac Sozomenus Synodum Antiochenam anno CCCXLI celebratam affirmant fuisse , concludendum est anno eodem fuisse Gregorium creatum Episcopum Alexandrinorū .

In qua Synodo ordinatū fuisse Gregoriū censeat . Eum anno CCCXLI . post Majum mensem creatum fuisse Episcopum , anno vero CCCXLII . venisse Ale-

XII. At si scripsit Julius actum fuisse de ordinando Gregorio in Synodo Antiochena, de alia quapiam loquutus fuerit, non de Synodo Dedicationis necesse est (1). Hoc vellem Julii testimonio posses ostendere . Sed nihil est ejusmodi in Epistolis, quas ille aut ad Eusebianos Antiochiae agentes, aut ad Alexandrinos dedit . Quod si vis , ut promam quod sentio , audi . Equidem post absolutam Encaeniorum Synodum , post-

(1) Manf. Apolog. §. 29.

postque secessionem Episcoporum Orthodoxorum, cenſeo manſiſſe Eusebianos Antiochiaë, egiſſeque Conventus, in quibus ſtatuerint expellere Athanaſium, ejusque loco creare Gregorium Episcopum Alexandrinorum (1). Hanc vero Synodum Socrates non diſtinxit ab Synodo Encaeniorum, quod unam eandemque ob temporis perpinquitatem eſſe exiſtimaret. At niſi, inquires, tibi aſſentiar, ſolvi alio modo implicatiſſimus nodus non poteſt. Ego id videro. Quare ne cruciate cauſa mea. Quod autem hortaris, ut *abjiciam Socratem, atque Sozomenum*, componamque *ſeceſſionem Athanaſii cum Anonymo Maſſejano*, vide ne ridiculum ſit. Numquam enim extorquebis, ut fabulatori credam. Neque id injurium tibi eſſe puto, quod ut eo tu te delectere per me liceat. At enim attende quam facile diſſolvi nodus ille, de quo paulo ante loquebamur, poſſit. Sed hoc ut faciam exponam neceſſe eſt, refellamque breviter argumentationem tuam.

Athanaſius, inquis, non ante Alexan-

O 3

dria

(1) Idem cenſent Scheleſtratus in *lib. de Antioch. Concil.* & Pagius ad an. 341. Palladii auctoritate freti.

*xandriam .
Athanaſium
denique hoc
ipſo anno
CCCXLII.
Romam fuiſſe
ſe perfectum.*

214 DE RATIONE TEMP.

dria secessit, quam Gregorius (1) eodem venisset. Do id equidem tibi. Sumis vero continuo, ubi Gregorius venit, Athanasius haesit in patria, sed latitans, aliquamdiu. Hoc quoque facile concedo. Sed Antiochenum Dedicationis Concilium, adjungis, coactum fuit anno a morte Constantini V. cum Consules Marcellinus & Probinus essent, suntque hujus rei testes Socrates, atque Sozomenus. Assentior. Congregatum est igitur post Majum mensem an. cccxli. Quid? Si hoc item concedam? At recentiores Chronologi? Ne time. Spero enim fore, ut mihi irati non sint. Interea sic statuas velim, nihil te agere, cum inde te conficere confidas posse anno cccxl Athanasium Alexandria profectum petiisse Romam. Nam sequitur aut in cccxli., aut in cccxlii. annum iter hoc Athanasii Romanum, conjici oportere; in cccxl. autem nullo modo. Quod si roges, cur id concedam quod non sit probatum multis, imprimisque doctissimo Tillemontio; tibi equidem quoad ejus fieri potest & cito, & breviter satisfaciam. Ego Mansi optime cum saepe ac multum animadvertissem, tam
else

(1) Apolog. 27.

esse diligenter versatum in historia illustranda Baronium, ut injuria sit plerumque a novis Scriptoribus reprehensus, qui tamen ejus studio profecissent; inductus in eam opinionem sum, ut numquam, nisi re studiose considerata, ab eo mihi esse desciscendum putarem. Neque enim mihi tantum tribuebam, quantum tributum tibi est a Typographo, ut mea opera egere aut illum, aut Raynaldum arbitrarer, quo a viris doctis eorum opera legi possent (1). Itaque cum nullam rem esse viderem, quae officeret, quo minus circa Pascha anni cccxlii Gregorius Alexandriam venisset, esse autem nonnulla perspicerem, quae postularent, ut improbi, scelestique hominis illius adventus in eundem annū rejiceretur; impetrare a me non potui, ut everterem, quae recte a Baronio constituta esse existimassem. Nam quae ob-

O 4 jecta

(1) Sic enim habet in *Monito Editio Lucae an. 1746.* „ Vetus illud, ingensque eruditum
„ studium erga Baronii annales intepuisset
„ jam, nisi nova veluti fomenta praebuissent...
„ Georgii ... & Mansii accessiones eruditissimae.
„ Raynaldi continuatio in Bibliothecarum pulvere obsqualluisset, nisi operi deter-
„ gendo laborem, industriamque suam vir iste
„ indefessus contulisset.

216 DE RATIONE TEMP.

jecta contra a Tillemontio sunt, neminem esse posse judicaram, qui tam gravia censeret esse, ut ea Baronianis praeferenda sint. Quid enim obstabat, quin Antiochiae ad quadragesimam usque ann. cccxlii maneret is, qui exeunte anno superiore fuisset in Synodo Dedicationis creatus Episcopus Alexandrinorum? Quodsi Athanasius accitus repetitis litteris a Constantio Alexandriam, manendum tamen sibi esse diutius in Italia existimavit, quod vereretur, ne quid sibi eveniret in patria Arianorum artibus mali; mirabile quidem certe non videbatur, Gregorium etiam aliquamdiu cōstitisse, quinque nempe, aut sex menses Antiochiae, propterea quod intelligeret, quam essent Episcopi Aegypti ac Presbyteri Alexandrini addicti Athanasio, & quam esset populus male in Arianos haereticos animatus, timeretque ne qua seditio adversum se peregrinum hominem oriretur. Atque erat illud etiam considerandum, quod cum Eusebiani adiissent ad Imperatorem, eumque orassent, atque obsecrassent, ut cum militibus Gregorium mitteret Alexandriam; magno id argumento esse debuisset, ut cognosceretur, noluisse Gregorium itineri se committere, quin
ante

ante suis rebus prospexisset, ut tuto sibi in eam Urbem concedere liceret: quocirca tempore ac spatio fuisse opus. Quid? quod aliae etiam causae, quae nobis exploratae non sint, retinere Gregorium potuerint, ut ne continuo atque ordinatus fuit, Antiochia excederet? Ac si ut ipse contendis (1) Augusto mense coacta Synodus Dedicationis est, absoluta vero Octobri, si placet, mense, tumque jam Eusebiani crearunt Episcopum Alexandrinum Gregorium, & proinde vix, menses quinque, ad initium usque Martii, constitit Gregorius posteaquam est Episcopus ordinatus, Antiochiae (2), longum id intervallum non fuit, ut te absterre- re posset ab tuenda opinione Baronii. Ad initium autem Martii dixi, quod cum extrema quadragesima Gregorius venerit Alexandriam, & Pascha an. cccxlii. celebratum fuerit xi Aprilis, xxxvi dies in itinere consumserit necesse sit, propterea quod Antiochia xxxvi mansiones Alexandria (3) abesset, quae via percurri ab

ho-

(1) *Apologiae* §. xxviii. (2) Tot enim menses numerantur ab Octobri mense an. cccxli ad initium Martii mensis an. cccxlii.

(3) Vide Epist. Julii I. Pont. Max. ad Euse- bian.

218 DE RATIONE TEMP.

homine , qui praesertim cum militibus profectus esset , commode non poterat , nisi spatium totidem dierum. Jam vero si ab **xi** Aprilis die retrogrediare , numeresque dies **xxxvi** , incidet in initium fere Martii mensis . Quinetiam si quem minus , te unum omnium minime argumentum Tillemontii a diuturnitate temporis , quo Gregorius mansisset Antiochiae petendum , movere debuisset , ut ne Baronio assentire . Etenim cum adhibueris Anonymo assensionem agenti , Georgium anno 357 invasisse in Ecclesiam Alexandrinam , quae sibi concessa fuisset a Constantio anno superiore (1) ; non est cur fidem negandam esse Socrati arbitreris , etiamsi decem menses versatum fuisse Gregorium Antiochiae scripsisset .

*Nil impedit quin an.
CCCXLIII.
scripta fuerit a Julio
ad Eusebium
not Epistola.*

XIII. Sed Epistola , inquit , ad Euse-

bian. num. 14. pag. 374. Tom. I. Epistolar. Pontificum Rom. Edition. Constantii , & Notae Constantii in Hilarium pag. 270. 271. Edition. an. 1693.

(1) Dissertation. pag. 26. seqq. quo loco fatetur anno 356. die x. mensis Junii , nomine Georgii fuisse a Cataphronio , & Heraclio Alexandrinam Ecclesiam occupatam , anno vero 357. xxiv Februarii mensis die Georgium venisse Alexandriam .

sebianos scripta ab Julio est cadente anno cccxlii. In ea autem Epistola fit Athanasii mentio, (1) quasi is ante octodecim menses, quam habita fuisset Romana Synodus, Romam pervenisset. Quamobrem anno saltem cccxlii discesserit necesse est Athanasius Alexandria. Id vero, mi Mansi, esset ex eadem Epistola consequens, si ut Pagius putat, data anno cccxlii fuisset. Ego autem nihil esse cenfeo quod repugnet, quominus scribi anno cccxlii potuerit.

XIV. At est ea, dices, ut ad alios Episcopos, sic ad Eusebium Nicomediensem missa, cujus meminit in inscriptione. Jam vero Eusebius decessit anno cccxlii. Fit ergo ut eo ipso anno scripserit Julius ad Eusebianos Epistolam. Video hanc esse Pagii opinionem. Sed metuo ne falsa sit. Ego enim Eusebium illum; non Nicomediensem, sed Emisenum fuisse, arbitror, quem Arianæ antequam de Gregorio cogitassent, conati fuissent creare, Alexandrinum Episcopum (2). Nam si Eusebii Nicomediensis meminisset, qui tunc

*Eusebiū cu-
jus in inscrip-
tione Epi-
stolæ memi-
nit Julius,
non Nicome-
diensem esse,
sed Emisenum.*

(1) Julius Papa Epist. ad Eusebianos num. 13. pag. 274. Edit. Constantii.

(2) Consule Socratem lib. 11. Hist. E. cap. ix. & x.

tunc fuisset Episcopus Constantinopolitanus, essetque factionis caput, ut ab eo Eusebiani appellarentur, non Narcissum, & Flacillum priore loco (1), sed Eusebium Julius nominasset. Praeterea, si Eusebius ille idem atque Nicomediensis fuisset, conquestus ne esset, quod Pontifex ad Eusebium, ejusque socios scripsisset, ad se vero, omnesque sodales suos non item, ut conquestus ille Eusebius fuit, cujus fit mentio in inscriptione (2)?

*Concludit
peucis quae
sunt ante fu-
tus disputa-
ta de anno
cccxi.ii quo
Gregorius ait
venisse Ale-
xandriam.*

XV. Conferamus igitur in pauca. Socrate ac Sozomeno auctoribus, Synodus Encaeniorum Antiochena coacta est cccxli, quinto scilicet ab obitu Constantini anno. Is vero annus quintus initium sumit a mense Majo, hoc est ab xi Kal. Junias an. cccxli. Fit ergo, te etiam confidente, ut Synodus dedicationis celebrari nequiverit ante majum (3) mensem anni

(1) Est enim inscriptio Epistolae Julii ad Eusebianos hujusmodi „ Julius Danio, Flacillo, „ Narcisso, Mari, Macedonio, Theodoro, „ & Sociis eorum, qui Antiochia nobis scripse- „ re, dilectis fratribus in Domino salutem, „ pag. 354. Tom. I. *Epist. Rom. Pontificum Edit. Constantii.*

(2) *Epist. Jul. num. 8.*

(3) *Apolog. §. xxviii.*

ni cccxli. At Gregorius Alexandriam venit paullo ante Pascha. Quocirca ante Pascha non anni cccxli, quo nondum a Synodo Eusebianorum Antiochena, habita posteaquam Orthodoxi a Concilio Dedicationis discesserant, Episcopus renunciatus erat; sed anni cccxlii. Jam vero post adventum Gregorii, & post Pascha Athanasius, Romam navigavit. Profectus igitur Alexandria fuit post Pascha anni cccxlii. Quamobrem non anno cccxl; quae tua erat opinio.

XVI. Non sum nescius judicare te negandam esse in hac re Socrati, atque Sozomeno auctoritatem. Verum quo id vultu affirmare potes? Nam Anonymo quam sit fidendum intellexisti ex primis litteris, quas ad te misi. Atque nullam esse causam cur illi duo Historici deferantur, observatum quoque a Tillemontio est (1). Quod si est ulla, est ea quidem abs te indicanda.

XVII. Sed est Theodoritus, inquis, Anonymo adjumento. Jam hoc plus mil-

*Nullam esse
rationem cur
sit neganda
Socrati in ea
re, atque So-
zomeno au-
thoritas,*

*Theodoritū
non fugnare
cum Socrate,
ac Sozome-
no.*

(1) Nota xlii. In vitam S. Athanasii. pag. 677. Tom. VIII. Monument. Histor. Ecclesiae. Edit. Paris. „ Nous n'avons aucune raison de „ dementir Socrate.

lies ex te intellexi . Age ergo , audi , ne me obtundas de eadem re saepius , ut consuesti . Rogo igitur , quid Theodoritus loquatur ? Sexennio , inquis , Gregorium vexasse Alexandrinam Ecclesiam . At hoc , mi Mansi , non video quemadmodum esse possit Socrati , atque Sozomeno adversarium . Etenim anno cccxlii . circa Pascha Gregorius venit Alexandriam (1) : si autem , ut post demonstrabo , anno cccxlviii ineunte interiit ; non plus sexennio saevierit necesse est in Ecclesiam Alexandrinam . Quamobrem , nihil est contra me scriptum usquam ab Theodorito . Immo vero est ille mihi subsidio , ut qui tradiderit , paulo post quam Alexandriam Athanasius venit , vita functum fuisse Constantem (2) . Mortuus autem Constans est initio an. 350 . Ex qua re effici plane videtur posse , anno cccxlix

ac-

(1) Vide supra §. xii . pag. 213 . seq.

(2) Lib. ii . cap. xii . Post ubi de reditu Athanasii , sub Constante & Constantio , egit mox ἀλλὰ πάλιν , inquit , μικροῦ διελεύθου χρόνου , κώσας μὲν τοῦ βίου τὸ τέρμα κατέληψε . „ Verum brevi interjecto tempore , Constans qui- „ dem ex hac vita migravit „ . Hoc vero non dixisset , si quadriennio postquam Athanasius rediit , Constans interiisset .

accessisse in suam patriam Athanasium .
Quare auctor tibi sum , ut ne posthac utare
Cirensis Episcopi testimonio , quod nisi
vitiatum a librario est , cernis tibi adju-
mento esse non posse .

XVIII. Sed ut eo redeam unde huc
defluxit oratio . Athanasius triennio post
quam Alexandria discessit , quarto anno
inchoato , Mediolanum accitus a Constan-
te fuit (1) . Quare eo nequaquam per-
venisse credendus est ante Pascha anni
cccxl . Alioqui non quarto , sed tertio
ab suo discessu anno accersitus Mediola-
num a Constante fuisset . At post adven-
tum Athanasii in eam Urbem celebratum
est Mediolanense Concilium . Est enim id
tam

*Redit ad te
simoniu Athanasii, eo-
que efficit, ne
que ante an-
cccxlii Ro-
mam fuisset
profectum, ne
que venisse
Mediolanum
ante annum
cccxl. Er-
go neque Co-
ncilium Me-
diolanense
ante eundem*

(1) Athanas. in Apolog. ad Constantium n. 4.
pag. 297. Tom. I. Opp. Nisi forte triennii illius ,
„ de quo triennio exacto , inquit , quarto anno ,
„ missis litteris (Constant) me accivit , quo
„ tempore ille Mediolani versabatur ; „ ini-
tium sumi debeat ab eo tempore , quo Atha-
nasia Romam venit . Nam paulo ante sic ha-
bet „ Alexandria profectus sum . . . ut Romam
„ peterem , atque illi cum ea , quae mea inte-
„ rerant Ecclesiae commendassem . . . Eccle-
„ siasticis Conventibus vacabam „ . Quae res
si ita se habuit , multo magis confirmet necesse
est meam de Epocha Synodi Sardicensis senten-
tiam .

*an. cccxlv ,
neque Sardi-
cense ante
cccxlv exe-
untem fuisse
habitu.*

tam certum, tamque exploratum, ut ne abs te quidem, qui omnem Chronologiam perturbare conatus es, revocetur in controversiam. Habitu est igitur post Pascha an. cccxlv. Productum vero fuisse ad menses aliquos, est omnino credibile. Neque vero minus verisimile esse puto constituisse aliquamdiu Athanasium Mediolani. Quocirca fateamur oportet ante exitum anni cccxlv non abiisse Athanasium in Gallias, ut inde una cum Hosio Sardicam ad Synodum se conferret. Quod si ante exitum anni cccxlv non contenderat in Gallias Athanasius, consequens est, ante exitum cccxlv, vel initium cccxlvj anni non fuisse habitu Sardicense Concilium.

*Ante annu
cccxlvj Le-
gatos Synodi
Sardicensis
versari An-
tiochie non
potuisse; qua-
re ne Grego-
rium quidem
decessisse an-
te initium
an. cccxlvj*

XIX. Quae res cum ita se habeat, poscit omnino, ut ante Pascha an. cccxlvj versari legati Synodi Sardicensis nequiverint Antiochiae. Cumque post menses decem ab eo Paschate, decesserit, te affirmante Gregorius; sequitur ut ille non perierit ante initium anni cccxlvj. Quamobrem erat, contra atque visum est tibi, ineunte an. cccxlvj in vivis Gregorius. Post annum autem integrum, a morte Gregorii, agebat adhuc in Occidente Athanasius.

nafius. Erat igitur Athanasius in Occidente initio an. CCCXLVI II. Non ergo redierat CCCXLVI anno Alexandriam.

XX. Ex his, quae constituta haecenus sunt, attende quaeso quid consequatur. Cum Julius in litteris ad Eusebianos satis explicate post annum & menses ab Athanasii adventu in Urbem sex, Synodum Romae fuisse congregatam scripserit, cumque anno 342 paulo post, quam celebratum Pascha fuit, ostenderim solvisse Athanasium Alexandria, concedamus oportet exeunte anno CCCXLIII, non vero ut ipse putas, CCCXLI, fuisse eandem Romanam Synodum celebratam. Itaque confitere, nihil te de annis, quibus & mortuus est Gregorius, & patria cessit, & reversus post Athanasius Alexandriam est, & habita sunt Antiochena, Romanum, Mediolanense, & Sardicense Concilia, statuisse, quod errore vacet.

XXI. Age nunc paullo diligentius definiamus annum, quo & Mediolanense, de quo dictum mox est, & Sardicense Concilia celebrata sunt. Sed antequam explicem quid ipse sentiam, exponam brevi rationem, quae te induxerit, ut Mediolanense in annum CCCXLIV rejiciendum esse

*Romanam
Synodum Ju-
lio Pontifice
an. CCCXLIII
celebratam
esse.*

*Ut annum
quo habitum
Sardicense
Concilium est
accurate de-
finiat, agen-
dum sibi esse
dicit de Sy-
nodo Medio-
lanensi, cujus*

*est a Liberio
facta mētio.
Accusat au-
tem Manfium,
quod prae-
sermiserit,
quae ab se
essent de An-
tiochensium A-
rianorum
Concilio dis-
putata in
Diario Pa-
leociniano.*

defenderes. Cum anno cccxli circa augu-
stum mensem celebratum fuisse legisses
Antiochenum Encaeniorum Concilium;
cumque aliquanto post, nondum tamen
elapso eodem cccxli anno, Narcissum,
& Marin aliosque Arianos commentos
fuisse existimasses novam quamdam for-
mulam fidei, quam Synodi Antiochenae
nomine Constanti obtulissent, intellexis-
sesque ex Athanasio, triennio post, quam
hi ad Constantem accessissent, conve-
nisse Antiochiam Episcopos, qui Arianis
partibus studerent, scripsisseque μαρπό-
σιχον formulam, eamque ad occidenta-
les misisse, ut ab his etiam probaretur,
quod tamen impetrare non potuerunt,
quum rejecta illa a Mediolanensi Concilio
fuerit; consequens inde esse iudicasti, An-
tiochenum Arianorum Concilium *ultra*
annum cccxliv trahi nequaquam posse,
versarique Pagium in errore, qui scripse-
rit, esse illud Antiochenum, ut & Medio-
lanense secundum in an. cccxlv rejicien-
dum, quippe qui ante annum cccxlvii
ignorasset habitam fuisse Synodum Sar-
dicensensem (1). Ego vero qui haec in tua
Dissertatione legissem, animadvertissem-
que

(1) Mansius Dissert. pag. 12.

que praesertim quae ad Antiochenam Arianorum Synodum pertinerent, non fuisse abs te recte constituta; breviter ea esse refellenda putavi in posteriore articulo (1), quem legere rursus poteris in Appendice. Atque tu quidem qui libenter praetermittis, quae tibi exhibere negotium consuecunt, cum ea quae a me fuissent producta cognosces plena esse difficultatis, sic omnia tacitus praeteristi, quasi nusquam disputata essent. Quinetiam ne eorum quidem, quae de Synodo Mediolanensi dixeram, ullum est abs te factum verbum (2); quod etsi argumento esse debet, aut te quid responderes nescisse, aut mihi ejus certaminis victoriam tribuisse; tamen nihil officit, quin res ipsa sit novis argumentis etiam, atque etiam confirmanda. Sed de Antiocheno Arianorum Concilio, quae in eo articulo disputaveram, satis funto (3). Mihi enim id nunc maxime curae est, ut de Mediolanensi agam, quo omnis de anno, quo Sardicense habitum est, expediri, atque illustrari controversia potest.

(1) Vide *Appen. n. 1. Ar. II. & Epist. IV. §. VII.*

(2) Vide infra *Append. ibid.*

(3) Consule etiam *Epist. IV. §. VII.*

*Liberii P. M.
auctoritate
evincit Me-
diolanense
Concilium,
quod habitū
est ante Sar-
dicense, fuis-
se anno
CCCXLVI
celebratum.*

XXII. Jam illud constat ante annum cccxlv non fuisse Mediolanensem Synodum celebratam (1). Accipe reliqua. Liberius Pontifex Maximus Epistola iv quae est ad Imperatorem Constantium, & quam scriptam fateris fuisse anno cccxliv „ an- „ te annos octo, inquit, quatuor Epi- „ scopi Demophilus, Macedonius, Eu- „ doxius, Martyrius, cum apud Medio- „ lanum Arij sententiam haereticam no- „ luissent damnare, de Concilio animis „ iratis exierunt. „ Est igitur manife- „ stum anno cccxlv Synodum Mediola- „ nensem fuisse habitam, cui quatuor illi „ Episcopi interfuerint. Nam si ab anno „ cccliv demas annos viii, incidas in an- „ num cccxlv necesse est. At Macedonius, „ Eudoxius, Martyrius iidem illi Episcopi „ fuerunt, qui (2) formulam μακρόστι- „ χον in Italiam attulerant, ut ab occiden- „ talibus probaretur. Quare Mediolanense „ Concilium, quod *formulam* reprobavit, „ non

(1) Num. 4. pag. 325. Tom. I. Epist. Rom. Pont. Edit. Constantii.

(2) Consule Socratem lib. 11. H. E. cap. xix. & quod caput est Sanctum Athanasium lib. De Synodis num. xxvi. pag. 738. Tom. I. Opp. Part. II.

non anno cccxliv, ut ipse putas (1), sed anno cccxlvī celebratum est.

XXIII. Sed Liberius, inquis (2), agit de Mediolanensi, quod eruditorum virorum sententia, anno cccxlvii habitum est, cuique Valens, & Ursacius interfuerunt, Amabo te, mi Mansi, cura ut ante res compertae sint tibi, quam te ipsum conferas ad scribendum. Non enim ejusmodi tempora sunt, tantum ut tibi esse tribuendum putes, ut quidquid statueris, id existimes omnes homines probaturos. Abiit illa aetas; mihi crede. Suo enim quoniam est id aetatis, in hoc genere quisque iudicio utitur, non tua, neque scriptoris ullius novi auctoritate. Quamobrem qui versati in vetere historia sunt, concoquere non possunt, quod ex te audiunt, venisse scilicet Ursacium, & Valentem in eam Synodum, cujus est in mox indicata Epistola a Liberio Pontifice facta mentio. Atque sic fac existimes, postquam legerunt Dissertationem tuam, dubitasse eos essetne quidquam simile in ea Epistola, quod, ita ut saepe fit, memoria non tenerent; quare eam ipsam lectam ab illis rursus diligenter

*Non agere
Liberium de
Mediolanen
si Concilio,
cui Valens,
& Ursacius,
sed de eo, cui
Macedonius,
Eudoxius,
& Marty-
rius inter-
fuerunt.*

P 3

fuisse.

(1) Dissert. pag. 12.

(2) Mansi. Dissert. pag. 15.

fuisse. Nunc illud clamitant, non esse, iudice Mansio dicta, quae dicta revera, esse autem dicta, quae nusquam a Liberio dicta sunt. Nam meminit Pontifex Macedonii, Demophili, Eudoxii, & Martyrii, quos ipse quoque ante Synodum Sardicensem pervenisse in Italiam, adfuisseque Mediolanensi Concilio confitere (1); Ursacii autem atque Valentis non meminit. Tu contra Macedonium, ejusque Socios nescio cui alteri Concilio Mediolanensi, quod veteres nusquam nominarunt, anno cccxliii vel cccxliv; non autem huic anno cccxlvi celebrato interfuisse: Ursacium vero, atque Valentem ad hoc accessisse iudicasti, quorum tamen Liberius, cum de hoc ipso Concilio ageret, memoriam praetermiserat.

*Hortatur
Mansum, ut
emendet erro-
rem suum,
referatque in
an. cccxlvi
Mediolanen-
se Concilium.*

XXIV. Quamobrem, sic deinceps facias, si me amas, volo; ut ante Scriptoris aut litteras, aut libros legas, quam eum testem appelles vel sententiae, vel dicti tui. De Liberio, quid vis fieri? Factum id est. Fieri nunc infectum non potest. Unum hoc restat, ut cum videas Legatos Synodi Arianorum Antiochenae, qui μακρόστι-
χον formulam detulerant in Italiam, in-
ter-

terfuerantque Mediolanensi Concilio celebrato, te ipso monente (1), ante quam ad Sardicense Episcopi convenissent, quod quidem Mediolanense Concilium Liberius anno cccxlvj coactum affirmat fuisse; emendes errorem tuum, assentireque iis, qui & in annum cccxlvj (2) Mediolanense, & Sardicense in annum cccxlvij rejiciendum esse defendunt. Ingratum hoc esse opinor tibi, ut errasse te fateare. Sed memento te esse similem hominum ceterorum. Satis multa de Synodo Mediolanensi.

XXV. Redeo ad Sardicensem. Revoca tibi in mentem, quae prioribus literis ad (3) te scripsi de reditu Athanasii post interitum Gregorii Cappadocis Alexandriam. Nam quod dixeras an. cccxlvj rediisse illum in Patriam, annoque proinde cccxlvj fuisse habitum Concilium Sardicense, id ego totum ostendi in falsis esse ponendum (4). Multis praeterea me arbitror demonstrasse neque ante an-

P 4

num

Revocat in memoriam, quae supra de annis, quibus celebrari non potuit Sardicense Concilium demonstravit; tum veterum auctoritate ostendit eam Synodum fuisse habitam anno cccxlvij.

(1) Mansius Dissert. pag. 12.

(2) Constant. in Not. ad Epist. mox indicatam Liberii pag. 325. & seqq.

(3) Consule Epist. I. pag. 23. seqq.

(4) Epist. I. pag. 23. seqq.

232 DE RATIONE TEMP.

num CCCXLVII decessisse Gregorium (1), neque rediisse in Patriam Athanasium ante annum CCCXLVIII (2). Quae cum ita sint, quid rursus sequatur cognosce. Biennio ante reditum Athanasii celebratum est, te non repugnante, Sardicense Concilium (3). Athanasius autem ante an. CCCXLVIII ex Italia non discesserat (4), non igitur ante annum CCCXLVI celebratum fuit Sardicense Concilium. Cumque Liberii auctoritate (5) constiterit anno CCCXLVI Synodum, (quae ante Sardicensem coacta, ac celebrata est) Mediolani fuisse habitam, concludendum etiam illud est, idem ipsum Sardicense Concilium aut anno CCCXLVI, aut an. CCCXLVII coactum fuisse. Age vero si expugnatus Anonymus (6) ductusque in meas partes Theodoritus est (7), quibus tu quidem ut firmissimis praesidiis utebaris, quae esse ratio reliqua po-

(1) Vide supra pag. 190. §. v.

(2) Epist. III. §. vi.

(3) Mansius *Differt.* pag. 4.

(4) Vide supra pag. 193.

(5) Consule hujus *Epist.* §. XXII. pag. 228.

(6) Tota *Epist.* I.

(7) Vide hujus *Epistolae* §. XVI. pag.

poterit, qua pugnes Socrati atque Sozomeno adimendam esse auctoritatem? Itaque si Athanasii, & Liberii, & aliorum, qui eodem tempore quique post floruerunt, testimoniis effectum est, vel an. CCCXLVI, vel CCCXLVII Sardicam convenisse Patres, eaque jam res omnis refertur conceptis verbis, apposita etiam nota Consulum ab Socrate (1) & Sozomeno (2) in ann. CCCXLVII, hoc ratum habeas necesse est, quod est de celebrato anno CCCXLVII Sardicensi Concilio. Quod si haec tibi ratio non probatur, asserto, si potis es, alius cujusquam, qui pari auctoritate praestet, testimonia, quibus eam pos-

(1) *Lib. II. cap. XX.* ὑπατοὶ δὲ ἦσαν ρουφίνος, καὶ Εὐσεβίου, ὅτε ἦ ἐν Σαρδικῇ συνεκροτήθη Σύνοδος. *Consules autem erant Rufinus, & Eusebius, quo tempore Synodus Sardicae congregata est.* Et paulo ante: ἑνδέκατον ἔτος ὡς ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς τῶν δύο αὐγούρων. *Undecimus annus erat a morte patris duorum Augustorum.*

(2) *Lib. III. cap. XIII.* Σύνοδος δὲ αὕτη ἡ Σύνοδος ρουφίνου, καὶ Εὐσεβίου ὑπαγευόντων. ἑνδέκατον δὲ πούτω ἔτος ὡς ἀπὸ τῆς κωνσταντίνου τελευτῆς. „ *Congregata autem haec Synodus, est Rufino, & Eusebio Coss. Erat autem is annus undecimus a morte Constantini.*

234 DE RATIONE TEMP.

possis evertere . Sed nulla intelligo tibi esse in promptu .

*Secratem ac
Sokomenum
obtinere in
hoc genere
auctoritatē ,
esseque vete-
res alios, qui
eis assentian-
tur, statuant,
que eandem
Epocham Sy-
nodi Sarai,
censu.*

XXVI. Dixi, apposita nota Consulum. Nam si annum, numeris adhibitis, descripsissent, quoniam numeri librariorum imperitia, erroreque vitiari plerumque solent, ferrem profecto, ut nihil diceres effici eorum Scriptorum testimoniis posse. At si consules indicant, qua in re neque pugnant cum Athanasio, quicum tuus Anonymus pugnat, neque facile est ut errent librarii: quid est, quod illis censeas negandam esse assensionem? At lapsi interdum in hoc genere sunt, ut est a Pagio (1) animadversum. Quid igitur? Negabis nunc, quae sunt abs te ipso, cum de Anonymo differeres, constituta (2)? Numquam equidem inducere in animum potero, ut ei qui interdum erravit, negem, quia lapsus quandoque est, fidem in ceteris adjungi oportere, nisi sit veterum

(1) Vide Mansii Apologiam in *Append. n. 2.* §. xxv.

(2) Mans. *Apolog.* §. xix. „ Fateor, inquit, Anonymum habere impenetratissimam, interdum Chronologiam, & in pluribus esse corruptum; sed numquid quod identidem vitium sentit vetustatis, ideo ubique mendosus judicandus est?

rum, qui contra sentiant, auctoritas impedimento.

Nolo autem existimes hos tantum duos habere historicos me, qui mihi ipsi ad hanc de Epochā Sardicensis Concilii opinionem tuendam praemonstrarint viā. Nam est illud statutum, ut arbitror, recte, Athanasium (1), Liberium (2), Julianum Parabatan Imperatorem (3), Socrati, atque Sozomeno, non tuo isti Anonymo praeivisse. Praeterea veteres illi Scriptores, qui de vita Sancti Pauli (4) Episcopi Constantinopolitani, deque vita Sancti (5) Athanasii commentarios ediderunt.

(1) Vide supra *Epist.* I. num. IX. pag. 23. seqq. & hujusce *Epist.* §. II. seqq. & §. VII. pag. 193. seqq.

(2) Vide supra hujus *Epist.* §. XVII.

(3) Consule Juliani locum supra pag. 182. seqq.

(4) Apud Photium in Bibliotheca pag. 1423. Edit. an. 1612. κηρύσσεται Σύνοδος οἰκουμένη, γνώμη τῶν δύο βασιλέων, μετὰ ἰνδικαίων ἱστῶν τῆς πρὸς Εὐσεβιάτου Κωνσταντίνου τελευτῆς. Convocatur Oecumenica Synodus sententia duorum Imperatorum undecimo anno a morte piissimi Constantini.

(5) Apud Photium pag. 1442. ejusdem Edit. κηρύσσεται γνώμη τῶν δύο βασιλέων κατὰ Σαρδικὴν οἴκου.

236 DE RATIONE TEMP.

derunt, & quorum est a Photio facta commemoratio in Bibliotheca, an. xi a Constantini morte celebratum fuisse scripserunt Sardicense Concilium. Mitto Compilatorem Tripartitae Historiae (1), quod is Socratem, Sozomenumque exscripserit. Sed Sozomenus, inquis, ab Socrate est eam (2) rem mutuatus. Quis tibi fuit, ut hoc scriberes auctor, atque impulsor? Multa, dicis, Sozomenus ex Historia Socratis transtulit in suam. Non nego. Verum etsi imitatus Socratem saepe est non tamen, ut servum pecus: quare factum est, ut in plerisque rebus ab Socrate discreparet. Atque eo haec spectant, ut intelligas te, non pondere argumentorum modo, sed numero etiam Scriptorum mihi esse inferiorem. Etenim Anonymus Maffejanus, Chronicon Hieronymianum, Isidori Mercatoris Codex, & Agrippinense falsum spu-

οἰκουμένης Σύνοδος, ἐνδεκάτην δ' ὡς ἐστὶν ἀπὸ τῆς
τελευτῆς Κωνσταντίνου. *Congregatur sententia
duorum Imperatorum Sardicae Oecumenica Synodus. Undecimus autem erat annus a morte
Constantini.*

(1) *Tom. I. Opp. Cassiodori lib. xv. Histor. Tripart. cap. xxiiii. pag. 249. Edit. an. 1679.*

(2) *Apolog. §. xxi.*

spuriumque Concilium (nam ademptus tibi Theodoritus est) nec auctoritate , nec numero Athanasio , Liberio , Juliano , Socrati , Sozomeno , duobusque Anonymis pares esse ullo modo possunt . Quamobrem non est cur de numero gloriari (1) ; quamquam est numeri in hoc genere vis omnino nulla .

XXVII. Habes rationem de Sardicensi Concilio anno cccxlvi celebrato . Cognosce cetera . Verisimile est continuo atque habitum illud est , Sardica fuisse ad Imperatorem missos Euphratem ,
atque

Anno
cccxlvi
circa Pascha
Legatos Synodi Sardicenses venisse
Antiochiam ;
Athanasium vero redisse
an. cccxlix
in Patriam .

(1) „ Vide , inquit , Mansius , uter nostrum
„ melius argumentetur . Ego sic . Sardicense
„ Concilium an. 344 , vel 345 . convenit , ut
„ ex Anonymo Maffejano , veteri Concilii inscriptione (nempe Isidoriana , si tamen est ab
„ Isidoro scripta) S. Hieronymo in Chronico ,
„ Theodoret , & actis Concilii Agrippinensis demonstratur ; ergo corrigendi sunt So-
„ crates , & Sozomenus , qui annum 347 . ma-
„ lunt . Tu sic : Sardicenses Patres an. 347 .
„ coiverunt , teste Socrate , & Sozomeno :
„ Ergo vitata est lectio Theodoreti , S. Hiero-
„ nymi , veteris Concilii inscriptionis , Ano-
„ nymi Maffejani , & Actorum Concilii Agrippinensis „ . Papae dialecticam ratiocinationem ! *Apologiae* §. xxii . Consule etiam , quae persequitur §. xxi .

238 DE RATIONE TEMP.

atque Vincentium (1). Jam vero coactum illud fuit ineunte eo, quem dixi anno CCCXLVII. Cum enim circa Pascha Antiochiam Legati Synodi pervenissent, fuerit illud Pascha anni CCCXLVII necesse est: quare dandum est omnino, ineunte anno CCCXLVII celebrari caeptum fuisse Concilium Sardicense, ut Legati esse circa Pascha possent Antiochiae. Differri enim illorum adventus nequit in ann. CCCXLVIII. Nam decimo mense post, quam instructae paschali tempore insidiae Legatis ab Arianis fuerant, scriptae ab Imperatore ad Athanasium sunt litterae (2), quibus ei dabatur redeundi Alexandriam potestas. Igitur missae in Italiam eae litterae fuerunt sub initium CCCXLVIII anni. Atque ab eo tempore quibus hae primae, ad illud, quo postremae litterae scriptae ad Athanasium sunt ab Imperatore, annum integrum excurrisse satis est, ut in prima Epistola constitit (3), exploratum.

(1) Hoc non negabit Mansius, qui in *Dissertat. pag. 7.* concedit Legatos esse potuisse Antiochiae Paschali tempore an. 345., etiamsi initio anni ejusdem celebratum fuisset Concilium.

(2) Consule *Epist. 1. §. IX.*

(3) Vide eandem *Epist. ibid.*

tum. Itaque initio anni cccxlix versabatur in Italia Athanasius, ubi ei sunt redditae extremae litterae a Constantio. Ac redditae quidem non sunt ante Martium mensem. Est enim difficile creditu citius perferri eas Aquilejam potuisse, cum scriptae fuissent in Syria (1). Age vero, ut inde migraret Athanasius, & Romam veniret, & ibi aliquamdiu degeret, hincque jam in Galliam se ad Constantem conferret, postque Hadrianopolim peteret, rursus Antiochiam ad Constantium, deinde Hierosolyma, ac tandem Alexandriam pergeret (2), nonne quinque, aut sex circiter mensium intervallum requirebatur? Cum igitur ita sese res omnis habuerit, consequens est, ut ille nequiverit pervenire ante Julium (3), vel Augustum.

(1) Colligitur ex Epistola Constantii ad Athanasium, quam etiam transtulit in suam Historiam lib. II. cap. xxiii. Socrates. Atque erat ineunte an. cccxlix Constantius in Syria, ut observat ex legibus eo anno latis Gothofredus in *Chronol. Legum Cod. Theod.* pag. xlvii. seq. Tom. I. Edit. an. 1665.

(2) Consule *Epist.* I. §. ix. seqq. & Montfauconum in vita S. Athanasii. Operum Tomo I. praefixa, ad an. 349. n. 3. seqq.

(3) Potuit etiam serius. Nam etsi Constantius

240 DE RATIONE TEMP.

gustum, vel fortasse etiam Septembrem
 mensem in Patriam. Quodsi Paschali
 tempore anno cccxlviiii Legati Antio-
 chiam venissent, ex his, quae sunt haec-
 tenus disputata, conficeretur Athanasium
 introduci Alexandriam non potuisse ante
 exitum cccl anni. Quae res nequit ullo
 modo consistere. Eo namque pervenit
 prius quam esset Constans a Magnentio
 interfectus (1). Occisus autem Constans
 est initio cccl anni. (2) Quare extremo
 summum cccxlix anno redierit in pa-
 triam Athanasius; Legati vero Synodi
 Sardicensis biennio ante, hoc est cccxlvi,
 circa Pascha, accesserint oportet An-
 tiochiam. Nolo autem existimes So-
 cratis,

tius mense Octobri Constantinopoli versabatur,
 tamen nihil impedit, quin eum adire mense aut
 Julio, aut Augusto ineunte Antiochiae Athana-
 sius quiverit, indeque post Hierosolyma petere,
 quo tempore Constantinopolim iter Constans
 dirigere instituerat.

(1) Consule Athanasium *Histor. Arianorum
 ad Monachos* n. 23., quo loco refert litteras ad
 se Alexandriae degentem ab Imperatore datas,
 de Constantis caede, & Theodorum *lib. 11.
 cap. xii. Hist. Eccl.*

(2) Vide quae disputavimus *Epist. 1. pag. 48.
 not. 2.*

cratis, Sozomeni, & Scriptorum Anonymorum, quos laudavi, auctoritate, qui affirmant Synodum fuisse habitam XI a morte Constantini anno, concludi oportere post Majum mensem an. CCCXLVII rejiciendam esse Epocham Synodi ejusdem, propterea quod tunc initium an. XI a morte Constantini sumeret. Nam illi ipsi Socrates, & Sozomenus anno 4. post Synodum Sardicensem occisum fuisse Constantem pugnant. Fuit autem Constans interitus an. cccL circa xv. Kal. Februarias. Si ergo post Majum an. CCCXLVII celebratum Concilium Sardicense fuisset, non 4. anno, sed vix tertio ineunte a celebrato concilio occisus fuisset a Magnentio Constans. Itaque dandum est ex his annis, quibus proleptice aliquando Socrates, atque Sozomenus uterentur, nihil posse confici contra ea, quae sunt a me de Synodo Sardicensi celebrari coepta, initio anni CCCXLVII disputata (1).

XXVIII. Venio ad Cappadocem Alexandrinae Sedis directorem Gregorium. Dabis opinor non CCCXLVI ineunte hominem, sed vel CCCXLVII, vel CCCXLVIII fuisse vita privatum ab Alexan-

*Gregorium
Cappadocem
decessisse an.
CCCXLVIII.
ineunte.*

Q

dri-

(1) Vide supra pag. 183. num. 2.

242 DE RATIONE TEMP.

drinis. Est id namque paullo ante auctoritate veterum demonstratum (1). Nunc autem sic habeto, illum ne anno quidem cccxlviii periisse. Est enim vita functus an. cccxlviii. Atque si hoc etiam effecero, erit cur me promissis meis satis fecisse confiteare. Igitur animum adverte, atque audi. Anno cccxlviii Paschali tempore cum Legati Synodi Sardicenis Antiochiae essent, detectae sunt Arianorum insidiae (2). Erat tum vivus Gregorius (3). Itaque Imperator Arianorum studia averfatus clericis Athanasii redeundi in patriam potestatem fecit, Athanasio vero non fecit (4), non aliam quidem ob causam, quam quod Gregorius viveret (5). Decimo mense post, quam cognitae Arianorum, quas moliti in Legatos fuerant, artes Imperatori sunt; mortuo Gregorio, accitus fuit Athanasius Alexandriam (6). Decesserat ergo eo
tem-

(1) Vide supra §.v. *hujus Epist. pag. 190. seq.*

(2) Vide supra Epist. I. §. ix. & Epist. III. §. xviii. & xix.

(3) Consule Epist. I. §. ix.

(4) Consule Epist. I. §. ix.

(5) Nam eo mortuo scripsit Constantius ad Athanasium, ut veniret in patriam.

(6) Vide Epist. I. §. ix.

ATHANASIANORUM. 243

tempore Gregorius. Cur enim si ante decessisset, diu expectasset ad Athanasium in Patriam revocandum Constantius, quem frater Constans litteris vehementer urgebat, ut sanctissimo viro restitueret, quem ei ademisset injuria, Episcopatum? Decimo igitur mense post, quam Ariani dolis aggressi Legatos Synodi Sardicensis fuerunt, Gregorius periiit. At si a 12. die Aprilis mensis, qua celebratum est Pascha an. CCCXLVII, numeres menses circiter x, incidet in extremum Januarium, vel in ineuntem Februarium mensem anni CCCXLVIII. Ego vero patiar ut initio Januarii perierit. Parvi namque refert. Hoc tamen tibi est concedendum, biennio post, quam ipse putaveris, Gregorium decessisse.

XXIX. At si est ita, ut dicis, inquires, sum equidem abs te reprehensus injuria, quod Gregorium decimo mense post periisse defenderem (1), quam Legatis Ariani insidias comparassent. Ego vero, Mansi optime, non eo te reprehendi, quo affirmasses mortuum tunc fuisse Gregorium; sed quo Athanasium

*Jure esse
Mansum a
Mamachio
reprehensum,
de Gregorii
interitu dis-
serentem.*

Q 2 de

(1) Epist. I. 5.

244 DE RATIONE TEMP.

de Gregorii morte (1), quasi decimo mense post illud tempus contigerit, loquutum fuisse existimasses, cum ille non de Gregorio, sed de litteris, defuncto Gregorio, decimo mense post detectas artes & fraudes Arianorum, a Constantio missis loquutus sit. Ex qua una re, nihil effici, quod ad Epocham mortis Gregorii constituendam pertineat, posse censeo. Neque enim ex eo quod Athanasius dixerit *defuncto Gregorio* scriptas fuisse, litteras ab Imperatore, consequens continuo est, cum decessisset Gregorius, tunc statim, litteras fuisse Aquilejam missas: nisi & curae Constantis de restituendo Athanasio, & voluntatis Constantii satisfaciendi fratri ratio habeatur.

*Legatos Sy-
nodi non per-
venisse ci-
tius Antio-
chiam, opi-
nione Ma-
macbii, quam
ferre ratio
videatur.*

XXX. Sumes fortasse, citius me legatos perduxisse Antiochiam, quae Sardica longe aberat, quam ferre meae animadversiones possint. Ac si Februario E. G. mense celebrari Concilium desit, in-

(1) Sic enim introducit Mansius S. Athanasium differentem. *Decimo ab hinc mense defunctus est Gregorius.* At non sic Athanasius habet. Nam scribit: ἡπὸ μὲν μὴν αἰς τε δέκα, πελυστήσαντο Γρηγορίου, μεταπέμπεται ἡ Ἀθανάσιον κ. τ. λ. Deinde post menses circiter decem, mortuo Gregorio, & Athanasium accivit, &c.

intelligi nequit , qui tandem Paschali tempore versarentur Legati Antiochiae . Verumtamen obsecro te majorem in modum , ut consideres etiam atque etiam initio Januarii mensis potuisse Patres , (nam erant ut arbitror omnia ad Synodum habendam parata (1)) Sardicam convenire , agereque de rebus disciplinae , & religionis . Ita enim fiet , nulla ut difficultas superfit , quae te deterreat ab ea opinione tuenda , quae referat finem Synodi in exitum Januarii . Sed aberat Sardica Constantinopoli Mansiones

Q 3

xx.

(1) Nam si , ut paulo ante ostendi , anno cccxlv , vel cccxlv i Athanasius Mediolanum venit , scriptumque reperit fuisse ad Constantium ab Imperatore Constante de cogenda Sardicae Synodo (*Apol. ad Constant. num. 4. pagin. 298. Tom. 1. Opp.*) consequens erit jam usque ab an. cccxlv i parari coepta fuisse , quae ad celebrandam eam Synodum pertinerent . Quae res magis , magisque confirmari inde potest , quod post non multum temporis interval- lum Mediolano in Gallias contenderit Athanasius , ut cum Hosio Sardicam recederet ad Concilium . Nam indicio est convenisse inter utrumque Imperatorem de ea re , & Patres an. cccxlv Sardicam properare coepisse . Consule *Athanas. l. c.*

246 DE RATIONE TEMP.

xx. (1) Constantinopolis vero Antiochia Mansiones xl. (2) Commode igitur, si x etiam Februarii die Sardica abiissent, pervenire x i i mensis Aprilis die Legati poterant Antiochiam. Nam sexaginta Mansionum intervallum percurri consuevit spatio totidem dierum.

*Disputatio
nō de Agrip-
pinensi, ce-
terisque Con-
ciliis, quorū
Chronologiā
Mansius tur-
bavit, differ-
ri in aliud
tempus opor-
tere.*

XXXI. Esset hic quidem de Agrip-
pinensi, deque ceteris Conciliis, quo-
rum tu perturbasti Chronologiam, dicen-
di locus. Sed eget ea tempore disputa-
tio. Itaque differetur in proximum men-
sem Junium. Spero enim fore, ut ex meis
litteris tunc cognoscas, quam sis etiam mi-
nus accurate versatus in eo genere con-
troversiae. Tu interea fac considerate
diligenterque legas, quae hac Epistola
sum complexus. Oro denique te, ut pu-
tes virium in me fortasse, quibus tibi satis
faciam, minus, amoris autem, & volun-
tatis erga te meae, non minus, quam ve-
lis, esse. Vale.

IV Kal. Junias.

EPI.

(1) Itinerar. Hierosolym. pag. 571. Edit.
an. 1735.

(2) Vide, quae Epist. i. s. x. discontata sunt.

EPISTOLA IV.

ARGUMENTUM.

AIT completi se breviter
 velle, quae superioribus
 litteris sunt copiose de
 Epocha Sardicensis Con-
 cilio disputata. Primam
 rationem, qua usus est
 Mansius, ut in annum CCCXLIV Synodum
 Sardicensem retraheret, falsam esse. Al-
 teram causam ut & tertiam, quae in ea
 Mansium confirmavit opinione, longe ab-
 esse a veritate. Agrippinensis Synodi au-
 thoritatem nullius ponderis esse, quod ea
 sit in spuris numeranda. Quare quartam
 rationem adversarii, quae hinc esset pe-
 titi, nihil habere virium. Ex adjunctis
 Chronologicis notis Chronico Hieronymia-
 no rem nullam concludi posse, quae Man-
 sio praesidio esse queat. Inscriptionem Sy-
 nodi Sardicensis, quae in quibusdam Co-

dicibus Collectionis Isidorianae legitur, neque veterem esse, neque dignam, quae a diligenti Chronologo laudetur. Breviter rursus concludit Synodum Sardicensem fuisse an. CCCXLVII celebratam. Narcissum & Marin an. CCCXLIII ad Constantem Legatos venisse, habitamque fuisse Synodum Antiochenam Arianorum, quae formulam Μαρτίριον edidit aut CCCXLV aut CCCXLVI anno; esse autem verisimilius, quod est de anno CCCXLVI. De Synodo Philippopolitana. De Carthaginiensi sub Grato. De duabus Mediolanensibus. De Romana nescio qua a nonnullis doctis viris excogitata. De Hierosolymitana Catholicorum in causa Athanasii, deque altera item Hierosolymitana Arianorum. De Epochis Sirmiensium Conciliorum. De Synodo incerti loci in Aegypto. De Arelatensi. De alia Antiochena Arianorum. De Biterrensi. De ea quae habita ad deponendum Cyrillum Hierosolymitanum fuit. De Melitineni. De Neocaesariensi. De Ariminensi, & Seleuciensi. De Antiochena in causa Meletii. De Alexandrina Athanasii. De altera item Alexandrina. De Parisiensi. De Romana sub Damaso. De Antiochena
Me-

*Meletii . De Constantinopolitana Ariano-
rum . De Lampsacena . Mansium non
fuisse primum omnium Scriptorum hujus
aetatis , qui censuerit rediisse Athana-
sium an. cccxlvj post Gregorii mortem
Alexandriam .*

FR. THOMAS MARIA

M A M A C H I U S

JOHANNI DOMINICO

M A N S I O

S. D.

*Complecti se
breviter vel-
le, dicit, quae
superioribus
litteris copio-
se sunt dis-
putata.*

I.

DIBUS Juniis noster Agathophilus ad me venit. Ex eo cum essem percuntatus ecquid Luca novi? intellexi abiisse te Taurinum ad Regem. Ego qui aliud quaesissem, rogavi, ut missa haec faceret, diceretque potius, quid sentiret de litteris, quas ad te *iv* Kal. scripsissem. Negavit nunciatum quidquam sibi esse, quod ad eam rem pertineret; sed vereri se tamen dixit, ne tibi minus placerent, quam egomet mihi persuasissem. Esse te studiosissimum brevitatis. Non probaturum te, quae & varietate tanta sententiarum, & longa oratione explicata, atque conclusa essent. Id se consilii dare: si com-

si complecti brevi, quae fuse disputaram, possem, hoc ne in aliud tempus differrem. Sperare se dicto suo si audissem, futurum, ut non ceteris modo, sed tibi etiam satisfacerem. Quid verbis opus est? Induxit me homo, ut sibi, quae poscebat, promitterem. Agam igitur, ut tibi placeam, Stoicorum more, adstringamque breviter ejus argumenti sententiam. Nunc animum adverte.

II. Si falsae sunt causae illae omnes, quae te impulerunt, ut veram negares esse Socratis de celebrato an. CCCXLVII Sardicensi Concilio opinionem; nulla tibi sit oportet causa reliqua, cur eam deinceps neges. Ac si nulla est causa reliqua cur neges, maneat illud immotum, te etiam non repugnante, necesse est, quod est de re illa scriptum ab Socrate. Sunt vero eae causae omnes falsae. Manet ergo immota Socratis de Epocha Synodi Sardicensis sententia.

Falsam esse causam, quae Mansum impulit, ut Epocha Synodi Sardicensis in annum CCCXLIV. retraheret.

Nam quae prima ratio te impulit, ut ab eo scriptore dissentires, haec fuit omnino. Anonymo Maffejano & Hieronymo auctoribus anno CCCXLVI post Gregorii Cappadocis mortem reversus est Athanasius Alexandriam. Biennio autem

ante

252 DE RATIONE TEMP.

ante reditum illum celebrata Synodus Sardicensis fuit. Celebrata est igitur anno cccxliv (1).

Sed est haec longe distans ratio a veritate. Fac enim, ut ipse putas, ineunte anno cccxlv interierit Gregorius Capadox, accitusque a Constantio fuerit in Patriam Athanasius (2). Anno solido post erat adhuc Athanasius in Occidente, cujus rei testis est ipse, in iis quas dedit ad Monachos litteris (3). Erat igitur ineunte anno cccxlvii in Occidente, Athanasius. Non ergo an. cccxlv rediit Alexandriam. De Chronico Hieronymiano, dicam ut sum pollicitus, aliquanto post diligenter. Nam de Anonymo satis multa in prioribus litteris disputata sunt.

Alterā causam, quam Isidorianae Collectionis recentiores quidam Codices Mansio suppediatarunt, falsam itē esse.

III. Altera est ratio, quod ab Isidoro Mercatore didiceris (4) Leontio, & Sallustio Coss., hoc est anno cccxliv, fuisse Sardicae congregatos ad Concilium celebrandum Patres. Sed etsi haec tradita

(1) Mans. Dissert. pag. 5. seq.

(2) Mans. Dissert. pag. 7.

(3) Vide Epist. 1. pag. 24. seq. nota 3. & Epist. 111. pag. 190. seqq.

(4) Mans. Dissert. pag. 7.

dita essent ab Isidoro, numeranda tamen in falsis essent. Namque fervente aestate an. cccxlv, Juliano Imperatore teste (1), pugnatum ad Singaram cum Persis fuit. Cum primum autem scriptae de ea pugna Sardicam fuerunt litterae, nondum erat celebratum Concilium, si credendum est Athanasio (2). Ante exitum aestatis igitur, immo vero ante autumnum an. cccxlv haberi Synodus Sardicensis non potuit. Non est ergo habita an. cccxlv, ut Isidoriana Inscriptio postulat.

Rursum anno cccxli post Maium mensem celebratum Concilium Dedicationis Antiochiae fuit, ordinatusque post secessionem Orthodoxorum ab Arianis Gregorius circa Augustum, aut Septembrem, aut etiam fortasse Octobrem mensem (3). Venit autem Cappadox ille, Alexandriam an. cccxlii (4), quo quidem anno post Pascha patria Athanasius cessit

(1) Vide quae disputavimus *Epist.* III. §. II. pag. 179. *seqq.*

(2) Consule quae ibidem disputata sunt.

(3) Vide supra *Epist.* III. §. VIII. pag. 196. & §. XII. pag. 212. *seqq.* & §. XV. pag. 220. *seqq.*

(4) Vide supra *Epist.* III. §. XII. pag. 212. *seqq.* & §. XV. pag. 220. *seqq.*

254 DE RATIONE TEMP.

cessit (1), atque navigavit Romam .
 Quarto vero post anno accitus Mediolanum ab Constante fuit (2) . Pervenit ergo Mediolanum saltem post Pascha an. cccxlv . Post ejus adventum habitum est Mediolanense Concilium (3) . Igitur post Pascha ann. cccxlv . Jam vero quo tempore Mediolanum venit , intellexit scriptum a Constante ad Constantium fuisse de cogenda Synodo Sardicae (5) . Non dum autem Constanti Frater rescripserat (6) . Igitur ab eo tempore, quo Mediolanum Athanasius venit, ad illud, quo pervenire litterae Constantii, parareque se ,

(1) Vide locum Athanasii supra Epist. III. §. VII. pag. 193. seq. & Epist. Encyclicam ad Episcopos n. 5. pag. 115. T. I. Opp.

(2) Consule Epist. III. §. VII. pag. 193.

(3) Consule eundem locum Epist. III.

(4) Non negat Mansius in *Dissert.* pag. 12.

(5) Consule Epist. III. pag. 193. & 194. seq.

(6) Cum enim Mediolanum Athanasius venit , comperit scriptum fuisse ab Constante de ea re , rescriptum autem a Constantio fuisse , non dicit . Quod quidem argumento est non fuisse ab eo rescriptum , proindeque Athanasium aliquamdiu Mediolani mansisse ; post autem ubi litterae Constantii redditae Constanti fuerint , abiisse in Gallias ad Hosium , ut unam Sardicam peterent .

se, ac venire Sardicam Episcopi tot regionum (1) possent, menses saltem sex intercesserint necesse est. Nam brevius intervallum ne suspicari quidem possumus. Itaque incidemus in autumnum an. cccxlv. Quamobrem ante eum autumnum haberi Synodus Sardicensis non potuit. Fit ergo, ut neque cccxlv, neque ineunte cccxlv anno celebrata sit.

Denique Liberio Pontifice Maximo auctore Synodus Mediolanensis celebrata an. cccxlv est (2). Post hanc celebrata est Sardicensis (3). Celebrata est igitur Sardicensis, aut an. cccxlv, aut an. cccxlv i. Quare non cccxlv neque ineunte cccxlv anno. At Socrates, Sozomenus, Anonymique veteres scriptores

(1) Nam Episcopi Sardicam venerunt ex Hispania, Galliis, Italia, Campania, Calabria, Apulia, Africa, Sardinia, Pannonia, Mysia, Dacia, Norico, Siscia, Dardania, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiro, Thracia, Rhodope, Palaestina, Arabia, Creta, Aegypto &c. ut constat ex Epist. Synodicae inscriptione apud Athanasium Apolog. cont. Arian. Tom. 1. Opp. Edit. Montfaucon. pag. 155.

(2) Vide supra Epist. III. pag. 228. seq.

(3) Consule eundem Ep. III. pag. 229. seqq.

256 DE RATIONE TEMP.

res duo habitam Sardicensem fuisse ferunt an. cccxlvii. Cum ergo nihil obftet, concedendum his est, quod scripserunt. Jam vero cogi haec post Pascha anno cccxlvii non potuit (1), nam differri adventus Legatorum Antiochiam in an. cccxlviii nequit. Congregata est igitur initio an. cccxlvii. Erant autem Euphrates, & Vincentius Legati Synodi Sardicensis Antiochiae circa Pascha (2). Non an. cccxlviii multoque minus anno cccxlix. Ergo an. cccxlvii. Decimo vero circiter mense post Gregorius obiit (3). Initio igitur an. cccxlviii. At anno solido post Athanasius in Occidente (4) agebat. Quare initio an. cccxlix erat Athanasius in Occidente. Concludatur igitur an. cccxlvii ineunte coactam Synodum Sardicensem fuisse. Anno eodem circa Pascha egisse Antiochiae Legatos Synodi. Initio anni cccxlviii perisse Gregorium, falsamque proinde esse tertiam rationem tuam, qua Theodoriti testimonio efficere nitebaris decessisse,

ite-

(1) Epist. lxi. pag. 238. seq.

(2) Ibidem.

(3) Epist. lxi. pag. 190. & Epist. i. pag. 24. seqq.

(4) Vide supra eamd. Epist. i. pag. 23. seqq.

illam initio anni cccxlvi (1). Anno denique cccxlix Athanasium ex Occidente in Patriam iter instituisse. Non enim differri potest ejus in an. cccl discessio (2).

Sed si vis ulla, dices, inest argumentationi tuae, sequetur initio an. cccxlvii cogi nequivisse Sardicense Concilium. Etenim si quo tempore Athanasius Mediolanum venit, nondum rescripserat Constantius fratri, venit autem Athanasius Mediolanum an. cccxlvi, quo celebrata Synodus Mediolanensis est, breve fuisset, quod erat reliquum, temporis intervallum, ut e tot regionibus accedere Sardicam Episcopi possent. Ego vero nihil dico mihi videri minus. Nam potuit an. cccxlv Athanasius Mediolanum ad Imperatorem Constantem ire. Potuerunt paullo post Constantii litterae Constanti reddi. Annus autem, mensesque aliquot, qui inter autumnum E. G. anni cccxlv. & initium an. cccxlvii intercesserant, satis erant, ut commode, Sardicam Episcopi se conferrent.

R

IV. Ve

(1) Epist. III. §. VII.

(2) Epist. III. pag. 240.

*Argumentū,
quod ex A-
grippinensi
supposita Sy-
nodo dedu-
xit Mansus
vi omni, effu-
cacitateque
carere.*

IV. Verum Synodus Agrippinensis celebrata anno cccxlvi, haereseos condemnavit Euphratem Coloniensem (1). At si condemnatus is fuit an. cccxlvi, qui tandem an. cccxlvii potuit Legatus ab Orthodoxa Synodo Sardicensi ad Imperatorem mitti? Isthuc veniebam. Nam est haec quarta, atque postrema causa, quae te movit, ut Socratis Sozomenique reprobares sententiam. Itaque sic habeto: Si constant sibi, quae sunt paullo ante Epistolae Liberii auctoritate conclusa (2), omnibus partibus falsa esse, quae Pseudo-Agrippinense Concilium continet de Euphrate anno cccxlvi haereseos condemnato. Namque si anno cccxlvi habita Mediolanensis Synodus, post vero celebratum Sardicense Concilium vel exeunte cccxlvi vel ineunte cccxlvii, missusque hoc anno Athanasio (3) teste, Euphrates Legatus ab Synodo Antiochiam fuit, consequens est, quae Agrippinensium Actorum scriptor turbavit de da-

(1) Vide Acta Synodi apud Harduinum Tom. 1. Concilior. pag. 361.

(2) Epist. 111. pag. 228. seqq.

(3) Histor. Arianor. ad Monachos num. xx1. T. 1. Opp. pag. 356. Edit. Montfauconianae.

damnato Euphrate an. CCCXLVI, esse omnia plena mendaciorum,

Sed quoniam de Synodo Agrippinensi tempus admonuit; feres opinor, ut aliquanto diligentius demonstremus esse illam rejiciendam in numerum spuriarum. Ita enim fiet, ut me injuria abs te, quasi audacter scribam, reprehensum esse confiteare (1). Principio nescio an, te iudice, digna haec sit scriptore IV seculi tam barbara, tamque inepta dicendi ratio, quam acta usurpatam fuisse ferunt a Valeriano: *Suffecerat a quinque Episcopis Euphratam blasphemum pro meritis suis SENTENTIARI* (2). Atenim ferenda haec sunt. Nam tibi quoque voces non absimiles nonnumquam excidunt. Sunt enim hae tuae: *In utroque hoc historiae puncto. Extra suum locum narrari aliqua. Genuinus scriptor &c.*

R 2

Ita.

(1) Sic enim Mansius scribit Apolog. §. xxx. de Mamachio. „ Debebam, si tuis moribus „ agere voluissem . . . asserto definire contro- „ versiam ambiguum. Ita enim tu soles. *Mendosus est Theodoriti textus: Mendosa Conci- „ lii Sardicensis vetus inscriptio. Errat Sanctus Hieronymus. Ita est. Ne dubita.*

(2) Acta Synodi apud Harduinum Tom. I. Concilior. pag. 633.

260 DE RATIONE TEMP.

Itaque praetereo quae sunt de stilo. Nunc quid illud est, quod *Servatius Tongrensis* narrat, publice, & domestice obstitisse saepe *Euphrati* se, neganti Christum esse Deum, audiente *Athanasio Episcopo Alexandriae* (1)? Quo enim tempore audire *Athanasius* potuit *Euphratem*? Anno ne cccxxxvi. & seqq. ad an. cccxxxviii, cum iussu *Constantini* in *Galliis* exularet? An vero anno cccxliv cum in *Gallias* se contulisset, ut una cum *Hosio Sardicam* ad Concilium (2) iret? Nam quo alio tempore quiverit, ne conjectura quidem assequi possum. Quemadmodum igitur passus ille fuisset, ut quem cccxxxvi, vel cccxliv anno, ante *Sardicense* Concilium, cognorat *Arianis* partibus studere, hunc Patres *Orthodoxi* an. cccxlv *Antiochiam* Legatum, mitterent? Deinde distulissent ne tandiu *Episcopi*, qui jam usque ab an. cccxxxvi vel

(1) Ibid. pag. 634. Vide *Montfauconum* in vita *Athanasii* ad an. cccxxxvi. seqq. pag. xxxviii seqq.

(2) Dicta haec sunt sententia *Mansii*, qui an. cccxliv venisse ante *Sardicense* Concilium in *Gallias* *Athanasium* putat, ut una cum *Hosio Sardicam* peteret. Nos illud iter conjicimus in extremum an. cccxlv.

vel summum cccxliv certo scissent Euphratem ante Sardicense Concilium in tanta sententiarum perversitate versari, indignumque esse *laica communione* (1), distulissentne, inquam, ad an. cccxlvii hominem deturbare de sede Colonienſi? Quid? quod non sit verisimile, Gallos quibus perspecta esset improbitas Euphratis, noluisse ejus rei certiores facere Sardicenses Patres, ut ne illius opera uterentur? Sed potuit, inquires, Athanasius audire Euphrata de Christo impie differentem an. cccxlvii, quo ille tempore in Gallias ad Constantem venit. Ego vero ante annum cccxlviii Athanasium ad Constantem in Gallias ire nequivisse ostendi plane ad veritatem (2). Quapropter non est cur ad hoc tibi praesidium putes confugere licere. Praeterea si damnatus anno ccxlvi, hoc est post Consulatum Amantii, & Albinii, ut acta postulant (3), Euphrates fuisset, fecisset ne ejus Athanasius *in historia Athanasiorum ad Monachos*, quae scripta est cir-

R 3

ca

(1) Acta Synodi pag. 632.

(2) Epist. iiii. §. xxvii. pag. 237. seqq.

(3) Vide Synodi Inscriptionem apud Harduin. l. c. pag. 631.

ca annum ccclvi (1) honorificam mentionem? Age vero subscriptiones Episcoporum Simplicii Augustodunensis (2), & Desiderii Lingonicae, qui ambo v seculo floruerunt (3), nonne satis indicant, esse acta Agrippinensia rejicienda in numerum spuriorum? Atque si ad haec advertisses animum, assensus tu quidem fuisses Baronio (4), a quo acta ejusmodi in Apocryphis numerantur. Quod si aegre patere, ut spuria omnino sint, fatearis saltem necesse est Euphratis Agrippinensis Desiderii, & Simplicii pro aliorum similibus nominibus in ea, librariorum vitio, irrepsisse, ut visum Papebrochio est (5), tumque jam aut nulla, aut non magna erit inter nos concertatio. Tenes de Synodo Agrippinensi quid sentiam.

At

(1) N:xxi. T. i. Opp. pag. 355. seqq.

(2) Vide Galliam Christianam postremam Editionis Tom. iv. pag. 330. & Bollandianos in vita S. Amatoris ad diem 1. Maji, & in vita S. Servatii ad d. xii. Maji pag. 210.

(3) Consule Tillemontium Tom. xi. Monum. Histor. Eccles. pag. 540. Edit. Paris. Et Galliam Christianam postremae Editionis T. iv. pag. 512. seqq.

(4) Ad an. 346. num. vii.

(5) Ad diem xiii Maji pag. 210.

At nosas fortasse haec. Quid? tua ne ego, omnia fere non noveram? Nihil autem impedit, quin novum de Epocha Synodi Sardicensis commentum refelli vulgatis monumentis possit.

V. Cognosce nunc quid sit de Chronico Hieronymiano censendum. Ego, mi Mansi, cum plerosque manuscriptos Codices, veteresque ejus Chronici editiones consuluissem, in eam cogitationem veni, ut quoniam in notis annorum magnam esse varietatem perspexeram, nihil inde colligi arbitrarer posse, quod ad illustrandam Chronologiam pertineret. Nam cur ei Chronico fiderem, in cujus variis exemplaribus res eadem in diversos annos rejecta esse videretur? Atque ut de Imperatorum annis agam, quibus es mirifice delectatus, reditum secundum Athanasii, quem in editione Pontaci referri cernimus in annum Constantii x, hoc est in an. Christi cccxvi (1); alia exemplaria contra, ut Ms. Vaticanum Palatinum n. 867. sec. xiv alterum item Palatinum Ms. num. 818. sec. ejusdem, tertium perinde Palatinum Ms. n. 821. sec. 15. quartum quoque Ms. Palatinum n. 818.

R. 4. sec.

(1) Pag. 188.

*Hieronymia.
no Chronico
adjunctas re-
centiore ma-
nu esse notas
annorum cu-
jusque Impo-
ratoris, ideo-
que ejus au-
thoritatem in
re Chronolo-
gica nihil vi-
rium aucto-
ritque habe-
re.*

264 DE RATIONE TEMP.

sec. 15. & Codex Ms. Reginae Svecorum Vatican. num. 553. sec. 14. & editio Basileensis an. 1529. Antuerpiensis Miraei an. 1608. & Scaligeriana conjiciunt in an. viii Constantii hoc est in cccxlv Christi (1). Chronicon Ponticianum anno 4. Constantii, contra vero Codices Palatini 868. 818. 821. & editio Basileensis, anno 3, habent, *vario eventu adversus Francos a Constante pugnatum esse*. Pontaci perinde editio an. 5. Codices vero iidem, & Basileensis atque Scaligeriana editiones referunt an. 4. *perdomitos fuisse a Constante Gallos*. Sed quid ego haec persequor, cum nullus fe-
re

(1) Hac nota temporis confirmat Mansuetam de Epocha Synodi Sardicensis opinionem. Videtur concludi quidquam inde possit, cum tanta de ea ipsa sit in Codicibus Mss. editisq; varietas, & discrepantia. Vallarsius in Not. ad idem Chronicon To. viii. Opp. S. Hieron. pag. 793. nota f. cum reditum S. Athanasii rejiciat in annum Constantii X, quod sequutus Pontacum sit, tum laborat, inquit, *biennii Prochronismo Scaliger*. Quid Scaliger? An non Codices Mss. quos numeravi, & Editiones an. 1529. & 1608. eadem exhibent. Cur ergo id Scaligero vitio datur, quod ceteris editoribus, qui ante floruerant, commune fuit? At Historia Acephala Anonymi Maffejani. Scilicet dignum patella operculum!

re annus notatus in Pontaciana editione sit, qui cum tabulis Mss. Codicum, aliarumque editionum, quas nominavi, conveniat? Quid? quod Pauli Constantinopolitani Episcopi interitus in Editione Pontaci (1), atque in Codicibus paullo ante nominatis referatur in annum v Constantii, hoc est in annum Christi cccxli, cum tamen ante ante cccxlix constet non fuisse Paulum privatum (2) vita? Quotus autem quisque est, qui nesciat Liberium an. ccclii fuisse creatum Pontificem? At si editionem Pontaci, & si Codices mox indicatos consulas, comperies rejici eam rem in xii Constantii, hoc est in cccxlviii Christi annum (3). Quid dicam de pugna ad Singaram, quam refert in xi Pontacus, cum in ix Constantii annum demonstrarim esse (4) rejiciendam? Nam anno xii Imperatoris, Christi vero cccxlviii Pontacus (5), Codices autem Mss., quos laudavi an. xi Constantii, hoc est an. cccxlvii Christi Maximum

(1) Pag. 188.

(2) Consule *Epist.* i. pag. 45. seqq.

(3) Pag. 189.

(4) Vide *Epist.* iii. §. ii.

(5) Pag. 189.

mum Hierosolymitanum vita functum
 fuisse referunt, cum perspicuum testa-
 tumque sit in vivis egisse hominem, quo
 tempore Athanasius, mortuo Gregorio,
 reversus in Orientem est, quam rem an-
 no CCCXLIX contigisse proximis litteris est
 demonstratum (1). Mitto alia exempla,
 quae sane non pauca sunt, ne tibi creem
 molestiam. Namque haec satis esse arbi-
 tror, ut intelligas jure a me non fuisse
 Hieronymiani Chronici habitam ratio-
 nem. Atque id equidem eo dico, non
 quo Hieronymi testimonium non faciam,
 ut debeo plurimi, ut ne posthac me sic in-
 ducas loquentem, *errat S. Hieronymus*, sed
 quo annorum series non a sancto illo vi-
 ro, sed a nescio quo longe recentiore
 fuisse descriptas putem. Ubi enim ille,
 quid praestiterit, narrat, tum quae ab anno
 xx Constantini, ad vi Valentis Consulatam
 descripta sunt, ea omnia sua esse testa-
 tur (2). Jam vero de appositis ab se an-
 no

(1) *Epist.* III. pag. 237.

(2) In *Epist. Chronico Eusebiano praefixa*:
 „ A Constantini supradicto anno xx usque,
 „ ad Consulatam Augustorum Valentis vi. &
 „ Valentiniani iterum totum meum est. Quo
 „ sine contentus, reliquum tempus Juliani, &
 „ Theodosii latioris Historiae stylo reservavi.

norum aut Christi, aut Imperatorum, notis nullam facit Hieronymus mentionem. Ac in vetustissimo Codice Vaticano Reginae Svecorum 2077. quem fuisse seculo VIII scriptum censeo, annorum ejusmodi ne vestigium quidem extat. Jam vero quae addita ab Hieronymo sunt, initium ab anno XX (1) Constantini capiunt, desinuntque in Consulatum Valentis sextum, & Valentiniani iterum (2), qui tamen Consulatus in Mss. Palatinis, in uno Reginae, ut etiam in editionibus, quas nominavi, est (eorum, ut arbitror, qui annos Imperatorum olympiadasque notarunt, incuria) praetermissus. Quare sic existimo: Hieronymum regnorum initia accurate notasse, ut ex mox laudato Codice plane liquet, brevi que complexum esse, quae evenissent tempore, cujusque Imperatoris, quàm annos distinxerit, quibus ea omnia contigerunt. Quamobrem non fuisse ab eo datam operam, ut

(1) Dominicus Georgius in Apparatu in *Annales Ecclesiast. Baronii* p. 219. Codicem hunc sexto vel septimo seculo scriptum esse arbitratur. Lucas Holstenius *admirandae vetustatis Codicem* vocat.

(2) Habetur enim hoc modo in *extremo Chronico*. „Valente sexies, & Valentiniano iterum, superatis Romanis Gallis funduntur &c.

ut quaeque res ordine ponerentur. Itaque Pauli Constantinopolitani E. G. interitum narravit antequam de reditu Athanasii scriberet. Quodsi ita est, dandum est scilicet, quae argumenta ex appositis Hieronymiano Chronico annorum notis concludi solent, nullius momenti esse. Mitto Chronicon.

*Inscriptionē
Synodi Sardicēsis, quā
aliqui Codices
Isidorianaē Col-
lētionis exhibent,
neque esse ve-
terem, neque
confirmare
Mansi de
Epocha Synodi
Sardicēsis opinio-
nem.*

VI. Venio ad *inscriptionem Concilii Sardicēsis*, quam & *veterem* esse dicis, & a me, qui confidenter detraham illustribus documentis fidem, neglectam. Hoc enim, qui ex te audit, continuo arbitritur inventum abs te aliquod monumentum esse quod cum eam inscriptionem contineat, tum ita sit antiquum, ut sin minus Synodi, aequet saltem Socratis vetustatem. Namque ne in cogitationem quidem cadere cuiquam potest, fuisse ita animatum te, ut quo me in invidiam raperes, & ponderis alicujus, & vetera (1) esse jactares, ea quae essent seculo IX recentiora. Sed sive consulto, sive errore quodam factum id abs te est, oportet tamen sic tecum agam, ut omnes intelligant & recte, & merito a me ipso, qui
vi-

(1) Vide Mansi *Apologiam* s. xxx. & s. xxii.

virorum doctorum exemplum sequutus essem (1), nullam fuisse ejus monumēti habitam rationem. Quero igitur quænam sit ea vetus inscriptio. *Vetus inscriptio Concilii*, inquis, *in Codice Surii & Harduini*. Quid? Unone codice usi illi sunt? Nempe in Codicibus voluisti dicere. Verum hoc ad rem nihil attinet. At Surius veterem ne esse usquam scripsit eum (2), quem habuit Codicem? Minime vero, inquis. Quid? Harduinus (3)? Ne is quidem. Quemadmodum ergo tibi hinc existit *vetus* inscriptio? Age vero expone, quam *Collectionem* Synodorum Codices illi contineant. Isidorianam, dices, sat scio. Et audebis, hoc præsertim tempore, quo tanta in luce eruditorum versamur (4), Isidorianas merces, quæ antiquiores seculo ix esse non possunt, suntque plenæ spuriorum documentorum

(1) Ita enim neque Labbaeus, neque Harduinus, neque alii, qui eam inscriptionem viderant, in an. 344 Sardicensem Synodum retulerunt.

(2) Vide Surianam Collectionem, *Edit. Col.* an. 1567. *Tomum* 1. pag. 412.

(3) Pag. 635. *Collect. Concil. Hard. T. 1.*

(4) Nota, ac pervulgata sunt, quæ viri docti de Isidorianis mercibus disputarunt, quare non est opus, ut ea referam.

rum, praeferre monumentis, quibus v
 seculo Socrates, atque Sozomenus usi
 essent? Deinde censes ne ab Isidoro in-
 scriptum ei Synodo fuisse *Leontii*, &
Sallustii Consulatum? Non arbitror. Ne-
 que enim te fugiunt, quae sunt litteris
 tradita de Codice octingentorum anno-
 rum ab Harduino. Paulo enim ante, quam
 ejus Codicis, quem tibi praesidio esse
 putas, mentionem faceret (1), „ In
 „ Collectione Isidori Mērcatoris, inquit,
 „ ex Bibliotheca Collegii Parisiensis So-
 „ cietatis Jesu, quae collectio est anno-
 „ rum, ut censent periti, amplius 800.
 „ inscriptio est hujusmodi: *Incipiunt Ti-*
 „ *tuli Concilii Nicaeni, numero viginti*
 „ *Episcoporum, qui in Graeco non ha-*
 „ *bentur, sed in Latino esse inveniuntur*
 „ *tantummodo.* „ Illud quoque accedit
 commodum, quod in altero Codice ejus-
 dem aetatis, qui ibidem est, continet-
 que Dionysianam Collectionem, Titulus
 sit Concilio Sardicensi inscriptus, qui
 habet hoc modo, ut auctor est idem ille
 Harduinus (2), quem tu antiquitatis In-
 scriptionis tuae appellas testem. „ Canon
 „ Ni-

(1) *Tom. 1. Concilior. pag. 635.*(2) *Ibidem.*

„ Nicaenus, siue Sardicensis, qui in Graeco non habetur. Expositus est ab Episcopis xxii. „ Si ergo Isidori aetate, neque Dionysiana, neque Isidoriana Collectio, eam quam velles, praeferebat inscriptionem, ut Codices hi vetustissimi duo Mss. confirmant, quid erat, quod duobus codicibus, quorum tibi non est explorata vetustas, insistendum esse defenderes? Extant praeterea Mss. codices duo, quos vidi, alter in Vaticana, alter in Casanatensi Bibliotheca (1), uterque autem scriptus est quartodecimo seculo, qui eam inscriptionem exhibeant, & Leontii ac Sallusti Consulatum. Sed hos ego codices nihil moror. Probo enim antiquissimum, qui exhibeat Isidorianam, si tamen ulla est Isidori in hoc genere auctoritas.

Roges fortasse, quis in codicibus novis Synodo Sardicensi iuscripserit Consulatus Leontii, & Sallustii notam? A me id posces, qui nesciam? Tibi hoc onus incumbit, ut liberes fidem tuam, scriptoremque qui eam addiderit, ostendas esse aut aequalem, aut saltem supparem Isidoro. Sed non potes. Nam si vis, ut ille ipse qui addidit inscriptionem, adjecerit etiam

(1) Codex A. 11. 14.

272 DE RATIONE TEMP.

etiam ob stuporem, & imperitiam Consulatum Leontii, & Sallustii cadere in an. 343. Christi, cum revera ceciderit in sequentem, id facile equidem patiar. Est enim verisimile. Ut autem hoc genere documentorum delectere, per me licet; modo ne alios laceres, qui tibi minime assentiantur. Ac velim ita statutum habeas, ἐπιγραφὴν, quae neque in Graecis exemplaribus, neque in Dionysii Collectione, neque in antiquissimo codice, Isidori compareat, quaeque pugnet, cum nota consulatus, quam codices v. seculi, quibus usus est Socrates, exhibebant, poni in spuris oportere. Vide nunc uter nostrum rectius argumenti concludat sententiam. Mea enim sic est ratio; falsam esse illam de Epocha Synodi Sardicensis sententiam, quam duorum scriptorum veterum, quos Photius laudavit, quam Soeratis, quam Sozomeni, quam Liberii Romani Pontificis, qui ea aetate florebat, quam denique Athanasii, qui Synodo interfuit auctoritate ostensum sit esse falsam. Ostensum autem horum omnium testimoniis est, tuam de Synodo Sardicensi sententiam esse falsam. Falsa est igitur. Quid tua? Est ea sic instituta, ut perverterit omnia

omnia praecepta non criticorum modo , sed etiam dialecticorum . Huc autem recidit . Notae annorum , quas nescio quis , addidit Chronico Hieronymiano ; inscriptio Synodi Sardicensis , quae nescio cui tribuenda scriptori est , qui fuerit Isidoro Mercatore recentior ; Acta spuriae Synodi Agrippinensis ; Anonymus Maffejanus , qui octo paginis sexcenta peccavit , (nam de (1) Theodorito non est , cur admodum gloriare) repugnant Socrati , ac Sozomeno scriptoribus v seculi , quorum est auctoritas explorata . Rejicienda est igitur Socratis , atque Sozomeni de Epocha Synodi Sardicensis opinio . Quis autem criticus , aut quis dialecticus ferat spuris , vel corruptis ab ignotis hominibus monumentis , confici quod conclusisti in Dissertatione : *His omnibus FIRMUM , & INCONCUSSUM esse arbitror Sardicense Generale Concilium ex anno 347. Coefs. Eusebio , & Rufino , quem hucusque tenuit , in annum cccxli v Coefs. Leontio , & Sallustio transferendum esse?*

VII. Descendo ad Synodos ceteras , quarum tu perturbasti Chronologiam . Statuis igitur an. cccxli Narcissum & Ma-

S

rin ,

Mansi observationes de Legatione Maris , atque Narcissi , deque Sy -

(1) Vide Epist. III. §. xvii.

274 DE RATIONE TEMP.

*nado Antio-
chena Aria-
norum rejici
oportere.*

rin, eorumque socios Arianos novam, quamdam Fidei Confessionem attulisse ad Constantem Imperatorem, quam dicerent fuisse probatam Antiocheno Concilio. Sumis autem, meminisse huius legationis te (1), ut *Epocham certam*

(1) Mansius *Dissert. pag. 11.* „ Hanc legationem, *inquit*, ideo referendam censui, ut Epocham certam statuerem Antiocheni secundum Concilii, quod post triennium ab ea legatione celebratum, ex Athanasio in libro de Synodis discimus. Sunt tamen, qui cum Baronio censeant triennium hoc, Athanasio notatum, ex Concilio Antiocheno Dedicationis deducendum esse. Quibus ego calculum meum adjicerem, nisi forte cum Pagio statuerimus annos tres incompletos triennium hic, ut saepe alibi apud veteres appellari. Alioqui enim triennium ab ea legatione Narcisi, & Maris desumptum ad exitum anni cccxliv. ad tempus scilicet Sardicensis Concilii retraheretur Antiochenum 11. & Mediolanense Concilium. Satis vero constare eruditis arbitror ambo haec postrema Concilia priora esse Sardicensi tempore; auctoritate posteriora. Utcumque se res habeat PLANE CONSTAT Antiochenum hoc Arianorum Concilium ultra annum cccxliv trahi nequaquam posse, adeoque emendandos esse Pagium, ceterosque qui rati Sardicensi Concilio nonnisi an. 347. convenisse

„ se

2am Synodi *Antiochenae secundae* dares, quam Athanasius scribit in *libro de Synodis* habitam esse triennio post, quam esset ea legatio a Mari suscepta. Ego vero qui primum studiose considerassem, quae de hac re disputaras in Dissertatione, tum nullam non solidam argumentationem solum, sed ne probabilem quidem conjecturam abs te esse productam cognissem, negavi certam Epocham Antiochenae secundae Synodi inde te potuisse ullam conficere. Id tu aegre ferens, non certum aliquid te, sed nescio quid, probabilis statuere voluisse respondisti (1). Usus namque fuisse te adverbio *forte*. At hujus adverbii, ubi de Synodi Epocham agitur, in Dissertatione vestigium nullum video (2). Quid? an ne illorum quidem, quae scripta abs te sunt, meministi? Cur ergo non ante legisti quae scripseras, quam rursus appelleres animum ad scribendum? Sed fac usurparis *forte*. Doce nunc me quemadmodum probabilem Epocham Synodi secundae Antiochenae ex legatione Ma-

S 2

ris

,, se Antiochenum hoc cum Mediolanensi in-

,, an. 340. promoverunt.

(1) Vide *Append. Num. 1. Art. 2.*

(2) *Apolog. §. xxx.*

276 DE RATIONE TEMP.

ris conjici posse arbitrare. *Antiochenum*, inquis, *secundum Concilium Sardicense praecessit*. Optime. Quid tum autem. Celebratum est, addis, Sardicense Concilium anno cccxliv. Permitto etiam hoc tibi. Nam expecto quorsum evadat. Anno igitur cccxliv paullo ante Sardicense celebratum Antiochenum est. Detur id quoque tuo arbitratu. At triennio ante legati Maris, & Narcissus &c. ad Constantem venerunt posteaquam absoluta est Synodus Dedicationis Antiochena. Pulcre. Itaque conjicienda in annum cccxli ea legatio est. Non resisto. Sed nihil agis. Nam ex Synodo Antiochena secunda legationis, non ex legatione Synodi Antiochenae secundae Epocham concludi abs te, confirmarique perspicio. Quamobrem hallucinatus fuisti, cum scriberes: *Hanc legationem idcirco referendam censui ut Epocham certam statuerem Antiocheni Concilii secundi*. Atque illud in memoriam revoces volo, quod admirans dixisti, dum ageres de vitiatō abs te argumento meo: *Papae Dialecticam rationationem* (1)!

Verum utcumque, dices, sese res ha-

(1) *Apolog.* §.xxi.

habeat , manebit hoc saltem , quod si anno cccxliv paullo ante Sardicense habitum fuit secundum Antiochenum Concilium , sit in an. cccxli rejicienda Maris, & Narcissi legatio . Non nego si vera tua esset de Epocha Synodi Sardicensis opinio . Sed cum ostensum a me sit Sardicense anno cccxlvii , & Mediolanense an. cccxvi celebratum esse (1); manebit hoc item , haberi vel ann. cccxlv , vel ann. cccxvi potuisse Antiochenum secundum Concilium , adeoque etiam ann. cccxlii , vel cccxliii potuisse Marim, Legatum ad Constantem venire . Quare non esse *emendandos Pagium , ceterosque , qui Antiochenum hoc negarunt in annum cccxliv referri oportere .*

Et quoniam delatus in hunc locum , sum , vide num probare in me possis , quae a Pagio aliisque dicta , fecerunt , ut illi effugere tuam reprehensionem nequiverint .

Atque ita equidem agam , ut cognoscas rejici eam rem in an. cccxli nullo modo posse . Fidei formulam , quam Maris , & Narcissus Constanti obtulerunt , perscriptam fuisse Athanasius narrat post

S 3 men-

(1) Epist. iiii. & Initio Epist. iv.

278 DE RATIONE TEMP.

menes aliquot, quam est habitum Encaeniorum Concilium (1). Fac id contigerit exeunte an. CCCXLI. Nam cum concessum sit tibi an. CCCXLI circa Augustum mensem ad Dedicationis Synodum celebrandam Episcopos convenisse; si post menses aliquot formula illa confessioque fidei scripta est; scripta est quidem, certe non ante Decembrem, aut Novem-

(1) *Lib. de Synodis n. 25. pag. 737.* „ Haec
 „ cum Antiochiae Encaeniorum tempore fe-
 „ cissent, rati se nondum perfecte fidem suam
 „ scripsisse, utpote fluctuanti mente praediti,
 „ aliud denuo edunt de fide rescriptum *μὴν*
 „ *μηνῶν ἑλπίγης* post paucos menses; atque mit-
 „ tunt in Gallias Narcissum, Marin, Theodo-
 „ rum, & Marcum.... Sed quasi se horum,
 „ poeniteret, rursus post tres annos conci-
 „ lium suum coegerunt, miseruntque Eudo-
 „ xium, Martyrium, & Macedonium in Cili-
 „ cia Episcopum, cum iisque alios quosdam,
 „ in Italiam, qui fidei formulam plurimis con-
 „ scriptam deferrent. „ Haec ille; ex quibus
 etiam sequitur errare Mansium, qui dicat, se
 facile consensurum fuisse Baronio agenti ab Syn-
 nodo Encaeniorum trium illorum annorum ini-
 tium sumi oportere, nisi forte vera sint, quae
 Pagius observavit, de initio a legatione Ma-
 ris &c. ducendo. Nam quid est illud *nisi forte*?
 Nonne Athanasius triennii initium sumit ab le-
 gatione Maris &c.

vembrem mensem ejusdem anni. Sed ut Legati, qui eam ad Constantem deferrent, in Gallias pervenirent, tempore ac spatio opus erat. Dabo menses duos consumptos ab illis fuisse in itinere. Fingere namque brevius intervallum, non licet. Igitur venire ante initium anni cccxlii in Galliam nequiverunt. Quid? si Socratis auctoritate, iisque etiam, quae proximis litteris observata sunt, diu post Pascha an. cccxlii, ostendi possit, Legatos illos in Gallias appulisse? Narrat enim Socrates Constantem certiore factum de Athanasii abdicatione, scripsisse ad Constantium fratrem, *ut tres Episcopi rationem de Paulo, & Athanasio reddituri ad se mitterentur* (1). Ergo missos Marin & Narcissum Legatos fuisse, qui secum eam formulam ferrent. Abiit autem Athanasius e Patria an. cccxlii paullo post Pascha (2). Atque ut ea res cognosceretur a Constante, ut hujus de mittendis proinde Legatis litterae ad Constantium deferrentur, utque Legati & pararent se, & in Galliam pervenirent, multis mensibus opus fuit. Praeterea, ut

S 4

ce-

(1) Lib. II. cap. XVII. Historiae Eccles.

(2) Epist. superiore. §. XII. pag. 213. seq.

cetera mittam, Julius ad Marin, Narcis-
sum, eorumque socios, quasi Antiochia
essent, litteras dedit an. cccxliii ut
est animadversum Epistola superiore (1).
Quare cognitum illi non erat solvisse,
illos ex Oriente, ut in Gallias ad Con-
stantem venirent. Fit igitur, ut ann.
cccxliii eam legationem perfecerint.
Nam differri illa in annum sequentem
nequit, propterea quod post triennium
habita fuerit Antiochena Arianorum (2)
secunda, sed ante Mediolanense Con-
cilium tamen, quod celebratum fuisse,
dixi an. cccxlvi (3).

*Concilium
Arianorum
Philippopoli-
tanum ne-
que cccxlii
neque ccc-
xlv anno
fuisse habi-
tum.*

VIII. Ergo Restituta Epocha Synodi
Sardicensis, corruant necesse est omnia,
quae dixisti (4) de celebrato an. cccxlii
vel cccxlv Concilio Philippopoli ab Aria-
nis Episcopis, qui Sardica abcessissent.
Cum enim initio anni cccxlvi. habi-
tum fuerit Sardicense, sequitur ut si eo-
dem tempore, vel paulo post, tamen
eodem ipso anno coactum fuerit Philip-
politianum Concilium.

IX. Quod

(1) §.xiii. seq. pag. 218. seqq.

(2) Vide locum mox laudatum Athanasii
ex lib. de Synodis.

(3) §.xxiii. Epist. iiii.

(4) Mansf. Dissert. pag. 13.

IX. Quod scribis (1) de Synodo Carthaginiensi Grati ejus Ecclesiae Episcopi opera an. cccxlviii congregata, verum est. Sed non est tuum. Est namque novis etiam Historiae Ecclesiasticae Scriptoribus observatum (2). Itaque non erat cur hisce verbis, quasi tuum illud esset inventum, uterere: *Si vera scriberent recentiores Ecclesiasticae Historiae Scriptores*, retrahi illud in antecedentes annos debuisset.

X. Non nego alteram Synodum Mediolanensem coactam fuisse post Sardicense Concilium (3). At ea non est, cujus meminit Liberius in his, quas ad Constantium dedit litteris an. cccliv. Neque est habita an. cccxlvii ut visum est tibi. Namque recepit Ursacium, & Valentem, qui resipuerant, in communionem (4). Hi vero non ante resipuerunt, quam Athanasius

Non esse primum a Manso observatum, quod scribit de celebrato anno cccxlviii a Grato Episc. Carthaginensi Concilio.

Synodum Mediolanensem, a qua Ursacius & Valens recepti sunt in in Communionem, non fuisse anno cccxlvii. Sed an. cccxlix. celebratam. Ea

(1) Mans. ibid. (2) A Samuele Basnagio conjecta haec Synodus Carthaginiensis est in an. cccxlviii. ut etiam a Pagio.

(3) Vide Mansium *Dissert. pag. 15. sq.*

(4) Vide Hilarium *Fragm. 11. pag. 1196. Edit. Paris. Monach. S. Mauri.* Epistolam Synodi Ariminensis ab Episcopis Catholicis scriptam apud Hilariam *Frag. viii; & Epiph. Scholast. Histor. Tripart. lib. v. c. xxi. & notam 6. Frag. 11. pag. 1196. a Constantio adjunctam.*

*quae an. ccc^o
xlviⁱ habi-
ta est, illos
qui nondum
resipuerant,
non recepisse.*

*Non posse
ostendi Syno-
dum aliquā
Romanam
fuisse cccxl-
viii. vel
cccxlxi an-
no celebra-
tam.*

nasius abisset in Patriam (1). Abijt au-
tem an. cccxlxi Athanasius (2). Quare
celebrari Synodus illa non potuit ante
an. cccxlxi. Nam quae biennio ante,
hoc est an. cccxlvii coacta fuit, ut (3)
Photinum haereseos condemnaret, ea-
quidem Valentem, & Ursacium non re-
cepit, ut qui nondum resipuissent.

XI. Quod dicis an. cccxlviii, vel
ut Pagius censet an. cccxlxi habitam
fuisse aliam, nescio quam, Synodum
Romae (4), numquam concedetur tibi,
nisi ante solveris, quae sunt contra a
Coutantio (5) proposita argumenta.
Nam Antiochenum Concilium Ariano-
rum, quod congregatum ad deponen-
dum Stephanum ejus Urbis Antistitem
fuit,

(1) Consule Athanasii *Historiam Arianor.*
ad Monachos n. 26. pag. 359. T. I. Opp: *Et Apo-*
logiam ejusdem contra Arianos n. 58. pag. 176.
T. eod.

(2) Vide supra *Epist.* lll. §. xxiv, sq.

(3) S. Hilarius *Fragm.* II. pag. 1296. Igitur
ad tollendum ex Episcopatu Photinum, qu ante
biennium jam in Mediolanensi Synodo erat hae-
reticus damnatus, ex plurimis provinciis con-
gregantur Sacerdotes &c. Vide quae continen-
tur eodem *Frag.* n. 20. pag. 1297. sq.

(4) *Dissert.* pag. 16.

(5) Constantius *ibid.* not. c. pag. 1299.

fuit, cujus fraudes artesque malae detectae fuerant, quo tempore Euphrates a Sardacinensi Concilio Legatus ad Constantium missus debebat Antiochiae, sine obsecro te, ut quem annum cccxlvi i i *haecenus tenuit*, eundem deinceps obtineat, utque ne transferatur in an. cccxlv. (1) Non enim an. cccxlv ut putaveras, Episcopi Sardicam convenerunt.

XI. Nihil de Hierosolymitana Synodo dico, quam in an. cccxlvi retrahendam esse existimasti (2), quod eo ipso anno rediisse Athanasium in Orientem arbitrarere. Feres enim opinor, ut quoniam anno cccxlix Athanasius rediit (3), ea quoque Synodus eidem ipsi cccxlix anno restituatur. Atque est eadem de Arianorum Hierosolymitano Concilio (4) ratio, in quo dejecto Maximo, creatus est Cyrillus Episcopus Hierosolymorum. Cum enim anno cccxlix reversus in Patriam Athanasius, postque coactum Concilium illud fuerit, quemadmodum ipse quo-

Hierosolymitana Synodus in Causa Athanasii non an. cccxlvi. sed an. cccxlix convenisse: Alteram vero item Hierosolymitanam contra Maximum esse conjiciendam in sequentem annum.

(1) Nam illud retrahit Mansius in an. 345. *Dissert.*

(2) Mansius *ibid.* pag. 17.

(3) Vide *Epist.* 111. 6.

(4) *Mansf. Dissert.* pag. 17.

quoque fateris (1), fit ita ut in annum cccxlix, vel potius cccl. aut cccli fit rejiciendum.

*Synodum
Sirmiensem,
in qua dam-
natus Photi-
nus est ab
Orientalibus
non an. ecc.
lviii, sed
anno cccli.
alteram cui
subscripsit Ho-
sius an. ecc.
lvii. vel
ccc lviii.
Tertiam an.
ccclix. suis-
se habitam.*

XIII. De Synodis Sirmiensibus longum est dicere. Magna enim quaestio est, de qua summa est doctorum virorum dissensione certatum. Sed quoniam sic hortata est ratio, eam ita exponam, nihil ut certo affirmem, negem autem omnia, quae cum disputata abs te sint, ut novi aliquid invenisse videre re, tum sunt in iisdem erratis fere, in quibus ea, quae dixisti de Sardicensi. Atque haec quidem Mansi tua sententia est. Synodum Sirmiensem (2), quae congregata ad damnandum Photinum est, negas rejici in annum cccli. posse. Non enim moveris Socratis, ac Sozomeni auctoritate, quos aliis in locis ostenderis minus diligenter fuisse versatos in distinguendis temporibus. Addis eorum, quae ipsi de hoc genere argumenti scripserunt, esse aliqua & falsa perspicue, & inter se vehementer pugnantia. Narrari enim ab his, Georgium Episcopum Alexandrinum ei Synodo adfuisse. Hunc tamen ante

an-

(1) *Ibid.*

(2) *Mansi. Dissert. pag. 19. sqq.*

annum cccclvi. non fuisse Episcopum. Corrigi eos oportere, qui Hosium anno ccccli interfuisse putarunt Sirmiensi Concilio. Hosium post annum cccclv abjisse Sirmium exsulatum. Uteris autem Athanasio auctore. Accedere ad eam rem confirmandam putas Philostorgii testimonium, qui tradiderit Synodum, cui Hosius subscripsisset, celebratam fuisse quo tempore Sirmii Constantius versabatur. Id vero ante an. cccclvii nequivisse contingere. Ammianum Marcellinum, notasque chronologicas legum, quae exstant in Codice Theodosiano, hoc poscere, ut *ab exitu anni cccclvii. ad Decembrem usque an. cccclviii* Sirmii *plerumque substituerit* Imperator (1). Esse ergo primum Sirmiense Concilium in annum cccclviii. referendum. In hoc fuisse Photinum Episcopum haereseos condemnatum. Redis ad Socratem, & Sozomenum. Labi eos defendis quod Photinum censeant scelerum poenas dedisse in Synodo habita post Sergii & Nigriniani Consulatum. Confidis autem fore, ut aliquando constet *saepe ab illis adscribi falsos*

fos Consules (1). A Constantio , subdis, Concilium fuisse *edictum Sirmium*, ut Orientales quoque Episcopi de causa Photini cognoscerent . Igitur contulisse in eam Urbem an. ccclvii . exeunte Imperatorem se, adfuisseque Synodo, Socrate, atque Sozomeno testibus . Photinum, qui a Patribus vehementer metueret, interposuisse ad Constantium appellationem . Datos fuisse iudices ab Imperatore, susceptasque a Basilio Ancyranus Concilii partes, Victum tandem Photinum, privatumque dignitate fuisse . Re ita perfecta conditam fuisse priorem Sirmiensem confessionem, quam Orthodoxam quidem, nihilque Catholicae Religioni contrarium continentem Patres, ipseque etiam Liberius subscripserint . Concessum deinceps Episcopis esse, ut quique Sedes suas repeterent . Ergo abisse multos . Mansisse interea Sirmii Hosium, atque Potamium . Hos cum aliis quibusdam Episcopis anno ccclviii convenisse in Synodum, edidisseque alteram fidei confessionem Arianae superstitionis plenam . Basilium Ancyranum, cum haec accepisset, celebrasse Ancyrae in

in Galatia anno ccclix Concilium, dam-
 nasque ea, quae ab Hosio, Potamio,
 sociisque scelerum gesta fuerant. Ubi
 haec acta Ancyrae sunt, rursus Sirmii
 Synodum fuisse congregatam, quae ter-
 tiam fidei formulam scripserit an. ccclix,
 quo Eusebius, & Hypatius Consules erant.
 Posteaquam haec dixisti „ tum hac ,
 „ inquis, fidei totius rei gestae expo-
 „ sitione, facile intelligent eruditi viri,
 „ quam multa sint, quae Pagius, Tille-
 „ montius, Petavius, Basnagius prae-
 „ ter scopum ad evertendam nostram
 „ chronologiam iactarunt (1).

Ego vero nescio qui tandem tam
 multa turbare Pagius, Petaviusque po-
 tuerint, ut Mansianam Chronologiam
 everterent, quae nemini umquam in
 mentem venisset, ut quae veteribus mo-
 numentis, quibus confirmaretur, care-
 ret. Ex qua re etiam fit, ut nullo modo
 intelligam cur *fidelis ea expositio* appel-
 letur, cujus in veterum libris ne vesti-
 gium quidem cernere liceat. Sed ad
 rem. Negas igitur veram esse de Synodo
 Sirmienfi celebrata an. cccli (2) opinio-
 nem

(1) Mansius Dissert. pag. 26.

(2) Mans. Dissert. pag. 26.

nem Pagii, Petavii, Tillemontii, aliorumque principum hujus aetatis Chronologorum. Non enim te movet Socratis, ac Sozomeni auctoritas, qui coactam illam fuisse ferunt *post Consulatum Sergii, & Nigriniani* (1), in qua Photinus est haereseos condemnatus, privatusque ea, quam obtinebat in Ecclesia, dignitate. Sed fuerunt, qui vehementer commoverentur, quod factum id abs te, esse sine ratione cognoscerent. Atqui, inquis, lapsi (2) illi duo in hoc genere saepe fuerunt. Itane vero? Quibus id documentis ostendes? Constat (3) dicere *infra ex Consulatu, cui obitum S. Athanasii assignant*. Quid est hoc *infra*? Ego enim *infra*, unde id mihi constet, nusquam esse abs te quidquam simile dictum video. Est autem magna, ut nosti de anno, quo Athanasius decessit inter doctos viros dissensio (4). Fuerunt

(1) Socr. Lib. II. c. xxix. & Sozomenus Lib. IV. H. E. c. vi.

(2) Mans. Dissert. pag. 24.

(3) Ibidem.

(4) Vide Epist. I. pag. 131. nota 2. Graves etiam de hac re fuerunt inter Philippum a Turre, & Justum Fontaninum eruditissimos viros

runt namque, qui etiam post Pagium, Socrati ac Sozomeno de ea re differenti-
bus mallent, quam alii cuiquam accede-
dere. At enim sit ut vis. Erraverint.
Non resisto. Sed exemplum unum satis
esse non potest, ut eos insectare, quasi
semper in Consulibus indicandis peccave-
rint. Nam quod alio loco scribis (1), li-
quere id quoque ex iis, quae animadver-
tisti cum ageres de Sardicensi Concilio,
cave ne joculari sit. Ac sunt qui joci
te ac ludere censeant, quod ita te
ipsum verses, ut *circulo*, quod ajunt,
utare. Etenim dum loqueris de Sardi-
censi, id te alio loco ostensurum pro-
mittis (2); contra ubi de Sirmienti,
ais esse idipsum abs te, cum de Sardi-
censi differeres, demonstratum (3). Quid
est

T

est

ros contentiones, quorum lucubrationes Mss.
extant in celeberrima Bibliotheca Renati Car-
dinalis Imperialis: quam rem mihi summa, ut
solet, humanitate communicavit Constantinus
Ruggerius ei Bibliothecae Praefectus vir in-
credibili eruditione, & amicus meus.

(1) Mans. *Dissert.* pag. 24.

(2) Idem *ibid.* pag. 7. *Quin, & raro con-
tingere*, inquit, *quin errent in Consulatibus,
ex his quae inferius differemus facile resultabit.*

(3) Mans. *ibid.* pag. 24.

290 DE RATIONE TEMP.

est autem, nisi haec perpetua conversio est? Habeo, inquis, patronos (1), qui me defendant (2), Baronium & Sirmondum (3). Mane quaeso te. Baronius enim errasse Socratem, ac Sozomenum, cum de hoc anno post Consulatum Sergii & Nigriniani scriberent, affirmat in eo quem indicas loco; errasse autem saepe, non affirmat. Quod ipsum est de Sirmondo dicendum. Quid? quod injuria Tillemontium, & Valesium tibi in subsidium voces? Annon Tillemontius Petavium & consecatur (4) loquens de Epocha Sirmienti, & minime reprehendit (5) agentem (6) numquam Socra-

(1) Ibid.

(2) Baronium citat, quasi ad an. ccclvii. sic scripserit.

(3) Laudat Sirmondi Dissertat. duas de Synod. Sirmienti.

(4) Not. xli. Sur les Ariens Tom. iv. Monum. Hist. Eccl.

(5) Tillemont. ibid. pag. 766. Edit. Paris. Les Consuls de cette année marquez par Socrate, qui ne se trompe jamais en cela, dit le Pere Petau, sont une preuve &c.

(6) Petav. Dissert. de Photino haeretico &c. Cap. ii. pag. 550. T. iv. Opp. Sirmondi Edition. Paris. Socrates, inquit, numquam temere, aut falso notas illas Consulatum adhibet.

Socratem ac Sozomenum in consulibus indicandis lapsos fuisse? Valesio (1) autem nonne vehementer probata est Petavii de Epocha eadem sententia? Ego, inquires, haec & agnosco, & fateor, sed est a duobus illis criticis observatum, Socratem ac Sozomenum minus fuisse in distinguendis temporibus accuratos. Non equidem quaero, mi Mansi, de distinctione temporum. Nunc enim de *Consulatuum* notis est inter nos ambos contentio.

Hinc ut expedias te, utque efficias anno cccli haberi Synodum Sirmiensem contra Photinum haereticum nequivisse, abuteris duorum illorum, quos *graeculos* appellasti, historicorum auctoritate, mixesque omnia quae acta in Synodo contra Photinum sunt, cum iis quae gesta ab Hosio Sirmii fuerunt, etsi ea temporibus diversis contigerint. Ordire autem hoc modo. Concilium, inquis, cui Hosius interfuit, anno cccli non potuit celebrari (2). Sapienter id quidem. Nemo enim hoc, ut opinor, negaverit.

T 2

Con-

(1) In Notis ad Cap. xxix. & xxx. Lib. 11. H. E. Socratis.

(2) Mansius Dissert. pag. 20. seqq.

292 DE RATIONE TEMP.

Conveniunt, fumis Socrates ac Sozomenus, ut qui Georgium Alexandrinum Hosiano illi adfuisse narrent (1), quem constat ante annum cccclvi non fuisse Episcopum ordinatum. Quid ad rem? Atque etiam Athanasius (2), inquis. Vis quidem haec est. Non enim hoc revocatur in controversiam. Quid? ais, si Philostorgius (3) quoque assentiatur? Desine, obsecro te, me de re quam non negem, obtundere. Ergo, concludis, an. cccclviii celebratum est Concilium Sirmienfe I, in quo est Photinus haereseos condemnatus. Nam ei Concilio interfuerunt Hosius, & Georgius Alexandrinus, ut Socrates ac Sozomenus tradiderunt. Georgius autem Sirmium ante an. cccclvi non venit, ut colligi facile ex Anonymo Maffeiano potest.

Antequam ad hoc refellendum me conferam quod concludis, patere, ut paucis explicem, quid Chronologi (4) qui-

(1) Socrates ac Sozomenus locis mox indicatis,

(2) In Hist. *Arianor. ad Monachos* n. 42. pag. 364.

(3) Vide Mans. *Dissert.* pag. 22.

(4) Petavius l. c. Valesius ibid. & alii quos paullo post numerabo.

quidam existiment, quorum tu, ut novi nescio quid tentares, aggressus es oppugnare sententiam. Itaque tres (1) imprimis Sirmienses Synodi numerandae sunt. Prior Orientalium Episcoporum, contra Photinum anno cccli. Altera an. ccclvii, in qua fuit conscripta Hosii Potamiique blasphemia. Tertia an. ccclix, in qua edita formula fidei est, quam dictavit Marcus Arethusius, & quae praeferebat Eusebii, atque Hypatii Consulatum (2). Hae Synodi omnes confusae a Socrate, atque a Sozomeno sunt. Cum enim inscriptionem prioris Synodi, quae indicaret fuisse eam habitam post Sergii & Nigriniani consulatum, legissent; putarunt eas etiam, quae post sequerentur, Synodos eodem anno fuisse celebratas, quin animadverterint consulatus notam, quae esset initio formulae a Marco Arethusio dictatae, scripta. Cur enim eam consulatus notam dedissent, si in Codicibus, qui Synodorum historiam

T 3 con-

(1) *Imprimis* dico, propterea quod, ut paullo post constabit Petavius, & Coustantius an. cccxlix. aliam Synodum Sirmii ab Occidentalibus aliquot celebratam fuisse defendant.

(2) Vide eam apud Socratem. *Lib. ii. H. E. Cap. xxxvii. Edit. Vales.*

294 DE RATIONE TEMP.

continere, nequaquam legissent? Haec ego nunc Chronologorum oracula fundo; vera, an falsa nescio, sed veri tamen similia, quam tua. Ista igitur de Hosio, & Georgio, in Concilium anno cccclvii, vel cccclviii habitum cadunt; in aliud quod an. ccccli coactum est contra Photinum, non cadunt.

Quod ut ostendam, praetermittam de Concilio Sirmienti dicere, quod paullo post Sardicense, vivo Constante, celebratum esse (1) Petavius, & (2) Constantius arbitrantur; non enim pertinet ad institutum; veniamque ad illud, quod actum fuisse dixi an. ccccli post Sergii & Nigriniani consulatum. Habitum autem hoc est, cum Sirmium in Constantii ditionem atque imperium cecidisset (3). Cumque Photinus

(1) Petavius *Dissert. 1. de Photino haeretico ejusque damnatione Cap. 1. pag. 545. T. 1v. Opp. Sirmondi Edit. Paris.*

(2) Constantius in *Notis ad Fragmentum 11. Hilarii nota b. & nota c. pag. 1299. seq. Operum S. Hilarii. Edit. Paris Monachor. Sancti Mauri.*

(3) Non enim coacta fuisset ea sub Constantio,

tinus ad Imperatorem provocasset, obtinuit, ut sibi cum Basilio Ancyrano Episcopo de sua fide disceptare liceret (1). Itaque dati ab Constantio iudices fuerunt, qui disputationi interessent. Atqui Sirmium non venit ante viii. Kal. Januarias, hoc est exitum an. cccl in Constantii potestatem. Eo enim anno ac die in ordinem redegit Constantius (2) Vetrationem. Igitur Synodus haec Sirmiensis contra Photinum ea esse non potest, quam anno cccxlix celebratam fuisse, ferunt Petavius (3), & Constantius (4). Quid? Si ne ea quidem, cui Hosius & Georgius Alexandrinus interfuerunt?

T 4 Nam.

tio, nisi is Sirmio potitus fuisset, neque iudices disputationis inter Basilium, & Photinum dedisset; ut memoriae traditum est a Socrate L. II. c. xxx. & ab Epiphanio *Haeresi Lxxi. quae est Photinianorum T. 1. Opp. pag. 829. Edition. Paris. an. 1622.*

(1) Vide Epiphanium, & Socratem locis mox indicatis.

(2) Ut post Gothofredum in *Chronologia Legum Theodos. ad an. 351.* ostendunt Pagius ad an. cccli. n. 2. Spanhemius &c.

(3) Diff. de Photino, & Synodo Sirmiensi.

(4) Not. b. & d. in 11. Hilar. Fragi pag. 1299. seq. & Spanhemius pag. 216. observation. in *Juliani Orationem 1.*

296 DE RATIONE TEMP.

Namque hanc cui Hosius adfuit facile concedam, ut in annum ccclvii vel ccclviii referatur, quod id poscant Athanasii, & Philostorgii testimonia, quae abs te sunt allata (1), eaque etiam quae ab (2) aliis adduci solent. Atqui inter iudices, qui dati a Constantio erant, *Thalassius* (4) unus fuit. Is vero interiiit anno cccliii Constantio Augusto IV & Gallo Caesare II. Cofs. Si autem obijt anno cccliii (4), interesse Synodo, in qua Hosius fuit, qui poterat an. ccclviii? Interfuit vero disputationi, in qua partes Synodi, quae condemnavit Photinum susceptae a Basilio Ancyrano sunt (5). Fit ergo ut haec Synodus habita ante an. cccliii fuerit, neque sit eadem atque illa, cui adfuit Hosius.

At

(1) *Manf. pag. 20. seq. Dissertat.*

(2) *A Baronio ad an. ccclvii. & Sirmondo in 1. & 11. Diatriba Sirmitana.*

(3) Consule Epiphanium l.c. Hunc vero Thalassium non alium, quam illum a Zosimo *Lib. 11. & Ammian. lib. xiv. cap. vii. pag. 33.* nominatum, qui dignitate, & gratia apud Constantium plurimum poterat, fuisse puto: quia quasi ceteris iudicibus antecelleret, priore loco ab Epiphanio memoratur.

(4) Vide Ammianum loco mox indicato.

(5) *Epiphan. ibid.*

At is Thalassius, dices, alius quispiam fortasse fuit, non ille, qui an. cccliii decessit. Verum iudices a Constantio dati viri fuerunt praestantes & existimatione & dignitate. Erat vero ejusmodi *Thalassius* ille, quem an. cccliii objisse Marcellinus scribit: ceteri Thalassii, quod sciamus, non erant. Parvi refert, inquires. Nam est etiam a Tillemontio animadversum fuisse an. ccclvi. alium *Thalassium* nescio quem (1). Sed ostendendum est hunc magna & auctoritate, & existimatione fuisse. At enim permitto, quod est de Thalassio.

Quid autem illud? Concilium in quo damnatus Photinus est a solis Orientalibus celebratum fuit. Cur autem Occidentales in illud non venerunt? Nam erat potior ratio, ut in Illiricum Occidentales, quam Orientales sese conferrent. Aliam quidem certe ejus rei causam comminisci non poteris, nisi quod reliquus Occidens Constantio non pareret, ut qui Occidens sub Magnentij (2) imperium

(1) *Nota xli. in Histor. Arian. T. vi. Monum. H. E.*

(2) Consule Hilarium libro de Synodis pag.

rium cecidisset. Anno vero cccli i i i Magnentius periit (1). Quamobrem Synodus contra Photinum ante annum cccliii coacta fuit, eademque esse nequit atque illa, quam dicere possumus Hosianam.

Age vero Germinius nonne ante ccclvi annum renunciatus Episcopus Sirmiensis fuit? Id enim ex Athanasii testimonio colligi facile posse (2) videtur. Germinius

1174. *Edit. Paris. Monachor. S. Mauri & Vigili-
um Tapsensem contra Eutichen l. v. n. 3.*

(1) Consulantur Pagius *ad an. ccccliii*. Spanhemius *ad Orat. 1. Juliani & alii Annalium, Historiaeque Ecclesiasticae Scriptores*.

(2) S. Athanas. *Hist. Arianor. ad Monachos* n. 75. pag. 389. T. 1. *Opp.* de Constantio loquens Gregorium, inquit „ex Cappadocia „misit Alexandriam: ita Germinium Cyzico „Sirmium transmisit: sic Cecropium Laodicea „Nicomediam: Auxentium vero quemdam „litigatorem magis, quam Christianum ex „Cappadocia Mediolanum transmisit... Nunc „autem Georgium quemdam Cappadocem... „jussit cum militari pompa... Alexandriam „ingredi. „Nemo autem ignorat an. cccxli Gregorium renunciatum fuisse Alexandrinum. Cecropium vero translatum an. cccli in Sede m Nicomediensem putant eruditi viri Valesius in *Not. ad Socr. l. ii. cap. xxx.* Lequien *Christ. Orientis T. 1. pag. 386.* Pagius *ad an. cccli.* Auten-

nus autem non ante dictus Episcopus Sirmienfis est, quam esset Photinus de Sede ab Synodo deturbatus. Quamobrem Synodus contra Photinum ante annum ccclvi coacta est, discrepatque ab Hosiana.

Dices fortasse, non fuisse ab Athanasio habitam, in referenda electione Germinii, temporum rationem. Sed si habuit rationem temporum cum de *electionibus Gregorii, Cecropii, Auxentii, & Georgii* ageret, cur non habuit eodem, loco agens de Germinio dicto Episcopo Sirmienfi?

Praeterea Germinius numeratur inter Episcopos, qui anno ccclv Mediolanensem Synodum celebrarunt (1). Atque cum nulla ratio sit, cur illi non fuerint

xentium autem Mediolanensem dictum anno cccv. Quod si ordine processit Athanasius, intelligi facile potest, ante Cecropii translationem, fuisse Germinium Cyzico accitum Sirmium ab Imperatore. Neque nobis vitio dare Mansius poterit, quod ex serie rerum scriptarum ab Athanasio conijciamus Germinium factum Episcopum Sirmiensem ante Georgii, & Auxentii ordinationem fuisse; cum ipse quoque simili argumento utatur *pag. 20. seq. Dissert.* ubi de lapsu Liberii, & Hosii exilio disserit,

(1) Consule Epist. Synodi apud Baronium ad an. 355. n. vi.

runt fere omnes Occidentales, in eam inducor opinionem, ut eo tempore non Cyzicenum Germinium, sed Sirmiensem Episcopum fuisse putem. Tu vero contra existimas, propterea quod aegre feras, ut quam animo concoepisti, ea falsa esse videatur sententia.

Quid? Si Theodorus Heracleensis an. cccclv in vivis non erat, cum accitus Liberius Mediolanum est (1) a Constantio? Atqui ille Sirmiensi Concilio, in quo damnatus Photinus est, non interfuit modo, sed fere etiam praefuit (2). Negas tu quidem Theodorum, cujus fit ab Hilario mentio, eundem atque Heracleensem esse. Sed si hic non fuit, quem post Eusebios Arianæ superstitionis signiferum fuisse constat, quis tandem alius Theodorus tanta auctoritate fuit, ut inter auctores prioris Sirmiensis formulae numeraretur (3)? Rur-

(1) Vide Theodoritum *L. II. cap. xvi.* Non negat id Mansius *Dissert. pag. 27.*

(2) *Hilar. frag. vi. pag. 1337. Edit. Paris. Monach. S. Mauri.* Eo autem dixi praefuisse illum pene Concilio, quod ipse secundo loco inter eos ab Hilario numeretur, qui fidei formulam contra Photinum conscripserunt.

(3) Atque Hilarius quidem *Frag. 11; n. 7.* inter

Rursum Sulpicius Severus damnatum a Synodo Sirmientiensi fuisse (1) scribit Photinum antequam Liberius, & Hilarius Pictaviensis in exilium abijissent. Abierunt autem illi in exilium ante an. ccclvii (2). Igitur ante an. ccclvi i damnatus fuit Photinus a Sirmienti Concilio. Non ergo idem hoc fuit atque illud, cui Hosius interfuerat.

Postremo S. Epiphanius Acta disputationis Basilii & Photini relata in tabulas fuisse scribit a Callicrate *exceptore* Rufini Praefecti (3). Erat tum igitur Rufinus Prae-

inter Arianorum signiferos, post Eusebios Caesariensis. & Nicomediensis. nominat Narcissum, & Theodorum Heraclae. Et *Lib. 1. ad Constantium Augustum pag. 1220. post Eusebios*, conjungit rursum *Narcissum & Theodorum*. Cum igitur *Frag. vi pag. 1237.* perinde Theodorum cum Narcisso conjungat, ubi de primae Synodi Sirmientis formula differit, consequens esse videtur, loqui Hilarium de eodem Theodoro Heraclensi, non non vero de alio quopiam aut Theodoro aut Theodosio, contra atque suspicatus est Mansius.

(1) *Lib. 11. Hist. pag. 162. T. 1v. Opp. Sigonii Edit. Mediol.*

(2) *Sulp. Sever Lib. 11. pag. 166.*: Arbitratione, & Lolliano *Coss.* pulsum in exilium fuisse scribit Liberium, hoc est an. ccclv. Constantius in Vita Hilarii pulsum hunc item Hilarium in exilium fuisse ostendit. Anno ccclvi.

(6) Loco supra indicato.

Praefectus Illirico. Atqui an. cccliv de-
fuit eam gerere praefecturam (1). Acta
igitur disputatio, adeoque etiam Prior
Synodus Sirmienfis ante an. cccliii fuit.

At haec repellere, inquires, nihil ne-
gotii est. Nam primum, quod erat de
Orientalibus, qui soli in Sirmiensem,
priorem Synodum concurrerunt, solvi
perfacile potest. Non enim (2) erat
neceffe ut Occidentales Sirmium accede-
rent, qui in duabus Synodis Photinum,
ante condemnassent. Est alterum de
Germinio generis ejusdem. Adfuit enim
an. ccclv Mediolanensi Concilio, ut Cy-
zicenus, non ut Sirmienfis Episcopus.
Neque tertio de Theodoro Heracleensi
ulla vis inest. Theodorum quippe Hila-
rius nominat, Heraclensem non nomi-
nat. Quare ariolatur, qui Theodorum
hunc putet ab Heracleensi minime di-
screpare. Quid enim impedit, quin
is Thraciae Antistes fuerit, cujus fit Lib.
Quarto Historiae ab Sozomeno mentio?
Immo vero pro *Theodoro* legendum for-
tasse

(1) Nam an. cccliv. erat *Praef. Gall.* ut
conjicitur ex Ammian. L. xiv. cap. x. pag.
48.

(2) Mans. Dissert. pag. 26. seq.

tasse in Codicibus Hilarii, *Theodosio*, vel *Theodulo* est. Etenim solent hae nominum immutationes in Codices irreperere, vitio erroreque librariorum. Ad Rufinum quod attinet, negas principio non fuisse illum an. ccclviii Perfectum Illico. Deinde quamquam id dares, tamen testimonium Epiphanii explicari posse de Rufino contendis, qui gereret non Illirici, sed aliam quampiam praefecturam. Reliqua argumenta autem nihil morare.

Non placet, mi Mansi, quod abs te de Occidentalibus, qui Sirmium non venerint, dictum est. Nam etsi duo Concilia celebraverant contra Photinum, non video, cur non debuerint ad tertium (1), quod magnum, & in quo de

(1) Nam Mansius concedit duo Concilia fuisse ab Occidentalibus contra Photinum celebrata. Tertium addit Petavius in *Dissert. de Photin.* quasi fuerit a Catholicis celebratum. Non negat hoc tertium Constantius, sed Catholicorum fuisse inficiatur. Vide *Adnot. Constantii in Frag. 11. S. Hilar. pag. 1299. not. b. & c.* Quod si tertium convenerant Occidentales, quin potuerint de sede deturbare Photinum, non video cur quartum convenire noluerint, si gratia potestateque Imperatoris sperassent fore, ut pelleretur haeresiarcha ex Ecclesia Sirmiensis.

304 DE RATIONE TEMP.

de (1) pellendo ex fede haeresiarcha, agendum erat, accedere. Deinde ridiculum est, bona venia me audies, eam unam ob causam ab onere ter, quaterve veniendi in Synodum Occidentis Episcopos liberare. Nam dum Constantius vixit, id erat consuetum, ut saepe Concilia celebrarentur, quibus iidem Episcopi ut de re eadem cognoscerent, interessent (2). Ac si Hosius, & Potamius Occidentales Sirmium (quae tua est sententia (3)) ad Concilium venire coacti sunt, cur non item ceteri Occidentales? An hi venerunt, ut subscribere Arianorum sententiis cogerentur? Quare ergo reliqui Occidentales, qui ita ut Hosius Arianis resisterant, accersiti Sirmium a Constantio non fuerunt? De Germinio, quod scribis, adfuisse Synodo Mediolanensi an. ccclv ut Cyzicenum, non ut Sirmiensem Episcopum, commenticium est, velut

(2) Maximo numero Episcopos ad hanc Synodum concurrisse concedit Mansius *Dissert. pag. 24.*

(3) Nemo nescit saepissime convocatos Patres fuisse, Constantio imperante, ut E. G. Arianam haeresim amplecterentur, & Athanasium condemnarent.

(4) *Mans. Dissert. pag. 25.*

lut est a me paulo ante, cum de hac re agerem, observatum. Mitto quod est de Theodoro; nam & refutatum est supra, & si introduçatur ista tua de librariis sentiendi ratio, nullum dubium est, quin res in historia nulla sit, quae si nobis negotium exhibeat, aut declinari, aut superari non possit. Dicemus enim vitio librarii pro *Theodosio* scriptum *Theodoro* fuisse, itaque summa erit in Historia rerum omnium perturbatio. Ad Rufinum, quod attinet, sic habeto: fuisse eum Praefectum Illirico an. cccxlix, & cccli, ac proinde etiam cccli (1). Praefectum autem Illirico an. cccliv esse desiisse (2). Nam erat eo anno in Galliis Praefectus Praetorio. Recte autem conjiciunt Pagius, & ante illum Valesius, Anatolium (3), qui in Illirico an. ccclix Praefectus Prae-

V

to-

(1) Non negat Mansius pag. 27. seq. *Dissert.* Consule Gothofredum *Chronol. Leg. Cod. Theod.* ad an. cccxlix. & cccli.

(2) Vide supra pag. 301.

(3) Praefectum Praetorio in Illirico an. ccclix fuisse Anatolium tradit Ammianus Marcellin. l. xix. c. xi. Itaque sentiunt Gothofredus in *Prosopographia Codicis Theodosiani T. Extremo* ad v. *Anatolius*. Pagius ad an. cccli. num. x. & Valesius ad lib. ii. *Hist. Socr. cap. xxx.*

308 DE RATIONE TEMP.

torio esset, gessisse quoque eam anno ccc-
 LVIII Praefecturam. Namque Marcelli-
 nus ad an. ccclix, quo loco differit de re-
 bus gestis etiam anno superiore, ait fuisse
 tunc Praefectum Praetorio Anatolium. At
 Praefecti, inquis, nomine Praefecti etiam
 Urbi appellabantur. Quid ad rem? Osten-
 dito *Rufinum* alium fuisse praeter eum,
 quem dixi, qui Praefectus Urbi esset,
 tumque a me extorquebis assensionem.
 Sed etiam si absens Rufinus esset, aliamque
 gessisset Praefecturam, tamen Callicrates
 Exceptor Rufini Praefecti dici commode
 poterat? Ain' vero? *Rufini* ne Praefe-
 cti, sine adjuncto aliquo, fecisset Epipha-
 nius de rebus in Illirico gestis disputans
 mentionem? Sane quidem cognoscere
 debebat, Illirico Praefectum designari,
 si de rebus actis in Illirico quisquam lo-
 quatur, & Praefectum nomet sine ad-
 juncto. Veruntamen haec omnia tibi erant
 voranda, ne ejurare, quam eras ample-
 xus, sententiam cogere. Ego autem
 aemulabor studia tua, concedamque de
 alio Theodoro Hilarium, de alio Rufino
 Epiphanium, de Germinio Cyzici tum
 Episcopo &c. Theodoritum loqui, modo
 momento aliquo gravi effeceris receden-
 dum

dum esse a communi (1) opinione. Sed quam metuo ne sit difficile! Nam quod dicis (2), tua *fideli totius rei gestae expositione facile intellegendos eruditos, quam multa Pagius, & alii praeter scopum jactarint*, non probabitur, ut existimo, his, qui & sunt, & vocari merito eruditi solent. Est enim tota illa *expositio*, si sermo sit de Chronologia, conficta tuo arbitratu. Sed Socrates ac Sozomenus, in-

V 2

nise

(1) Communem opinionem dico, quod eam post Petavium Dissert. 1. & 11. *De Photino, & Synodis Sirmiensi*, & in *Notis ad Epiphanius pag. 307. seq.* summa consensione probarint Valesius *loc. cit.* Pagius *loc. cit.* Coustantius *loc. cit.* Natalis Alexander *Histor. Ecclesiasticae Seculi IV. Dissertat. xxxi.* Tillemontius *loc. cit.* Hermantius *lib. vi. Vitae S. Athanasii cap. xxi.* cum quibus componi facile potest Petrus de Marca in *Dissert. de Temp. Synodi Sirm. Plenar.* & ex Haereticis Johannes Dorscheus ad *Concilium Sirmiense*. Thomas Ittigius *Dissert. vi. Hist. Photini*, in *calce Operis de Haeresiarchis num. 37. pag. 453.* Conradus Samuel Schurtz-fleischius *Dissert. xxxv. Disputationum Historico Civilium*, Johannes Albertus Fabricius *T. vii. Biblioth. Graecae pag. 315.* & Johannes Franciscus Buddaeus in *Appar. ad Theol. pag. 456. Edit. an. 1727.*

(2) *Dissert. pag. 26.*

308 DE RATIONE TEMP.

nisse scribunt. Verum id quidem est. Atqui, ut ipse quoque animadvertis, iidem illi post Consulatum Sergii, & Nigriniani, hoc est anno cccli coactam eam contra Photinum fuisse narrant (1), cui profecto interesse Georgius Episcopus Alexandriae non poterat. Quamobrem cum Socratis, Sozomenique auctoritate nihil queas efficere, careasque non monumentis modo, sed etiam conjecturis, quibus probabilem reddas opinionem tuam de celebrato an. ccclviii contra Photinum concilio; agnoscas necesse est esse abs te injuria reprobata communem de ea re, ac pervulgatam opinionem (2).

Nunc ut omnes intelligant, quam accurate utaris ratione tua, proponam paucis argumentum, quo conatus es Sirmien- sis contra Photinum actae ab Orientalibus Synodi Epocham suo loco movere, transferreque in annum cccli. Huc vero illud recidit. Concilium cui interfuit Hosius post ubi accitus (3) Sirmium a Constantio fuit, haberi non potuit anno cccli. In eo, autem Concilio damnatus Photinus est.

(1) *Manf. Dissert. pag. 25.*

(2) *Vide supra Pag. 307. Not. 1.*

(3) *Manf. Dissert. pag. 24. seqq.*

est. Concilium igitur, quod damnavit Photinum non est an. cccli celebratum. Efficis quod primo loco dixisti, hoc modo: Concilium cui Hosius interfuit &c. habitum post an. ccclv est, quo tempore *longam moram* in Urbe Sirmio Constantius *traxit* (1). *Substitit* vero *plerumque* Constantius Sirmii ab exitu anni ccclvi usque ad Decembrem an. ccclviii. Ergo vel ccclvi, vel ccclviii habitum illud concilium est. Atqui ei interfuit Georgius, quae res evenire ante *inclinantem annum* ccclviii non potuit, ut colligere ex Anonymo Maffeiano licet. Quare an. ccclviii. *inclinante* coactum est celebratumque Concilium, cui interfuit Hosius. Non igitur an. cccli. Atque hoc pacto probata *maiore*, quam vocant, propositione, de qua nolo tecum contendere; quamquam est mihi Anonymi fides suspecta; neque video, cur rejici Baronii sententia debeat, quae fert eam Synodum fuisse an. ccclvii celebratam: Hoc pacto, inquam, probata *maiore propositione*, descendis ad illud quod assumseras, nempe ad *minorem*: Nam licet quandoque Scholasticorum voces, ne obscuri videamur

(1) Mans. *ibid.*

310 DE RATIONE TEMP.

esse, usu conterere. Sic autem agis. Socrates, ac Sozomenus tradunt eadem in Synodo & Hosium praesentem, & damnatum fuisse Photinum. Sed cum iidem narrent an. cccli id contigisse, alterutrum verum sit necesse est, errasse illos vel in adnotando anno, vel in describenda Historia Synodi, miscendisque rebus, quae diversis temporibus evenissent. Utroque enim vitio illi saepe laborant, ut aut in annis, aut in confundendis rebus (1) peccent. Ergo verum est in Synodo cui Hosius interfuit, fuisse etiam Photinum haereseos condemnatum. Quid hoc est portentum? obsecro. An hoc tu esse argumentum putas, quod cum omnibus ratiocinandi regulis pugnet? Verum missa haec facio. Vereor enim, ne quid mihi gravius ex-

(1) Hoc non dicit disertis verbis Mansius. Verum non est cur revocetur in controversiam. Nam est id omnibus exploratum, ut in miscendis, & perturbandis rebus, ita etiam nonnumquam in perturbanda Chronologia peccare Socratem, atque Sozomenum. Atque hoc quidem evincunt testimonia Hermantii, & Tillemontii, quae Mansius laudat *Apolog.* §.xxiv. Quae cum ita sint certum est tamen, non saepe, sed aut numquam, aut perraro illos Historicos duos in Consulatibus indicandis errasse.

excidat, quod tibi molestum sit. Interea dabis hoc mihi, ut maneant immota (quoad contra gravius quidpiam productum fuerit) quae magnis viris probata sunt de Synodis, prima quae celebrata sit an. cccli adversus Photinum; altera cui Hosius adfuit an. ccclvii, vel etiam si mavis an. ccclviii; tertia denique quae fuerit an. ccclix Sirmii congregata. Nam de his postremis duabus, deque Ancyrana, quam anno ccclix ineunte contra secundam formulam Sirmiensem habitam fuisse scribis, nulla fere (1) est inter nos concertatio.

XIV. Non probo quod suspicari (2), Synodum Hierosolymitanam, quae de sede Maximum deturbavit, ejusque loco Cyrillum constituit ejus civitatis Episcopum,

V 4

pum,

Synodū Hierosolymitanā contra Maximum non a. cccxlvii. sed post an. cccxlix fuisse celebra-

(1) Nulla enim ratio est cur in an. ccclvii potius, quam in an. ccclviii secunda Sirmienensis rejici debeat. Ancyrana autem quoniam habita aliquot mensibus post hanc Sirmiensem, est, facile patiar, ut in an. ccclviii, vel si vis, in an. ccclix differatur. Nam tertia Sirmienensis, cujus est a Marco Arethufio dictata professio fidei nullum dubium est, quin anno ccclix celebrata sit, cum Consulatū Eusebii, & Hypatii praeferat, quos eo anno Coss. fuisse constat. Vide Socratem *lib. ii. cap. xxxvii*. H. E.

(2) Mans. Dissert. pag. 28. seqq.

*sam . Non
tres Cyrillos,
sed unum ab
Hieronymo
esse nomina-
tum.*

pum , revocari in annum cccxlviij posse. Erat enim cadente an. cccxljx , ut paulo (1) ante ostensum est Maximus Episcopus Hierosolymorum . Quare si quae Synodus ad eum deijciendum celebrata Hierosolymis est , ea vel an. cccxljx , vel an. cccl , vel cccli coacta est . Ac Cyrillum Episcopum anno cccli (2) fuisse , constat ex ejus Epistola ad Constantium . Est autem difficile creditu , eum qui Synodum coegisset , anno cccxljx cadente , pro Athanasio , eodem anno ab altera Synodo , quae habita in ea Urbe fuerit , pulsus fuisse e sua Ecclesia . Quamobrem aut an. cccl , aut cccli Hierosolymitanum Concilium , si tamen fuit ullum (3) , sunt enim qui dubitent , celebratum est .

(1) §.v. pag.265. seq.

(2) Nam is eo anno mense Majo cum Episcopus esset, litteras ad Constantium dedit, quae extant pag. 351. *Opp. Cyrilli novae Edit. Paris. Toutaei.* Vide ejusdem Toutaei monitum ibid. pag.348. seq.num.xi.

(3) Nam etsi Socrates id tradat lib. ii. cap. xxxviii. cui Sozomenus lib. iv. cap.xx. assentitur, tamen revocatur in controversiam . Consule Tanteum *Dissert. i. De vita S. Cyrilli Praefixa ejusdem Operibus pag. xvii. cap. v. num. 23.*

est . Erras etiam, quo loco scribis (1), annum **xii** Constantii, partim anno **cccxlx**, partim anno **cccl** respondere . Nam respondet partim **cccxlvi**, partim **cccxlx**. Obit namque Constantinus an. **cccxxxvii** mense Majo, adeoque tum est Constantius etiam potitus imperio . Quapropter **xii** Constantii annus desinit in **xi**. Kal. Junias an. **cccxlx** . Neque est verisimilius, quod adjungis, Hieronymi testimonio, ante Cyrillum celebrem imprimis & sanctitate, & eruditione Episcopum, alios invasisse in Ecclesiam Hierosolymitanam Cyrillos (2) tres . Principio vereor, ne ea verba non sint Hieronymi . Etenim, in Codice Reginae Vaticano, quem *admirandae vetustatis* Holstenius appellat (3), Georgius autem **vii** seculo scriptum dicit fuisse, nullum eorum extat vestigium . Deinde non Cyrillos tres, sed unum eundemque Cyrillum quater Episcopatum Hierosolymitanum (4) gessisse legimus in
vul-

(1) Dissert. pag. 29.

(2) Mans. Dissert. pag. 29.

(3) Vide supra pag. 267. num. i.

(4) Sic enim habet . „ Maximus quadragesimus post Macarium Episcopus moritur ; „ post quem Ecclesiam Arianus invadunt . Pri-
„ mum

314 DE RATIONE TEMP.

vulgato Hieronymi Chronico. Sed non est necesse, ut copiosius de hoc argumento agam, quod est summorum virorum studio diligentissime pertractatum (1).

*Dubium esse
num ulla Sy-
nodus Episco-
porum, habi-*

XV. Concilium, quod Romae an. ccclii coactum fuisse censes (2), metuo ne nul-

, mum Cyrillus; Eutichius: rursus Cyrillus,
, Irenaeus: tertio Cyrillus, Hilarius: quarto
, Cyrillus: quorum Cyrillus cum a Maximo
, fuisset Presbyter ordinatus, & post mortem
, ei ab Acacio Caesariensi, & ceteris Arianis
, Episcopis Episcopatus promitteretur, si or-
, dinationem Maximi repudiasset, Diaconus in
, Ecclesia ministravit &c. Ergo primum Cy-
rillus Episcopatu poritus est, tum pulsus Aria-
norum artibus fuit, ejusque loco creatus est Epi-
scopus Eutichius: deinde restitutus Cyrillus,
post ejectus iterum ab Irenaeo; rursus restitutus;
post quoque pulsus ab Hilario est, tandemque rediit in suam Ecclesiam.

(1) Consule Toutaeum *loc. cit.* Michaellem Lequienium T. III. *Orientis Christiani* pag. 157. *seqq.* Godefridum Henschenium in *Actis Sanctorum* T. II. 18. *Martii* pag. 625. *seqq.* Tillemontium *Not. 2. in Cyrilli vitam* pag. 780. *To. VIII. Mon. H. E.* Papebrochium *To. III. mensis Maji in serie Chronologica Ep. Hieros.* Nam haereticos Thomam Milles, Caveum, & alios praetermitto.

(2) Vide Mansii *Dissert.* pag. 20.

nullum fuerit. Namque illud in quo letas ab se fuisse Arianorum litteras Liberius (1) scribit, non constat Episcoporum ne fuerit, an Ecclesiae Romanae Presbyterorum. Sed concedam fuisse Episcoporum; ut autem anno ccclii fuerit habitum, quibus tu tandem efficis monumentis? Epistola namque ad Constantium scripta anno cccliv fuit, ut viri eruditi censent (2), nec ipse negas (3). Liberius autem renunciatus est an. ccclii mense Majo (4), aut Junio (5) Pontifex. Quare tam potuit anno ccclii cadente, quam an. cccliii. Synodus Romae a Liberio celebrari. Quae igitur ratio fuit cur scriberes. *Reipsa Concilium hoc Romanum ab exordio Pontificatus Liberii adeoque anno ccclii removendum non est* (6)?

ta Romae sub Liberio fuerit, in qua lecta sint Epistolae Orientalium contra Athanasium. Quod si habita est, ostendi non posse fuisse eo anno ccclii habitam.

XVI.

(1) *Epist. ad Constantium num. 1. pag. 424. To. I. Epist. Rom. Pont. Edit. Constantii.*

(2) *Sirmond. Diatr. Sirm. II. pag. 567. Tom. IV. Opp. Edit. Paris. Baronius ad an. 358. Constantius Tom. I. Epist. Roman. Pontif. pagin. 423.*

(3) *Dissert. pag. 15.*

(4) *Ut ex Catalog. Liberiano constat.*

(5) *Ita censet Pagius ad an. ccclii.*

(6) *Mansius Dissert. pag. 30.*

316 DE RATIONE TEMP.

*De Synodo
incerti loci
in Aegypto.*

XVI. Multa tu quidem, mi Mansi, acta anno CCCLII fuisse defendis (1). Anno CCCLII mense Majo, aut Junio Liberium creatum fuisse Pontificem. Anno CCCLII id Orientales rescisse. Anno CCCLII hos convenisse, & contra Athanasium ad Liberium scripsisse litteras. Anno CCCLII, ut Arianis resisterent Orthodoxi Aegyptii, in nescio qua Aegypti Urbe congregatum fuisse concilium, datasque pro Athanasio ad Liberium litteras (2), quae redditae eodem anno Pontifici fuerint. Anno CCCLII coactam Synodum fuisse Romae, quae de utriusque partis litteris, Athanasiique causa cognosceret. Haec quidem omnia fieri potuisse septem mensium spatium, etsi non negem, tamen difficile fuisse existimo. Itaque sic statuerem Synodum incerti Loci in Aegypto CCCLII, Romae nam vero CCCLIII anno fuisse habitam.

*De Synodis
Arianorum
Arelatensi
an. CCCLIV,
& Antioche-
na an. CCC-
LVI.*

XVII. De Synodo Arianorum Arelatensi (3), quam an. CCCLIV habitam fuisse contendis, nihil dicam, quod res tam implicata sit, ut assequi nemo posse videatur, quae propius ad similitudinem

ve-

(1) Mans. *Dissert.* pag. 30.

(2) *Epist. ad Constantium num. 2.*

(3) Mans. *Dissert.* pag. 31.

veritatis accedat opinio; tuane, an eorum qui illam retrahunt in an. cccliii. De Antiochena item Arianorum tibi loquenti (1) assentior. Fit enim in ea mentio Georgii, quasi designatus Episcopus Alexandrinorum esset. Georgium autem facile concesserim non fuisse ante annum ccclvi Episcopum designatum.

XVIII. Dicis tu quidem an. ccclv fuisse celebratum Biterrense (2) Concilium, in quo S. Hilarius Orthodoxam fidem contra Saturninum Arelatensem Episcopum Arianum defendit; sed non probas. Ac video esse alios, qui illud referant in annum ccclvi (3).

*De Synodo
Biterrensi.*

XIX. De Cyrillo sunt, qui pulsum ex Ecclesia Hierosolymitana putent exitu an. ccclvii (4). Neque his Toutaeus valde repugnat (5). Horum si vera est sententia, erit Synodus Acaciana rejiciens-

*De Synodo
Acaciana
contra Cyril-
lum.*

(1) Mans. *ibid.*

(2) *Ibidem pag. 35.*

(3) Labbaeus *T. 1. Conc.*, & Basnag. *ad an. 356.* ut alios mittam. Et Coutantius in *Vita S. Hilarii.*

(4) Bollandiani in *Historia Chronol. Episc. Hieros. Initio Tom. 111. mens. Maji pag. xviii.* & ad d. xviii. mens. Martii.

(5) *Dissert. 1. De Vita S. Cyrilli pag. xxvi. Init. Opp. S. Cyrill. Edit. Mon. S. Mauri.*

cienda in idem tempus (1). Tibi igitur hoc
 cenſeo : ſolvenda eorum argumenta eſſe,
 ante quam de differenda in an. cccclviii
 (2) eadem Synodo cogites, quae con-
 gregata ad privandum dignitate Cyrillum
 fuit. Ac Bollandiani in *Historia Chrono-*
logica Patriarcharum Antiochenorum an.
 cccclvii exeunte (3) periſſe Leontium,
 initio autem cccclviii anni potitum E-
 piſcopatu Antiocheno fuiſſe Eudoxium
 Germaniciae pugnant. Jam vero Cyril-
 lum, qui deſectus ab Synodo Acaciana
 fuerat, noluiſſe Antiochiaē conſiſtere,
 propterea quod ea Paſtore careret, auctor
 eſt Theodoritus in II. Libro *Historiae* (4).
 Quamobrem ſi Cyrillus ante privatus eſt
 dignitate, poſtque Antiochiaē nullum
 Episcopum invenit, quod exitu an. ccc-
 clvii Leontius deceſſiſſet, invaſiſſetque
 initio an. cccclviii Eudoxius in eam ſedem;
 conſequens eſt, ut exitu an. cccclvii
 eſectus ille Hieroſolymis fuerit, venerit-
 que Antiochiam. Quod ſi reſponderis, po-
 tuiſſe

(1) Toutaeus *ibid.* num. 39. pag. xxiii.

(2) Vide *Mans. Differt.* pag. 38.

(3) Num. 212. pag. 49. Tom. iv. *menſ. Julii.*

(4) Cap. xxvi. idque non negat *Mansius*
Differt. pag. 39.

tuisse etiam Cyrillum initio an. cccclviii ex Episcopatu depelli, quod fortasse, non statim atque incepit is annus, Eudoxius accesserit Antiochiam; hoc tamen responsi genere non consequere, ut an. cccclviii potius, quam an. cccclvii celebratum fuerit Concilium ab Acacio. Quare injuria, quin ullo aut documento, aut conjectura usus sis, statuisti, Cyrillum anno cccclviii Acacii artibus fuisse Hierosolymis pulsum, quasi *intervallum temporis . . . inter obitum Leontii, & Eudoxii substitutionem in annum cccclviii inciderit* (1). Mihi haec videntur. Tu quid possis Bollandianis opponere, & quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris.

XX. Satis ne rectum sit, quod dicis anno cccclviii coactam fuisse Synodum Arianorum Melitensem, viderint Basnagius (2), & Touteus (3). Est enim ea, si hos audias, rejicienda in cccclvii annum. Nam etsi ante Ancyranam

De Synodo Melitensi contra Eustathium Sebastenum retrahenda in an. cccclvii.

(1) *Difert. pag. 39.*

(2) *In Annalibus Polit. Eccles. ad ann. 357. n. 4.*

(3) *Difert. 1. De Vita S. Cyrilli Cap. vi. n. 39.*

nam congregata fuerit, quam tu putas an. ccclix celebratam fuisse; tamen id etiam illi esse verisimilius arbitrantur, ut acta perinde sit, antequam Cyrillus adactus fuisset Herosolymitanos deserre. Cyrillus autem exitu an. ccclvii, vel si mavis, initio an. ccclviii Herosolymis cesserat. Fit ergo ita, ut Melitinense Concilium removeri, eorum opinione, ab an. ccclvii non debeat, cui Cyrillus interfuit ut Episcopus Hierosolymorum. Atque id inter te, & duos illos Scriptores interest, quod illi aliquo argumento utantur, quo statuant, quam tuentur sententiam; tu nullo. Nam quod ex Epistola lxxiv Basilii profers (1), *Eustathium, cum adeptus esset Episcopatum, statim anathematissimum consubstantialis scripsisse in Synodo Ancyrana*, leve est. Neminem enim esse arbitror qui *το εὐθὺς* illico sic intelligat, ut nulum tempus intercessisse existimet inter Eustathii ad Episcopatum Sebastenum electionem, & Synodum Ancyranam. Quid enim? Nonne ipse quoque anno ccclviii Melitinensem, anno vero ccclix paullo ante Pascha Ancyranam fuisse cele-

(1) Mansius Dissert. 39.

celebratam (1) censes? Igitur menses saltem quatuor a tempore quo prior, ad illud, quo haec postrema habita fuit, necesse est fluxerint. Age vero statimne putas atque ordinatus Eustathius Sebastenus Episcopus fuit, ejectum illum fuisse e sua Ecclesia Synodi Melitinensis decreto? Est vix illud profecto credibile, ut post mensem unum, quam creatus Episcopus est, amotus ab Synodo fuerit. Quo circa quinque saltem menses ante Ancyranam, erat Episcopus Eustathius, & tamen *ἠνθεῖς* in Ancyrana Synodo anathema *Consubstantiali* dixit. Itaque *ἠνθεῖς* non ita preesse, angustaeque sumendum hoc loco est, ut nulla interposita mora, statimatque Eustathius ordinatus Episcopus fuit, Anathema dixerit in Ancyrano Concilio *consubstantiali*. Quid? si ea vox in idem interdum recidat atque *ἠνθεῖς* *inconsulte*? Hujus autem significationis exemplum extat apud Thucydidem, ut vetus Scholastes animadvertit (2). Quare tolletur funditus conjectura tua,

X

si ver-

(1) *Manf.* ibid.

(2) Vide Thucyd. *Lib. II. Hist. pag. 102. Edit. an. 1594.* & ejus Scholasten ibid. n. 6. ubi:

322 DE RATIONE TEMP.

si verba Basilii vertantur hoc modo (2)
 „ Episcopatum forte adeptus inconsulte
 „ Anathema scripsit consubstantialis in
 „ Ancyrana Synodo, vel hoc alio „ Epi-
 „ scopatum forte adeptus, statim (at-
 que proposita illi formula Ancyrana est)
 „ Anathema scripsit consubstantialis &c.
 Ita scilicet τὸ *statim* non in tempus ele-
 ctionis, sed in formulae exhibitionem,
 cadet, quam formulam ille statim pro-
 barit, atque illi fuit exhibita. Nunc
 vide utra te ratio magis delectet, tua-
 ne, an ea, quam Lequienius (2) no-
 ster probat. Cum enim tempore Eulalii
 Sacerdotem fuisse (3), deinde, Eulalio
 vita

τὸ εὐθύς, inquit, οὐκ ἔστι παραχρῆμα, ἀλλ' ἐξ
 εὐθείας, καὶ ἀσκόπως. Vox εὐθύς non significat
 hic statim, e vestigio, sed extra rectum, &
 inconsulte, seu inconsiderate. Quae res ob-
 servata etiam Constantino in Lexico ad vo-
 cem εὐθύς fuit.

(1) Basiliius Epist. ccclxi i i al. lxxiv. pag.
 406. Edit. Paris. Mon. S. Mauri pag. 406. καὶ
 τυχὼν τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς ἔτυχεν, εὐθύς φαίνεται
 γράψας ἀναθεματισμὸν τοῦ ὁμοουσιου.

(2) Lequien T. i. Orientis Christiani pa-
 gin. 222. & 370. seq.

(3) Apud Socratem Lib. ii. Hist. cap. xliii.
 ὑπὸ Εὐλαλίον .. καθήρητο, ἐπειδὴ ἀνάρμοστον τῇ

vita functo, ordinatum fuisse legisset Eustathium ab Eulalii successore Hermogene (1), consequens esse existimarit, alteram hanc ordinationem Episcopatus fuisse. Nam quae alia post Sacerdotium, nisi Episcopatus, fingi ordinatio possit, non video. At Hermogenes ante Eusebii Nicomediensis mortem decessit (2). Erat ergo anno cccxlii, quo Eusebius periit, Eustathius Episcopus. Quamobrem anno ccclv eum ad Synodum Mediolanensem, ut Episcopum, accessisse, animadversum est a Baronio (3). Quin etiam an. ccc-lvi quo scripta Epistola Encyclica ab Atha-

X 2 na-

ιερωσίνῃ σολὴν ἡμφίοτο: ab Eulalio .. depositus
,, fuit, quod vestem Sacerdoti minime con-
,, venientem gestasset.

(1) Apud S. Basilium loco mox indicato.

(2) Ἐπισκόπῳ Ἑρμογένῃ τῷ Καισαρείας, ὁμο-
λογίαν ἔδωκε πίστεως ὑγιούς. Ἐ' οὕτω τὴν Χριστο-
νίαν ὑπὸ αὐτοῦ δεξιόμενος, μὴ τὴν ἐκλήνου κοίμη-
σιν, εὐθὺς πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
Εὐσεβίον ἔδραμεν. ,, Hermogeni Episcopo Cae-
,, sareae... confessionem sanae fidei obtulit;
,, atque ita ab ipso ordinatus, post illius dor-
,, mitionem, statim ad Eusebium Constantino-
,, politanum accurrit. *S. Basilii Epist. ccclxiii.*
pag. 406. T. III. Opp. Edit. Novae. Similia ha-
bet *Epist. cccliv. num. 9. pag. 381.*

(3) Ad an. ccclv.

324 DE RATIONE TEMP.

nasio ad Aegypti &c. Episcopus fuit, erat Eustathius Episcopus Sebastenorum (1). Haec ego suspicans scribo. Interea nobis stet illud, nihil te ex Basilii loco posse colligere, quod evincat, Eustathium paullo ante Ancyranam Synodum creatum fuisse Sebastenum Episcopum, ideoque paucis item ante Ancyranam mensibus fuisse celebratam Melitenensem.

*De Synodis
Neocaesariensis,
Ariminensis,
Seleuciensis,
& Antiochena.*

XXI. Laudo consilium tuum, ut qui non neges, quod visum plerisque est, fuisse an. ccclviii actum Neocaesariense Concilium (2). Facis tu quidem, mi Mansi, & prudenter, & recte. Nam est, mihi crede, plenum periculi, quae firmata consensu virorum doctorum sint, ea non re-

vo-

(1) Nondum enim missus Georgius fuerat Alexandriam, quo tempore scripta Epistola illa fuit, ut constat ex num. 7. Encyclicae ejusdem pag. 277. Tom. 1. Opp. Electus autem Georgius fuit an. ccclvi. ut Epist. 1. §. xx. ostendimus. Habet autem in ea Epist. loc. cit. Athanasius hoc modo. *Eustathius, qui modo Sebaſtes est Episcopus*. Miserrum Montfauconum, qui Chronologiam Mansianam non noverat. Nam rejicisset eam Encyclicam in an. ccclviii, vel ccclix, non in an. ccclvi.

(2) Mansi. *Dissert.* pag. 20.

vocare in controversiam modo, sed etiam negare velle. De Ariminensi, & Seleuciensi Conciliis nihil dico. Nam fatere, quod certum est (1), coactas an. ccclix fuisse. Ac dedi equidem Meletium initio an. ccclxi dictum fuisse Episcopum Antiochenorum (2). Quare si qua tum (3) habita Synodus Antiochiae fuit, ea non est a mox indicato tempore removenda.

XXII. Probo quod narras de Synodo habita anno ccclxi Alexandriae ab Athanasio (4). Sed cura amabo, ut quae dicis, ea si observata ab aliis fuerint, ne esse abs te primum animadversa videantur. Loquere enim ita saepe, ut qui rem nesciat, novi te aliquid attulisse arbitretur.

*De Synodo
Alexandri-
nis sub Atha-
nasio.*

X 3 O fa-

(1) Mans. ibid.

(2) Epist. I. §. xxvi. pag. 84. quo loco id clarum esse dixi, non quo nulli contra pugnent, sed quo ita ratio postulet.

(3) Synodi meminit Theodoritus. Sunt qui dubitent vera ne ille praedicet. Quo circa dixi, si qua tum &c.

(4) Mansius Dissert. pag. 44. sic loquitur: Quo temporis intervallo Concilium illud celebratum credo, cujus Epist. Synodica ex Operibus S. Athanasii in Collectione Conciliorum translata est. At haec jam alii multo ante viderant.

O factum bene de auctore libelli Synodici! Nunc, mi Mansi, tibi vehementissime gratulor, quod agnoris aut nullo hominem, aut parvo in pretio haberi oportere. Pernegas enim credendum illi esse (1), dum scribit, quo tempore Julianus in Perside periit, fuisse, nescio quam, Synodum ab Athanasio celebratam Alexandriae. Restat, ut eum post hac Ammiano Marcellino non esse praefendum putes.

*De Concilio
Parisiensi an.
vel ccclx,
vel ccclxi,
vel ccclxii,
non autem
ccclxiv, aut
ccclv, aut
ccclxvi ce-
lebrato.*

XXIII. Venio ad Parisiense Concilium, de quo sic statuis: haberi ante annum ccclxiv non potuisse (2). Non enim vis ut tibi cum Historicis novis conveniat, qui aut an. ccclx (3), aut ccclxi (4), aut ccclxii (5) celebratum fuisse ferunt. Dicis hoc te Eruditis, quod expendant proponere, quasi ante ne fando quidem fuerit auditum (6). Fuisse,

in-

(1) Mans. *ibid.*

(2) Mans. *Dissert. pag. 47.*

(3) Pagius ad an. ccclx. num. xvii. & Coutantius in *Vita S. Hilarii* n. 38.

(4) Basnagius ad an. ccclxi.

(5) Baronius ad an. ccclxi. num. ccxxix.

(6) Id vero satis accurate explicatum a Coutantio est in *Monito ad Epist. xiv. Liberii P. M. pag. 451. T. I. Epistolar. Romanor. Pontif.*

inquis (1), e Semiarianis aliquos, qui voce τοῦ ὁμοῦς abuterentur. Nam cum eam in pravum sensum detorquere solerent, inducere consueverant incautos in errorem. Hanc fraudem nondum anno ccclxv detectam ab Occidentis Episcopis in Synodo Romana fuisse, quo tempore ad Liberium missi a Lampfaceno Concilio Legati sunt, qui cum dixissent non abhorrire ab ea voce se, tum recepti fuerunt in communionem. Hinc tandem concludis ante annum cccliv non fuisse Parisiense Concilium congregatum. Sed erat, mi Mansi, concludendum hoc modo: ante ann. ccclxv non fuisse habitum, cum nondum an. ccclxv doli, tua quidem sententia, detecti essent.

Praeterea est hoc manifestum, cognitae eas Arianorum artes Orthodoxis fuisse saltem jam inde ab an. ccclxi. Nam in Synodo Alexandrina actum de hac ipsa re illo anno fuit, ut constat ex Athanasii Tomo ad Antiochenos (2). Neque haec

X 4

an.

(1) Mans. *Dissert.* pag. 47.

(2) Scripto anno ccclxi, in quo sic habetur num. 3. pag. 772. Tom. I. *Opp.* „ Qui simulant quidem se Nicaenam fidem profiteri, „ atque interea contra Spiritum Sanctum blasphemant „ phe-

328 DE RATIONE TEMP.

an. cccLXIII fugiebant Latinos. Quandoquidem Liberius Epistola xiiii, quae scripta hoc, quem mox nominavi, anno est, meminit eorum, quae acta erant Alexandriae (1). Neque vero cre-

„ phemare non dubitant, nihil aliud praestant,
 „ quam quod Arianam haeresim verbis qui-
 „ dem negant, animo autem, & sententia re-
 „ tinent. „ Quibus verbis indicat an. cccLXIII
 homines malos fuisse, qui simularent se Nicae-
 nae fidei esse addictos, cum revera non essent.
 Quemadmodum autem Nicaenam fidem pro-
 bassent, non probata consubstantialis voce?

(1) *Pag. 448. seq. Tom. 1. Epist. Romanor. Pontif.* „ Sed mihi, cui convenit, omnia mo-
 „ derate perpendere, maxime cum & Aegy-
 „ ptii omnes, & Achivi accusati sententiam,
 „ receperunt, multis parcendum quidem his, de
 „ quibus supra tractavimus; auctores vero esse
 „ damnandos, qui obliqua, & maligna subtili-
 „ tate, & caligine offenderent innocentium
 „ sensus, per quae velamen obducerent veri-
 „ tati. „ Norat ergo artes Semiarianorum,
 Liberius. Quodsi recepit Legatos Synodi
 Lampfacenae, non idcirco recepit, quod dolos
 haereticorum ignoraret, sed quod illi suspecti
 non essent haereseos, quos respuisse existimaret.
 Nam Eustathius, qui unus Legatorum erat, cum
 Nicaenam fidem obtulisset ante an. cccxlii Her-
 mogeni receptus ab eo fuit, quod censuisset ho-
 minem conversum ad veritatem esse. Vide,
 Constantium *loc. cit.*

credibile est tum primum detectos Semi-
arianorum dolos fuisse . Namque si Ale-
xandrina Synodus an. ccclxi i quid facto
esset opus constituit, indicio est, fieri haec
coepta ante ab haereticis esse, venisseque
in Orthodoxorum cognitionem . Ecquid
enim statuissent Patres de rebus, quas ante
celebratam Synodum tentari ab Arianis
coepisse a nemine umquam intellexissent?
Mirabile autem videri non debet, si nihil
ante an. ccclxi i decretum de hoc gene-
re fuit, cum Orthodoxi plerique, impri-
misque Athanasius e suis Ecclesiis exsula-
rent . Quod addis de Romana, & Lam-
psacena Synodis, expendetur paullo post
diligenter . Est illud modo consideran-
dum, utra sit conjectura potior, tuane
an Coustantii? Nam de tua satis dictum
esto . Nunc de Coustantiana (1) . Sic au-
tem ille agit a Pagio non dissentiens . Quo
tempore celebrata Synodus Parisiensis
est, nondum redierat Hilarius in Gallias,
quod illius, ut praesentis non faciat Syno-
dus mentionem . Rediit autem Hilarius
extremo ccclx anno . Habita est igitur
Synodus Parisiensis ante an. ccclxi . Rur-
sum idcirco Episcopi Parisiense Conci-
lium

(1) In Vita S. Hilarii num. 68.

330 DE RATIONE TEMP.

lium celebrarunt, ut litteris Episcoporum Orientalium responderent, qui in Seleuciensem Synodum primum an. ccclix, tum in Constantinopolitanam an. ccclx conveniant. Cū autem ante an. ccclx Parisiensis haberi nequiverit, non enim coacta fuisset, ut Orientalium litteris responderet; nec potuerit post an. ccclx, nam hoc anno Hilarius in Gallias venit, qui tamen tunc aberat; fit ita, ut habita sit anno ccclx. Contra Basnagius anno ccclxi censet congregatum fuisse Parisiense Concilium. Etenim plerique Episcopi nondum erant eo tempore ab exilio (1) revocati. Erat vero praesens Hilarius, ut colligi posse ex Synodi verbis videtur (2). At anno ccclxi exeunte, concessum ab Juliano Episcopis fuit, ut in patriam quisque suam redirent. Itaque

(1) Nam habet hoc modo Synodi Epistola *Lab. Concilior. Tom. I. col. 822. Edit. Paris.*
 „ Blasphemias quoque omnes . . . damnamus,
 „ maximeque eorum Sacerdotes Apostatas re-
 „ spuentes, qui in loca fratrum indignissime
 „ exulantium . . . sunt substituti.

(2) Synod. Epist. *ibid. Ex litteris vestris, quas Hilario . . . direxistis*, Sed negat Coustantius concludi hinc posse praesentem fuisse Hilarium.

que celebrata Synodus Parisiensis fuit ante exitum anni ccclxi (1). Quod si non placet, differatur in an. ccclxii. At in ccclxv differri nullo modo potest (2). Neque me movet, quod addis anno ccclxiv Valentem saeviisse in Orthodoxos. Hoc enim falsum esse primis litteris ostensum est. *Liberata* igitur non est tua opera, Synodus Parisiensis *ab anno cui illigabatur*.

XXIV. De Concilio initio Pontificatus Damasi habito, non laboro. Nihil enim habemus (3), quod ad eam spectet

*De Synodis Romana sub Damaso, & Antiochena Meletii, & Constantino-
politana, quæ commentus est Mansius.*

(1) Estremo ccclxi anno Julianus Episcopos hortatus ad colendam concordiam fuit, ut Marcellinus scribit *L. xxii. c. v.* Quare verisimile est, tum etiam scriptum edictum fuisse, ut qui exulare iussi fuerant a Constantio, hi redirent in patriam quisque suam, quod edictum in quibusdam Urbibus anno sequente publicatum fuit, ut constitit supra pag. 85. cum de Athanasio loqueremur. Utcumque tamen sese res habeat, si Hilarius non redierat, an. ccclx: sin autem redierat an. ccclxi, vel ccclxii summum, (nam hoc Episcopi sine dubio desiderant exulare), celebrata Synodus Parisiensis est: anno vero ccclxiv, vel ccclxv, vel ccclxvi nullo modo.

(2) Vide notam superiorem.

(3) *Mans. pag. 48.*

332 DE RATIONE TEMP.

et, praeter unius libelli Synodici auctoritatem. Ea vero, te non fugit, quo (1) esse apud nos debeat pondere. Accedit Synodus Antiochena (2) Meletii. Recte autem facis, dum, assentiens ceteris, fateris eam anno ccclxiii convenisse. Habita est autem Joviano Imperatore. Non placet, quod adjungis de celebrato Constantinopoli anno ccclxiv Concilio nescio quo (3). Sed expedita haec fuit primis litteris (4) quaestio. Quamobrem praetermittenda mihi hoc loco est, ne actum agam.

*De Synodis
Lampfacena
& Tyanensi.*

XXV. Lampfacenum Concilium ante Edictum Valentis in Orthodoxos fuisse celebratum scribis (5). Quod ego cur nolim nihil video. Sed Edictum an. ccclxiv. fuisse publicatum, id vero est quod vehementer nego. Non enim vulgatum ante annum ccclxvii fuit, ut arbitror me primis litteris (6) demonstrasse. Quapropter manebit firmum,

(1) Vide supra pag. 326.

(2) *Mansf. pag. 49.*

(3) *Mansf. p. 50.*

(4) *Pag. 108. seqq.*

(5) *Dissert. p. 53. seqq.*

(6) *Pag. 120. seqq.*

mum, quoad meliore documento usus
 non fueris, quod est a Socrate littera-
 rum monumentis mandatum, Valentinia-
 no, & Valente primum (1) Coss. hoc est an.
 cccxlv convenisse Lampfacum Macedo-
 nianos, celebrasseque Concilium. Cum-
 que peritiores critici censeant, id circa
 autumnum contigisse (2), erit scilicet
 verisimile, anno cccxvi fuisse Romae
 congregatam a Liberio Synodum (3),
 quae recepit Legatos Lampfaceni con-
 ventus, ut qui ejurasse haeresim vide-
 ren-

(1) *Lib. iv. cap. iv. H. E.*

(2) Vide Constantium in *Monito ad Epist.*
 xiv. Liberii n. v. p. 453. 454.

(3) Statueram equidem contra Mansum age-
 re, qui Liberium formulam aliquam Sirmien-
 sem admisisse censet, *Dissert. p. 25.* Sed cum
 ea opinio, quae communis est novorum Hi-
 storicorum, impugnata, a Gorgnaeo Canoni-
 co Eccl. Sveffionensis singulari Dissertatione
 fuerit, non est cur rursus sit oppugnanda.
 Hoc unum moneo: in vetustissimo Chronici
 Hieronymiani Codice, qui extat inter Cod.
 Reginae Vaticanos, & cujus supra facta men-
 tio est, lapsus Liberii ne vestigium quidem
 extare. Ex qua re conjicere licet adjunctum
 recentioribus exemplaribus esse, quod spe-
 ctat ad lapsum hujusmodi.

334 DE RATIONE TEMP.

rentur, in communionem. Quoniam vero Synodus Tyanensis congregata ante reditum Legatorum ex Italia (1) non fuit, nihil impediet, quin vera sit Eruditorum Virorum Valesii (2), Coustantii (3), aliorumque sententia, qui eam rejecerunt in cccLXVII annum.

*Mansium
non esse pri-
mum omnium,
qui censuerit
an. cccLXVI
Athanasium
rediisse in Pa-
triam, post
necem Gre-
gorii.*

XXVI. Haec ego de Epochis non Sardicensis modo, sed reliquarum etiam Synodorum, de quibus est abs te institutus sermo, dicenda esse putavi, ut intelligeres, vix ullam fuisse, cujus tu non perverteris Chronologiam. Atque hoc postremo loco habeto: non abs te, qui novi aliquid tentasse te ipsum dicis, quasi quidquam sit pretii in novitate; sed a Vallarsio (4) jactum esse

(1) Sozom. L. VI. cap. XII.

(2) In not. ad Sozom. L. VI. cap. XII.

(3) In Monito ad Epist. XIV. Liberii n. v.

p. 454.

(4) In notis ad Chron. Hierom. T. VIII. Opp. S. Hieronymi Edit. Veron. p. 793. Ibi enim quin ullam habeat aliorum documentorum rationem, Anonymum, quem Mansius Mafsejanum vocat, confectatur. Et is tamen Auctor P. Cacciarium Carmelitam virum gravissimum, & amicum nostrum indignis modis exa-

esse fundamentum sententiae tuae. Namque is primus omnium, quod sciam, fuit, (non enim ausus est Maffejus id facere), qui assensus Anonymo, scripserit anno cccxlvī rediisse, post Gregorii mortem, Athanasium Alexandriam. Quo quidem jacto cetera consequuntur, quae sunt abs te de Sardicensis, & aliarum quarundam Synodorum annis constituta. Quae res eo consilio animadversa est a me, ut ne falsae, quidem opinionis inventorem te esse gloriarere. Quod si errasse putas in re quapiam me, fac error meus ne me praetereat. Tibi enim sic promitto, atque confirmo fore, ut meam sententiam accommodem potissimum ad tuam. Sin autem vera me scripsisse cognoveris, quaeso ne molestum sit tibi, ut saepe alias consuesti (1), errorem abjicere, & consecrari omnium rerum pulcherrimam veritatem. Esse id quidem grave hominibus, qui magistri ceterorum haberi velint,

exagitat, quasi minus accurate fuerit in illustrando Rufino versatus.

(1) In *Annal. Eccles. Baronii Edit. Lucensis.*

336 DE RATIONE TEMP.

velint, certo scio. Sed ferendum est
tamen, quod persaepe contingat, ut in
re aliqua sint.

πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων.
Vale?

Romae III. Kal. Julias.

APPEN-

APPENDIX

AD IV. EPISTOLAS

D E

Ratione Temporum Athanasianorum &c.

NUM. I.

Referuntur Articuli quos scripsit, inferique
curavit Diario Paleariniano Mamachius.

ART. I.

*De Epochis Conciliorum Sardicenfis, & Sir-
mienfium &c. Auctore Joh: Dominico Mansi
& Congreg. Matris Dei Lucensi. Lucae Typis
Philippi Mariae Benedini an. 1747. (1).*

Vendo il P. Gian-Domenico
Mansi celebre Religioso per
la nuova edizione degli An-
nali del gran Cardinal Ba-
ronio (1) determinato di
pubblicare un supplemento
alla raccolta de' Concilj da
lui con frase assai pellegrina chiamata *Veneto
Labbona*, ha da esso decantato supplemento
colta (2) per saggio la Dissertazione *de Epo-
chis*, ch'è di 87. pagine (3).

Y

Dice

(1) Omissa hic sunt quaedam, quae non
pertinent ad quaestionem de Epochis &c.

(2) *Decerptam*. (3) Praetermissa etiam
hoc loco quaedam sunt, quae non spectabant
ad hoc disputationis genus.

338 DE RATIONE TEMP.

Dice egli nella sua prefazione, che mentre stava pensando al suo gran supplemento, nacquegli un sospetto nell'animo, che la difficoltà provata da i Cronologi nel fissare gli anni, ne'quali, per occasione della Eresia Ariana, varj Concilj furono celebrati, non da altro nascesse, che dall'essere stata malamente fissata una qualche Epoca. Che gli tolse ogni dubbio, e ogni sospetto l'Autore Anonimo dell'Opuscolo pubblicato dal Signor Marchese Maffei nel *Tomo I I I* delle sue *Letterarie Osservazioni &c.* (1) Imperciocchè essendo questo *Anonimo Maffejano*, così appellato dal P. Mansi, quasi coetaneo di S. Atanasio, e fissando nel suo opuscolo all'anno 346 il ritorno di esso Santo al Vescovato Alessandrino dopo la morte di Gregorio, era d'uopo, che il nostro Autore desse un'altra sede al Concilio Sardicense, e agli altri Concilj ancora dipendenti, secondo la sua frase, *ex utroque hoc historiae puncto &c.*

Niuno finora si è preso l'ardimento di rigettare l'Epoca del Generale Concilio Sardicense stabilita da Socrate, e da Sozomeno. Imperciocchè avendo quei due celebratissimi, e antichi Istorici scritto, che l'anno 347, in cui furono Consoli Rufino, ed Eusebio, fu lo stesso Concilio adunato, era ben dovere, che fossero seguitati dai Moderni nell'ordinare la
Cro-

(1) Edidit post Maffejum Anonymi *Historiam Acephalam Mansius in Apparatu ad Annales Baronii pag. 388. seqq.*

Cronologia della vita, e maravigliose geste, del Grande Atanasio. Avendo però il Padre Mansi letto con attenzione le *Offerv. Lett. del Sig. M. Maffei*, e considerato il documento, del quale abbiamo parlato di sopra, e stato obbligato a posporre a questo l'autorità di quei due Istorici, e a formare della Vita, e dei Fatti di S. Atanasio una nuova Cronologia. E le ragioni, che lo costrinsero a ciò fare, in poche parole, sono queste. L'Anonimo Maffejano visse circa l'anno 385. Questi tratta delle cose appartenenti a S. Atanasio. L'Opuscolo di lui è stato anticamente tradotto dal Greco in Latino, della quale Interpretazione latina, una copia si trova in un Codice della Libreria del Capitolo di Verona, che per opera dell'Eruditissimo Signor Marchese Maffei è stata pubblicata. Or che l'Anonimo Maffejano sia così antico, come il Padre Mansi pretende, si prova con due ragioni; primo perchè egli va in traccia di certe minuzie, le quali non farebbero state ricercate da lui, se non era quasi coetaneo del Santo Vescovo di Alessandria. E non è credibile, che uno scrittore più moderno potesse essere così ben informato de' mesi, de' giorni, e de' nomi delle persone; ch'ebbero che fare con S. Atanasio. Secondo perchè l'autore Anonimo adopera i nomi de' mesi Alessandrini, onde si ricava, ch'egli ancora fosse Alessandrino. Supposte queste verità, conclude il nostro P. Mansi, che convenendo l'Anonimo (1) in tutti i fatti con

Y 2

S. Ata-

(1) *ibid.* pag. 3.

340 DE RATIONE TEMP.

S. Atanasio , e quasi in tutti con Socrate , e con Sozomeno , questi ultimi , che di lui sono più moderni , quando sono a lui contrarj , da lui stesso debbano essere emendati .

Vorremmo ben noi , che queste ragioni fossero concludenti , e a tutti gli eruditi piacesse . Ma quanto temiamo , che non debbano essere dalla maggior parte di essi riprovate ! L'usare i nomi Alessandrini de' mesi non è segno nè di grande antichità , nè che l'Anonimo fosse Alessandrino . Non vi ha dubbio , che alcuni scrittori non essendo Alessandrini , mentre delle cose Alessandrine scrivevano , usavano i mesi Alessandrini , come tra gli altri ne può servire d'esempio l'Autore del Cronico Pascuale . Ma posto ancora , che l'Anonimo fosse Alessandrino , non veggiamo , come indi possa dedursi , ch' ei sia stato quasi coetaneo di Santo Atanasio . L'Autore del Cronico Pascuale talmente parla del tumulto nato sotto il Consolato di Oreste , e di Lampadio l'anno 532 in Costantinopoli , che mostra di avere avuto piena contezza de' mesi , de' giorni , delle persone , delle minuzie &c. , e pure tutte queste cose non provano , ch' egli sia stato quasi contemporaneo di Giustiniano . E' anche notabile la disinvoltura del nostro Autore nello stabilire l'antichità dell' Anonimo , perciocchè quando questi si accorda con S. Atanasio , e non con Socrate , e con Sozomeno , egli lo approva , e a due rinomati Istoricj l'antepone ; quando poi nè con Socrate , nè con S. Atanasio conviene , allora egli rinfonde tutta la colpa ne' copiatori , e nella corruzione del Co-

Codice . *Reliqua Chronologi hujus Maffejani , cum foede depravata sint , nec quicquam valeant ad Chronologiam conciliandam , omit- tenda hic censeo .* Bellissimo ripiego da servirsiene ogni qualvolta ci troviamo implicati ! Basterà passar sotto silenzio ciò , che non fa per noi , e quando ci sia opposto , rispondere , che i testi sieno corrotti .

Dopo stabilita l'antichità dell' Anonimo Maffejano , passa il Padre Mansi a determinare l'anno , in cui fu celebrato il Concilio Sardicense . Osserva pertanto , che un tal punto dipende dal ritorno di S. Atanasio in Alessandria , come raccogliesi dalla narrazione fatta dallo stesso Santo nella Epistola a' Solitarij , la qual cosa si può facilmente passare al P. Mansi . Ma il ritorno di S. Atanasio in Alessandria , è fissato dal Pagi , e dal Tillemont l'anno 349 . Ed eccone la ragione . Il Concilio Sardicense fu celebrato , secondo Socrate , e secondo Sozomeno , l'anno 347 . Ne' giorni pasquali dell' anno seguente Eufrate Vescovo venne in Antiochia . Dieci mesi dopo , e perciò verso il principio del 349 morì Gregorio falso Vescovo di Alessandria , e lo stesso anno tornò Atanasio . Si oppone gagliardamente a questa opinione il P. Mansi . Bene , dice egli , e rettamente , se gli antichi scrittori , de' quali è grande l'autorità , non sono contrarj . Quali sono questi scrittori ? L'Anonimo Maffejano , dice egli . Ma noi vorremmo sapere perchè essendo in tanti luoghi corrotto il testo dell'Anonimo , non sia anche corrotto in questo ? Nò , dice il P. Mansi , perchè si conferma colle

342 DE RATIONE TEMP.

coſe, che ſeguono . Ma per ciò dimoſtrare ricorre egli a' meſi Aleſſandrini , e fa tornare ogni coſa a maraviglia . Non vogliamo per altro noi entrare in ſomiglianti contefe (1) . Baſta, che non ſi poſſa provare l'antichità di quell' autore , e ch'ei non debba eſſere antepoſto a Socrate , nè a Sozomeno ſcrittori cogniti , e approvati , perchè nulla vaglia tutta la oppoſizione del P. Manſi . E chi è così franco nello ſtabilire nuove opinioni, il quale ſopra un corrottiffimo frammento d'incerta età appoggiaſi doſi , diſprezzi i monumenti più accreditati , e al teſto corrottiffimo li poſponga . So bene, che S. Girolamo nel Supplemento al Cronico di Eusebio riferiſce lo ſteſſo ritorno all' anno 46 di Criſto , onde conclude , che avanti do-
veſſe

(1) Cum in haec verba Manſius incidiſſet , putavit negari a me eſſe meſes Alexandrinos dierum triginta . Itaque ut me erroris convinceret , omnes Chronologos ſic ſtatueret , ait , ut meſes illi *τριακονθήμεροι* fuerint . Omnium autem Chronologorum loco , citat ſolum Inſtitutiones Chronologicas Beveregii . Ego vero non negavi triginta dierum fuiſſe Aegyptiorum meſes , quam rem noram clariſſimis Ptolemaei , aliorumque veterum testimoniis oſtendi poſſe ; ſed dixi nolle me hiſce controverſiis meipſum implicare , quaerereque recte ne ſe habeat ea ſumma annorum , ac meſium , quam Anonymus collegit , etiamſi ratio habeatur meſium Aegyptiorum .

vesse essere celebrato il Concilio Sardicense, e non l'anno 347. Ma per istabilire l'autorità di un monumento d'incerta età, e corrotto, non ci voleva altro, che uno non meno guasto, e corrotto di quello. E non ignora il P. Mansi, che moltissime sono le corruzioni intorno agli anni, che trovansi nel Cronico di S. Girolamo, e che vicine sono all'anno 346, come per esempio il porre il principio del Pontificato di Liberio Papa l'anno 348, e molte altre, che se l'autore comanda, faranno da noi minutamente numerate (1). Or veda egli, se questa sorta di monumenti debba valere più dell'autorità di Socrate, e di Sozomeno, che nel fissare l'Epoca del Concilio Sardicense mentovano i Consoli, sotto i quali fu celebrato.

(2) Fissata a suo modo l'Epoca del ritorno di S. Atanasio, scende il P. Mansi a determinare il suo punto. In primo luogo osserva, che non si debbano ascoltare Socrate, e Sozomeno, sebbene si servono de' Consolati. Poichè questi ancora talvolta prendono degli sbagli. Ma se la stessa ragione vale per Theodoro, per il Cronico di S. Girolamo, per il suo Monumento Maffejano &c, non sappiamo a chi si debba stare in simile controversie. Noi intanto stiamo ai due Istoricî cogniti, e celebri, perciocchè si accordano fra loro, e servono de' Consolati nel fissar l'anno del Concilio Sar-

Y 4

di

(1) Vide *Epist.* iv. pag. 263. seqq.

(2) Hic nonnulla omisimus, quae ad quaestionem non pertinent.

344 DE RATIONE TEMP.

dicense. Teodoreto, e S. Girolamo non fanno menzione de' Consoli. Il Monumento Massense è un corrottissimo frammento di non so qual pezzo di Storia; onde nè quello, nè questo possono anteporsi a Socrate, e a Sozomeno.

In secondo luogo osserva, che posto, che Gregorio falso Vescovo morisse l' anno 346., e il Concilio Sardicense fosse celebrato avanti la morte di lui quasi due anni, segue, che l' anno 344 fosse il medesimo Concilio celebrato. Anziche nella edizione Suriana de' Concilj nel Titolo del Sinodo Sardicense sono segnati i Consoli dell' anno 344, come anche si vede in un Codice della Collezione d' Isidoro Mercatore, che trovasi nella Biblioteca del Noviziato de' PP. Gesuiti di Parigi, come riferisce il P. Arduino. Questi monumenti antepone alla Storia di Socrate il P. Mansi (1).

A R T I C O L O II.

DAlle cose stabilite nell' Articolo antecedente, si può agevolmente concludere, che non debba essere rimossa dall' anno 347 la Epoca del Concilio Sardicense, se non si adducono in contrario testimonj più autorevoli di quelli, che apporta il chiarissimo P. Mansi (2).

Ve-

(1) Vide *Epist. 4. pag. 268. seqq.*

(2) Hic sunt omissa nonnulla, quae in idem
reci-

Veniamo alla Cronologia de' viaggi, e delle operazioni di S. Atanasio. Non approva il P. Mansi la opinione del Tillemont, e del Pagi, i quali sostengono, che avanti l'anno 341 non si possa in conto veruno fissare nè la venuta di S. Atanasio a Roma, nè la partenza di lui dalla Città di Alessandria. Perciocchè non potendosi ricavare altro dalla Epistola di quel Santo Vescovo agli Ortodossi, sennonchè egli era ne' giorni pasquali in Alessandria, e potendosi ciò intendere de' giorni pasquali dell'anno 340, in questo l'autore si ferma, costretto a così stabilire dall'autorità dell'Anonimo Maffejano, e di Teodoro, una de' quali sostiene essere stato S. Atanasio esule dalla sua Chiesa sei anni, e altrettanti mesi, e l'altro, che devastata fosse per lo spazio di sei anni da Gregorio la Chiesa medesima; mentre se l'anno 341 partì il S. Vescovo d' Alessandria, non sei, ma cinque anni non terminati sarebbe stato esule dalla sua Chiesa, la quale sarebbe stata eziandio per cinque anni non compiti da Gregorio falso Vescovo devastata.

Noi però diciamo, che quantunque non costi dalla Epistola citata di S. Atanasio, se l'anno 341, ovvero se l'anno 340, egli partì d' Alessandria, costa nondimeno da altri documenti, i quali senza dubbio (1) debbono essere

recidunt atque ea, quae dicta sunt in extremo articulo superiore.

(1) Vide *Epist.* 1. ubi de Anonymo multa differuntur.

346 DE RATIONE TEMP.

essere anteposti all' Anonimo Maffejano, che l'anno 341 segul (1), e la venuta di Gregorio in Alessandria, e la partenza di S. Atanasio da quella istessa Città. In fatti S. Atanasio nel libro *De Synodis* riferisce, che il Concilio Antiocheno fu celebrato essendo Consoli Marcellino, e Probino, cioè l'anno 341. Socrate, e Sozomeno distintamente raccontano, che da questo Concilio fu Gregorio Cappadoce intruso in quel Vescovato. Egli è adunque manifesto, seguendo l'autorità di sì illustri Scrittori, che l'anno 341 e occupò Gregorio la Sede Alessandrina, e fuggì da quella Chiesa S. Atanasio.

Il nostro Autore però non può acconsentire a Sozomeno, poichè gli pare, che questo Istorico sia contrario al Santo medesimo. *Repugnare Sozomeno videtur &c.* (2) Non vogliamo per altro noi entrare a investigare se il passo addotto dall' autore, come estratto dalla Epistola di S. Atanasio agli *Ortodossi* sia sincero, o veramente no'l sia. Certo è, che avendolo noi ricercato (3) nella Epistola medesi-

(1) Nobis non magis placet Mansii opinio, quam ante. Nam censemus verisimilius esse in an. cccxlii, quam in cccxli, multoque proinde minus in an. cccxi advenisse Gregorium Alexandriam. Vide *Epist.* 111. pag. 196. *seqq.* & pag. 220.

(2) Vide integrum Mansii locum supra. *Epist.* 111. pag. 199.

(3) Consule *Epist.* 111. pag. 197. *seqq.*

desima della Edizione del Montfaucon, non l'abbiamo ritrovato. Ecco ciò, che ivi si legge (*Epist. Encycl. ad Episc. T. 1. Opp. pag. 112.*) *Praefectus Aegypti &c.* (1). Soggiunge poi il Santo, che Gregorio era stato mandato dagli Eusebiani: *Arianis ab Eusebio sociisque ejus missum*. Or Eusebio, e quegli Ariani suoi Compagni erano Vescovi, quantunque separati dalla Cattolica Chiesa. Egli è falso pertanto, che S. Atanasio neghi essere stato da' Sacerdoti eletto Gregorio, ed essendo ciò falso, sarà falso ancora, che il Santo medesimo sia contrario a Sozomeno (2). Imperciocchè se fu da' Vescovi mandato Gregorio, potè essere mandato da loro, quando erano nel Concilio adunati, come rapporta Sozomeno. E per verità dalla lettera di S. Atanasio, che nella Edizione del Montfaucon, porta il titolo d' *Historia Arianorum ad Monachos*, evidentemente raccogliesi, che gli Eusebiani dopo di avere eletto Gregorio si si portarono dall' Imperatore, che come riferisce Sozomeno, era allora in Antiochia, e supplicaronlo, che lo mandasse in Alessandria con Filagrio empio persecutore del Catholicismo. Ma oppone il P. Mansi, ch' essendo stato eletto Gregorio contra i Canon

secon-

(1) Vide locum integrum *Epist. 111. pag. 200.*

(2) Hoc argumentum non est solutum a Mansio. Vide supra *Epist. 111. pagin. 197. seqq.*

348 DE RATIONE TEMP.

secondo la relazione di S. Atanasio, forza è, ch' egli non fu eletto in un Concilio.

E noi rispondiamo, ch' egli è verissimo, che S. Atanasio nella Enciclica a' Vescovi attesta, che Gregorio fu contra le regole Ecclesiastiche dichiarato Vescovo di Alessandria: ma intanto ciò egli dice, poichè costava, che Gregorio era Ariano, che non era chiesto dal popolo, ch' era stato eletto in altro paese, ch' era stato a forza pel braccio Secolare intruso in quella Chiesa, le quali cose tutte erano contro i Canoni, ancorchè fatte fossero da un Concilio. *Oportuit &c.*

Leggasi ancora S. Giulio Papa, il quale nella sua Epist. I. agli Eusebiani, riprende i medesimi Vescovi Eusebiani, ch' erano in Antiochia, i quali contra i Canoni elessero in quella Città, lontana 36 Mansioni d' Alessandria, un uomo estraneo, e co' soldati mandaronlo a devastar quella Chiesa &c. Non è dunque S. Atanasio contrario a Sozomeno, anzi se con attenzione si considerino le parole dell' uno, e dell' altro, e confrontansi colla Lettera di S. Giulio Papa, apparirà chiaramente, che conformi sono ne' Sentimenti (1).

Vegga ora il P. Mansi se a ragione riprenda il Tillemont per aver questi asserito, che sul principio dell' anno 341 fu quel Sinodo incominciato (2), perciocchè ne' giorni

(1) Vide *Epist.* III. pag. 197. *seqq.*

(2) Non eo haec dixi, quo veram esse, Til-

ni pasquali dello stesso anno era Gregorio in Alessandria secondo ciò, che S. Atanasio racconta nella Epistola una volta intitolata agli Ortodossi. Apporta un'altra ragione il chiarissimo Autore, per cui studiasi di convincere Sozomeno. In que' giorni pasquali, dice egli pag. 11; ne' quali Gregorio incrudeliva contro la Chiesa Alessandrina S. Atanasio non era ancora partito d' Alessandria, dalla qual Città egli partì l'anno 340, come egli stesso afferma nella sua lettera agli Ortodossi. Chiunque considera le riferite parole del nostro Autore, subito si dà a credere, che S. Atanasio mentovi l'anno, in cui egli partì d' Alessandria. E pure egli è certissimo, che di tal cosa (1) non fa mai il Santo menzione.

Ma l' Anonimo Maffejano, aggiugne il P. Mansi, sostiene, che S. Atanasio fu esule (2) dalla sua Chiesa 6 anni, e altrettanti mesi, e Theodoreto rapporta, che sei anni Gregorio incrudelì contra la Chiesa medesima. Noi però in primo luogo dimandiamo, perchè non sia lecito credere, che questo luogo dell' Anonimo sia uno di quelli, de' quali

Tillemontii opinionem, sed quo non esse recte a Mansio impugnatum putarem. Vide Epistol. III. pag. 207. seqq.

(1) Hanc observationem silentio Mansius praetermisit: id vero an consulto factum ab illo sit, ipse viderit.

(2) Hoc genus discriminis est etiam a Mansio silentio praetermissum, quasi a me numquam observatum fuisset.

350 DE RATIONE TEMP.

quali dice il chiarissimo Autore : *Reliqua hujus Chronologi Maffejani cum foede depravata sint &c?* E veramente egli è facilissimo, che ne' numeri prendano degli abbagli i copiatori, come da' Codici di Giuseppe, e del Cronico di Eusebio, e di altre Opere degli Antichi si può evidentemente conoscere, essendo eglino bene spesso scorretti particolarmente intorno a ciò, che i numeri degli anni, e de' mesi riguarda. La qual cosa potremmo ancora dire de' Codici di Theodoreto. Ma diamo, che l'Anonimo non sia a noi favorevole, che può egli fare contra l'autorità di Socrate, e di Sozomeno, i quali non nelle note, e nei numeri, ma nel filo della Storia, e ne' racconti errerebbero (1), se sbagliassero intorno a ciò, che riferiscono della elezione di Gregorio fatta nel Sinodo Antiocheno?

Inoltre Theodoreto nel luogo medesimo prende un solennissimo abbaglio, mentre contra l'autorità di S. Atanasio (2), pretende,

(1) Hoc non refellit Mansius.

(2) Non meminit hujus-meae animadversionis Mansius, quae tanti ponderis saltem erat, quanti eae sunt, quibus ille est usus, ut Socratis, atque Sozomeni rejiceret auctoritatem. Immo vero redarguit injuria me, quasi Theodorito sine ratione negarim fidem. Sed haec de Theodorito dicta fuerunt, ut si nobis adversarius esset, quanti esset illius testimonium faciendum cognosceretur. Ceterum ille nobis non mo-

do

de, che il Santo era prima partito per Roma, che Gregorio fosse dagli Eusebiani mandato in Alessandria. Che se in una cosa di tanto peso errò Theodoreto, mostrò certamente di non essersi servito di buoni fonti, onde non è maraviglia, che abbia errato nel numerare gli anni della tirannide di Gregorio.

Segue dalle osservazioni finora fatte, che se S. Atanasio partì d' Alessandria dopo i giorni Pasquali dell' anno 341, come abbiamo provato, e nell' Ottobre dell' anno seguente fu per lui celebrato il Concilio Romano; l' Epoca di questo Concilio debba esser fissata l' anno 342, e perciò non sia vera la opinione del P. Mansi, che dice, che *Romana Synodus in exitum anni 341 revocanda sit* (3).

Falsa il dottissimo Autore a parlare della professione di fede, che falsamente, come approvata dal Concilio Antiocheno, fu da Narciso, e da' Mari Ariani a Costante Imperatore presentata. Sostiene egli pertanto, che ciò sia seguito prima, che terminasse l' anno 341. Soggiugne poi, ch' egli ha voluto far menzione di questo avvenimento per istabilire un Epoca certa del secondo
Con-

do non adversatur, sed etiam favet. Vide *Epist. III. pag. 221. seq.*

(2) Juxta atque Tillemontii Systema postulat.

(3) Vide quae de hac Synodo diximus *Epist. III. pag. 225.*

352 DE RATIONE TEMP.

Concilio Antiocheno . Ma per istabilire questa Epoca certa , bisognava prima con efficaci ragioni provare , che non terminato l'anno 341 Mari , e Narcisso abbiano presentato quel Simbolo a Costante . Egli per altro senza addurne niun documento , niuna ragione , anzi niuna congettura definisce , che l'anno 344 prima del Concilio Sardicense , fu adunato il secondo Sinodo Antiocheno . Or vediamo se questo suo fondamento sussista . Diciamo noi pertanto , che non costa se l'anno 341 avvenisse il fatto di Mari , e di Narcisso . Se pretende il P. Mansi , che costi , e che perciò possa essere fondamento sicuro per fissare un *Epoca certa* , è obbligato a provarlo . Egli però non lo prova , e non provandolo , fa d'uopo , che confessi , che non sia certa secondo lui l'Epoca del secondo Concilio di Antiochia . Diamogli nulladimeno , che sia vera la sua Cronologia intorno alla legazione di Mari , e di Narcisso , come potrà indi conchiudere , che qualche tempo prima del Concilio Sardicense , ch' egli pretende celebrato l'anno 344 , adunato si fosse il secondo Concilio Antiocheno ? S. Atanasio , dice egli , nel suo libro *de Synodis* narra , che tre anni dopo questa tale legazione fu tenuto quell'Antiocheno Concilio . Se tre anni dopo , dunque ripigliamo noi , verso la fine dell'anno 344 ; poichè la legazione non potè succedere , che verso la fine del 341 , come concede il P. Mansi . Or se dalla fine dell'anno 341 si numerino anni 3 , forza è che si venga alla fine dell'anno 344 , che se ciò è vero farà eziandio necessario , che il nostro autore ammetta , essere stato tenuto
nello

nello stesso tempo, e non dopo l'Antiocheno il Sinodo Sardicense; mentre anche questo, se si crede al P. Mansi, dovette essere al più verso la fine dell'anno medesimo celebrato.

Oppone, che forse i tre anni mentovati da S. Atanasio non erano compiti. Ma questo forse non basta per fissare un'Epoca certa. Inoltre come prova egli, che non erano terminati i tre sopradetti anni? Non ha certamente verun motivo di ciò stabilire. E se non l'ha, in qual guisa potrà mai quella legazione essere il fondamento, sopra cui si possa stabilire con certezza una tal Epoca?

Sono alcuni, dice poco avanti, che non dalla legazione di Narcisso, ma dal tempo del primo Concilio adunato per la Dedicazione in Antiochia, pretendano doversi prendere il principio di quel triennio, a' quali confessa, ch'egli acconsentirebbe; se forse non gli paresse più ragionevole l'appigliarsi al sentimento del Pagi, che non fosse compito il suddetto triennio.

E questo è il modo di fissare l'Epoca certa del Concilio Antiocheno (1)? Nè deesi tralasciare da noi di osservare, che il P. Mansi è stato mal servito dallo Stampatore, mentre non avendo egli usate, che due, o tre parole greche in tutta la Dissertazione, costui gliene ha malmenata la prima (2), e in vece di stampa-

Z

re

(1) Vide supra *Epist.* IV. pag. 273. seqq.

(2) Vide *Epist.* XI. pag. 167. seqq.

354 DE RATIONE TEMP.

re *formulam μαρτύριον* in accusativo , e colla lettera χ , gli ha fatto dire un Sollecismo, congiugnendo insieme un Accusativo con un Nominativo in questa guisa : *formulam μαρτύριος* , ponendovi inoltre invece del χ la lettera κ contra ogni regola di Ortografia . Ma, passiamo avanti .

Gli Ariani, foggiegne il chiarissimo Autore , composero una lunga formula , *μαρτύριον* , e la mandarono in Occidente , affinchè ella fosse approvata . Essendo giunti i loro Legati a Milano , ottennero che fosse ivi adunato un Sinodo , a cui esposero la cagione della loro venuta . I Padri , a quali premeva lo stabilimento , e la propagazione della Fede Niceana , riprovarono la nuova formula , onde , gli Ariani dovettero senza avere nulla conchiuso , partir dal Concilio . Fin quì va bene . Ma non vanno già così le cose , che seguono . S. Atanasio , foggiegne l'Autore , nella sua Apologia scrivendo a Costanzo , conferma , che questo Concilio di Milano , fu tenuto l'anno 344 . Sentiamone la riprova . Scrive , dice egli , S. Atanasio , che quattro anni dopo la sua venuta in Roma , si portò a Milano , dove trovò certi Vescovi . E bene ? *Nempe , ut arbitror* , aggiugne il P. Mansi , *ad Concilium coeuntes* . Dunque perche trovò ivi alcuni Vescovi , perciò si celebrava il Concilio ? E con questa autorità si conferma , che questo era quel tal Concilio di Milano ? Quando noi lesimo le parole antecedenti : *Porro Concilium hoc Mediolanense anno 344 celebratum fuisse confirmat S. Athanasius* , pensammo certamente ,

te , che l' Autore avesse trovato un nuovo passo decisivo nell' Apologia di quel Santo Padre : ma poi abbiamo veduto, ch' era quello stesso , che aveamo noi letto più volte , senza , che ci venisse in pensiero, farsi ivi per certo menzione del Concilio di Milano . Confessiamo per altro , che può essere , che S. Atanasio parli di un Sinodo , ma non segue , che quel tal Sinodo sia stato celebrato l' anno 344 . Noi abbiamo di già provato , che S. Atanasio venne a Roma l' anno 341 . Se a questo si aggiungano altri quattro , perverremo all' an. 345 (1) , in cui noi crediamo , che sia stato adunato il Concilio di Milano , di cui ragioniamo .

Rimosso dal suo luogo il Sinodo Sardicense , non ha potuto fare a meno il P. Mansi , che sconvolgere la Cronologia di altri Sinodi celebrati poco dopo il Sardicense . Per la qual cosa sostiene, che il Filippopolitano tenuto fosse dagli Ariani , o verso la fine dell' anno 344 , o verso il principio dell' anno 345 (2) .

Z 2

Num.II.

(1) Longe nunc mihi verisimilius videtur Mediolanense hoc Concilium an. 346 fuisse habitum . Vide *Epist.* 111. *pag.* 224. *seqq.*

(2) Quae sequuntur in Diario de Synodo Carthaginensi, deque Colonensi, ea sunt praetermissa, quod neque confirmata a nobis essent, neque esset ulla eorum a Mansio facta mentio in Apologia . Vide tamen *Epist.* 1 v. *pag.* 280. *seqq.* & *pag.* 258. *seqq.*

NUM. II.

APOLOGIA

JOH. D. MANSI

Congr. Matris Dei Lucensis.

§. I.

Uicunque lucubrationem aliquam scriptione sua refundam suscipiunt, illud munus esse sui arbitrantur omnes, ut in ipso statim operis exordio, se, non consilio aliquo malo, sed uno putoque veritatis amore persuasos, invitos licet (1) reluctantesque, calamum arripuisse profiteantur. Hanc tibi quoque fuisse mentem, cum meditationes tuas in dissertationem meam chartis tradere aggressus es, magna verborum asseveratione (2) affirmas: eademque mihi pariter in veritatem stat menti fixa persuasio, cum scriptum hoc tuum discutiendum assumo.

§. II. Est igitur utrique veritatis amor idem; quamvis haud ita mihi ac tibi veritas placet. Tu enim veritatem diligis armatam & mordacem; me

(1) Ego ne invitus, ut scriberem?

(2) Ubinam id affirmavi?

me inermis (1) & innocens delectat . Ita so-
leo cum amicis agere , comiter scilicet & paca-
te . Cum amico igitur amice expostulo de ac-
cusatione in me praepostere intentata , quasi
scilicet Theologiae morum studium , grave
inprimis & necessarium , traduxerim .

§.III. Ita verba quaedam mea in epistola
dissertationi praefixa , subobscura (2) licet &
ambigua , in partem deteriore interpretaris .
Ignosce mihi , *Davum* (3) te credo , non *Oe-
dipum* . Egone studio illi detraxerim , cui jam
inde a juvene me totum addixisse ex te audio ?

§.IV. *Permolestos* ego quidem & *vocales*
appellavi homines , non eos profecto qui in
ethica christiana tradenda operam (4) suam

Z 3

mo

(1) Hoc lector consideret *inermis* ne ea di-
cendi ratio sit , qua quis adversarios suos *leves* ,
vocales , *publicaeque pacis perturbatores* ap-
pellat , ita ut Mansius facit in *Epist. Dedic.prae-
fixa Dissertationi de Epochis* .

(2) Ita se excusat saepe Mansius , ut *subob-
scure* se fuisse loquutum dicat , quo effugere
reprehensionem possit .

(3) Est item haec , Mansio Iudice , veritas *ini-
ermis* . Scilicet non est , haec eadem *veritas ar-
mata* , illum qui contra te scripserit , appellare
Davum .

(4) Eos profecto *vocales* &c. appellavit , ve-
lit , nolit ; qui operam suam utilem in Ethicis
collocant . Quae ego dixi de impugnatis a Man-
sio doctis viris , & contempta disciplina morum ,
ea dicta sunt & vere , & recte . Id ego ostendam
perspicue , si perget laedere . Nunc omittatur .

358 DE RATIONE TEMP.

modestam & utilem collocant ; sed eos tantummodo qui eo in studio rixari potius vel tempus inaniter terere amant . Laudo illos si primo modeste scripserint ; fero , si ex adverso rescripserint moderate . Cum vero iterum iterumque clavum eundem jam fixum tundunt , aspere praesertim & dure , molestum id judico & inofficiosum .

§. V. Et vero tolerandum id utique mali fuerit minus inique, si in repetitis illis scriptionibus novi aliquid nec ante vulgatum (1) prompserint ; nunc vero eadem semper obsonia, novis tantummodo iisdemque ingratis in-juriarum salsamentis (2) condita nauseantibus offerunt . Hanc ne tu dixeris homine docto dignam occupationem ?

§. VI. Joannes Clericus vir , cujus si theologica dempseris , judicium est acre , & subactum , genus istud Theologorum exagitandum fuscipiens in dissertatione sua : *an semper respondendum sit calumniis Theologorum* , adductis exemplis demonstrat , critica haec scripta non prodesse authori ; non aliis , ac praesertim posteris : Deo semper non esse grata , ut nec contentiosum animum . Haec ille ; id ego cum ipso : Cleric. art. critic. tom. 3. pagin. 297. Edit. Amstelod. 1730.

§. VII.

(1) Videant Docti viri num novi aliquid invenire quisquam sine erroris suspitione in Theologiam possit .

(2) Salsamenta haec placent Mansio ; si macerata ab ipso sint : sin ab aliis , non placent .

§.VII. Neminem vero nomine compello, neminem designo. Vide, sodes, ne si forte certum aliquem virum caecis ictibus me ferire judicaveris, teneant te amici eum infelicem (1) conjectorem, qui modo me reprehendendo ab illis argueris.

§.VIII. Atque ita demum in ipso statim scribendi exordio jussionibus tuis obtemperandum mihi successit; tuis, inquam, jussionibus, quibus mentem meam, subobscurè (2) indicatam, in apertam lucem ut producerem, mandasti. Utinam & in caeteris eadem observantia parere tibi daretur. Sed quae te veritas ad scribendum impulit, eadem me cogit, ut ex adverso rescribam. Videamus, quis nubem pro Junone.

§.IX. Antequam vero rem cominus tecum aggrediar, conveniat inter nos oportet de genere demonstrationis, qua in rebus hisce obscuris, & intricatis uti necesse sit. Facile mecum consensurum te credo, nullis aliis instrumentis, machinisque (3) aliis ex alto puteo, in quo jacet demersa, veritatem erui posse, quam conjecturis; ut in ea parte, in qua conjecturae suppetunt validiores, ibi stare veritas credatur; inde vero abesse, ubi conjecturae vel nullae sunt, vel minores. Id mihi sumo certum de-

Z 4 mon-

(1) Scire aveo quinam hi sint, qui me ut infelicem conjectorem redarguant.

(2) En tibi rursum *subobscurè*.

(3) Mechanice!

360 DE RATIONE TEMP.

monstratumque . Nunc de reliqua scriptione tua , & mea amice tractemus (1) .

§.X. De Epochâ Concilii Sardicensis potissimum , & præcipuum dissidium est inter nos , unde reliqua proveniunt historiae , & chronologiae Ecclesiasticae discrimina . Hanc tu cum , reliquis hucusque Chronologis , Socrate , & Sozomeno conciliantibus , cum anno 347 componis .

§.XI. Ego primus (2) inter Chronologos nostrates in annum 344 retraho . Et vero , si Anonymi a Massejo producti fides constiterit , (3) mihi lis adjudicanda esset ; cum enim Sanctus Athanasius integro ut minus biennio post exactum Sardicense Concilium reditum suum , Alexandriam distulerit , ut ego in Dissertatione mea probavi , nec tu ipse repughas , eoque pervenerit an. 346 (4) ex fide ejusdem Anonymi , consequatur necesse est , ut Sardicense Concilium ex anno 347. ad 344 retrahatur .

§.XII. Huic tu opponis , Massejanum illum Anonymum (ita enim appello simili exemplo

(1) Ita ne vero ? Amice ne mecum agat is , qui me Davum , & infelicem conjectorem , vocat ?

(2) Nunc primum audio esse Mansum inter nostrates Chronologos numerandum . Nam a nemine ante audiveram .

(3) De Anonymi auctoritate , consule Epistol. 1. per totum .

(4) Vide Epistol. 1. pag. 23. seqq.

plo (1), ac olim annales a Lambecio vulgar-
tos, Lambecianos inscribere Chronologis pla-
cuit) tantae utiquae antiquitatis non esse,
quantam praefert.

§. XIII. Ac primo quidem me traducis, ejus
vetustatem inde deducentem, quod Alexan-
drinis mensium nominibus utatur. At (2), ro-
go te vir doctissime, serio ne loqueris, vel ex
joco? Ponderata ne prius scriptione mea, vel
fugienti oculo & averfa mente decursa? Haec
ego scripsi: *Mensium anni nomina Alexandrina
semper usurpat, quod Alexandrino scriptori
ita peculiare esse potest, ut alteri plane non
congruat.* Ex Alexandrinis mensium nomini-
bus non antiquitatem ego quidem, sed patriam
scriptoris deduxi.

§. XIV. Ais chronicon Paschale Alexandri-
na mensium nomina adhibere, nec Alexandri-
num authorem referre. Unde nosti vir (3)
docte? Prome anecdotum hoc reconditum, &
plane ignotum eruditis. Profecto quod Pa-
schale chronicon appellas, id aliis Alexandri-
num dicitur, unde de Alexandrino scriptore
conjectura. Antiquitatem ego vero aliis longe
argumentis adductis probavi.

§. XV.

(1) Vide supra pag. 8. seqq.

(2) Non ego sic dixi, quo disertis verbis
id esse abs te constitutum putarem; sed quo,
nisi id voluisses, ex eo quod Anonymus men-
sium nomina Alexandrina usurpasset, deduce-
re, nihil te agere posse perspicerem. At eras
tu *subobscurus* loquutus.

(3) Vide *Epist. 11. pag. 153.*

362 DE RATIONE TEMP.

§. XV. Quod scilicet cum ipso S. Athanasio (1), de se plura scribente, nunquam, non cohaereat, & ne in minimo quidem discrepet. Quod Anonymi hujus Chronologia cum Chronotaxi ab ipso Athanasio digesta vel ad dieculam conveniat. Consensionem hanc miram tu pariter appellas; & quamquam id sit ironice a te dictum, mira tamen Chronologis doctissimis re ipsa videri debet, ac demonstrandi vim habet quo ad scriptoris vetustatem ipsi plane S. Athanasio supparem. Periculum rei volo facias in scriptoribus rerum Athanasianarum (2), qui tamen aliquot post illum saeculis scripserunt. Quot anachronismis, Deus bone, obvolvuntur!

§. XVI. Sozomenum, tuum illum scriptorem divinum, ita implicatum esse in (3) rebus Athanasii, ut a diligenti rerum earum, scriptore penitus deferendus sit, docuit Tillemontius, cujus verba inferius recitabo.

§. XVII. Cedrenus saeculi XI. (4) scriptor est Graecus; hunc si audias, anno IX. Constantii Gregorius Alexandrinus invasor ab Arianis peremptus occubuit, cui Georgius substituitur Imperatoris jussu. Anno Constantii XV. Athanasius in Britanniam deportatur, ejusque

(1) Consule *Epist.* 1. pag. 22. *seqq.*

(2) Consule *Epist.* 1. pag. 22. *seqq.*

(3) Non nego in nonnullis. Sed in consulum notis indicandis erravit ne obsecro? Hoc erat a Mansio ostendendum. Vide *Epist.* IV. pag. 288. *seqq.*

(4) Vide *Epist.* 11. pag. 161. *seqq.*

que loco Felix Alexandriae sufficitur. Quae verba, tot menda in historia, & chronologia. Gregorius naturali (1) morte, non violenta decessit. Anno Constantii XV. Christi 351. Athanasius Alexandriae agebat quietus; nullus ad id usque Georgius ab Arianis datus Alexandrinis praeerat; nullum denique Felicem cathedram suam occupantem Athanasius tulit unquam. Usque adeo lutulenta fuit historia Ecclesiastica, cum aliquanto remotius ab ipso suo fonte hauritur. Si ergo purior ab Anonymo nostro sufficitur, quid inde consequatur intelligis.

§. XVIII. Ais me, velut Deo e machina accersito, consensum hunc chronologicum, effingere, Alexandrinos menses ad dies xxx. definiendo. Ego ne solus, an Chronologi (2) vul-

(1) Consule, *Epist.* 111. pag. 191. seqq.

(2) Ubinam ego hoc dixi? An quod tritum omnium sermone est, tricenarios fuisse Alexandrinorum menses; id ego negare audeam? Hoc dixi nolle me eo genere controversiae implicare, quaerereque, rectene collecta esset ab Anonymo summa mensium, & annorum; si habeatur ratio mensium Alexandrinorum? Nunc quia me lacescit: sic ajo; recte eam se habere, si mensium Romanorum habeatur ratio; si contra Alexandrinorum, non item. Nam ea summa sic habet ab an. cccxlv mensis Octobris die 21. ad diem 9. Februarii anni cccxvi fluxisse an. ix. m. iiii. d. xix. Nam a 21. Oct. an. 346. ad 21. Oct. 355. anni sunt nostra com-

364 DE RATIONE TEMP.

vulgo omnes? Cedo mihi verba Cl. Beveregii in Institutione Chron. lib. 1. cap. x. *Omnes menses (Aegyptiaci) sunt τριακοσήμεροι sive tricentarii* (Graecam (1) vocem quam emendatissimam excudendum curavi, ne operam tuam deinceps in typorum correctione Theologus locares). Illud insuper animadversione in rem nostram dignum censeo, quod nonnulla occurrant ab antiquissimis scriptoribus vel perperam tradita, vel non satis diligenter definita, quae nostra demum aetate Critici peritiores, qua valent arte abstrusa penetrandi, in meliorem lucem traxerunt; haec Anonymus

computandi ratione novem. A 21. Oct. an. 355. ad 21. Januar. an. 356. menses sunt nostro more, tres. Vigesima autem primae diei Januarii dies xix si adiunxeris, incidet in ix. Februarii. At si menses Alexandrini, qui tricentarii erant, considerentur; a 21. Octob. an. 355. ad 1x Februar. an. 356. menses 3. diesque xxii. fluxerint necesse est. De annis nihil dico, nam fixi Aegyptiorum tot dies, quot solares nostri, continebant. Interea hoc es consequutus, ut quod tunc silentio praetermissi, ut tibi consulerem, nunc in lucem protulerim. Neque vero quia summa annorum, & mensium, quam Anonymus collegit, nihil vitii continet, si habeatur ratio mensium Romanorum, idcirco vera Anonymus praedicat. Nam errat ille quidem, si pugnet cum Athanasio; pugnat autem, ut *Epist. 1. pag. 23. seqq. & Epist. 111. §. 2. ostensum est.*

(1) Vide *Epist. 11. pag. 167. seqq.*

mus noster (1) quasi comperta, & sub oculis suis gesta egregie definivit, ac explicavit. Pagius. (2) obitum S. Athanasii in annum, 373. referri oportere ex conjectura tantum, repugnantibus licet Socrate, & Sozomeno, assequutus est; eundem annum S. Praefulis e-mortuale Anonymus noster signat. Quis etiam nisi comperta scribens, nomen certum loci noster, quo S. Athanasius Juliani edicto iterum e sede sua pulsus aufugit? Hunc vero *Therem* (3) nullo veterum docente, Anonymus noster appellat. S. Athanasius anno 353. legationem pro se ad Constantium Imperatorem Mediolanum misit: hanc gesserunt Episcopi; unius tantum ex illis nomen exprimit Sozomenus lib. 4. c. 9. sed Episcopos quinque tunc missos (4), quorum singulorum nomina diligenter exprimit, uno per incuriam omisso: Anonymus noster affirmat, a nullo veterum, nisi ab explorata per se veritate edoctus. Contra tam multa sinceritatis argumenta, frustra, & inaniter, vir doctissime, aetatis ambiguitatem Anonymo illi affingis (5).

§. XIX. Esto vero, genuinus ille sit, ais. Sed & in pluribus corruptus est, & interdum impeditissimam, ut ego pariter in dissertatione

(1) Vide *Epist. 1. pag. 23. seqq.*

(2) Vide *Epist. 1. pag. 231. & Epist. 4. pag. 288. not. 4.*

(3) *Epist. pag. 88.*

(4) Vide *Epist. 1. pag. 60. seqq.*

(5) Concedam, nisi vera sint, quae scripsi *Epist. 1. per tot.*

366 DE RATIONE TEMP.

ne mea agnovi, habet chronologiam. Fateor ego quidem ingenue; sed nunquid quod identidem (1) vitium sentit vetustatis, ideo ubique mendosus iudicandus est? Pagius, vir inter chronologos aetatis nostrae summus, Theophanis chronologiam interdum labascere agnoscit; numquid propterea ea non utitur feliciter ad chronologiam ecclesiasticam restituendam in iis saltem, in quibus errati suspicio nulla succurrit? In nostro Chronologo, ubi forte mendum (2) cubat, errati hujus apertissima praebentur indicia, ut cum annorum summae variae inter se non constant; id plane argumentum est vitii in annorum numeris. Cum vero summae annorum inter se cohaerent, cur lectio sollicitetur, nihil est. Sunt etiam nonnulla (3), quae cum historia a vetustissimis scriptoribus aequae omnibus tradita pugnant; in his rectissima est mendi suspicio (4).

§. XX. Id ego adnotavi in consulatu (5) Hypatii & Catullini, quod consulum par totae antiquitati ignotissimum est. Quanam fuerit errati hujus causa probabilis, in dissertatione indicavi. Mendosus est plane consulatus ille, tota-

(1) Consule *Epist.* 1. pag. 107. *seqq.*

(2) Consule *Epist.* 1. pag. 108. *seqq.*

(3) Quid nonnulla? Fere omnia sunt hujusmodi; mihi crede. Lege *Epist.* 1. pag. 23. *seqq.*

(4) *Suspicio*, inquit. Scilicet scelus esset, si diceret Anonymum in manifesto errore versari.

(5) Quam recte notaverit, vide *Epist.* 1. pag. 41. *seqq.*

totaque dein consequens historia confusa est, & indigesta. Quam confusionem ipsi primigenio auctori facile tribuerim; quotus enim quisque est, qui, cum peregrina tradat, interdum non erret? Alexandrinus (1) scriptor, quae Alexandriae accidebant, habebat explorata; quae alibi, forte non ita. Labanti igitur ex aliorum scriptorum auctoritate succurrendum est.

§. XXI. Teneo te, inquis; ergo & in re trahenda Concilii Sardicensis epocha in annum 344. deferendus est Anonymi Massejani ductus, quippe qui ab aliis historicis vetustissimis, Socrate nempe, & Sozomeno aberrat. Darem equidem argumentationi tuae manus victas, si non aequae alii aequalis aetatis scriptores ab utroque illo discederent, & Anonymo nostro accederent. Concilium anno 347. congruere nequaquam posse demonstrant, praeter Anonymum Massejanum, S. Hieronymus in chronico (2) vetus inscripto Concilii in codice Surii (3), & Harduini (4), acta Concilii Colonienfis (5), & Theodoretus (6), quos in dissertatione mea adduxi: re ipsa, vero cum anno illo componunt Socrates & Sozo-

(1) At in Alexandrinis rebus narrandis saepe, & turpiter labitur, ut etiam in aliis. Consule *Epist.* I.

(2) Vide *Epist.* III. pag. 263. seqq.

(3) Vide *Epist.* IV. pag. 286. seqq.

(4) Consule *Epist. eamd. ibid.*

(5) Vide *eamd. Epist.* IV. pag. 288. seqq.

(6) Vide *Epist.* 3. pag. 221. seqq. §. XXII.

368 DE RATIONE TEMP.

Sozomenus. Utri parti (1) fides addicenda est? numquid duo supra quinque praevaleant? quid ajo duo? unum dixerim, nam Sozomenum e Socrate, seu e converso accepisse cum omnes asserunt, tum res ipsa loquitur, utrinque verbis ipsis recurrentibus. Quandoquidem ergo in eam necessitatem redigimur, ut mendum cubasse apud alterutram partem agnoscamus; nonne praeius est, mendosum unum judicare prae quinque?

§. XXII. Vide, Sodes, uter nostrum (2) melius argumentetur. Ego sic: Sardicense Concilium anno 344. vel 345. convenit, ut ex Anonymo Massejano, veteri Concilii inscriptione, S. Hieronymo in chronico, Theodoro, & Actis Concilii Agrippinensis demonstratur; ergo corrigendi sunt Socrates, & Sozomenus, qui annum 347. malunt. Tu sic: Sardicenses Patres anno 347. coiverunt, teste Socrate, & Sozomeno; ergo vitiata est lectio Theodoretii, S. Hieronymi, veteris Concilii inscriptionis, Anonymi Massejani, & Actorum Concilii Agrippinensis. Papae Dialecticam ratiocinationem (3)!

§. XXIII. Quid pro te reponas haud ignore. Vetus Concilii inscriptio, ais, aeram mendosam signat, S. Hieronymus in Chronico & Theodoretus non semel labuntur in
erro-

(1) Vide *Epist.* 1. pag. 23. *seqq.* & *Epist.* 3. pag. 179. *seqq.* & pag. 234. *seqq.*

(2) Vide *Epist.* 1v. pag. 272. *seqq.*

(3) Consule *Epist.* 1v. pag. 276.

errorem; horum ergo autoritas tanti facienda non est, ut epochae plane novae, contra Socratis & Sozomeni auctoritatem stabiliendae sufficiat (1). Tecum facerem, vir doctissime, si de singulis hisce seorsum, & ab aliis sejunctis, res esset. Cum vero in re praesenti non unus vel alter, sed quinque convenient (2), vix a me impetrare possum, ut credam tam multos labantes, alioqui interdum, nec semper emaculatos, in uno eodemque errore stabiliendo convenire potuisse. De tota Ecclesiastica Historia vel unicum promas exemplum, quo ex tam multis veterum authorum corruptis textibus punctum aliquod contra historiae veritatem stabiliatur, & eris mihi magnus Apollo.

§. XXIV. At, rogo te, quosnam (3) contra sinceritatem Chronici S. Hieronymi, Theodreti, Actorum Concilii Agrippinensis, Anonymi Maffejani in re praesenti tantae auctoritatis, historicos opponis? Socratem, ais, & Sozomenum historicos vetustissimos, sincerissimos, & fidei non indubiae, nempe Graecae (4). At de vetustate quidem ego non disputo, quamvis pari cum illis gradu consistunt S. Hieronymus, Teodoretus, Acta Concilii Agrippinensis.

A 2

§. XXV.

(1) Non sic ego ratione utor. Vide *Epist.* IV. pag. 258. seqq.

(2) Vide *Epist.* I. pag. 93. seqq.

(3) Quos habeam cognoscere poteris ex *Epist.* III. §. II. seqq.

(4) Vide *Epist.* 2. pag. 16. 163. seqq.

370 DE RATIONE TEMP.

§. XXV. De sinceritate vero habeo quid contra excipiam. Audi Cl. Tillemontium ita de Socrate pronunciantem. *Il estoit fort credule, & usoit de peu de discernement dans le choix des pieces, & des personnes sur l'autorité des quelles il fait son histoire; ce qui fait qu'elle est tres pleine de fautes, & que dans les choses les plus veritables il y mele des circonstances fabuleuses &c.* Il s'est souvent laisse tromper; mais ye ne croy pas qu'il se trompe volontairement. C'est, ce me semble l'idée la plus veritable, qu'on puisse avoir tant de Socrate que de Sozomene qui l'a copie en cet endroit, & en beaucoup d'autres. Audi consona ex Godfrido Hermantio in praefat. ad vitam S. Athanasii. *Plusieurs celebres auteurs de nostre siecle, avoient deja remarqué un tres grand nombre de fautes dans l'histoire de Socrate, dont Sozomene n'a presque este que le copiste &c.*

§. XXVI. Vide quodnam sit eruditorum de tuis illis Graeculis (1) judicium, quorum fidem tanti facis, ut supra S. Hieronymum, Theodoretum, Acta Concili Agrippinensis, Anonymum Maffejanum efferas. Quorum etiam seposito judicio, vis ne per te nosse, quantae scriptores illi fuerint in conciliari chronologia indaganda peritiae? Concilium Nicaenum I. sub S. Silvestro Papa I. convenisse, vetus est celebris, & nemini seu veterum, seu recentiorum explorata sententia: id vero unum fere dixerim Socratem latuit, apud quem

(1) Vide *Epist.* 11. pag. 163. seqq.

quem sub Julio collocatur (1). Nemo unus est eruditorum, qui utrumque Graeculum non accuset de male collocata Concilii cujusdam Sirmiensis epocha. Quis sub Consulibus non suis assignatum (2) ab utroque historico S. Athanasii obitum non fateatur? Denique P. Antonius Pagi in Critica Baronii ad annum 365. num. 2. quid sentit de consulari (3) chronologia a Socrate constituta? *Socrates dum hujusmodi notas temporarias usurpat, non raro in errorem labitur.* Haec, vir clarissime, tuis meditationibus in Epocham Sardicensis Concilii a me constitutam reponenda mihi suc-

A a 2 cur-

(1) Non nego aliquando lapsos fuisse Socratem, ac Sozomenum, sed hoc tibi erat ostendendum, in consulatibus indicandis labi illos & saepe, & turpiter, ut tuus Anonymus solet. Vide Epist. IV. pag. 288. seqq.

(2) Quid tu? An Johannem B. Solerium, Hermantium, & Papebrochium spernis, qui Socratis de anno Athanasii emortuali sequuntur sententiam? Vide *Hist. Chronol. Patriarch. Alex. pag. 40. To. v. Junii*.

(3) Video quidem de notis consulatum agi a Pagio, Sed is non probat, quod dicit. Affert exemplum de anno Athanasii emortuali. At est id etiam in controversia positum. Sumere autem, quasi concessum sit, quod est in controversia, id vero critici accurati esse negamus. Atque in eo etiam peccat, quod uno exemplo concludat, non raro in his rebus peccare Socratem. Ac protulisset quidem, si exemplum clarius habuisset.

372 DE RATIONE TEMP.

currebant; quae eadem mente a te accipi velim, quae a me scripta sunt, ut scilicet intricatae hujus chronologiae explicandae ratio aliqua, ea faciliior, quae hucusque assignata est, ineatur.

§. XXVII. Superest modo ea disquiramus, quae tu de fuga S. Athanasii Romana contra me statuisti. Atque ego quidem in causa superior abscederem, si quidem Anonymi Maffejani sinceritas, quam superius adstruere conatus sum, agnoscatur. Cum vero adversarium te ejus infensissimum profitearis, eo in praesens seposito, quibus patronis causam meam perorem, accipe. Gregorius post occupatam Alexandrinam cathedram sexennio occubuit, teste (1) Theodoret; hoc vero ejus obitu cum exordio anni 346. illigato, quae mea est sententia, de qua superius satis disputaum est, superest annus 340. pro secessione Romana Athanasii ab intruso Gregorio pulsū fugatique. En igitur alterum sententiae meae patronum Theodoretum. Recte tu quidem admones, repugnare sententiae huic meae Socratem, affirmantem S. Athanasii abdicationem inter primas Concilii Antiocheni curas fuisse; Antiochenum vero Concilium anno 341. celebratum affirmant omnes. Opposui Socrati S. Athanasium (2), qui in epistola ad Orthodoxos (Ita enim inscribebatur in vetusta editione, quae tunc erat ad manus,

(1) Vide *Epist.* 111. pag. 221. seqq. & *Epist.* 1. pag. 23. seqq. & *Epist.* 111. 33. seqq.

(2) Vide *Epist.* 4. pag. 296. seqq.

nus,) seu in Encyclica ad Episcopos, ut in nova Montfauconii reformatur, asserit contra Ecclesiasticam Regulam electum Gregorium in in Sede Alexandrina intrusum fuisse, quae sane verba non satis cohaerere arbitrabar cum ejus assumptione in Antiocheno Concilio dedicationis, cujus tam celebris fuit per orbem fama, ut ejus sanctiones periade ac Orthodoxae ab Ecclesia interdum receptae fuerint. Suspiciosa proinde mihi efficiebatur ea (1) Sozomeni autoritas de electione Gregorii in eo Concilio, qua admissa, Theodoreti, & Anonymi Maffejani chronologia impediatur. Duobus uni oppositis fidem adstruendam censui. Quid rogo monstri hoc est; quid non consonum optimae criticae legibus?

§. XXVIII. Addo nunc (2) & ipsis pariter Socrati, ac Sozomeno repugnare eam, quam statuunt, in Antiochena Synodo dedicationis Athanasii abrogationem. Nam vir sanctus Romam haud ante secessit, quam post adventum Alexandriam Gregori intrusi, quo veniente Athanasius ipse paschalibus diebus fugitabundus Alexandriae aliquando egit, ut ipse de se S. Athanasius, a me in dissertatione productus, testatur. Haec ut inter se consent, vide, quo nos deducant. Antiochenum illud Concilium convenit anno post obitum Constantini V. Marcellino, & Probino Coss. ex definitione Socratis, & Sozomeni, & S. Hieronymi, ergo post Majum anni 341,

A a 3

indi-

(1) Vide *Epist.* III. pag. 208.

(2) Consule *Epist.* III. pag. 212. seqq.

374 DE RATIONE TEMP.

indictione xiv. Primum post hoc tempus Pascha est anni 342. Fieret ergo, ut non ante annum illum Athanasius Romam aufugere potuerit. Id vero olim quidem Baronio succurrit; nunc optimorum chronologorum calculis omnibus ex Socrate & Sozomeno reprobatur. Vide Tillemont. not. 42. in S. Athanasium.

§. XXIX. Novit hæc Tillemontius, nodumque hunc præcisurus Concilii exordium cum ipso anno 341. initio componit; atque ita deum contigisse censet, ut paschalibus anni 341. diebus Gregorius Alexandriam inopinus supervenerit, Athanasius fugitabundus latuerit. Opportune id quidem viro erudito succurrit, ut Sozomenum cum Athanasio conciliaret; at non satis accommode ad veritatem historiae; nam convocatos ad Concilium Episcopos occasione novi Templi dedicandi tradunt historici, eamque dedicationem augusto mense peractam ex vetustis (1) documentis Pagius demonstrat; non ergo in anni exordio, sed circa mensem Augustum Patres Antiocheni coeiverunt. Convenit in eam rem chronicon S. Hieronymi, assentientibus ei pariter Socrate, & Sozomeno, quod Concilium anno v. Constantij assignat: coepit vero annus ille post medium Majum anni 341. His igitur omnibus simul

(1) Id ego non inficior. Sed vellem vetera hæc documenta Mansius indicasset, quae id omnino efficiant, quod optaret. At est id profecto difficile.

mul collatis, illud demum resultat (1), nihil satis firmi in fide Socratis, & Sozomeni statui posse; nec temeritatis notam me iuste incursum, si verbis Tillemontii pronuntia-
vero. *Ainsi il vaut mieux laisser ce fait au nombre des fautes de ces auteurs, qui brouil-
lent tellement toute cette histoire, qu'il est difficile de s'y reconnoître, & d'y rien fonder.* (Tillem. not. 44. in S. Athan.)

§.XXX. Negocii aliquid faceretur S. Julii Papae I. epistola ad Episcopos Antiochiae agentes scripta (2), quos arguit de injusta S. Athanasii exauthoratione aequae atque de non iusta Gregorii assumptione. In ea quidem, fateor, inauspicatam hanc assumptionem illis exprobrat Pontifex; simul tamen admonet id praestitum, non a saniori parte, non a pluribus, sed a paucis: *Audio paucos esse istorum malorum autho-
res*, non ergo hoc praestitum in Concilio, in quo id decernitur, quod plerisque, non vero quod paucis libet. Tota constat epistolae hujus veritas, si id constituerimus, ex Episcopis, qui dein Concilio dedicationis adfuerunt, quosdam nefariae molitionis authores se praebuisse; non vero in (3) Concilio; vel si in Concilio, in

A 2 4

alio

(1) An quia hi novi scriptores inter se dissentiunt, id tandem resultat, ut nihil firmi fide Socratis, ac Sozomeni statuatur? Ridiculum! Vide pag. 213. seqq. Epist. 111.

(2) Vide Epist. 111. §. XI. pag. 208. seqq.

(3) In Concilio scilicet, invito Mansio, qui neque Schelestratum, neque Pagium legit, qui Pal-

376 DE RATIONE TEMP.

alio saltem, quam in concilio dedicationis. Haec fusius differenda fuerant, ut solutio aliqua inveniatur nexus implicatissimi; qua, si arridet, utaris; si displicet, Tillemontii consilium amplectere. Abjice (1) Socratem, abjice Sozomenum, atque ita demum cum Anonymo Maffejano, & Theodoretō secessionem S. Athanasii Romam cum anno 340, Concilium Antiochenum dedicationis cum anno 341 Augusto mense cum S. Hieronymo componas.

§.XXXI. Ita semel e vetere loco in aliam. Sedem (2) translato Sardicensi Concilio, id satis probationis arbitrabar fore, ut quae ex Epochā hac fixa pendebant, Antiochenum scilicet alterum Concilium, & Narcissi Marisque legatio e loco pariter suo dimoverentur, quorum illud anno 344 hanc vero anno 341 vindicavi. Ita enim rem conficiebam. Antiochenum secundum Concilium, Chronologis omnibus fatentibus, Sardicense praecessit (3), convenitque post legationem Narcissi & Maris triennio, de quo triennio S. Athanasius in libro

Palladii auctoritate illud Concilium coactum fuisse ostendunt. Vide supra pag. 213.

(1) Immo spero fore, ut Mansius *abjiciat* Anonymum Maffejanum.

(2) Quibus documentis? Nempe Anonymo Maffejano, Isidoriana Collectione, Spuriae Synodi Colonienſis auctoritate, & Annorum notis, quas, nescio quis, addidit Chronico Hieronymiano. *Dignum* nimirum patella *operculum*!

(3) Vide Epist. IV. pag. 273. §. VII.

bro de Synodis. Legationem vero illam post Concilium Antiochenum dedicationis missam, fatis constat. Non ergo citius; non serius absolvi haec ipsa legatio potuit quam elabente, anno 341. Ita enim locus superest triennio illi, quo absoluto Antiocheni patres iterum coiverunt, itemque Concilio Sardicensi anno 344 celebrando. Quoniam vero nonnullos esse comperi Chronologos triennium illud, in quo tota versatur quaestio, incoeptum non absolutum, fumentes; sicut & alios novi, qui hoc ipsum triennium non a legatione, sed a Concilio Antiocheno dedicationis exordiantur; idque postremum si admittatur, annus habitae legationis vagatur incertus, prius vero si demus chronologis illis Antiochenum II. inter annum 344 & 343. fluctuat; ideo in Epochâ utraque figenda ambigendi adverbium usurpavi *forte*. Quid hic reprehensione dignum commisi? an forte, quod in re incertissima, unde triennium illud a S. Athanasio designatum repetendum sit, num a legatione Maris & Narcissi, num potius a Concilio Antiocheno dedicationis, ambigendi adverbio utendum censuerim *forte*? Debebam, si tuis moribus agere voluissem, quin potius, si tanta, quanta tua est, autoritate praestasssem, asserto definire controversiam ambiguam; ita enim ut soles: *mendosus est Theodoretus* (1) *textus; mendosa Concilii Sardicensis*

(1) Ego nihil dixi, quod non probaverim, ut ex duobus Articulis Diario Paleariniano insertis, exque Epistolis meis plane constat. Quare injuria, ne gravius dicam, me Mansius infectatur.

ſis vetus inſcriptio ; errat S. Hieronymus . Ita eſt , ne ambigas .

§.XXXII. Ad exitum propero , vir doctiſſime ; neque enim vacat operoſius diſcutere , ea , de quibus in cauſa Mediolanenſis Concilii me accuſas . Arguis me , ex verbis S. Athanaſii affirmantis ſe , cum Mediolanum veniſſet ad Conſtantium , reperiſſe ibi Epiſcopos ; me , inquam , non niſi injuria Concilium ex verbis illis extorſiſſe . Me ne vero tu ? qui ex verbis S. Athanaſii in epiſt. encycl. ad Epiſcopos ferentibus , *Gregorium ab Eusebio , ſociiſque ejus miſſum* , argumentum traxiſti , unde probares invaſorem illum e Concilio mitti (1) potuiſſe ? Num verba illa *ab Eusebio , ſociiſque miſſum* , vim habent majorem ad Concilium exprimendum , quam haec , quibus S. Athanaſius ſe Mediolani naſtum Epiſcopos teſtatur ? Reponis : cum Gregorium miſſum ab Eusebianis Antiochenis lego , id mihi ſatis eſt ad fidem , adſtruendam Sozomeno , qui invaſorem illum ab Antiocheni Concilii Patribus miſſum affirmat . Id ego pariter pro me rehero : cum habeo Athanaſium anno 344 Mediolani Epiſcopos reperiſſe ; haec mihi ſatis probabilis conjectu-

ra

(1) *Potuiſſe* dixi . Cumque Socrates , ac Sozomenus miſſum a Concilio fuiſſe dicant , hinc effeci non repugnare , ut Manſius exiſtimarat , Socrati Athanaſium . At miſſum fuiſſe , Athanaſii auctoritate confici poſſe , numquam dixi . Contra Manſius , eo uno Athanaſii teſtimonio , quin ullum aliud attulerit , Concilium confecit Mediolanenſe .

ra (1) offertur pro Concilio Mediolanensi, quod non diu ante Concilium Sardicense, habitum exeunte anno 344 convenisse Pagius animadvertit. In re obscura, haec non affirmans (2) quidem, sed opinans, *ut arbitror*, conjecturas aliorum nova hac conjectura fulciens, proposui.

Hoc, vir clarissime, volo ex me habeas argumentum observantiae erga te meae; quae, nisi summa fuisset pro merito scientiae, & eximiae virtutis tuae, numquam id commississem, ut aliquid temporis iis quae mihi opponis discutendis eluendisque impenderem. Certum enim mihi erat, numquam ire in vadimonium cum iis, qui mihi litem aliquam literariam essent intentaturi. Quo semel munere obsequii mei perfunctus, numquam committam deinceps, ut si forte tu, vel alius quicumque, in scribendo perrexeris, novis ego scriptiunculis me, te, ac literatos omnes fatigem. Vale.

398.973

TABU-

(1) Ridiculum! Quid enim est, in hac re simile? Mamachius censet potuisse a Synodo Episcopum Gregorium mitti, quia Socrates, & Sozomenus id diserte affirmant, nec repugnat Athanasius; ergo licet Mansio concludere Synodum Mediolanensem indicari ab Athanasio, ut qui dicat Mediolani se, nescio quos, Episcopos reperisse.

(2) Id ego nunc affirmans dico, fretus tamen non Athanasii, sed Liberii auctoritate. Epistol. III. pag. 228. seq.

TABULA CHRONOLOGICA.

Chronolo-
gia Noſtra.Chronolo-
gia Manſi.

Anno

Anno

cccxli Concilium Antiochiae ad dedicandum
templum cogitur. *Epist. I II. pag. 196.*cccxli Exeunte Eusebiani, qui Antiochiae,
post discessionem Orthodoxorum
manserunt, Conciliabulum habent,
constituuntque Gregorium Cappa-
docem Episcopum Alexandrino-
rum. *Epist. III. pag. 196. seqq.*

cccxl

cccxlii Eusebius Nicomediensis, qui pulso
Paulo in Episcopatum Ecclesiae,
Constantinopolitanae invaserat, mori-
tur. *Epist. I. pag. 45. seqq.*cccxlii Paulo ante Pascha Gregorius Cappa-
dox Alexandriam venit, saevitque
in Orthodoxos. *Epist. III. pag. 212.
seqq.*

cccxl

cccxlii Athanasius e patria fugit, & Romam
petit non vero ut Manſius cenſet
an. 340. *pag. 113. seqq.*

cccxl

cccxlii Narcissus, & Maris &c. ad Conſtan-
tem Imperatorem Legati mittuntur,
eique formulam fidei exhibent,
quam dicunt fuiſſe Synodo Antio-
chenae probatam *pag. 225.*

cccxli

cccxlii Synodus Romana a Julio celebratur.

cccxli

cccxlii Julius P. M. ad Eusebianos Antiochiae
agentes ſcribit *pag. 218. seqq.*

cccxli

cccxlv Labente, Antiochena Synodus Aria-
norum formulam fidei ſcribit, quam

cccxlii

μα-

TABULA CHRONOLOGICA.

Chronolo-
gia Nostra.

Anno

Chronolo-
gia Mansi.

Anno

- μακροσίχον* vocant &c. *Epist.* III.
pag. 226. *seq.* & *Epist.* IV. *pag.* 280.
- cccxlV Athanasius ad Constantem Mediola-
num venit *pag.* 154. *seqq.*
- cccxlV Fervente aestate Constantius ad Sin-
garam cum Persis pugnat *pag.* 181.
seqq.
- cccxlVI Synodus Mediolanensis celebratur, cccxliv
reprobatque formulam *μακροσί-*
χον &c. *pag.* 228. *seqq.*
- cccxlVI Libanius Basilicon scribit *pag.* 186. *seqq.*
- cccxlVI Nullum hoc anno contra Euphratem,
Coloniae Concilium congregatur
pag. 258. *seqq.*
- cccxlVII Synodus Sardicensis initio anni cogi- cccxliv
tur, non vero an. 344. *pag.* 41.
seqq. *pag.* 179. *seqq.*
- cccxlVII Philippopolitanum Arianorum Con- cccxlV
ciliabulum, quod etiam Sardicense
vocant, cogitur *pag.* 180. *seq.*
- cccxlVII Legati Synodi Sardicensis paschali cccxlV
tempore Antiochiae versantur *pag.*
224. *seqq.*
- cccxlVII Synodus Mediolanensis contra Pho-
tinum *pag.* 281. *seqq.*
- cccxlVIII Gregorius Cappadox initio anni ab cccxlvi
Alexandrinis interficitur *pag.* 241.
seq.
- cccxlVIII Stephanus Episcopus Antiochenus, qui cccxlvi
Aria-

TABULA CHRONOLOGICA.

Chronologia
Nostra.

Anno

Chronologia
Mansi.

Anno

Arianam hæresim tuebatur, in Synodo Arianorum Antiochena deponitur pag. 282. seq.

cccxlviij Synodus Carthaginiensis a Grato celebratur pag. 281. cccxlviij

cccxlxi Athanasius Alexandriam, opera Constantis, revertitur pag. 237. seq. cccxlvi

cccxlxi Mediolanense Concilium recipit Ursacium & Valentem, qui resipuerant, in communionem pag. 281. seq. cccxlvi vel cccxlviij

cccxlxi Synodus Sirmiensis Petavio, & Constantio memorata pag. 294. seq. cccxlvi

cccxlxi Cadente Synodus Hierosolymitana pro Athanasio a Maximo Episcopo celebratur pag. 283. seq. cccxlvi

cccxlxi Vel 350. vel 351. Synodus Hierosolymitana Maximum deponit, ejusque loco Cyrillum constituit Episcopum Hierosolymorum pag. 311. seqq. cccxlvi

cccl Paulus Constantinopolitanus Episcopus in exilium pellitur pag. 55. seqq. cccl

cccli Sirmiense Orientalium Concilium contra Photinum pag. 284. seqq. ccclv i i i

cccli Concilium Orientalium pag. 316. cccli

cccli Concilium Orthodoxorum Episcoporum in Aegypto ibid. cccli

cccli Vel 353 Synodus Romana sub Liberio pag. 316. Vel cccli

TABULA CHRONOLOGICA.

Chronologia Nostra.		Chronologia Mansii.
Anno		Anno
cccliii	Vel 354 Synodus Arelatensis, in qua Orthodoxi ab Arianis oppressi fuerunt <i>pag.</i> 317.	cccliv
ccclvi	Synodus Biterrensis habetur, in qua Hilarius fidem defendit <i>ibid.</i>	ccclv
ccclvi	Georgius creatur Episcopus Alexandrinorum <i>pag.</i> 65.	ccclvi
ccclvi	Athanasius clam fugit.	ccclvi
ccclvi	Georgius quadragesimae tempore Alexandriam venit.	ccclvii
ccclvii	Melitinense Concilium Eustathium Sebastenum e Sede deturbat.	ccclviii
ccclvii	Cyrillus Hierosolymitanus in Synodo Aëaciana deponitur.	ccclvii (1)
ccclvii	Vel 358. Synodus Sirmiensis altera, cujus formulae Hosius, & Potamius subscribunt.	ccclviii (2)
ccclviii	Vel 359 Synodus Ancyraea contra formulam Sirmiensem, cui subscripserat Hosius.	ccclix
ccclix	Synodus Sirmiensis in qua formulam fidei Marcus Arethusius dictat.	ccclix
ccclix	Ariminense Concilium.	ccclix
	Seleuciense Concilium.	ccclix
	Con-	

(1) Mirare constantiam Mansii in scribendo. Nam Dissert. *pag.* 38. an. 558. in Chronol. an. 357. celebratam ait Synodum Ancyraeam. (2) Hanc Synodum in Dissert. celebratam fuisse an. 358. defendit Mansius.

TABULA CHRONOLOGICA.

Chronolo-
gia Noſtra.Chronolo-
gia Manſi.

Anno		Anno
ccclx	Concilium Constantinopolitanum, . Macedonius e Sede depellitur, ejus- que loco Eudoxius subrogatur .	ccclix
(ccclx ccclxi	Vel 361 vel 362 Synodus Parisiensis. Meletius in Synodo Antiochena initio anni Episcopus Antiochenus eligi- tur, & post mensem fere deponitur; cujus loco Euzojus subrogatur .	ccclxv vel ccclxvi ccclxi

F I N I S.

	ERRATA.	CORRIGE.
Pag. x	lin. 5. prom	promptu
3	lin. 12. pe restituendis	de restituendis
	lin. 15. Theren	Thereu
	ibid. in quo se abdiderit	in quem se abdiderit
7	seq. lin. 1. Athanasiorum	Athanasianorum
14	lin. 13. Ego	Ergo
16	lin. 4. Eligius eas legissent	Eligius legissent
31	nu. 1. pertransiit. Aquileja	pertransiit, Aquileja
38	lin. 6. offero	effero
102	lin. 1. Hoc	Hoe
114	lin. 21. etiam Eudoxium	etiam, Eudoxium
158	lin. 1. Ecclesiasticis Scri- ptoribus	Ecclesiasticis antiquis Scriptoribus
166	lin. 9. saepe	semper
203	lin. 14. si contra	si electus est, contra

*Cetera, quae nostram diligentiam fugerunt, ipse per se
Lector deprehendet, & corriget.*

